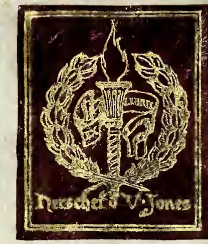

Herschel V. Jones

2 5

1691. 8 B
IB

ΠΑΜΦΙΛΙΑ
MVNDI
VNIVERSI
AMICITIA
Caua.re Raff.o Van.i Inue.

ΠΑΜΦΙΛΙΑ.
MVNDI VNIVERSI
AMICITIA,

cui diſſidentes Philoſophorum opiniones

CONCILIANTVR,

& parantur ex re medica amicitiæ, & præſertim

CONIVGIIS CONDVCENTIA

FORMOSITAS,

&

FOECVNDITAS.

Opus Philoſophiæ, & Medicinæ Studioſis compoſitum

A MATTHIA NALDIO
SENENSE

IN PATRIA ACADEMIA

Natur. Philoſoph. Profeſſ.

SENIS, Apud Bonettos, Typis Publicis, 1647.
Superiorum permiſſu.

MAGNO AETRVRIAE DVCI SERENISSIMO FERDINANDO II.

Matthias Naldius Fel. P.P.

QVI ab orbe terrarum vniuerſo magnus dicebatur, tanti cognominis dignitati malè retribuens eundem orbem paruum, alios quærendo, declarauit. Tu & cognomine, & geſtis profectò magnus Ami-

citià, qua paruæ res creſcunt, & quam à te vniuerſi paratam intelligunt, orbem terrarum, & vnà Mediceos tuos indies maiores & declaras, & facis: Immò per otium vitreo inſtrumento tibi famam adamantinam paraſti, pandendo etiam sydereos orbes, & Rege Macedonico gratior, AEgyptio magìs lynceus, potuiſti ſine ſagarum ſuperſtitione Lunam ex Cœli penetralibus deducere, & eius olim incertam ſpeciem in hominum conſpectum prodere. Optico illi tubo ſimillimam ego fortunam ducens, vt quæ etiam rerum ſpecies vertere promptiſſima eſt, & ex anguſto proſpicienti maximas, ex amplo minimas oſtendit, ac pariter, vt ille eſt, ipſa vitrea dicitur, magnæ fortunæ, & magni ingenij tui patrocinium flagitaui, vt mundi huius vniuerſi anguſtam, & vix oculos mo-

uentem

uentem ſpeciem panderem; dum Medicei orbis, & tui nominis maieſtate ſuffuſam luci exponerem, qua intuentium aciem aut tanto ſplendore obtuſam, aut ſpecie magni eluſam redderet: quod præſtabis pulcherrimè, ſi vultus hilaritate syderea, qua me, mea quoque proſpexeris. Vale.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

1 AMICITIAM eſſe in omnibus. fac. 5
2 Oppoſita. 6
3 Conciliatio. 7
4 Solam amicitiam eſſe inter homines. 9
5 Oppoſita. 11
6 Conciliatio. 14
7 *Xenophanes*, & Leucippus. 15
8 Meliſſus, & Diogenes 16

Par-

9 Parmenides, & Anaximander. 17
10 Clinias, & Heraclitus. 18
11 Hippocrates, & Heſiodus. 19
12 Thales, & Hippaſus. 20
13 Empedocles, & Euripides. 21
14 Pythagoras, & Alcibiades. 23
15 Anaximenes, & Heſiodus. 24
16 Ariſtoteles, & Anaxagoras. 24
17 Democritus, & Dicæarchus. 25
18 Cratyllus, & Lycophron. 27
19 Protagoras, & Gorgias. 29
20 Simonides, & Homerus. 29
21 Herillus, & Philebus: 30
22 Bias, & Eriphile. 32
23 Democritus, & Heraclitus. 33
24 Zeno, & Selomo. 34
25 Eudoxus, & Plato. 36
26 Anacharsis, & Epicurus. 38
27 Polignotus, & Pauson. 36
28 Sophocles & Hægemon. 36
29 Solon, & Ariſtippus 38
30 Seneca, & Anaxagoras. 42

Lib-

LIBRI SECVNDI

1	Quid ſit amicitia fac.	46
2	De Propagatione.	47
3	An genus humanum ſit vuem.	47
4	De Centauris.	48
5	De Pigmęis, & Gigantibus.	48
6	De A Etiope.	49
7	De Fæmina.	55
8	An in genaratione fæmina opus fuerit.	56
9	De Mula.	57
10	Quid ſit ſemen.	59
11	An ſemen ſit neceſſarium.	62
12	An ſit neceſſarium ſemen vtiuſque.	64
31	Notæ boni ſeminis.	65
14	Semen generans marem	66
15	De Parentum ſimilitudine.	69
16	De Natorum maculis.	71
17	De Moſtroſo hominis partu.	73
18	An vis generandi ſit a toto.	75

†† 2 Lib-

LIBRI SECVNDI

PARTIS SECUNDAE.

1	Quæ bonum ſemen faciunt. fac.	78
2	De Aere.	79
3	De Cibo.	79
4	De Somno.	80
5	De Exercitatione.	81
6	De Excrtione.	82
7	De Animi accidentibus.	82
8	De Amore connubiali.	83
9	De Fidelitate.	84
10	De Prudentia.	85
11	De Comitate.	86
12	De Gratiæ notis.	87
13	De Forma.	89

LI-

LIBRI TERTII.

Cur de decoratione agatur. 97
1 De Opimo 98
2 De Gracili. 101
3 De Pomilione. 104

LIBRI TERTII,

PARTIS SECVNDÆ.

1 De Pilorum craſſitudine. 105
2 De Pilorum tenuitate. 108
3 De Capillorum breuitate. 109
4 De Capillorum rectitudine. 111
5 De Pilis importunis. 114
6 De Caluicio. 115
7 De Alopecia. 119
8 De Ophiaſi. 123
9 De Canicie. 124

Par-

PARTIS TERTIAE.

1	De Cutis pallore.	338
2	De Maculis.	340
3	De Cutis graueolentia.	151
4	De Vocis aſpritudine.	158
5	De Cutis duritie, aſpritudine, & craſſitie.	161
6	De Furfure, ſeu Porrigine	164
7	De Pediculis.	167
8	De Sciſſuris.	170

PARTIS QVARTÆ.

1	De Scabie.	172
2	De Papulis.	179
3	De Igne ſacro.	186
4	De Impetigine.	190
5	De Lepra.	194

Par-

PARTIS QVINTAE.

1 De Vlceribus 205
2 De Fiſtulis 227

PARTIS SEXTAE.

1 De Strumis. 239
2 De Cachoete 253
3 De Verruca. 262
4 De Clauo. 266
5 De Varice. 270

PARTIS SEPTIMAE.

1 De Cornu. 276
2 De Parotide. 277
3 De Oculi magnitudine. 281

De

4	De Proptoſi	283
5	De Lippitudine.	286
6	De Vngue oculorum.	307
7	De Suffuſione.	311
8	De Veſsica palpebræ, Crithe, & Chalaxijs.	320
9	De Enchanti.	328
10	De Staphilomate.	329
11	De Polypo.	330
12	De Dentium vitijs.	343
13	De Brochoceole.	357
14	De Gibbo.	361
15	De Vmbilici prominentia	370
16	De Interiori parte abdominis rupta.	376
17	De Elephanto.	377

F I N I S.

PROEMIVM.

EMPEDOCLES auctor à laudato auctore Ariſtotele laudatus omnium rerũ originem eſſe litem, & amicitiam tradidit. Quæ ſententia bonos habuit fautores Heſiodum, Parmenidem, & etiam Ariſtotelem, qui nomine defectus, ſeu priuationis litem habet, nomine rationis, ſeu formæ amicitiam. Verùm Pamphili, & Callippi amicum obſequium, quo ijſdem argumentis accuſare ſoliti erant, quibus defendebant, & quo Protagoras de omni re in vtramque partem diſputari poſſe affirmabat, permittit ſine defectione à peripateticis inſtitutionibus, quibus omnia ſemper ad pauciora contrahuntur, poſſe oſtendi nullam litem in natura eſſe, & in inuariabili continuatione ordinis ſempiterni ſolam amicitiam ſtabilem conſeruari, & ex ea cuncta procedere, & rationem compleri omnium, quæ natura, & ſecundum naturam ſunt, ab eaq; ne quidem ſententiam Heracliti oppugnari, qui ſolam litem rerum omnium originem poſuit. Quoniam verò homo omnium rerum menſura dicitur, & Vniuerſi compendium: humanunq; genus cognatum naturà eſt: &, ſi eſt, quod congregat homines, nempe amicitia,

2. Cæli T.88.
1. Phyſ. T.48.
Ariſt. 2. Rheth C. 30.
Ar. 4. Metaph. T. 15.
Ariſt. 1. Phyſ. T. 41.
Plato in Theet & in Crat. & Ariſt. 11. Methaph. Cap. 4.
Ariſt. 8. Phyſ. T. 15.

Ariſt. 2. Mag. Mor. C. 14.
citia, hoc idem in toto eſſe ſupponitur: iccircò præcipuè de hominis amicitia dicam: de ea præſertim, quæ per cognationes ex patre in filium deſcendens omnium, quæ ex ſupereminentia ſunt, validiſſima celebratur.

Ariſt. 7. Mor. Eud. C. 11.
Ea excitat omnium animãtium communem coniunctionis appetitum generandi causà, & curam quandam eorum, quæ procreata ſunt.

Cic. 1. de Off.
qua nullum arbitrabatur Plato aut maius, aut melius datum homini munus a natura, dum voluptatum tenerrimam accerſit; & valet anguſtiam æui apud omnes nationes, & in omni ſeculo deploratam producere, & fugacia ætatum momenta intexere.

Ariſt. 1. Mag. Mor. Cap. 9.
vt, ſi fælices ſpe dicuntur, quacumque compleri poſsit naturali voluptate animus, ea in ſpe poſteritatis ſit, quæ ſine fine eſt; per quam nos ipſos reficimus, & prolis continuata ſerie perpetuamus. Hoc communiſsimum bonum etiam imperitiſsimæ gentes ſenſiunt, & omne aliud ducunt truncum, & debile: atque labores quoſcunque perferunt, præterquam a coniuge abripi, aut a liberis abſtrahi. Se ipſum propagandi deſiderium adeò inſitum rebus omnibus eſt, vt in homine pateat euidentiſsimè; dum, id ſolum vt expleat, ſui partem libenter effundit, & defectionem morti ſimillimam ſuauiter patitur. Ac, ſi nemo vnquam adeò efferatus eſt, aut ea immanitate naturæ præditus, qui amici gemitus inconcuſſus audiat; tamen pater editi infantis lachrymas exultans aſpicit. Qua ergò animi ſuauitate eius riſum excepturus credendus, qui tam gratos etiam habuit eiulatus? Iccircò, poſt proba-

tam Vniuerſi amicitiam, latiùs de his loquar, quæ arctiſsimis amicitiarum, ideſt coniugijs infeſta eſſe poſſunt adeò, vt ſpem prolis aut prorſus adimere valeant, aut infirmare, aut malè vertere, ne multi, ne maſculi, ne robuſti, ne benè valentes liberi producantur; præſertim ea vitia referendo, quibus poſſit medicina ſuccurrere. In quibus pandendis auctores ſequar probatos, & nobiles, eorumq; ſententias ferè ſolidas referam, tùm quia ſemper defectio a magnis viris magna eſt, etiam ſi leuis videatur; tùm etiam quia plerunque euenit, quæ magna per ſe ſunt, minora fieri, ſi limentur politiùs. De ſanitate tuenda, morbiſq; pellendis plurima indies volumina, innumeriq; ſermones iactantur. Tractationem verò de hominis propagatione non adeò communem accepi. Et, vtcunque ſit, maius opus arbitror aliquid ſempiternum parare humano generi aſſidua innouatione, qua quiſque poſsit per ſecula ſe ipſum traducere; quàm paucos dies ſingulis addere expulſione morborum. Siquidem, quod album diù fuit, nihilò propterèa albius ex mora eſt. ità, etiam ſi viuere aliquam beatitatem dicatur præſeferre, nihilò tamen beatior erit, qui diutiùs vixerit. Imò vitæ ſuauitatem tandiù intermittere videtur homo; quandiu ſollicitus de ea proroganda cogitat; & ſui corporis curæ intentus ſua quidem, ſed non ſe ipſum curat. Longioris enim æui cupiditas ex natura bono corporis habitu expletur; & parùm ei poteſt conſilium addere; aut, ſi addit, parem numerum dierum 1. Mag. Mor. C. 4.

 addit,

addit, atq; noctium; tàm lucis, quàm tenebrarum; plus moleſtiæ, quàm gaudij. Præterquam quòd morbos pellere ſarcire eſt, non reficere; maioraq; audet, qui æuum in nepotes, pronepoteſq; diſponit. Qui morbos curat, Siſiphi ſupplicium ſubire videtur; nam, quoties euehet, toties recidet lapis, quo tandem tegendus, & premendus homo totus eſt, niſi in filios traductus, & à ſe diuiſus inuadentem eluſerit, atque euitauerit. Tunc enim homo non perit, ſed exuitur: neque ea via laborantis, ſed acquirentis eſt. Summa igitur Platonicæ philoſophię hæc ſit, qua in coniugijs ex crebris, & minoribus defectionibus intercidentibus maximam mortis metiamur, & contemplemur.

Macr. de ſom. Scip. lib. I.

Amici-

Amicitiam eſſe in omnibus.

IN omnibus, quæ rerum natura conſiſtunt, & per omnia tàm humana, quàm diuina latiſſimè diffundit ſe amicitia; propterea vniuerſo contrarium nihil eſt; ſic enim exæquat natura, quæ tantùm mixtio, & ſædus mixtorum eſt. In vnoquoque genere prius eſt vnum multis, & ſimplex compoſito. quod igitur prius eſt, vnum eſt; &, ſi quid poſterius eſt, non eſt principium; ſequitur ergò, aut non eſſe principium, aut non habere contrarium: neque lis vlla ſine contrarietate eſſe poteſt. Si principia plura vno ſunt, coniunguntur: at, contraria quæ ſunt, eadem coniungi nequeunt, & omnia ex omnibus generantur. Quare amicitia eſt, quæ omnia vnit, & etiam contraria connectit, & naturæ opus facit fornicario ſimile, videlicet caſurum, niſi, quo inuicem inimicitias parere creduntur, eodem mutuò firmarentur. ſic omnia momentum requirunt contrarium, quo mediocritatem conſequantur. in hoc enim ratio conſiſtit, non in alterutro extremo ſeorſim poſito: & æqualitas amicitia dicitur. neque ſimili magis conuenire creditur, vt a ſimili generetur, quàm vt ſimilem procreet; neque diſſimile ex diſſimili poſſe exiſtere, in quo lis eſt. Omnia vnum eſſe ait Parmenides ex Platone, & omnia eſſe in omnibus: rerumq; diuerſitatem ex concurſu, non ex natura eſſe: quæq; nobis diuerſa apparent, eſſe partes totius. Si itaque conſenſus, & amor in rerum primordijs eſt, qua ratione diſſidere poterunt, quæ ex concordibus conſtant. Tradere ſapientes, aſſerit Plato, cælum, & terram, Deoſq;, & homines ſocietate quadam, &

Ariſt. 1 Cæli T. 87.

Ariſt. 2 Cæli T. 22.

amicitia

amicitia contineri: propterea vniuerſum ornatum dici: nec ſolùm amorem ad pulchrum conuerti, ſed etiam alia quàm plurima. Non proper imbecillitatem, atque inopiam, ſed à natura amicitia eſt. Natura locuples, & generoſa noluit ab vtilitate amicitiam naſci; ſed ab amicitia vtilitatem ſequi. Splendida hæc negotiatio eſt, cuius commodum non mouet artificem; & tamen ſequitur ab opere. Itaque principium ei, cuius eſt principium, cauſa cum eo, quod efficitur, elementum cum eo, quod exiſtit, quodam fœdere, & ordinis reciprocatione copulatur.

Oppoſita.

DE principijs vulgatus eſt Ariſt. ſenſus, & conſenſus omnium veterum philoſophantium, quo concludit principia eſſe contraria. ſiquidem, cum neque inuicem, neque ex alijs fieri debeant, ex eo, quo ſunt principia, concludit non fieri ex alijs; ex eo, quo ſunt contraria, non fieri inuicem. Porrò omnem generationem eſſe in contraria, & ex contrarijs in omni penè ſermone defendit Ariſt. Et ſaltem litem in rebus ex parte eſſe ſuadetur, quia amicitia congregationis tantùm cauſa eſt, lis verò ſegregationis. immò eius motus, qui à natura eſt, lis cauſa potior eſſe videtur, vt rerum ſeruetur ea, quam manifeſtè intuemur, diuerſitas. niſi enim eſſet in rebus contentio, vnum omnia eſſent: hæc verò lite ſegregantur. quod ſi eſt, vt certè eſt, lis in omnibus eſt, & amicitia eſt præter naturæ ordinem: quoniam, quæ mouentur, omnia ſegregantur: &, dum mixtum fit, pars elementi à toto elemento ſegregatur; &, dum ea pars ad totum redit, lis eſt, quæ ſegregat à mixto. nec bene dicitur congregari elementa, & inire inuicem fœdus, quando mixtum conſtituunt: quia in mixto elementa perpetuò pugnant, nec ceſſant inuicem contra agere, niſi cum lis, vires ſuas exercendo, illa diſiunxerit.

Con-

Conciliatio.

NVlla euidenti ratione concludit Ariſtoteles principiorum contrarietatem: ſed ex aliorum opinione deducit, non vt approbet, ſed vt refellat: ſiquidem eandem ſtatuit inimicitiam inter rerum rationem, quam formam vocat, & earundem negationem, quam priuationem dicit, quæ eſt inter viuentes, & naſcituros: qua ergò ratione contrariari ea poſſunt, quæ ſimul eſſe non poſſunt? Priuationem Ariſt. è rerum numero tollit, & oſtendit eam nomen eſſe inane, & figmentum ad rerum conſtitutionem ſuperuacuum; cum ne quidem aliquid ſit ex ijs, quæ rebus præbere dicuntur aut materiam, aut rationem, aut impulſum: ſed fingi tantùm, vt mens alicuius termini cupida habeat, vnde moueat res, quæ nouiter fiunt, & in Vniuerſi theatrum exeunt. Heſiodus priuationem chaos appellabat, nec ſine amicitia ponit.

1. Phyſic. T. 75. & 79. & 80.

Ariſt. 8 Phyſ. T. 16.

Primùm ante omne aliud chaos extitit, inde patenti
Pectore cunctorum ſedes firmiſſima tellus,
Atque amor his cunctis ſpecies mortalibus anteit.

Nanque, etiamſi inter hanc rerum negationem, & res ipſas vlla contrarietas intercedat, non propterea hæc neceſſariò litem inducit, neque amicitiam tollit; quoniam etiam ex contrarijs amicitiam eſſe teſtatur Ariſt. neque rerum viciſſitudines lis promouet, ſed amicitia, ex qua ſemper in amicitiã tranſitus eſt. Etenim, ſi ex toto elemento pars ſeiungitur ad conſtituendum fœdus mixti alicuius, non propterea ea elementi pars priorem exuit amicitiam, ſed propenſionem quandam ſeruat ad vniuerſum elementum, vnde diſceſſerat, ad quod ſemper prioris motus inclinatione cietur: &, quæ rixa in mixto dicitur, eſt Vniuerſi fœderis pignus; dum in eo, quæ contraria dicuntur, concurrunt, vt patefaciant hoc triſte nomen litis temerè eſſe rebus impoſitũ, & omnia conſociari.

8. Mor. Nich. C. 8.

Cælum ex Platone ſe ipſum amicitia concordi complectitur, atque ita aptè coëret, vt nullo modo diſſolui poſſit, niſi eius vi, à quo fuit colligatum. Hic amor eſt, a quo res vinciri, & diſſolui poſſunt: qui vnum totum ex omnibus totis, & perfectis perfe-

ctum

ctum mundum conſtituit, morbi, & ſenectutis expertem, cuncta complectentem. A cælo ſenſus vim ſuam recipiunt, nec credi poteſt ea vi carere, quam cæteris tribuit. Amicitia cietur, ſed non ad viliora: ideò non mouetur, vt terræ miſceatur; ſed totum in ſe ipſum rotatur.

Elementa litem non admittere oſtendit ratus cuiuſcumq; locus, quem ſeruant ſingula. Immenſum mare minimæ telluris parti, etiam per proprium corpus, aditum præbet, vt, iuxtà pactum fædus, in ſedem ſuam liberè deſcendat, datos ſibi in littore terminos ſeruat; aut, ſi præterit, in cælum priùs fertur, vt inde ſodalitium terræ auſpicetur adiumentum. Terra, cauato amplè corpore, proſpicit vndarum fluori, & proprijs artubus amicum ſuſtinet elementum. &, ſi quandò reiectus è noſtris ſedibus in ſua ſecreta pelletur oceanus, nulla lis ſuccedet, ſed antiquus ordo renouabitur. Quibus pugnare videntur qualitatibus elementa, grauitas, & leuitas ſunt officia mutua, quibus ſingula, quò ducit amor, perueniant. Aer circumfluus naues agit, vt merces, non vt claſſes ferant: imbres mouet, vt ſegetes naſcentes alant, non vt perdant. Ignis nihil conſumit, ſed vincta ſoluit, & reddit antiquo fæderi. Si fulmina Deus ira percitus iaceret, non in ſua templa conuerteret. Aeſtus terram exercet, vt hians cæleſtes excipiat irradiationes. Quæ diuerſæ naturæ ſunt, ſegregat ignis quaſi amicitiæ præſes, ne tandem diſſentiant; at quorum natura eſt conuenire, coniungit.

In mixtis ſumma vis amicitiæ eſt, qua elementa etiam e propria ſede euehuntur, & deducuntur.

Principio cælum, & terras, campoſq; liquentes
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; aſtra
Spiritus intus alit, totoſq; infuſa per arctus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.
Hinc hominum, pecudumq; genus, &c.

In his amicitiæ ſumma ratio apparet, videlicet omnium diuinarum, humanarumq; rerum cum beneuolentia, & caritate ſumma conſenſio. quòdq; fædus in homine ex electione eſt, in mixtis ex natura eſt: quorum ſolutio non eſt fædus rumpere, ſed mutare. nam

cuncta

cuncta bono ſucceſſu commiſcentur. Calidum, & frigidum placidum teporem faciunt; ex dulci, & amaro ſuauitas oritur; ex arido, & humido corpus tractabile fit; ex acuto, & graui harmonia percipitur; ex tardo & veloci rhithmus. Lætiſſima animus ſentit, quibus horrida præfuere; colores oculis grati ex albo, & nigro conflantur. neque integra lux oculos delectat; nec aer tenebris prorſus obrutus; aſperum leni, acidum pingui ſuauiter ad palatum miſcentur. pariq; ratione melos auribus; & odor naribus componuntur.

Solam amicitiam eſſe inter homines.

HOminem *eſſe inter animantia ſocietatis ſtudioſiſſimum ratum eſt apud omnes: nihil aliorum amantius, & in adiutorium mutuum generatus dicitur. Voluntatum, ſtudiorum, ſententiarum ſumma conſenſio ſecundas res ſplendidiores facit, aduerſas leuiores, quarè potiſſimum inter ciuilia officia eſt amicitias hominum conciliare: quo ſequitur humanum genus conſeruari, & reddi firmius. Diligendi ſenſus, & beneuolentiæ charitas bonum ſingulis partiens, communicanſq; felicitatem parit. A Deo generoſum ortum habet amicitia, ſine qua viuere eligeret nemo, & licet bona quamplurima ex natura ſuppetant, nihil tamen homini quidquam poteſt iucundius contingere communione bonorum: nihil remuneratione beneuolentiæ gratius: viciſſitudine officiorum, ſtudiorumq; nihil ſuauius. Hominis vita numeroſa quadam conſonantia ſuſtinetur: & conciues natura potiùs, quàm lex, & firmiùs iungit. Plebs cum his, qui extra plebem ſunt, amicitiæ ope meliùs, quàm conſtitutionum copulatur; eã enim maxima oritur inter omnes conſenſio; charitate verò, beneuolentiaq; ſublata, nec reſpublica, nec cætus hominum vllus, nec domus conſtabit. Id maximè proficuum arbitrabatur Plato, quo homines optimo pacis bono fruerentur; quos non vnguium vis, non dentium; ſed ſocietatis præſtantia munit. Humanitas,*

manitas, ſenſus communis, congregatio cæteris terribiles facit; hoc natura, hoc conſuetudo, hoc lex, hoc philoſophia promittit; & nullius boni ſine ſocio poſſeſſionem commendat; nec ſibi quidem amicum eſſe eum oſtendit, qui non omnibus amicus eſt; nec poſſe quenquam beatè degere, qui ſe tantùm intueatur; qui omnia ad vtilitates ſuas ſingulariter conuertit; & oportere alteri viuat, qui vult ſibi viuere; eamq; ſocietatem diligenter, & ſanctè obſeruandam eſſe, quæ nos omnes omnibus miſcet, & iudicat eſſe aliquod commune ius generis humani, quo amor vndequaque perfuſus homines edit, creſcentes nutrit, valentes exercet, ægros reficit, imbecilles roborat, deficientes munit, truncos ſarcit, nutantes firmat; animi tranquillitatem, & conſtantiam auget; eiuſdem perturbationes, & commotiones ſedat; quæ cum ratione deſiderantur explet, gaudia, & quoſcumque animi motus placidos, & conſtantes facit: cautos reddit: animi ægritudines pellit: metus, & quancunque aliam impendentis mali opinionem intercipit: inuidentiam ſoluit: æmulationem, ſi ad laudem eſt, euehit, ſi ad vitium conuertit: obtrectationem mulcet: miſericordes roborat: angores exprimit: luctus ſolatur: mærores ſiſtit: ærumnis auxiliatur: dolores lenit: lamentationes reuocat: ſollicitudines remouet: moleſtias tollit: afflictationes coercet: deſperatis meliora promittit; pigros excitat, eiſq; metum laboris ſubripit: ad terribilia reddit homines inconcuſſos, ad pudorem inuariabiles, ad timorem conſtantes: pauidis mentem firmat: exanimationes cauet: in conturbatione cogitata reſtituit: formidinem permanere non ſinit: maleuolentiam ex hominum animis abſterget: contra delectationes, teneraſq; voluptates moribus generoſis perfundit animos: iactationes compeſcit: iras frenat: excandeſcentiam extinguit: hoſpitij odium comitate retractat: inimici ne ſint, nocēdi oportunitatem obtruncat: diſcordias miteſcere facit: indigentiæ proſpicit: omniq; deſiderio male conuerſo præſto eſt oratione, conſilio, lege; quibus amicus animus indulget etiā libidini propriæ opinionis, vſque ad peruicaciā: pecuniæ, vſque ad auaritiam: gloriæ, vſque ad ambitionē: fœminarum, vſq; ad mulieroſitatē: gulæ, vſq: ad ligurionem, cupediam, & vinolentiam. Totum corpus, animum

vniuer-

vniuerſum, actiones, effectiones dirigit, atque gubernat amicitia: homines in diuina trahit: diuina ad homines deducit: quo totum vinciendo compleat, nec partem vllam relinquat expertem ſui.

Oppoſita.

QVicquid aduerſum, & inimicum in vniuerſo apparet in hominem conuerſum, inter homines perſiſtens, ab hominibus erumpere videtur. Homo non matrem habuiſſe naturam, ſed nouercam narratur: nudum, & inermem, ſine ope, ſine conſilio ærumnis expoſuiſſe: vitamq; dediſſe lachrymis auſpicatam, morbis obnoxiam frequentiſſimis, & verè, vt aiunt, non volare, non nare, non incedere illi ex natura eſt; neque etiam flere, quia aliquod eſt in lachrymis oblectamentum; ſed tantùm illi naturale eſt ridere, & mori. Puer inutilis: adoleſcens proteruus: vir audax: ſenex miſerabilis. Homo mortis cruciatibus vexatur non poſtrema die tantùm, vt cætera animantia; ſed ab hora aſſiduò, qua rerum ſuarum gnarus potuit interitum ſuſpicari, & comprehendere; vt mentis peregrinatione diſtractus ſpe pariter, ac metu angatur, cupiens remotiſſima, pauens longinqua; vt cogitet de futuris, ſit anxiè de ſepulchro ſollicitus, ſaxa in cælum ferat ædificans, iaciat furens, eiuſq; inclementiam accerſat, dum euitare, aut accuſare intendit. Atq; ſi nihil pernicioſiùs ciuitati quàm quod eam diuidit, & ex vna plures facit: nullum animal inimicitias exercet acerbiùs. Beſtiæ ferociſſimæ quæque conueniunt; belluæ etiam comitatem habere narrantur, vt elephas. ſolus homo homini infenſiſſimus: bella in regionibus: in ciuitatibus ſeditiones: contentiones in populis: in familijs diſcordiæ: in vicis contumeliæ: in domibus iurgia: in cubilibus rixæ: in omnibus inimicitiæ ſunt. Solus homo differentias nutrit ſerui, & domini, pauperis, & diuitis: colonos, artifices, mercatores, milites, magiſtratus, præſtandi vexat cupiditas, &, ſi amicitiæ terminus conſtitutus eſt, vſque ad aram, nullus terminus datus eſt inimicitijs, & eſt inter homines.

Plato 5. de Republ.

Natum ante ora patris, patrem qui obtuncat ad aras.

Sed hæc inſanientium fortaſſe commotiones ſequuntur: eaq; diligentia adhibenda eſt in amicitijs comparandis, ne amare incipiamus eum, quem aliquando odiſſe poſſimus; quæ regula vt omnibus proſpicit, ſic nullam amicitiam admittit; quia propter animi humani obſcuritatem, & inconſtantiam amare debemus tanquam oſuri, & odiſſe tanquam amaturi. Videamus ergo quanta ſit inter ſapientiæ amatores conſenſio. Xenophanes omnia eſſe vnum aſſeruit; Leucippus infinita rerum principia, & nihil vnum. Meliſſus id ipſum immobile; Diogenes mobile prodidit. Parmenides terminatum; Anaximander ſine termino. Clinias omnia ſtare; Heraclitus omnia fluere, & ſtare nihil. Hippocrates nihil generari; Heſiodus nihil eſſe ingenerabile. Thales ex aqua dixit conſtare omnia; Hippaſus ex igne. Empedocles ſimile appetere ſibi ſimile; Euripides contrarium ſibi contrarium malle. Pythagoras animalia cæſa iniuriam pati; Alcibiades euehi arbitrabatur. Anaximenes tenuiſſimum aerem a prima origine concreuiſſe; Heſiodus firmiſſimam terram primò rarefactam. Ariſtoteles aerem, aquam, terram, ignem omnium ſimpliciſſima elementa eſſe, & hæc in alia miſceri; Anaxagoras, os, neruum, lignum, lapides, metalla omnium maxime ſimplicia eſſe corpora: aerem verò, aquam, ignem, & terram ex his componi. Democritus omnia animum eſſe; Dicearchus, ne eſſe quidem vllum animum, opinabatur. Cratyllus nihil ſciri; Lycophron nihil ignotum eſſe. Hærmotimus intellectum eſſe cauſam vniuerſi; Phædo vniuerſum eſſe cauſam intellectus. Protagoras ſenſibilia eſſe in ſenſibus, & animum ſenſa facere, quibus remotis nihil ſit ſenſibile; Gorgias eſſe in rebus, & animum ſenſa fieri, quibus remotis nullus ſit ſenſus. Simonides ſolum Deum ſciendi dignitatem habere; Homerus etiam inſanos ſapere. Herillus in ſcientia felicitatem poſuit; Philebus in ignorantia. Bias nihil poſſidere dixit felicem facere; Heriphyle in rerum poſſeſſione poſuit beatitatem. Democritus ridendum ſemper homini eſſe; Hæraclitus plorandum credidit. Zeno inconcuſſum hominem nec lætari vnquam, nec triſtari debere; Selomos & ridendum, & plorandum per tempora, & vices. Eudoxus volupta-

lupta-

luptatem eſſe bonum; Plato non eſſe bonum retulit. Anacharſis ludendum nobis eſſe, vt ſeria agamus; Epicurus ſeria agenda, vt ludamus. Polygnotus in poeſi deterrimos eſſe imitandos; Pauſon optimos. Sophocles, & Homerus præſtantes; Nicocaris, & Hægemon viles. Solon, & Mocrobius felicitatem nos manere poſt mortem; Ariſtippus, Cicero vel ſolam mortis imaginem nobis omnem felicitatem adimere. Et, quod vix credere dignum eſt, etiam de ſui ipſius præſtantia diſſentit homo, &, quem Seneca Dei opus perfectiſſimum dixit, Anaxagoras dixerat naturæ ludibrium imprudentiſſimum. Nulla eſt pax, nulla eſt inter ſapientiæ profeſſores conſenſio; & etiam a viris claris inter pacatiſſimas animi cupiditates ſeditiones excitantur, & rixandi præbetur occaſio; cum alterum profecto fieri poſſit in tam varijs opinionibus, vt earum nulla, alterum certè non poteſt, vt plus vna vera ſit. Qui ſemper emergere veritatem dicunt eam inter leuia poſuiſſe videntur; qui latebris mergi inter grauia. Socrates vera à falſis nullo ſeparat diſcrimine; Anaxagoras id cuiq; verũ putat, ꝙ cuiq; videatur. Plato omne iudicium veritatis, veritatemq; ipſam abductã ab opinionibus, & a ſenſibus cogitationis ipſius, & mentis eſſe voluit. Heraclitus omnia eſſe, & non eſſe vera. Hippias idem eſſe verax, & mendax. Et hi, qui omnia vera dicunt, approbant etiam eorum opinionem, qui omnia falſa eſſe aſſerunt: qui dicunt omnia eſſe falſa, ſuam quoque includunt, & reprobant opinionem. Macrobius latere omne verum; Cratylus ſemper eluceſcere. Cicero veri eſſe aliquid non negat, ſed negat id poſſe percipi, quod Euripides ſenſit non poſſe occultari. Perſius mordacem; Tibullus iucundam veritatem dixit. ex alijs eſt in vino veritas, ex alijs in puteo eſt ſub vndas abſtruſa. Nulla eſt pax, nulla eſt inter ſapientiæ profeſſores conſenſio: & de vero tantùm vera apparet Ariſt. ſententia, qui aſſeruit, veritatem quærere aues perſequi eſſe. Homo hominis mentem, ſenſa, ſtudia, conſilia, fidem euertit. ſolus ſe ipſum cruciare, & occidere poteſt. Ipſe amor libido priùs, & furor eſt, qui, vbi aut ſatietate, aut deſperatione remiſerit ſe, in odium degenerat.

Militatat omnis amans, & habet ſua caſtra cupido.

Pul-

Pulchra amor expetit, & ſi nihil expetitur, quod poſſidetur, amor pulchrũ non habet; quod idẽ eſt, ac bonum: quarè bono caret amor. Neque, qui amans dicitur, quicquam distat ab inimico; dummodo quenquam amatæ formæ plaudere, aut bene facere ferre non poteſt: dummodo conſilia ſemper in ſui commodum vertit. Nihil eſt amante perniciofius, aut importunius, cui ſola quies amati inſenſa eſt; is ſemper auidè amat, ſed vt lupus agnum: quicquid delinquunt homines, is, qui amor dicitur, cauſa eſt: cæcos efficit, & petulantes, inconſtantes, inſanos, & quæ Nocturnus aliquando dormientibus, hic vigilantibus ſomper offert ludibria, & falſas imagines.

Conciliatio.

N*Atura cunctis quidem animantibus; verùm peculiari quadam cura homini parens facta est, & quæ cornu, quæ dente, quæ vngue terribilia ſunt, aut hominis aſpectum fugiunt, aut illi ſeruiunt; pro dente, pro ſpina, pro teſta, pro ala illi cum decore maieſtas eſt. hoc diuinum habet, quod nudus, & inermis vincit cætera; & diù ſine cortice, ſine penna, ſine conſilio infantem tuetur vis ſublimior. Verè in vniuerſi theatrum, tanquam in ſcenam exit homo lachrymans; ſed hoc etiam animaduertere oportet, elatam poetarum mentem ne fingere quidem auſam eſſe ſuauiores voluptates, niſi quas conflictationes præceſſerint; &, ſi verè dolet infans, aliquo debebat emi tanta felicitas, ad quam naſcitur. Hæc ærumnarum omnium precium ſatis amplum, & ſplendidum eſt. Humanus animus mala ſibi adiuncti corporis valetudine, laboribus, egeſtatibus non rumpitur, ſed debiſcit, vt cœleſtes irradiationes promptior excipiat; tale impoſuit Deus cupiditatibus frænum; vt ſit teneræ voluptatis, non impedimentum, ſed abſolutio. Quò nulla vnquam auis deuenit, ſine penna fertur humanus animus; hoc homo immenſa tranſmeat maria, ardua ſcandit montium cacumina; hoc circumſpicit cadendi oc-*

caſiones, & cauet; hoc ſe æternum comprehendit, & omnem mortis formidinem deponit; ipſaq; cogitatio de ſepulchro, quia à natura eſt, indicat eſſe aliquid poſt obitum ſuperſtes, nec totum hominem mori; &, ſi quis pauor concutit morituros, ſuplicium hoc eſt ignaui, & male dolati animi, non naturæ inclementia. Bonus legum conditor non niſi gratia pacis de bello leges conſcripſit, propterea homini procliuitas anceps eſt ad ſocietatem, & ſolitudinem. Summa hominis conſenſio, & conſpiratio tam in bello, & contentionibus, quàm in pace, & concurſu relucet, ſi quidem præcipua lex inter amicos eſt idem velle, hoc etiam ſeditionum omnium cauſa eſt idem velle. Specimen diuinitatis eſt naturæ aliquam vim inferre, & eius ratos ordines non peruertere, ſed arbitrio ſuo diſponere; ſi ſatis naturæ obſequioſa quieuere ſaxa, homini quoque ſeruiant ædificanti neceſſe eſt, & ſibi nouo iure impoſitum ordinem ſeruent. Conſociatio, & comitas, manſuetudo, & alia humanitatis indicia in feris miranda ſunt, quia noua, & præter naturæ ordinem sūt, ita pſittacum, & picā admiramur, quia humanum imitantur ſermonem. Præterea ad concordiam humani generis, nihil æquè conducit, atque diſparitas perſonarum, neque enim agricola ſibi aratrum conficiet, nec eadem manus calamo, quæ ligoni apta eſt. Seruus, & dominus vnà eòdem tendunt, & olim miſcendi ſunt, quod bellè oſtendit mos ſeruis impoſitus inſequendi dominos, eadem enim eſt vtriuſque via, non res eos, ſed ordo diſtinguit. Aequore, & lenitate corporis corpora corporibus appropinquarè poſſunt, aſperitate inſeri, quare diſparia quæ ſunt, firmiùs connectuntur.

Xenophanes, & Leucippus.

CONtra Xenophanis ſententiam, qui vnum omnia eſſe aſſerebat, videtur opponi poſſe Leucippi, & Democriti opinio, qui nihil verè vnum eſſe arbitrabantur. quia hi in rebus eſſe magnitudines multitudine infinitas, ſed indiuiſibiles dicebant, ita

neque

neque ex vno multa fieri poſſe, cum diuidi nequeat, nec ex multis vnũ, quia eadẽ ſimillima inter ſe ſemper permanerent; horum tamen cõplexione, & amplexu omnia generari aſſerebant; verùm inter has opiniones habẽdum nihil diſſonum eſt, ſi Xenophani concedatur, omnia amore vinciri, & corpuſculorũ, quæ Leucippus atomos appellat, non eſſe fortuitam concurſionem, ſed amoris impulſu, & conſilio intentam. Victoria pugnantis eſt; amor omnibus obſequioſus eſt, & cum nemine pugnat, dum igitur omnia vincit amor, omnia vincire intelligendus eſt, non ſuperare; ſic partes innumeras quaſi catena quadam connectit, & vnum facit, & ea ratione vnus eſt ſingularis homo, quamquam tam varijs partibus, & ijſdem inter ſe diſſidentibus ſit compoſitus, & nos quoque membra ſumus corporis magni, ex quibus vnum eſt vniuerſum, & omnia vnum.

Meliſſus, & Diogenes.

PRincipium apprehendi poteſt & pro eo quod facit, & pro eo quod fit; quod facit eſt impellens, & eſt eius aliud impellens, adeo vt ſi quærendo ducimur ad impellens primum, id Deus eſt, quem bene arbitrabatur Meliſſus eſſe immobile; id, quod fit ei, qui facit, opponitur, & quia hic purus actus eſt, quod fit eſt pura potentia, & dicitur materia, quæ ex Diogene mobilis eſt; ſi verò vnà comprehendere velimus & quod facit, & quod fit, ſemouere oportet, & excludere ſimplicitatem primi impellentis, & primi impulſi, nempe materiæ; & omnia vnà miſcere dicendo, id & immobile eſſe, & mobile, immobile, quia id omne totum eſt, nec ſpatium quidem extra ſe admittit quò ferri, & moueri poſſit, mobile videlicet in ſe ipſo, vt aqua, quæ contenta, & concluſa non mouetur, niſi in ſe ipſam. Quando Anaxagoras mundum ex immobilibus facere intendit, rectè facere, inquit Ariſtoteles, quia ex Deo immobili omne mobile pendet. Immobile eſt ex Meliſſo, quod omnino non poteſt moueri, ſed mentis coniecturam addit

Ariſt.

Ariſt. etiam, quod multo tempore vix mouetur, Meliſſus itaque reſpicit id, quod omnia facit: & recta ratione appellat immobile, Diogenes ad id, quod ſit, & recte concludit.

Parmenides, & Anaximander.

H*Orum controuerſiam componit Plinius dicens, vniuerſum eſſe finitum, & infinito ſimile. Itaque Parmenides rei veritatis ſtudioſus terminatum dixit: Anaximander intuens quod apparet, aſſeruit eſſe ſine termino. Terminatum eſt, quod concluſum, & perfectum eſt, & hoc eſt finitum: ſine termino eſt, quod inconcluſum, & vagum eſt, & hoc eſt infinitum. Infinitum antiqui philoſophantes appellabant id, quo nihil maius poteſt accipi; Ariſtoteles verò definit infinitum id, quo accepto ſemper eſt aliquid, quod vltro accipiamus: finitum verò accipit tanquam perfectum, & terminatum; quo modo Parmenidem vniuerſum comprehendiſſe credere poſſumus; non quod aliquid excludat, nec ſpatium quidem, ſed quod omnia includat. Quoniam verò eſt omnium rerum certum, & ſimile incerto; ideo Anaximandro videbatur ſine termino, & infinito ſimile; ſi enim detur ab intellectu in ſpatio terminus, ſemper aliùs dandus remanet; & quantuncumque extendatur mentis acies, quia hæc finita eſt, aut ſaltem eſt forma corporis terminati, tandem attenuata deperditur, nec poteſt in molem tanto ſpatio diſparem terminari; iccirco tanquam incōprehenſibile dixit Anaximander, nec tanta eius liberalitas in ſpatij immenſitate quicquam addit vniuerſo, ſed demit terminos à Parmenide additos. Itaque Parmenides perfectionem reſpicit, qua neceſſariò totum concluditur: ſi totum demum eſt, quo nihil excludat. Anaximander ſequitur intellectus cupiditatem inexplebilem, ſemperq; progredientem deſiderio finis alicuius.*

Clinias, & Heraclitus,

EX *Platone Clinias omnia ſtare: Heraclitus omnia fluere. Athenienſis meliori ſententia aliqua ſtare, aliqua fluere arbitrabatur; quorum omnium ſententiæ, vt appareat, quomodo conueniant, animaduertendum eſt, non potuiſſe Cliniam abſolutè dicere omnia ſtare, quia nulla eſſet concluſi argumenti fides, nullum rerum iudicium, dummodo adeò certa, & clara paſſio oculis negaretur, qualis eſt motus: patere enim, ait Ariſt. ex inductione, ſaltem aliqua moueri: a qua maximè abhorret eorum opinio, iure olim deperdita, ac nuperrimè quibuſdam philoſophis reddita, qui vertigine quadam laborantes aiunt nos eſſe, quos rerum natura neſcientes ferat, nec cœli motu fieri ortus, & occaſus, ſed ipſos, & oriri, & occidere; quare ab Heracliti ſententia ſunt opinantes omnia fluere; quæ ſententia æquè a ſenſu, & a ratione aliena eſt, quoniam eodem motu, quo totum fertur, partes quoque ferri neceſſe eſſet, dummodo omnia pariter, & eadem velocitate fluerent; nanque in idem recidit curſus omnium æqualiſſimus, atque ſtatio omnium, ſiquidem concurſu permanente quæ fluere dicerentur, non differrent a ſtantibus: vt animaduertitur, vbi duæ naues ſimul, & eodem vento agantur, adeò vt æqualiſſimo motu moueantur. Neque recipienda etiam eſſet Athenienſis opinio, qui aliqua ſtare, aliqua fluere dixit; ſi de motu recto loqueretur, nanque fluentia tam longo temporis ſpatio acta, & tanta velocitate iam longiſſimè abeſſent a ſtantibus, adeo vt acie comprehēdi nullo modo poſſent: & ſic temere nos diceremus alia eſſe, præter ea, inter quæ nos eſſemus ſiuè inter ſtantia, ſiue inter fluentia eſſe contigerit, aut ſtantes, aut fluentes. Dicendũ itaq; omnium verã eſſe ſententiã ſi recta ratione comprehendatur. dum enim ait Clinias, omnia ſtare, vera dicit, ſi omnia includit, nec ſpatium quidem excludit, per quod hæc omnia moueri poſſint. Dum profert Heraclitus, omnia fluere, intelligit, vt aquæ in ſe ipſa circulari, & vago motu; redeundo vnde diſceſſerint: ita explicat Atenienſis aliqua ſtare, vt terrà, quæ omnium centrum*

ſtrum eſt, aliqua fluere circa centrum, hoc eſt circa terram; ex quibus patet, neque Cliniam tetano, neque Heraclitum vertigine, neque Atenienſem inconſtantia teneri.

Hippocrates, & Heſiodus.

Hippocrates vnà cum Empedocle, Democrito, & alijs non mediocris famæ viris nullius rei generationem eſſe aſſerebat, ſed ſolam mixtionem, & fædus rerum iam exiſtentium.

ſunt quædam corpora, quorum
Concurſus, motus, ordo, poſitura, figuræ
Efficiunt ignes, mutatoq; ordine mutant
Naturam &c.

Heſiodus verò opinabatur nihil eſſe ingenerabile, non tamen ſuam ſententiam bene explicauit, an videlicet crederet, ex his, quæ extant, nihil eſſe, quod olim factum non fuerit, & tandem aliquando ſit periturum, & ſic cœlum olim factum, & corrumpendum eſſe, an potiùs mentem latiſſimè pandendo arbitraretur, nullam vnquam imaginabilem eſſe rei naturam, quæ non fuerit quandoque, ſit, & futura ſit,

Qua propter quo nunc in motu principiorum
Corpora ſunt, in eodem anteacta ætate fuere,
Et poſthàc ſemper ſimili ratione futura,
Et quę conſuerunt gigni, gignentur eadem
Conditione, & creſcent inq; valebunt
Quantum cuique datum eſt per fædera naturãi

quocumque modo apprehenderit Heſiodus, concurrit cum Hipp: ſententia, quia id, ex quo omnia fiunt, quod Ariſt. appellat materiam, nunquam generatur, vt Hipp: ſenſit: ex his verò, quæ fiunt, quæ Ariſt: vocat compoſita, quæ diſtinguantur noua concurſione, quam Ariſt. formam, Cicero quaſi qualitatem appellat, nihil eſt ingenerabile, & Heſiodo credendum eſt, & quanquàm cæleſtia corpora videantur conflata ex natura rei quadam ſempiterna, & inuariabili, ſenſit Plato, hoc de illis aſſeri, quia effugit aciem humanæ mentis coniectura tam magnæ mutationis, eſ-

ſet enim ineſtimabili æuo menſuranda, quæ cum ſenſum, & captum mentis non moueant, concluſit Ariſt. ea eſſe æterna, quaſi diceret eorum corruptionem eſſe nobis inconſpicuam, qui ne quidem adamãtis exitum poſſumus imaginari; neque vnquam ortum eſſe mundum dixit Ariſt. Tamen non prorſus eſt alienus Ariſt. ab horum opinionibus, dum ait, ſi quid in nobis accidit, hoc etiam ſupponere nos debere in toto eſſe.

Nanque eadem cælum, mare, terras, flumina, Solem
Conſtituunt, eadem fruges, arbuſta, animantes,
Verùm alijs, alioq; modo commixta mouentu·

ſed quemadmodum nobis non apparere, ait Ariſt. quidquam in cœlis tanto æuo commutatum, ita ſi terram ex cœlo aſpicere nobis daretur, nullam poſſemus in ea animaduertere mutationem; corruptibilis ergò nobis apparet, quia ſe comminus ſpectanda præbet; nulla acies ingenij humani craſſis hebes, & circumfuſa tenebris tanta eſt, quæ penetrare in cœlum poſſit; neque Ariſtoteles æterni nomen ſtatuit his, quæ vllo modo nequeant corrumpi, ſed etiam vocat incorruptibile quod non facile corrumpitur, tamen impium arbitramur æterno, & immenſo Deo imaginari quicquam, niſi ipſum ipſe Deus manuteneat, ne quidem duratione æquale, vt aperte Plato cælum, quia corporeum eſt, etiam mutationi obnoxium arbitrabatur: quam tranſmutationem patitur quidem materia, dum in omne compoſitum vehitur cum Heſiodo; ſumma tamen materiæ ſemper manet, vt Hippocrates arbitratur.

Thales, & Hippaſus.

FErtur dixiſſe Thales ex aqua conſtare omnia; Hippaſus, & Heraclitus ex igne; nulla videtur ſententia ſententiæ magis opponi poſſe: ſed repetendo memoria ordinis ſempiterni continuatas viciſſitudines, quibus inuariabili ſerie concreta diſſoluuntur, & diſſoluta concreſcunt, fortaſſe etiam tam diſsidentes ſententiæ poterunt conciliari. Aqua in aerem late diſſoluitur, aer in ignem latius, ignis rurſus in aerem, aer in aquam; hæc æterna

series

series rerum eſt, & circulari continuatione procedit, & cum in circulo cuique liceat vndique principium ſumere, & finem vbique ponere, quia ſtatutum principium, neque finem circulus habet, potuit Thales a concretis ordiri, & ab illis accipiendo dicere, omnia ex illis conſtare, Hippaſus verò principium ſumere a ſolutis, & aſſerere, ex his omnia fieri. Iccirco dicamus Thaletem dixiſſe ex aqua omnia fieri, quia hanc poſuit rerum omnium materiã, vtpote quæ facillime patitur, & prõptiſſimè tranſmutatur. Hippaſus verò ex igne, quia in eo ſit ſuprema agendi vis, vt eſt in aqua patiendi; sic omnia ex his conſtant, quia aqua omnia fiat, ignis omnia faciat.

Empedocles, & Euripides.

NIhil eſt, quod ad ſe rem vllam æquè alliciat, & ſuaui quadam violentia attrahat quàm ſimilitudo; cuique poſt ſe protinus eſt exemplar ſui, & nihil in amico maiori obſeruantia colimus, quàm quod noſtri refert imaginem; in hoc eſt natura rapax, & inexplebilis. in nullo ſolitario quieſcit, ſemperq; ad aliquid fertur, & adnititur: neque Empedoclis ſententia concuti poſſe videtur, qua refert ſimile ſibi ſimile appetere. Non ideo tamen Euripidis opinio, qua aſſerit cõtraria inuicem expeti, aut ſine teſte, aut ſine fautore, aut ſine ratione eſt; & primò inductione id probat Euripides

Humentem amare pluuiam, cum terra eſt arida,
Cœlumq; ſacrum cum grauatum eſt imbribus
Telluris arentis cadere in ſinum appetere.

& Plato quanquam in Lyſi ſentiat cum Empedocle, aliàs ab Euripidis mente eſt, ſed hanc quaſi naturæ ſupereminentiam amicitiæ tribuit, cuius vinculo diſſimilia cõuenire, ait, inopem diuiti vniri, imbecillem forti, & contrarium contrario eſſe amiciſſimum, iuxtà quam ſententiam Heraclitus dixit ex differentibus coaptationem fieri pulcherrimam, & Ariſtoteles diſſonantium copulationem, quod antiphonum nominat, ſuauiorem eſſe aſſeruit, quàm quod conſonum eſt. In Lyſi. *Quare neceſſe eſt vtriuſque ſententiam probare tam Empedoclis, quàm Euripidis: & eſt in ſolo verbo diſ-*

sentio,

ſentio; & oportet vt nos priùs diſtinguamus inter id, quod ſimile eſt, & id quod idem eſt: ſimile eſt quod in pluribus cum alio conuenit, in aliquo tamen diſſentit: idem eſt, quod omni ex parte conuenit, quare nihil ſibi ipſi ſimile eſt, & nihil ſe ipſum appetit, ſed ſe ipſo fruitur; id enim appetitur, quod abeſt, nihil autem abeſt a ſe ipſo, nec eſt aliquid, quod aliud maius quicquam ſe ipſo capere poſſit, ideo omne ſe ipſo fruitur ſe repletus, & appetit quod vel ipſum augere, vel reparare poteſt: nihil autem intereſt, ſi quod augere, aut reparare poteſt adiunctum habeat aliquid augendo, aut reparando aliqua ex parte contrarium. Itaque inops homo non amat diuitem qua parte illi contrarius eſt, ſed qua illi adiumento eſſe poteſt, & primus amor non eſt ad diuitias, ſed ad ſe reparandum, & hoc modo ex Heraclito, quæ diuerſa ſunt, aptari poſſunt belliſſimè: nanque vbi terra ex ariditate dehiſcit; & quando humani corporis membra ſiti moleſtantur, vndam non appetunt vt contrariam ariditati, ſed vt quæ tenuis, & facilis quaſi interiecta mediatrix poteſt diſiunctas partes redunire, & aduerſam intemperiem, & excedentem repellere, & reducere: & hæc eſt ea amicitia, quæ dicitur ab Ariſt. eſſe propter commodum, quæ nunquam cadit inter ea, quæ perfecta ſunt, ſed inter ea, quibus aliquid deeſt; quare Empedocles ideam perfectæ amicitiæ concipiens dixit ſimile appetere ſibi ſimile; quid enim Lælius indigens mei, aut ego illius, ait Scipio, vt amicitiæ ſinceritatem simplicitatemq; oſtenderet, ſi quidem proborum amicitia perfecta eſt, quia per ſimilitudinem eſt, in qua commodum non prorſus deſideratur, ſed inconſpicuum eſt; diximus pro ſimilitudine nos non debere identitatem intelligere, quoniam, quorum prorſus eadem ratio eſt, non poſſunt inuicem expeti, quia non habent, quo ſibi mutuo ſint auxilio, & quod prorſus ſibi ſimile eſt, hoc eſt vndequaque reſpondens id inutile eſt, ait Ariſt. Et magis expetuntur quorum proxima ratio eſt, quia pauca mutanda ſunt, & leui negocio poſſunt adiumento eſſe. Ita Plato, qua parte crudum quid eſt, contrarium contrario ali: qua parte concoctum eſt, ſimile ſimili, nanque id concoctum dicitur, quod diuerſitatem minus conſpicuam habet. Magnes magnetem non trahit, ſed magnes ferrum,

Mor. Eud. C. 6

In Lyſi.

rum; quia magnetis ratio eadem eſt cum magnete, cum ſerro proxima: ac pariter ferrum non trahit ferrum, niſi inconſpicuam qualitatem a magnete receperit ferreæ diuerſam; & quia non eadem prorſus eſt ratio chalybis, & ferri, ideo chalybs ferrum trahit. Cum igitur nihil vndequaque perfectum in rerum natura ſit, omnia ſui perfectionem expetant neceſſe eſt; at quæ parum a perfecto diſtant modica indigent reparatione, ideoq; ſimilia appetunt, in quibus modicam diuerſitatem inueniri diximus, & hæc eſt Empedoclis ſententia; quæ verò maximè diſtant a perfectione, vt æſtuoſa quæ ſunt, diuerſiſſima appetere videntur, in quibus aut inconſpicuum ineſt, aut ſubſequenter comprehenditur ſimile.

Pythagoras, & Alcibiades.

PYthagoras arbitrabatur naturam lædi, quotieſcunque animal ab accepto vitæ ordine diuerteret: ita virentes herbas secare, & ſenſu prædita animalia nefas credebat occidere: Alcibiades verò nihil melius opinabatur eſſe in animantibus, quàm si ab incepto vitæ curſu diſtraherentur, dummodo raperentur in præſtantius: quod fieri dicebat, dum herbæ ab animantibus ex terra diſcerperentur, quaſi in ventre pecudis meliorem vitam acciperent ea, qua fruerentur in terra, & ſaltem ſenſum fænerarentur. pariq; ratione, dum pecudes pro hominum cibo cæderentur, vitam acciperent & durabiliorem, & magis perſpicacem; non igitur obſtaret Alcibiades, aut opponeretur Pythagoræ, ſi ſermo ſit de eo, quod demitur in cæſo animali. Neq; fortaſſe Pythagoras damnaret Alcibiadis ſenſum, ſi de eo, quod additur loquamur: neque eorum ſententiæ diſpares ſunt, ſed aliò ſingulæ tendunt, & iniuriam pati vterque diceret, ſi cui, quod ſuum eſt, demitur: euehi pariter vterque aſſereret, ſi cui melius additur; patitur quidem, & hærba, & animal aliquid, dum cæditur, neque hoc Alcibiades negaret, ſed eam cædem eandem rationem habere, quam habet in ſaltu depreſſio, diceret, quæ, quò pronior eſt, eò vehementius res proſilit depreſſa, & citius euehitur.

Anaxi-

Anaximenes, & Heſiodus.

AD *Hippaſi opinionem accedit ea, quæ Anaximenis dicitur, & Heſiodus conſentire videtur Thaleti: Rebatur Anaximenes omnium rerum primum fuiſſe aerem, quia nil tenuius ſenſu comprehenditur, & ſi quid tenuius eſt (vt de igne opinio vulgata eſt) nomine aeris incluſit; & aerem primò concreuiſſe in aquam, aquam in terram, inde ex his permixtis omnia alia componi: propterea aerem dicebat in omnibus tàm ſimplicibus, quàm compoſitis materiam prebere corporibus: Heſiodus verò hoc idem tribuebat terræ: hanc primo extitiſſe: hanc in aquam ſolutam eſſe, aquam in aerem, & ſi quid tenuius corpus eſt, & ex his cuncta fieri. Neque hi duo auctores aliam aliquam diſſentionis cauſam habent, præter diuitis naturæ liberalitatem, qua liberum cuiuſcunque animum reliquerit in immenſo rerum ſpatio, & perpetua circulationum viciſſitudine incipiendi vnde libeat, ſiue a concreto, ſiue a rarefacto, vt profectò ex aliquo incipiendum eſt: ſi a concreto cæperimus, verè ſcripſit Heſiodus: ſi a rarefacto Anaximenes; dummodo tamen nouerimus ex natura nullum primum eſſe, aut comprehendi poſſe: & veluti terra ſolui dicitur in aquam, aqua in aerem, ita priùs aer in aquam, & aqua in terram, à qua orditur Heſiodus; vt rurſus hæc in aquam ſoluatur, & redeat in elementum ab Anaximene præpoſitum.*

Ariſtoteles, & Anaxagoras.

CVm *Ariſtotele penè omnium philoſophorum ſenſus eſt, qui ignem, aerem, aquam, terram ſimplicia rerum elementa appellant, cætera verò omnia, quæ ex his componuntur, appellant mixta. Verùm Anaxagoras apertè, & Hipp non admodum obſcurè videntur habere opinionem huic aduerſam, & credere terram, aquam, aerem, & ignem eſſe corpora mixta ex oſſe, carne, ligno, humore, lapide, metallo, & alijs corporibus, quæ homogenea ſeu ſimilaria dicuntur. In terra eſt, ait Hippocrates, omnigenum*

nigenum

nigenum corpus os, caro & c. quare hæc erũt maximè ſimplicia corpora, elementa verò hæc omnia continere credi poſſunt: vti adumbratum eſt etiam apud peripateticos concedentes purum elementum, & maximè ſimplex non dari: ſed hoc negaret quidem eorum, quæ vocantur elementa, ſimplicitatem, non tamen traderet ſimilaribus corporibus, vt facit Anaxagoras: quare ab eodem Ariſtotele petenda eſt harum opinionum conciliatio, qui id ſimplex vocat, quod maxime rationem vnius habet, & elementum dicit, in quod exiſtens diſſoluitur: ſi igitur terra exiſtens diſſoluitur in os, lignũ & c. vt certe diſſoluitur in partẽ eius, os, lignum, & c. aut pars eorum elementa dicentur etiam ex peripateticorum ſententia: ſi caro, os, neruus, ſanguis, & c. diſſoluuntur in aerẽ, aquam, ignem, & terram: terra, ignis, aqua, & aer erunt eorum elementa; ſic pro vt variũ eſt, quod diſſoluitur, & in quod diſſoluitur, ita varijs corporibus elemẽti nomen tribui poteſt. Quia verò Ariſtoteles a notioribus nobis procedit, & quantum fieri poteſt ſenſibus mentẽ alligat, ideo aerem, ignem, aquam, & terram, antonomaſticè vocat elementa, vt pote in quibus plerumque, & manifeſtius naturæ ſimplicitas recognoſcitur, & in quæ omnia exiſtentia reſolui apparent: nec ſimilarium natura, & ratio in his vocatis elementis recognoſcitur, veluti recognoſcitur in ſimilaribus aeris, ignis, terræ, & aquæ ratio.

7. Metaph. T. 60.

Democritus, & Dicearchus.

OMnia animum eſſe cum Democrito ſentire videtur Ariſtoteles, quando affirmat omnia eſſe quodãmodo plena animæ: vbique autẽ eſt id, quod replet, in eo, quod repletũ eſt. Eiuſdem ſenſus eſſe apparet Ariſt. dum quærens an pertineat ad naturalẽ philoſophiam tractare de omni anima, an de aliqua vna; vbi infert ſi naturalis loqueretur de omni, nullam aliam ſcientiam relinqui, præter naturalem philoſophiam, quia animus omnia fit. Magis aduerſa eſt omnium opinioni ſententia Dicearchi, dum dicit non eſſe vllum animum. Verùm quemadmodum qui in eodem circulo

3. De gen. an. C. 11.

1. De part. an. Cap. 1.

ambulant, ſi ambo eòdem tendant, & per eandem circuli partem ferantur, fieri poteſt, vt centies ambo circulum permeent, nec vnquam alter alterum pertingat: ſi verò motu prorſus aduerſo proficiſcuntur ambo, neceſſe eſt media circuli parte peragrata vterque conueniat, & alter alteri obuiam fiat; Ita Democritus, & Dicearchus adeò aduerſam vtrinque ſententiam profitentur, vt velint, nolint, cogantur conuenire, & idem vterque concludere, & diuerſo nomine rem eandem appellare. Ait Democritus omnia eſſe animum, Dicearchus nullum animum eſſe; vterque quærit de omni re nihil excludendo, quare vterque quærit de eodem omni, non quid ſit, ſed quomodo appellandum ſit; & eandem rem neceſſe eſt Democritus appellet animam, quam Dicearchus, vocat corpus, quia omne idem eſſe credunt. Si diſſentio vlla eſt, ea profectò eſt de motus principio, nanque Ariſt. videtur aſſerere animam eſſe motum, & opinabatur animam eſſe quid diuiſum ab alio aliud mouens. Verùm Macrobius hanc aſtutiam Ariſtoteli imponit, quia inſufficienti motuum numeratione probare tentauerit omne, quod mouetur, ab alio moueri, ad quod præſtandum omnia alia genera motuum numerat, præter hoc, quo aliquid ſe ipſum mouet, vt animus ex eodem facit. Itaque quoniã omnia aliquo modo mouentur, ſi animus accipitur pro re mouente omnia animus ſunt cum Democrito, quia omnia mouent circulari motu, & aliquo modo recto, aut alio motu ex his mixto, & dependente ab his. Atque ex aduerſo cum pateat ex inductione omnia moueri, & cum hoc verbum omne nihil excludat, nec vim quidem mouentem, nullus erit animus, vt Dicearchus opinabatur, niſi quid vtrãque rationem habeat, & ſe ipſum moueat; quod omne ea ratione, qua mouet, ſit anima totum, qua mouetur, totum ſit ſine anima. Hoc, quantùm naturæ captu poſſumus comprehendere, declarat Ariſt. dicendo arbitrari animum eſſe ignem ſimile eſſe, atque credere ſerram, & aſciam eſſe fabrum: ignis enim eſt corpus, & eius vis, qua mouetur eſt eius animus, ſi igitur nulla pars eius ſine vi eſt, nulla pariter erit ſine corpore, & hac ratione aſſerebat Dicearchus nihil eſſe omnino animum, & eſſe nomen prorſus inane, quia opinabatur omnem vim, qua aliquid agimus, vel

2. Rhet. Cap. 50.

2. De part. an. C. 7.

ſenti-

ſentimus in omnibus corporibus viuentibus æquabiliter eſſe fuſam, nec ſeparabilem a corpore eſſe, quippe quæ nulla ſit quicquam, niſi corpus vnum, & ſimplex ita figuratum, vt temperatione naturæ videat, & ſentiat; quod neque etiam ab inanimatis corporibus omnes excludũt, nam Thales dixit lapides quoque animum habere, quo ferrum moueant, nec mirum animæ nõ poſſe liquere de cæteris rebus, quia ſe extra ſe quærit, & quanquam anima miſeretur, tamen non dicendum eſt animam miſereri, ſed hominem anima, vt odiſſe, amare &c. non creduntur animæ paſſiones, ſed habentis animam, eodemq; modo ſe habere rationem animæ, & figuræ, neque enim ibi figuram eſſe præter triangulum, neque hic animum præter potentias; quia verò anima omnia intelligit neceſſario eſſe immixtam, vt dominetur; ſic omnia animum eſſe, quia vis animæ in omnibus ſit, neque eſſe aliquid animum, quia ipſius nulla ſit natura, niſi hæc, quod poteſt fieri, & etiam qui vocatur animæ intellectus, quo videlicet exiſtimat, & intelligit anima nihil eſſe actu eorum, quæ ſunt, antequam intelligat. Item ſi forma rei tota rei ratio eſt, & intellectus dicitur forma formarum, ad varia reſpiciendo, aut varia animæ apprehenſione dixere Democritus & Dicæarchus, omnia eſſe, & nihil eſſe animum: hoc eſt cum Platone animum ſe ipſum mouere, ex ſe creſcere, ſe ipſum alere, ſe exercere, a ſemetipſo intentionem habere, nunquam ſe deſerere, & habere principium ſine ortu, & curam ſui ipſius ſempiternam, diſſolubilem eſſe, ſed immortalem, quà agit, animam dici, quà agitur, corpus, quia viſum etiam Ariſtoteli eſt animæ paſſiones omnes eſſe cum corpore, & Galenus omnia diuidit in corpus, & actionem. 1. Meth. C. 7.

Cratyllus, & Lycophron.

CRatillus nihil ſciri, Lycophron nihil ignotum eſſe ſcripſit. Cratilli ſententiam roborat ex Socrate ſummorum virorum diſſentio, naturæ obſcuritas, & tot errores philoſophorum. ſiquidem perceptæ veritatis nullum euidentius indicium haberi poſſe ſenſere Plato, & Ariſt. conſenſu auctorum; & patere ex diſcor- Plato de Regn.

dia eorũ, qui de rebus diſputant veritatẽ non poſſe cõprehendi. Lycophron eius rei cauſã tribuit viarum varietati, quã quiſq; auctor apprehẽdit in inueſtigatione veritatis, alij enim ſenſu duce progrediuntur, alij ratione magiſtra. Qui ratione ducuntur, res ab omni materia diuiſas cõtemplantur; qui ſequuntur ſenſum, diuidunt ſingularia, & quæcũque ſub comuni ratione accipiant, in ſingularibus immerſa comprehendunt, quarè neceſſe eſt, cum varia ſit cognitionis origo, varia quoque ſit rerum comprehenſio, nec eodem modo poteſt promulgari, quod vario apprehenditur. tamen eam eſſe rerum omnium naturam, quæ mentem mouere poſſit, ſi quidem a natura ſunt, quorum cauſa in ipſis conſtituta eſt, & ordinata, & mentes veritas cogit, aliàs nihil nos poſſe agere, ſi omnia eſſent ignota, quia non habet ille, quò conuertatur, qui neſciat aut vnde proficiſcatur, aut quò illi ſit perueniendũ, quia conſtitutio veri, & falſi, cogniti, & incogniti omnium regula eſt, qua diſtingui poſſit, quid a quouis accipi debeat, & quid repudiari, ſecus enim appetitio, qua ad agendum impellimur, moueri non poteſt, & ſcopo ſublato agendi omnis vis tolleretur; immò rerum iudicia adeò certa, & clara creduntur, vt ſi detur humanæ menti optio, & ab ea Deus requirat, contenta ne ſit ſuis integris, incorruptiſq; ſenſibus, an poſtulet melius aliquid in natura. Quamuis cor noſtrum inquietum eſt, tamen Dei liberalitate, & ſummo conſilio ità demerſũ eſt, vt non videatur quid quærat amplius; quare tàm ex parte rerum quærendarũ, quàm ex parte cognoſcentis naturæ Lycophron ſuam bene tuetur ſententiam, quia nihil profectò eſt ex ſui natura ignotum, hoc eſt omnia ſunt apta cognoſci, & remus inflexus, & collum columbæ, quod in omni ferè ſermone in accuſationem non merentis animæ adhibetur, ideò videtur nos decipere, quia rei id eſſe aſſerimus, quod imaginis eſt, non enim remus, aut penna noſtram ingreditur aciem, ſed lux vario reflexu percita aciem mouens; & qui Solem non ſplendeſcere, ignem non calefacere, & cum Anaxagora dicunt niuem eſſe nigram, non ſunt credendi rerum naturæ ignorantes, sed varios eſſe in expoſitione ſui ſenſus; ad quæ proſpicientes Academici obſequioſum Socratis morem ſequuntur, neque cum quoquam

Ar. 1. phyſ. T. 48.

Ar. 1. Rhet. C. 25.

quam certam imprendunt luctationem, & nihil affirmant, & quaſi deſperata cognitione certi id ſequi volunt, quod cuique veriſimile videatur; ſic Lycophroni credendum, & Cratillo, dummodo Lycophron audiatur tanquam loquens vniuerſis, Cratyllus ſingulis; ne credat ſingularis homo peculiarem habere ſe cogroſcendi rationem, & male ſentire alios, ſi diuerſa ſentire viderentur; ſua enim cuique mens eſt, qua res comprehendat, ſua rebus ſpecies, per quam comprehendantur. Lycophronis liberalis eſt, Cratylli modeſta opinio: nec alter alteri aduerſus eſt, ſed amico animo alter alterius admittit opinionem, nanque Lycophron, dum nihil ignotum eſſe ait, non ſolum approbat Cratilli ſententiam, ſed ne quidem male ſentire poſſe permittit: Cratillus pari reſpondens officio ſuam primo reprobat opinionem, dicendo nihil ſciri, & hoc ipſo declarat a memine damnari poſſe Lycophronis ſententiam, dum vera ſit, nec ne, ignotum, vt cætera, declarat.

Prothagoras, & Gorgias.

EOdē modo conciliandi ſunt Gorgias, & Prothagoras, quo Hermotimus, & Phedo quia eodē modo progreditur ſenſus in ſua sēſatione, quo intellectus in ſua intellectione, vt quemadmodum duplex ratio eſt intellectus, nempe & qua agit, & qua patitur, ita in sēſu eſt, & in his quoq; animus omnia fit, ac pariter omnia facit; res sensū excitat, & ſenſus perficit sēſibile, quare ſi res tollatur cū Gorgia nullus erit sēſus: ſi ſenſus aufertur, res quidē erit, ſed nō sēſibilis.

Simonides, & Homerus.

SImonides ſoli Deo ſcientiam competere aſſerebat, & bene qaidem intelligendo de abſoluta ſcientia, & independente, quæq; maximè ſimplex ei, & vna ſit; quoniā & ſi hæc ſcientia cōtineat eminenter omnes eas varietates ſcientiarū, quæ per ſenſus acquiruntur, non propterea hæ varietates faciunt in Deo ſcientiā multiplicem, neque etiam aliquod ſciendi genus conſtituunt commune inter Deum, & homines, Solus Deus peculiari ratione ſumma ge-

magenera, omneſq; ſpecierum differentias, tàm quæ extant, quàm, quæ diuinæ poteſtatis ſunt, vt fiant, & omnia proxima entis ſignificata, & eiuſdem partes eſſentiales, & rationes diſtinctas ſingulariter comprehendit, & ſolus habet diſtinctam entis rationem. Ab homine ſcientia per ſenſus acquiritur, quæ ferè oritur, vbi noua, aut nouiter ſuſcitata imago alterius imagini memoria comprehenſæ aptatur, quo vſque homo ex ea coaptatione argumentum componat; & hæc ſcientia ſuum terminum adepta dicitur, vbi certa eſt concluſi argumenti fides, & fixum rei iudicium, quod ſemper dependet ex preeſiſtente notitia rei in memoria fixæ, cui noua imago concludenda aptatur, quæ aptatio ſine voluntate non fit, nec bene ſequitur niſi id, quod concludendum eſt aut minùs, aut æquè pateat, quàm pateret id, cui hoc aptatur; In ſomniantibus verò, & inſanientibus vagæ, & ſine voluntatis arbitrio ſuccedentes imagines in intellectu formantur, quia ſua vi non aliena mouetur animus, nec accidere poteſt, vt ipſe vnquam a ſe deſeratur; & ſi quæ cognita attulit in corpus, & quidquid in corpore incluſus agnoſcit ſecum ſemper habet, actamen inſanientes non ratione, aut coniectura obſeruatis, ac notatis ſignis, ſed concitatione quadam animi ſoluto, liberoq; motu efferuntur, quod enim animal eſt, id motu cietur interiore, & ſuo, nec alia ratione & inſanos ſapere ex Homero retulit Ariſt. quia ille & loquentes inducit, & diſcurſu quodam, quamquam vago, & inconſtanti procedentes. Iccirco ſcientiam abſolutam, & perfectam, quam ſupra retulimus ſoli Deo concedere oportet cum Simonide; eam, quæ diſcurſu, & coordinatione regulata procedit ſanis hominibus; vagam, & in conſtatem etiam inſanientibus cum Homero.

Herillus, & Philebus.

H*Erillus in ſcientia fœlicitatem poſuit, nullus enim præſtandi modus aut tutior, aut quietior in humanis haberi poteſt, hac timorem omnem, qui ſolus homines agitat, & affligit depellimus; & quod noſtri agnouimus caducum, ac mortale tanquam*

exi-

exiguũ cõtemnimus, & humana deſpicimus, cogitanteſq; ſupera, & cæleſtia, quorũ radius in nobis eſt, erigimur, pendimuſq; quanta felicitas in eorum fruitione futura ſit, ſi ſola indagatio eorum etiã in obſcuris poſitorũ tantã habet oblectationẽ: qua cum Herillo Eretriaci omne bonũ ex mente, & mentis acie petunt, qua verum cõprehẽdatur: nec aliud in tam exigua breuitate vitæ magnum ſapienti videri poſſe credunt, dum ita acrem in omnes partes aciem intendit, vt ſemper pacatus videat ſedem ſibi paratam, & locum ſine moleſtia, & ſine angore viuendi apprehendendum. Scientia ex Socrate bonum eſt, quo nullum maius eſt datum mortalium generi, neque dabitur; nulla lex, nullus ordo ſcientia melior; nil preſtantius, niſi Deus: cum enim naturæ ordini negatum ſit, vt homo corporeis inuolutus in cœlum feratur, humanæ menti hoc conceſſum eſt, vt ſcientiæ beneficio etiam corpori immerſa in cæleſtia eleuetur. Nec Philebus, aut Arceſilas, aut ſupræmæ philoſophiæ præſes aliquis Herilli ſententiam infirmare auderet, ſi verè perfecta rerum ſcientia haberi poſſet, ſed quia ferè ſcientiarum cupidi prima rerum apprehenſione. Ar. 7. mor. Eu. C. 18.

tolluntur in altum
Vt lapſu grauiore ruant.

ideo tutius præceptum, & latè ſalubrius exiſtimauit Philebus, quo ignorantia hominibus ſuaderetur, non quod verè vllum bonum in ea ſit, ſed quia cætera omnia bona quæ in ſcientijs obruta, & immerſa ſunt, rectè opinionis ope emergunt, & etiam ignorantibus offeruntur; fere enim ſcientia, niſi eò proceſſerit, vt felices faciat, quaſi ruina quadam retrocedit, & impios facit.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra
Proceſſit longe flammantia mœnia mundi,
Atque omne immenſum peragrauit mente, animoq;
Vnde refert nobis victor, quid poſſit oriri,
Quid nequeat, finita poteſtas denique cuique
Qua nam ſit ratione, atque alte terminus hærens:
Quare relligio pedibus ſubiecta viciſſim
Obteritur

Herilli, & Philebi conciliator optimus eſt Plato, qui medium In conuiuio.

ſcien-

ſcientiæ, & ignorantiæ ponit, recte opinari, veræ enim opinionis vir quilibet particeps eſſe poteſt, & nemo a fælicitate inde parta excluditur; tantumq; poteſt opinio præiudicata, vt etiam ſine ratione valeat auctoritas: in ea eſt ignorantia, quia ſine ratione nulla ſcientia eſt: in ea eſt ſcientia, quia ignorantia vocari non poteſt, vbi homo veri compos eſt. Recta opinio omnium maxime fidelis eſt, & in tam magna veri apprehendendi difficultate tutiſſima; ſemper enim ignorat homo, donec certa ſit concluſi argumenti fides; vt enim, qui demerſi ſunt in aqua, nihilo magis reſpirare poſſunt, ſi non longe abſunt a ſummo, vt iam, iamq; poſſint emergere, quàm ſi etiam tum eſſent in profundo: neque catulus ille, qui iam appropinquat; vt videat, plus cernit, quàm is, qui modo eſt natus, ita qui proceſſit aliquantulum in ſcientijs, nichilo minus eſt in miſeria, quam ille, qui nihil proceſſit; & quid profecit in ſcientijs, qui multa quidem nouit, non tamen ad ſummam veri comprehenſionem peruenit? niſi ſe caducum, & mortalem noſcere? à cuius notitiæ angore liberari paucis conceſſum eſt; vt multis datum in eam mergi.

Facilis deſcenſus auerni,
Sed reuocare gradum, ſuperaſq; euadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt, pauci, quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad ętera virtus:
Dijs geniti Potuere, &c.

Ideo Herillus ſane admodum ſenſit ſummum bonum eſſe ſapientiam, ſed prudenter Philebus deſperata cognitione certi in ignorantia fœlicitatem ſtatuit, & Plato doctè admodum, & ſanctè vtriuſque ſententiam amplexus rectam opinionem vti ſcientiæ, & ignorantiæ commodo participem mortalibus propoſuit.

Bias, & Eriphile.

BIas ſolutum hominem, & nullius rei ſollicitudine perturbatum fælicem eſſe aſſerebat. Eriphile eum beatum appellabat, qui nullius rei indigus multa poſſideret. Vtriuſque ſententia in idem recidit, & ambo eum fœlicem credunt, quem nec ſpes

auidum,

auidam, nec metus ſollicitum reddit: hoc autem poſſe conſequi non vterq; eodem modo exiſtimabat. Bias ſummo bono frui ſecurum illum, qui nihil cuperet, qui ſe ipſo eſſet contentus; qui fortunæ bona ſua non crederet, qui cætera omnia ſe viliora haberet, & cuncta alia libenter erogaret priùs, quàm ſe ipſum; qua ratione ipſe incenſo agro, & capta ciuitate nihil ſuæ fœlicitatis amiſit, & ſatis ſibi ſuperfuiſſe crededit, dum ſui ipſius dominus remanſerat; nec boni ſui fundamenta concuſſa fuerant, dum cætera omnia ruerant. Cæterùm non fortaſſe damnaſſet Eriphilæ ſententiam Bias; ſi illa poſt ſatietatem fundos emeret, ſi cum maieſtate ocium, quietamq; voluptatem cum dignitate, ex rerum poſſeſſione, ſine animi perturbatione haberet; non ille rerum poſſeſſionem damnat, ſed curam, inuidentiam, æmulationem, angorem, ærumnas, moleſtiam, afflictationem, inimicitias, diſcordiam, deſiderium, quod ex rerum poſſeſſione, & ex eius cupiditate procedere conſueuit. ex eo præ cæteris libertas eſt, quia fundus nos non ſequitur peregrinantes, ideo tutius, quod in nobis eſt, & quocunque eamus, nos ſequitur, commendabat.

Democritus, & Eraclitus.

T*àm Democritus, quàm Heraclitus humani generis contemplatur inſaniam, & mala omnia ex ea procedentia animaduertunt, quorum apprehenſione vtriuſque animus tanquam ſtimulo tangitur; quare vterque lædentes imagines, & acuta ſenſa naturali quadam propenſione conatur expellere, & quanquàm varia ratione, idem vterque facit. Democritus quia aridiori corporis habitu erat præditus, & nerueas partes habebat multo calore ſuffuſas, acutiores earum imaginum ſtimulos ſentiebat, quas concuſſione expellebat, & riſu; (in hoc enim conſiſtere riſum arbitror, dum rei fœdæ, aut aliàs ingratæ imago mente priùs recepta expellitur, & pro ea bona, & iucunda recipitur) Heraclitus quia corpore humidior, & denſiori habitu præditus contractione læſi viſceris, & partis ſtimulatæ humorem exprimebat, abluebatq; impreſſas imagines, quibus lædebatur. Tam*

ridens homo, quàm lacrymans mixtàm habet cum aliquali dolore voluptatem; & eadem ratio eſt riſus, & lacrymarum originis in anima, quæ pruritus, & titillationis in corpore, præter quàm quod riſus, quia in aridiori accidit corpore, & calido ſcabiei, & pruritui ſimilior videri poteſt, lacryma titillationi: & eo maiorem dolorem præſeferre videtur lacryma, quia in humido habitu, & melancholico altiùs imprimuntur imagines, & maiori cum difficultate expelluntur, in arido verò ſtatim, ac accedit, ſtimulat, & ex hoc ipſo expellitur. Mixtam autem eſſe in lacrymis dolori aliquam voluptatem; & habere miſeros in ipſis malis hoc bonum patet, quia aduerſa fortuna ſemper habet in lacrymis leuamen, hinc eſt quod in magnis doloribus lacrymæ non ſequuntur, & quicumque dolent, quando dolor aut communicatus partitur, aut ſolatio lenitur, aut quocumque modo remittitur, profuſiùs lacrymantur; imò etiam ex gaudio lacrymantem vidimus, & ex dolore ſardonicè ridentem. Quarè idem facit Heraclitus lacrymis, quod Democritus riſu: nempè conatur expellere, quod lædit: & dum diſſentire videntur, conſenſiunt manifeſtè: ità in vino ipſa nos amaritudo delectat, & poma ſunt quædam ſuauiter aſpera, & feram corporum ſcabiem delectat quicquid exaſperat; ridentes cum quodam dolore delectari oſtendunt, dum etiam verſant ſe ridendo, ſi expellenda ſpecies, aut altius impreſſa, aut ſæpius repetita fuerit.

Zeno, & Selemo.

MAle prorſus ſentiretur de Zenone a ſapientiæ profeſſoribus, ſi ex eius ſententia eſſent exuendi prorſus omnes affectus, ne ſenſum vllum boni, aut mali haberemus, ſiquidem inſenſatum faceret hominem, & a lapide non abſimilem, præceptumq; videretur durum nimis, & philoſophia indignum, qua mens, & ſenſus dirigendi ſunt, non tollendi; his enim, qui parte aliqua dolentes dolores nõ ſenſiunt, mentem ægrotare anidmaduertit vetuſtiſſimus auctor Hippocrates: quare nõ hæc Zenonis fuit mens, ſed præcipit hominibus, vt ab omni exceſſu tam doloris, quàm lætitiæ abſtineant ſe.

Aequam

Aequam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia.

Plato in Timæo ait dolorem ſequi dum a naturali curſu res recedunt, lætitiam ſuccedere dum redeunt. At quomodo redire vnquã poſſent, ſi ſemper eodem ordine fluerent, nec aliquando recederent? Vt potus gratior ſit, ſitis debet præcedere, & ſuauius vt ſit alimentum, fames facit. Hoc eſt, quod præcipit Selemo, ne ſemper in eodem ſtatu permanentes, quaſi ſine ſenſu efficiamur, aut ſaltẽ amittamus aduerſæ ſenſationis ſuauitatem, totam enim ſine animi perturbatione tranſire vitam, eſt dimidium viuere, & ignorare naturæ alteram partem, non enim totus viuit, qui nunquam dolet, ne medius quidem, qui nunquã lætatur. Ille felix eſt, inquit Plato, qui doloris, & voluptatis aurit vnde, quantum, & quando oportet: ſæpe enim euenit temporum ſucceſſione, vt voluptates repudiandæ ſint, & moleſtiæ non recuſandæ; Hic tantùm in officiorum oportunitate, & fortunæ neceſſitate tenendus eſt a ſapiente delectus, vt quando voluptates reijcit, maiores alias conſequatur, dum moleſtias perfert, repellat aſperiores: qua ratione dolores non ſunt ſemper in malis habendi, & etiã in tormentis ſeruatur vita beata ſapiẽti, cuius magnus animus etiã capit moleſta, & prudenter aduerſam fortunam accerſit, ne inania, & ex libidine orta ſine fine creſcant; & veluti ſegetes nimia vbertas, ſic fœlicitas nimia perdat animos. Summa beatæ vitæ eadem eſt & Zenonis, & Selemi ſolida tranquillitas, & inconcuſſa fiducia: non quod illi credant incommoda eſſe optabilia, ſed eſſe probandã virtutem, qua perferuntur incommoda. His interdum durandũ eſſe animum, ne ab aduerſis, quæ refugi nequeunt, ſuperetur, & quod non poteſt arcere fortiter ferat. Incidunt enim per tempora, & vices bellum, & pax; dolor, & gaudium, & quoniam teneras, & delicatas mentes eneruat longa fœlicitas, moleſtiarum viciſſitudine opus eſt, quibus vexati animi fortiores fiant, & hoc ſaltem proficiant in malis, vt miſeri eſſe aſſueſcant; hoc fœnerentur in bonis, vt intelligant voluptates in præcipiti eſſe,

&, niſi modus adhibeatur, ad dolorem vergere; qui enim voluptatibus ſe ſe immergunt, his in conſuetudinem adductis carere non poſſunt; quapropter intermiſcendi dolores ſunt, vt ſit remedio locus, & ne vitia mores fiant. Sunt tamen etiam admittenda gaudia, quia immanitas, non virtus eſt, nolle vnquam lætari; a voluptatibus cauendum, non fugiendum eſt; nulla res eadem ſemper ſuauis eſt, neque triſtis, quia ſimplex natura noſtra non eſt: mutatio omnium ſuauiſſima, nil diù pati, non aſſiduò lætari, & mutationibus tanquam remedijs vti, ſæpe enim ſpecies quietis eſt laboris mutatio. hoc etiam Zeno laudabit ſi modus adhibetur.

Eudoxus, & Plato.

QVi Epicurum ſectabantur corporis mollitie ſoluti, & effrenatis cupiditatibus abacti omne ſtudium ad illud conuerterant, quod cibo, potione, aurium delectatione, & obſcena voluptate capiatur, & Veneri eo carmine obligabantur.

Hec ſine te quicquam dias in luminis oras
Exoritur, neque fit lætum, & amabile quicquam.

Qua ratione ſi voluptas intelligatur, ſummo iure aſſeruit Plato non eſſe bonum; neque conuenire eam in concilium virtutum adducere, veluti non conuenit in matronarum cætum vocare meretricem; ea enim ſæpe fallit nos, ſemper eneruat, nunquam diù manet: ſed prona euolat: ſedem ſuam lacerat, ne ſit futuris voluptatibus ſtabilis locus, & æquè animum affligit futurorum cupiditate, atque elapſi memoria, & vtriuſque tempora occupat pænitentia; ea robur ſoluitur, valetudo adimitur, tollitur diligentia rei familiaris, adminiſtratio Reipublicæ ceſſat, ordo gerendorũ negociorum perturbatur, peruertuntur officia vitæ, libertas omnis perit; multiſq; dominis, & his inſanientibus ſeruire ait Sophocles, qui voluptatibus capitur. In omni ſenſu perfuſa ſedet imitatrix boni voluptas, malorum omnium origo, & genetrix, cuius blanditijs ferè etiam, quæ per ſe bona fuerant, corrumpuntur; & veluti interdum, qui in cute ſuffuſus humor dulcedinem

quandam ferebat, cum includebatur, mox in ſcabiem feram erumpit eductus, ita malè adacta voluptas efferatos efficit homines, & ad inſaniam ducit, omnemq; eorum præſtantiam obruit; &, quod ex Deo erat bonum, id pecoris efficitur; quo nulla peſtis humano generi nocentior eſt, nullum venenum magis exitiale; quo non tantùm corpus, ſed animus quoque corrumpitur, ac ſæua quoque, ac valida ingenia ad ſe rapit, & perdit molliendo ad ventura mala animum, & erumnis parando aditum. Verùm Eudoxus hanc voluptatem non auderet dicere, ſi bonum eſſe velit; ſed eam voluptatem appellat, quæ Zenonis honeſtatem admittit, quæ non vergat in dolorem, quæ futuris proſpiciat, & palatum, aures, nares, oculos, & cæteras partes non alio vſu admittat, quàm quem naturæ ordo, & hominis commodum poſtulat. Hæc certè cum Eudoxo bonum eſt, ſiquidem appetendi, & refugiendi, & omnium gerendarum rerum initia a voluptate proficiſcuntur: & omnia recta, & laudabilia eò referuntur, vt cum voluptate viuatur. Niſi enim virtus eximia voluptatem pareret, memo eam aut laudabilem, aut expetendam arbitraretur; & veluti gratia bonæ valetudinis expetitur medicina, ſic probatur ſapientia, quæ conquirendæ, & comparandæ voluptatis inſeruit; vita enim, quæ nulli mærori ſubiacet, eligenda eſt: & cum dignitate ocium expetendum: neque aliud ſimplex bonum videtur, niſi quod delectabile; quod vtile eſt, ad hoc comparandum eſt; quod honeſtum, ad hoc firmandum, & ſtabiliendum; vt tandem boni ſumma ſit delectatio, & voluptas: nec felicitatem ſine voluptate eſſe poſſe credidere, qui a χαίρειν, *hoc eſt gaudere,* μακάριον, *hoc eſt beatum nominant, aſſeruntq; Deum vna ſemper, & ſimplici frui voluptate, ſcientiamq; voluptatis effectricem eſſe contendunt. Eſt igitur naturale bonum voluptas cum Eudoxo, & Platone; verùm Plato vulgata loquendi conſuetudine, & quia hoc nomine populus ferè decipitur, non eam appellat voluptatem, quæ boni rationem habet, ſed illecebram turpitudinis, quæ habet aliquid lenitatis, & ſuauitatis, ſed indecoræ, aut pernicioſæ; hæc certe nomine ſuo infamis eſt, & arguenda; quæ verò cum honeſtate bonum ortum habet, fidelis eſt,*

& firma, nec hominem vnquam deſerit, qui eam poſſederit. Hanc natura neceſſarijs rebus admiſcuit, vt in ipſo naturæ ordine proſequendo grata illius fruamur acceſſione, & ſingularis homo, & totum humanum genus iucunditate quadam vitæ ſeruetur: Ariſtoteles voluptatem dixit animi motum, & ſubitam ſenſibilemq; inſtaurationem ad explendam naturam. Plato verò non hanc appellat voluptatem, ſed eam, quam neceſſario dolor ſubſequitur: quam voluptatem non diceret Eudoxus; ideò eorum diſſentio non rei eſt, ſed nominis.

Anacharſis, & Epicurus.

ANacharſis dum ludendum eſſe ait in eum finem, vt ſeria agamus, luſus appellat inanes quaſdam voluptates, quarum exitus ambiguus eſt, & plerumque dolore finiuntur. Seria autem vocat actiones, & officia vitæ cum honeſtate, & dignitate coniuncta, & bonum virum decentia; quæ tamen non ſiue voluptate ſint, ſed eam ſtabilem, & non affluentem exhibeant. Ludendum itaque ait Anacharſis, hoc eſt multa probanda ſunt, & plura etiam inaniter agenda, ante quam firmum actionum noſtrarum fundamentum ſtatuamus; ne incumbamus niſi ratis, & probatis bonis, quæ ſeria vocat; non igitur luſus præhabendos eſſe præcipit, vt vitæ ſpatium aliquod inaniter prætereamus, ſed ad explorandum, quænam ex ambiguis fœlicem habeant exitum, & quæ perniciosum, vt ſit electioni locus, & certis voluptatibus incumbamus. Quò tendit Anacharſis, eòdem fertur Epicurus, qui a ſerijs auſpicandas eſſe humanas actiones mauult, quia ſeria pro laborioſis habet, & defatications ſine iucunditate intelligit; luſus verò appellat voluptates ab omni cura, & ſollicitudine alienas; quales haberi nequeunt, ſi labili ſunt loco ſitæ, ſi fluentes, ſi timori vllo intermixtæ, ſi breui perituræ; idem igitur Anacharſis, & Epicurus profitentur, ſi ſeriò eorum mens perpendatur.

Polignotus, & Pauſon.

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ,
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ;

HVnc in finem ſcœna inuenta eſt, vt aliqua animi delectatione homines alliciantur ad ea, quæ mores dirigant, apprehendenda; quæ directio tàm benè ſequitur, dùm praua quæque ex humanis mentibus profligantur, quàm dum proba inducuntur; hoc virtutis amor, illud vitij odium commodè efficit. Properea Polygnotus deterrimos eſſe imitandos arbitrabatur, vt intuitu eorum turpitudinis, & deſpectus ex ea emergentis ſtimulo quodam ageretur humanus animus, a turpibus abſtineret, & animaduerſione deteſtatæ rei, ad virtutis apprehenſionem conuerteretur. Hoc idem proſequebatur Pauſon imitando optimos, vt laudi, & gloriæ inſignes proponens, ſpectatores ſimili bonæ opinionis cupiditate incenderet.

Sophocles, & Hægemon.

QVod in ſcœna Polignotus, idem in epica Nicocaris, & Hægemon præſtabant, & quod Pauſon ibidem, hic Sopholes, & homerus intendunt; eademq; ratione conuincitur omnes eundem ſcopum habere, ſiue præſtãtes imitandos, ſiue viles proponant.

Solon, & Ariſtippus.

ADeò certum eſt abſolutam ſœlicitatem, æternoq; tempore duraturam nos manere poſt mortem, vt etiam nuturæ lumine deprehendi poſſe clara Solonis ſententia oſtendat; ſi quidem vita functos nulla animi vexat elatio, nulla depreſſio, nulla perturbatio; & ne tandiù miſeri ſimus, quandiù viuere pergimus, proſpexit ſumma melioris philoſophyæ ex Platone, qua mortem contemplamur, & ante fata animum a corporis vinculis ſolutum eleuamus ad ſupera, & inde humana

intuentes deſpicimus ; veriq; cognitione ſuffuſi ab omni genere moleſtiæ liberamur, & futuræ vitæ dulcedinem percipimus ſuauiter immerſi in æternitatem omnem, totiuſq; mundi, & auctoris, eius magnitudinem, & ſublimitatem. Quibus raptus Ariſtippus cum Solone ſentiens dixit ſolam mortis vmbram, vnicamq; imaginem nobis omnem felicitatem adimere; quoniam, vt faciliùs obrepat mortis imago, ſub ipſo vitæ nomine latet, & nos nunc mortuos eſſe, nobiſq; noſtrum corpus ſepulchrum eſſe Plato ſenſit, quando vigilantes animi vitæ neceſſitatibus ſeruiunt, diſiunguntq; ſe à ſocietate diuina; quare corporis coniunctio animo felicitatem ſurripit, ſolutio reddit. Et ſi a quoquam petamus, quot annos ſuæ vitæ habeat, ab ipſa veritate coactus reſpondendo eos numerat, quos non habet, & quos præteritæ vitæ tempus rapuit. Planè enim, & ſincerè loquendo tantum vitæ habemus melioris, quantum præſentis tranſegimus, quantùm futuræ acceſſimus; tunc noſtrorum creſcit numerus annorum, quandò propiùs futuræ vitæ initiũ eſt; ſemper de morte querimur, donec in hac vita moramur, & nemo a mortis imagine cruciatur, niſi dum viuit. Viuenti mors tanquam ſaxum Tantali ſemper impendet, eum aſſiduo ſollicitat; &, quod maxime plorabile in hac vita eſt, homo implacabili querela tandiù perdurat cœlum accuſare, quandiù cœleſtibus irradiationibus fruitur, quandiù ſibi viuere videtur. Et non infimæ philoſophiæ conſilium eſt homini datum, vt vbi neceſſitatem humanæ conditionis ſcientia nouerit, aſſidua mortis comprehenſione animum non leniat, ſed induret ferendo; at inſana eſt hæc ſapientia, quæ malo præaccepto malum præſumit euitare; & beatitas imperfecta eſt, quæ depulſione mali imaginati, non adeptione veri boni acquiritur. Certè miſeri ſumus, qui viuimus, ſi moriendum nobis eſſe omnino arbitramur, nullaq; poteſt integra voluptas in hac vita contingere ei, qui cogitet poſtremam lucem aliquando fore, & omnia vitæ commoda perdenda eſſe, abſque ſpe melioris. Quæ in hac philoſophia promittitur, deſperatio eſt, non tranquillitas, & in hoc decipimur, quo nomina peruertimus, & mortis imaginem vitam dicimus, & caducis æterna aptare præſumimus.

Sci-

Scipiades belli fulmen, Chartaginis horror
Oſſa dedit terræ proinde ac famul infimus eſſet,
Adde repertores doctrinarum, atque leporum,
Adde Heliconiadum comites, quorũ vnus Homerus
Sceptra potitus eadem alijs ſopitu quiete eſt.

viuos dicimus, qui vexantur, mortuos, qui placida fruuntur quiete, & quia mortuos miſeros credimus, neminẽ impunè naſci arbitramur, & omnes in miſeriam oriri ſempiternam, ſi, quod oritur, fatale eſt, olim non eſſe. Bene igitur Ariſtippus hanc vitam mortis appellauit imaginem, & eam nobis omnem felicitatem adimere, quæ nos manet poſt eam ex Solone. Ex ſomno, qui eſt viuendi, & non viuendi interliminium, poteſt agnoſci, cui felicitas contingat. Non alio differt a morte ſomnus, niſi quod ex ſomno in caducum, & tenebris ſuffuſum diem redimus, in morte ad æternum traſmigramus. Mors non eſt lucis finis, ſed tranſitus; mortis vmbra eſt in hac vita, quia ea quoque luci eſt contermina; nos quidem puluis, & vmbra ſumus, ſed vmbra noſtri eſt pars potior. Vmbra eſt profectò lucis filia, nunquàm queritur, nunquam perit niſi in ſe maiorem merſa; & quanquàm in vmbra, & ſomno vmbrarum comiti mortis imago appareat: tamen animus etiam in dormientibus declarat diuinitatem ſuam, dum remiſſus, & liber multa proſpicere dicitur: vt intelligatur, qualis futurus ſit, quùm planè ſe a corporis vinculis relaxauerit. Scelerata, & inhumana eſt eorum doctrina, qui ſuadere contendunt, nihil bonum mortuis ſupereſſe. Qui vitæ bonum intelligunt, etiam eo fruuntur; mors non acrem mentis aciem, & quietam, ſed hebetem, & perturbatam terret. Qui in tempeſtate ſunt nihil æquè timent, atq; terram, ad quam feruntur; & dum portum neſciunt, ab omni vento male acti ſibi videntur: ita qui fluctibus humanæ conditionis vexantur, quanquam agnoſcant non poſſe niſi poſt mortem ſperare felicitatem; tamen adeò incerta nutat mens perturbationibus corporis obligata, vt ab eo termino maximè terreatur, ad quem peruenire contendit.

Seneca, & Anaxagoras.

NE *dum quæſtio ſuperuacua, ſed etiam vix cogitabile videri debet, poſſe inter homines ſuſcitari diſputationem, an potior ſit hominis mens imaginibus animalium irrationalium; & facile credi poterat, etiam ſi dubia res eßet, auctores omnes pro ſuo genere iudicaturos, & tamen Anaxagoras imprudentiſſimum hominẽ Ariſt. iniuſtiſſimum dixere: & Democritus potiora eſſe opera animantiũ ratione carentium deciſit: cum homo ſit animal ſociabile, vbi naturam ſuam exuit, & ſolitarius factus eſt, aut Deum, aut belluã euadere retulit Ariſt. Qua ſententia euidenti argumento concludit Dijs ſimiles belluas fieri, cum a tertia natura hominis ſolitarij belluæ non diſtinguantur. Præterea propria humani generis affectio riſus creditur; eundem riſum ſtultitiæ indicium eſſe adagio fertur: & inter illuſtres viros grauiſſimus olim habitus eſt M. Craſſus, eò quòd nunquam riſerit. Nec Roma vrbium ſemper regina tam magna vnquam ſua ſenſit incrementa, niſi ſub auctore à fera alito. Porro animalia irrationalia inuicem ſuas imagines communicant ſolo nutu, quod homo longo ſtudio, ſeduloq; mentis labore vix conſequitur. Ager, ædificia, ſtudium, conſilia laborem addunt, ad quem homo naſcitur. Quod neceſſe eſt, promptum eſt. Homo ſudat ad ſuperuacua. Homo omnium animantiũ frequentiſſimè ægrotat; inter cætera non niſi canis, aut equus, aut aliud, quod humano regatur conſilio; quo homo inutilia ſemper ſectatur, eſt ſolus de ſepulchro ſollicitus, mauult condi, quàm negligi ſub dio, vngi, quàm cremari, ſolus ante diem dolet; curam rerum ſuarum poſt diem poſtremam producit, ſollicitudinem prorogat, cogitat de poſſeſſore poſt mortem, & ad cuſtodiam ſuperſtitis, & ſibi ſuperfluæ ſubſtantiæ eorum, qui naſcituri ſunt, fidem implorat ſempiternam; ſolus ambitione, auaritia, iactatione, conturbatione vexatur, ſolus pudore ſuffunditur, & luctu, angore, miſericordia, inuidentia carpitur. Editus fame periret, niſi mater vbera admoueret; tardiſſimè omnium incedit; & diu, an in ignem feratur, an in præcipitia, nullo modo*

anima-

animaduertit; ſolus animalium irrationalium fidem ſequitur, & eorum dorſo ſe credit; ſolus de colore velleris curam habet; ſolus ficta veris præponit, & potiora habet artis opera, quàm naturæ; ille vmbras emit; illi inanis labor in præcio eſt, quo ſecantur lapilli, quorum ſolam pendet duriciem, & lucis vomitum admiratur; homo ſolus inceſſanter laborat, & ruinas acceſſit effodiendo, ædificando: & quanuis omnium ineptiſſimus nandi ignarus ſit, tamen in medio maris æquis ab vndis ſuſtineretur, ſi ignarum ſaltem ſe agnoſceret; ſed conſilij expers manibus, & pedibus suis ſe prodens, vndas etiam nolentes cogit, vt mergant, & ſuà ſe perdit imprudentià, ſeq; in profundum rapit non alio pondere, quàm animi inconſulti, & graui cupiditate viuendi: nanque exanimatus redit, & emergit. Pariq; ratione dormientem, & ab humanis conſilijs alienum, nec leo in ſilua, nec lupus tangit: experrectus ſe perdit, & in dentes, & in vngues ruit; ſolus homo certa, & patentia deſpicit, occulti eſt anxius, & pro magnifico ignotum habet. Fabula eſt canem ſuper amne ab vmbra carnis olim eluſum fuiſſe, & elatæ mentis iactatio eſt, quòndam aues à pictura deceptos eſſe, nanque ſolus homo decipitur, qui proprijs cupiditatibus ſeruiens, cæteris ambit præſtare, cui ſolennia, cui ſuperſtitio cordi eſt, qui amat oſurus, odit amaturus, cupita deſpicit poſtquam illis potitus eſt, & declarat parum diſtingui eius diligentiam ab inſania; homo ſolus de aqua certat potatus, & ſatur de alimento; nullum aliud animal angitur ſi læua, aut dextera inclinet coma; nullum ſuſtinet ſibi aures perforari, aut naturales neceſſitates impediri, & contendi decoris gratia; nullum inutilia ornamenta vſque ad ſudorem ſuſtinet, ſi poteſt excutere; nullum dolet ſe filios habere.

Ad hæc præclarè, & rectè retulit Seneca hominem non eſſe tumultuarium, & incogitatum opus, & naturam inter maxima rerum ſuarum nihil habere, quo magis glorietur; ex omnibus animantibus ſolum hominem vim habere cogitandi retulit Ariſt. eiuſq; naturam diuinam eſſe; & ſi Democritus eius opera quorundam animalium ratione carentium inferiora diffamauit, id fortaſſe ità apprehendit, quia homo adeò multa, adeò magna mo-

 litur,

litur, & ſæpe ſublimioris naturæ æmulus etiam noua, quo facile incidere potuit interdum ſuperari, non quidem a brutis, & ſine conſilio actis, ſed ab eorum duce natura, cuius opus homo quoque eſt; meritoq; Anaxagoras eum imprudentiſſimum appellauit, ſi de perfecto homine id aſſertum accipimus, & rectè prudentiæ rationem tenemus. Prudentiam aiunt conſiſtere in his ferendis, quæ euitari non poſſunt: & perfectus homo prudentiæ legibus ſeſe obligare minimè debet, ne indignus ea ratione videatur, qua prædittus eſt; nihil enim eſt ineuitabile ſapienti, qui ſuæ fortunæ faber eſt, & aſtris quoque dominari poſſe creditur; idemq; Ariſt. dum hominem iniuſtiſſimum appellat, eundem intellectioni deſtinatum declarat. Iniuſtitia eſt obſtare legum decretis; his obſtare non poteſt, niſi caſu, qui ea non apprehendit, quarè nullum irrationale animal iniuſtum dici poteſt, quia legum decreta non poteſt apprehendere, vt illis obſtet. Prudentiſſimus itaque Anaxagoras, dum ſuum accuſare genus videtur, illius ſummam iuſtitiam, & integritatem detegit, quod non paueat ſemetipſum accuſare, & de ſui præſtantia diſputationem proponere, & rem adeò certam, atque claram opinionis temeritati credere; inculpati animi fiducia omnem accuſationem admittit. Hominem, qui a cæterorum commerciò ſe alienaret, aut ſe totum contemplationi traditurum, aut ſequuturum ſenſuum inclinationes arbitratus eſt Ariſt. &, ſi ſenſibus ſe dedat, beſtiam fieri, ſi contemplationi incumbat, in Deum conuerti; quarè non idem eſt homo, qui ſenſibus ducitur, quàm qui ratione regitur. Riſus porrò ex conſilio eſt, ideòq; hominis peculiaris; fieri enim riſum diximus, dum praua imago, & turpis iàm mente comprehenſa ſubinde adhibita animaduerſione diſcutitur, & ſtatim bona, & pulchra imago eius loco ſuccedit in mente: ſiquidem ridere maximè ſolemus, cum aliquid ignauum, aut turpe, aut indecorum anteà obiectum depellimus, honeſtæq; imagini aditum præbemus in animum; quamobrem qui frequenter ridet, ſæpe quoque has prauas imagines in mentem ferat neceſſe eſt; vnde ſuſpicio facile oritur ne iſtæ prauæ imagines diù, & ſæpe admiſſæ tandem in habitum confirmentur: a qua ſuſpicione omnino alienus fuit M. Craſſus, qui ne

quidem

quidem admiſiſſe has prauas imagines, nunquam ridendo ſignificauit, laudatuſq; meritò ob id ipſum eſt, non vt qui irrationale animal, ſed vt qui perfectum hominem referret: nanque homini quidem conceſſum eſt peculiari priuilegio ſucceſſione bonæ imaginis prauas antea admiſſas excutere, tamen multo ſe decentiùs gerit vir, qui has prauas imagines nunquam riſu excutit, non quia continere velit, ſed quia non admiſit. Alimentum à lupa exhibitum almæ Vrbis auctoribus non cauſa fuit, ſed indicium futuri imperij: facile futurum fore demonſtrando etiam barbaras, & remotas regiones eorum generi ſe ſe ſubiecturas, quibus inſenſiſſimum animal, & auidiſſimum vbera ſua libens porrexerat. Item brutorum quaſi conſilia nutu inuicem relata ad animi anguſtiam referenda ſunt, cuius termini non vltra ventris neceſſitates trahuntur; à morbis, à fortuna frequentiùs tangi hominum animos, hoc cauſatur Dei liberalitas in hominem, quæ tot bona concedendo patentiorem ſcopum fortunæ ictibus fecit; quibus non adeò latè obnoxium eſt anguſtum pecudis bonum; ac pariter vaſta, & latè attenuata hominis mens, non erat belluarum deſiderijs coercenda, nec intra breue viuendi ſpatium concludenda; & hoc non leuius habet, ſed maius, quo teſtamento futuris proſpicit, oſtendens non omne ius eius cum eo perire: ac temere accuſatur ſi gemmas, ſi ſtatuas emit, in his enim artificis veneratur, & metitur ingenium, ignauos verò homines deſpicit, quia verè hi ſaxo viliores ſunt, quò plus alendo ſe conſumunt: hi humanã naturã deprimunt, quã ſaxa efferunt, & ſublimis artis ope motùm adepta inceſſanter prædicant; temeraria Democriti etiam accuſatio eſt, & eius riſu digna, quia non bene patet an ementi ſint lapides præcioſi, an potiùs vile argentum, & præcium, quod eſſet viro dignius. Perdit certè ſe ipſum homo in vndis, in ſiluis: non tamen imprudentia id facit, vt accuſatur, quæ in repentinis nõ habet locum, ſed mentis acredine euehitur, qua ab aquis, a beſtijs nec terreri quidem ſuſtinet, nec mortis tam propè admiſſæ aſpectum ferre poteſt, & ſplendidè mauult a ſe victum, quàm a beſtia neglectum dici, a qua ſe prorsùs diſtinctũ videri intendit ſi nõ aliàs, ſaltem ea quærendo, & pendendo, quæ irrationalium animũ non tangunt, vt eſt dignitas, & venuſtas.

LIBER SECVNDVS

Cap. I.

IN omnibus amicitiam eſſe propoſitum eſt, modo quid ea ſit, & quid præſtet explicandum. Amicitia ab amore, & rationis naturam, & nominis deriuationem accepit; de ea dicendum nobis eſt, quæ generis humani eſt, quanquàm ſimilitudine quadam cohærentiæ inter cætera quoque animantia ſit, & ad inanima quoque referatur; amor enim, vt res fiant, amicitia, vt conſeruentur, cauſa eſt; amor eſt propenſio ad amicitiam, amicitia verò conſenſus, & complicatio ex mutuo amore conſurgens; amor res disiunctas ſic mouet, vt iungantur; ſi ex rebus iungendis amor vnam tantùm mouet, perpetuus motus oritur, ſi vtramque mouet, res iunguntur, & oritur amicitia, quæ eſt conſtans, & ſtabile fulcimentum poſtremæ cohærentiæ rerum, & conſenſus complementum; ſic amore, & amicitia omnis natura expletur, quæ dicitur præſes motus, & quietis, nanque ex amore motus eſt, ex amicitia quies. Inter Peripateticos inuenio materiam, formam, priuationem, & rem compoſitam: pro quibus eſt inter Academicos, amor, pulchrum, deſiderium, & amicitia; amor materiæ reſpondet, in qua rerum omnium ſemina continentur, & habet communes quaſdam, & ſingulares propenſiones; deſiderium priuationi; pulchrum formæ; amicitia rei impoſitæ. Amor a deſiderio agitur, ante quàm per amicitiam res compleatur; non enim rem deſideramus, qua fruimur, nec priuatio permanet re completa, quod complementum in caducis, & ex Platone in omni corporeo dicitur generatio: in anima, & æternis

felici-

felicitas; itaque amicitia eſt humanarum, diuinarumq; rerum conſpiratio, qua nil contingere poteſt in natura aut optabilius, aut iucundius. Amor ὀτ αι *hoc eſt impellens dicitur, vnde* ουσία *dicta eſt, quæ vel eſt rerum concurſus, & conſpiratio, vel aliquid ex concurſu, & conſpiratione emergens ad harmoniæ ſimilitudinem, ſi hæc aliud eſt ab acuto, & graui diſtinctum; ita in ſcientia felicitas eſt quia ſcire eſt fœdus animæ initum cum re cógnita, in quam tranſmutatur, dum in concluſo argumento duorum terminorum coniugio noua notitia generatur.*

De propagatione. Cap. 2.

PRopagatio eſt ſarmentorum, ſeu palmitum immiſſio, & quæcunq; per traduces arborum multiplicatio: ex quo tranſlatum eſt vocabulum ad ſignificandum omne incrementum ex amicitia; quod incrementum videtur quidem in multis eſſe ad numerum, re vera tamen eſt ad molem, quoniam, & ſi tradux ab arbore, aut vite diſiunctus, & quaſi emancipatus proprias radices agat, non deſinit tamen eſſe arboris, aut vitis pars, vnde anteà decerptus eſt.

An genus humanum ſit vnum. Cap. 3

TEmerè prorſus videntur credere nonnulli varia hominum genera, & fuiſſe olim, & adhuc ſeruari, non moribus tantùm, & inſtitutionibus viuendiq; ratione diuerſa, ſed natura; qua alios mole diſtingui, alios colore, alios figuræ alterius admixtione homines fertur. De mole fabulam eſſe negat Ariſt. & certè aſſerit genus puſillum tam hominum, quàm equorum fuiſſe, quos pigmæos appellant. Colore æthiopes: admixtione alterius naturæ centauri diſtinguntur a cæteris hominibus

Eſſe alios alijs terrarum in partibus orbes,
Et varias hominum gentes, & ſecla ferarum

tamen tenendum eſt non ſolum ex decretis omnium certiſſimis, ſed etiam iuxta doctrinam Ariſt: genus hominum vnum eſſe; eius

tamen

tamen initium fide, non naturæ ordine ſtatuitur; quo genus hominum ſemper, & beſtiarum, & plantarum eſſe retulit Ariſt: & ex Platone hominum generatio nullum prorſus vnquam habuit initium, nec terminum habitura eſt; ſed fuiſſe ſemper, & fore ipſe arbitrabatur; aut, ſi incæpit, inextimabili æuo ante nos incepiſſe; non igitur a quoquam mentio ſit niſi vnius generis humani.

2. de gen. an. l. 1.

De Centauris. Cap. 4.

SI vſquàm Centauri apparuere, non genus hominum, ſed monſtrum in humano, aut ferino genere credendum eſt.

Sed neque centauri fuerant,

ait Lucretius, & crederem potiùs, cum primùm homines equos aſcenderent ea figura cæteris apparuiſſe, quaſi promiſcua, & coniuncta.

De Pigmæis, & Gigantibus. Cap. 5.

DE hoc puſillo hominum genere diſſenſum omnimodum diſfert certa Ariſt. aſſertio, qui nunquam temerè quicquam videtur proponere. In hominum genere id obſeruatum eſt procerioris ſtaturæ homines ibi eſſe, vbi regio plurimo humore abundat, in aridis verò, & montanis breuioris eſſe: quod etiam in catulis probari poteſt, dum multo minores euadent, qui quàm pauciſſimo humore alũtur, quàm ſi bibere ad ſatietatẽ illis permittatur. Ita fieri poteſt, vt regio aliqua in vniuerſo reperiretur adeò arida, vt ibi hòmines ad notabilem corporis breuitatem contracti ſint: verùm quia nulla videtur certa ratio, cur non modò etiam reperiantur, ſi olim fuere; ideò, ſi quæ eſt cauſa, quæ tale portentum ferre potuerit ad magnum, quem nonnulli effingunt, annum videtur referendum: de quo agendum nobis eſt in ſequenti, quando de æthiope, &, ſi quæ ratio de pigmæis conuincit, oppoſita prorſus erit de gigantibus.

De

De AEtiopie. Cap. 2.

ETbiopes genus hominum eſſe a nobis natura ipſa diuerſum, non ſolum eſt prorſus a veritate alienum, ſed ne quidem probabili aliqua ratione conuinci poteſt: præſertim quia quotidiano experimento nouimus eos, qui ſub ſole diu morantur, denigrari: vnde ex modica Solis actione facili coniectura poſſumus concludere, quos valida, & aſſidua Solis vis exerceat omnino denigrari, & cirrari, & eorum nares vncas fieri: neque profecto id videtur ambigendum a Sole factum; & quanquam aliquo modo infirmare poſſet hanc experientiam coloris pertinacia in æthiope etiam extra calidas regiones, & in his, vbi homines albi indies generantur (ibi enim, ſi æthiops æthiopi miſceatur, æthiopem generat, ſi albus albo, procreat album) hunc enim non ex Sole, ſed ex natura eſſe comprehenditur: tamen hanc difficultatem dirimit Hipp: dum de oblongis capitibus loquitur, a principio longa capita ex conſuetudine facta fuiſſe, poſteà verò naturam cum conſuetudine conſpiraſſe; ita pariter potuiſſe fieri credi poteſt, longo æuo, aſſiduaq; generationis ſerie denigratos non ſtatim loci mutatione dealbari. Acriùs mentem agit eorum obiectio, qui dicunt non vbique in toto circulo terrarum ſub æquinoctiali poſito æthiopes eſſe, quanquàm Solis vis in toto eadem ſit, quarè niſi velimus nigredinis, ſaltem exuſtionis alia cauſa quærenda eſt, quæ aut peculiaris in aliqua regione fuerit; aut peculiari tempore in vniuerſo. de aere aq; & l. T. 35.

Ariſtoteles quanquam mundi originem non nouerit, ait tamen neceſſe eſſe quondam totius fieri mutationem, non generationem, & corruptionem, quia totum manere ex neceſſitate credidit. Quam mutationem ita fore exiſtimat, vt quemadmodum noſtris temporibus hyemes & æſtates; ita circuitu quodam magno magnas hyemes, & imbrium exceſſus eſſe, & ſi hyemes fuere, etiam æſtates illis reſpondentes futuras eſſe, vt mutua redeat rerum viciſſitudo, vt cum Ariſt: ſenſit Lucretius Meteor: S. 2. c. 4. meteor: S. 4. c. 2.

Cum ſemel in terra fuerit ſuperantior ignis

Luc. lib. 5. Et ſemel vt fama eſt humor regnauit in aruis,

Ignis enim ſuperauit, & ambens multa peruſſit.

eluuiones igitur, & exarſiones in vniuerſo & fuiſſe, & futuras eſſe, & modò areſcere, modò mergi terram ſenſere magna ingenia Plato, Seneca, Macrobius, & alij non mediocris famæ auctores, quorum motuum nihil ſentiri ab homine dixere, quia non ſufficiat humanæ vitæ ſpatium ad breue ſaltem punctum adeo tardæ acceſſionis deprehendendum, & quanquàm Cicero aſſerat fore aliquando, vt omnis hic mundus deflagret, tamen intelligit de hac magna mutatione, non de omnimoda corruptione, non enim lumine naturæ percipere poterant Philoſofi aut omnimodam generationem, aut totalem corruptionem, & ideò dixere nunquam, ſiue oxarſio, ſiue exuſtio fuerit, omnes terras, & omne hominum genus, vel omnino opertas, vel penitus exuſtum fuiſſe; ſed tantùm maximas mutationes paſſum, quas maximè ſuadent multarum, ac maximarum rerum nouus cultus, vt emendatio nauigationis, pulueris tormentarij inuentio, & aliarum rerum ratio recens oſtendunt; porro terras diù ſub vndis extitiſſe indicia ex ſenſu ſunt, dum in montium parte maximè repoſita anchora dicitur reperta, & vbique ob oculos patent montibus defoſſis oſtrearum teſtæ, & vngues pigmentarij adeò crebri, & in altum demerſi, ne videatur dubitandi locus ibi olim natos, non latos fuiſſe. Humana mens humilis, & anguſta, cum non audeat vltra Iani, & Beli tempora extendi, non eſſe has imaginatur oſtrearum teſtas, ſed lapidum genus his non abſimile; etiam ſi maris peculiaris ſoboles inueniantur pectines, conchæ, pinnæ, turbines, purpuræ, buccinæ non tantùm læues, vt lapides, ſed etiam ſtriatæ, & æchinatæ; ne qua euidentior notitia haberi poſſe videatur, vbi hæ ſunt, aquas aliquando fuiſſe. Item alicubi contractum paululum eſſe mare, & non æque aliàs erupiſſe obſeruatione longa, multarumq; regionum probant ex antiquis ſeculis; item iuga montium fluxa, totaſq; deſediſſe regiones narrant. Haſq; magnas mutationes per vices naturales Philoſofi fingunt, quia aliàs nullo modo poſſent mundi originem negare; quia ſi æterno tempore montes eſſent

In Timeo l. 3. q. n. c. 29. l. 2. in Som. Scip.

ſent extenuati, æqua planicie iam totum comprehenderetur; In AEgipto inquit Plato nunquam imbrium exceſſus, aut æſtus nimius nocuit, quare & infinita annorum millia in ſolis ægiptiorum monimentis, libriſq; ait, relegi; eluuionem præceſſiße omnes fatentur; & Plato inſuper aſſerit olim integram terram altiſſimos habuiſſe montes, tempora tamen parùm diſtinguunt; & cum Platonis tempora præceſſißet eluuio annis tantùm 2040, *ipſe tamen annos fingit præteritos ab eluuione narrata* 9000. *Cicero etiam hunc magnum annum Ariſt: propoſitum a Scipione referri voluit: tamen fidèm nullam adhibet tam multiplici annorum numero ab AEgiptijs tradito dicens, condemnemus hos aut ſtultitiæ, aut vanitatis, aut imprudentiæ, qui* CCCCLXX. *millia annorum, vt ipſi dicunt, monumentis comprehenſa continent, & mentiri iudicemus, nec ſeculorum reliquorum iudicium, quod de ipſis futurum ſit, pertimeſcere. Quærendum itaque, cum mundi non ferantur vltra annos circiter* 5600, *quomodo alij* 470000, *alij innumera annorum millia monumentis effinxerint, & cur Mela, & Erodotus finxerint Solem bis iam occidiſſe, vnde nunc oritur, cum adeò ingentium mutationum nulla memoria extet apud nos, vt ſimul appareat, vnde æthiopum combuſtionem in vniuerſi deflagratione fuiſſe collegerint.* In Timæo.

Senſit igitur Ariſt. AEgiptijs, & Babilonijs multam fidem à nobis adhibendam, quandocunque de aſtris loquuntur, quia in AEgipti planicie aſtrorum exortus, & occaſus commode obſeruari poſſit: item illis aſtra quàm rariſsimè a nubibus interdicantur, & ob aeris ſalubritatem omnes ſemper ſub dio dormiant, vnde aſtrorum motus, & varietates animaduertere etiam ex ocio poſſint, cui pinguis regio multum etiam temporis tribuit ad perſcrutanda inutilia, & ſuperuacua, vt aſtrorum notitia creditur.

Ex his facile patet ægiptios attentiſſima adhibita obſeruatione circa aſtra, ex minutiſſimis aſtrorum motibus, quibus de futuris temerè iudicabant, etiam temerarium, ac ſtultum iudicium pari ratione reuertiſſe ad tranſacta, & tanquam futuris effectis reſpondentia tempora ante acta numeraſſe, & monu-

mentis tradidiſſe; & quicquid futurum fore temere deprehenderent, etiam fuiſſe olim referrent, etiam ſi nihil de tranſactis haberent certum.

Inter acecrimas obſeruationes eam adhibuiſſe videntur Erodotus, & Mela, quam a Ptolomei temporibus vſque ad noſtra aſtronomi adhibuere, per quam recenſent ſemper continenter correptam eſſe Solis declinationem, adeò vt annorum ſpatio circiter 1500. Solis circulus appulerit ad æquinoctiale min: 24. ita credendum eſt eos ſic ſtultè exiſtimaſſe futurum deinceps annis labentibus vt continenter magis, ac magis ad eundem circulum appropinquans tandem Solis circulus per ipſam æquinoctialem iter teneat, æquinoctiumq; mortalibus per multum temporis apportet, quod fore ſupputant motu ſuperius relato poſthac a noſtris temporibus annis 82800. cum annis 3600. gradum vnum ſuperare animaduerterint. Hic fortaſſe eſt ille Solis motus, quem refert Ariſt: antiquos putaſſe per cœli iter fieri, quod, quia multa luce conſpicuum eſt, lactei circuli dicitur; per quem circulū primò eclipticæ punctū, quod modò eſt in gradu 1 ♑ fertur, a ſtella videlicet ſupræmæ flexionis arcus ♐ verſus Antinoi pedem: inter cuius pedis ſtellam, & eam, quæ in cubito eiuſdem Antinoi eſt, punctum eclipticæ eſſet, ſi opinatum æquinoctium fieret in vniuerſo per immenſum temporis ſpatium; & cum imbres oriantur præcipuè ex temporum varietate, & tunc temporis foret longæua, & vbique temperies, pluuiæ prorſus deficerent, & multo aridior vniuerſa terra fieret, quàm modò ſub æquinoctiali ſit: quia modò ſub æquinoctiali aliqua mutatio ſuccedit cum Sol a ♑ fertur ad ♋ & e cōuerſo. Hāc axarſionem opinati predixerant ægiptij, & quam futuram opinati ſunt, proportione temporum data etiam olim fuiſſe crediderant; & hoc punctum eclipticæ, quod ità moueri animaduerterant; etiam anteà per innumera annorum millia motum eſſe ſtultè arbitrabantur: ita vt annis anteà 565200 fuerit paulo ſub canicula in oppoſita parte æquinoctialis; & tunc ob id mundus exarſerit, & humanum genus inde ambuſtum ſit, & hoc modo cirratum, vt æthiopes ſunt; imò & ſtultius aiunt multo maiorē combuſtionē tàm hominum, quàm rerū

tunc

tunc fuiſſe; quia ea circuli pars, quæ modò ſuprà eſt, tunc infrà fuerit; & inde ſtultiſſimè imaginati ſunt Mela, & Erodotus Solem diuerſum tenere iter, & inde oriri, vnde nunc occidit, intelligendo de annuo motu, non de diurno; erat tamen etiam aliqua in diurno differentia, cum Sol non ferretur in oppoſitum ab eo motu, quo rapitur, ſed eodem motu, quarè multo velocior diurno motu rueret, quo poſſet homines denigrare, & præcipua hominis alimenta, videlicet vuam, ficus, & mala granata, prunas, & alia, quæ in vtrumque ſeculum ſeruari poſſent; ac fortaſſe in hac, quam futuram autumant ariditatem, homines ex humoris defectu puſilli quidem orirentur, ſed non nigri, quia non adeo velox eſſet Solis diurnus motus, dum contrà eum per ſe moueretur Sol, & paulo tardiorem faceret. 2. de gen. an. l. 1.

Eluuionem vero hoc modo futuram eſſe opinati ſunt; videlicet continenter motū ſuum eſſe proſequuturum hoc punctū, quod modo in primo gradu capricorni eſt; ac pari motu alterum, quod eſt in cancro, hoc quidem per Antinoum ad Aquilam, & Cygnum non declinans a via lactea, illud verò inter canes verſus Nauem; adeò vt hoc, ſi ab æquinoctiali diſceſſerit, annis 82800, prope os cygni deueniret, hoc eſt ad tropicum cancri modò dictum; oppoſitum verò punctum ad tropicum capricorni accederet gr. circiter 14. prope velum Nauis, & tunc eadem ratio temporum eſſet, quæ modo eſt; ſaltem circa varietatem dierum, & noctium; terra verò eò aridior eſſet, quàm modò ſit, quia æſtus præceſſiſſet, ea proportione, qua aridius anni tempus facere conſueuit Sol, quandò leonem ingreditur, quàm quandò ingreditur geminos, licet eadem dierum longitudo ſit, & Solis actio. Vnde etiam atque etiam procedendo ea puncta alterum ad Caſſiopeā deueniret, alterum ad mediam Nauem; & tunc Sol per æquinoctia, & per vtrumque polum tranſiens anno vno omnes mundi partes circumiret, vnde maxima temporum incoſtantia orietur, & hæc eſſet ea magna hyems ab Ariſt propoſita, & exceſſus imbrium, quibus non tota, ſed plurima mundi pars operiretur, hominesq; multo humore madentes procerioris ſtaturæ fierent, & ſenſim albidiores euaderent. Mox verò procedente eo motu

hinc

hinc ad Perſeum, inde ad Centaurum, Solaris circuli partes permutarentur; & , quæ modò ſupra eſt, fieret infrà, &, quæ infrà eſt, fieret ſuprà; quare etiam Solis motus permutaretur, nec amplius Sol per ſe ferretur ab occaſu ad ortum, ſed ab ortu in occaſum, eo agumento velocitatis, quo proprium motum ei, quo rapitur, adiungeret; quo motus auctario cum calorem quoque augeri iudicarent ægiptij, ideò, poſtquam aquæ abſumptæ fuiſſent ſenſim a Sole ad æquinoctialem circulum iterum ſua puncta conuertente, exurendos ſtultè credidere, & inde AEtiopes & ortos eſſe, & orituros, cum nihil arbitrarentur hoc motus ordine futurum, quod non etiam tranſactum ducerent. Qui eluuionis cladem euaſerunt montanos quoſdam, & paſtores fuiſſe in montium cacuminibus, ait Plato. 3. de legibus. *Et veluti narratur noſtris fieri temporibus, quaſdam hominum nationes eleuare terram indiès ſub vndas merſam, & ſic agros ſibi parare; ſic factum poſt eluuionem opinatur, vt pauliſper decedentibus aquis, & deficiente terra ad pabulum, merſa erueretur ab hominibus; vnde fortaſſe orta eſt fabula Deucalionis, & Pyrrhæ, qui, lapides retro trahendo, homines reficerent. Ex hoc aduerſo Solis curſu, quando ab oriente raptui obſequens feretur, aduerſam prorſus rerum generationem opinatur Plato, & omnia motu retrogrado reditura fabulatur. Hoc certe, quod ab aſtronomis obſeruatum diximus Solis circulum ad æquinoctialem appellere, & pro incepto motu a puncto ad punctum idem redeundo, annos poſſe cauſare circiter 1296000. & inde eluuiones, atque exarſiones, combuſtioneſq; poſſe ſuccedere; nec ab re autiquos philoſophos, qui mũdi originem ignorabant, hùc traxit vt atherno tempore crediderint perduraſſe; & eluuioes & exarſinones olim fuiſſe immaginati ſint. Ariſtoteles his, qui huiuſmodi Solis motum per lacteum circulum propoſuerunt, opponitur dicendo, hanc etiam albedinem in ecliptica debere eſſe, per quam Sol fertur, ſi hanc Sol peperit. Sed huic Ariſt. ſolutioni dicam non a Sole ortam eſſe eam albedinem in Cœlis, ſed ſolem tanquam lucis fontem ad ſe trahere, & aut ſecum, aut ad ſe rapere proportione quadam lucis, qua plùs quàm cæteræ cœli partes relucet.*

De

De Foemina. Cap. 7.

Homo etiam ſeminam includit, quia non eſt quicquam, neque fœmina, neque mas ſeparatum ab animalibus; & quanquam mas, & femina contraria dicantur, tamen ne differunt quidem in ratione; ſed hæc differentia per ſe animalis eſt: non vt albedo, & nigredo, ſed animal, & maſculus, & fœmina exiſtunt. Quæcunque enim in ratione contrarietates ſunt, ſpecie differentiam faciunt, quæ verò in coaſſumpto materiæ, minimè faciunt. Homo vt materia eſt, maſculus autem, & fœmina paſſiones ſunt propriæ animalis; verùm non ſecundùm naturam, ſed in materia, & corpore; quare idem ſemen aliquam paſſionem paſſum aut fœmina, aut mas fit; vnde eadem natura arguitur. Cum tamen aliqua differentia ſit, quærendum quonam conſiſtat. Ex Ariſt: fœmina in vnoquoque genenere minoris capitis, anguſtioris faciei eſt, collum gracilius, pectus imbecillius habet, coſtas minores, coxendices, & coxas magis carnoſas, genu flexibile, crus gracile, pedes concinnos, totiuſq; corporis habitum molliorem: imbecillior eſt, minus neruoſa, humidior, lenioris animi, ſed magis malefica, proteruior, petulantior, & illiberalior. A Platone quoque diffamatùr mulier tanquam animi obſcurioris, & verſuti; quod ille imbecillitati tribuit, cui verſutijs proſpicit. Aliàs Ariſt: miſericordem dixit, ad lachrymas pronam, inuidam, querulam, maledicam, mendacem, anxiam, ſine ſpe, impudentem, quæq; vt facilè decipit, ſic decipiatur, memorem, vigilem, & ignauiæ, & abſtinentiæ pronam.

Ar. 13. metaph. ſum. 1. cap. 3.
Ar. 10. metaph. T. 25.
Phiſiog. C. 8.
6. de legibus
9. de Hiſt. an. C. 1.

Maſculus cum gignit in alio gignit, Fœmina verò ab alio, nanque, quod animal ſemen prolificum in ſe ipſum admittit, fœminam appellat Ariſt, quod in aliud effundit marem. Cicero mulierem degenerem virum appellat, hoc eſt virum mutilatum. Plato mares a Sole genitos fœminas a terra, promiſcuū animal a Luna; & olim fuiſſe, ait, tertium quoddam animal ex vtriſque compoſitū, quod a Deo eſſet in duo diuiſum marem, & fœminam.

Ar. 1. de plant C. 2.
1 de Hiſt. an. C. 1.
De Vniuerſit.

An

An in generatione Fœmina opus fuerit Cap. 8.

PLantæ per traduces ſine fœmina generantur; alia concretis quibuſdam proueniunt. Trochum ſe ipſum inire, hyenam alternis annis iniri & inire ferunt, opinione fortaſſe lineæ obſeruatæ ſub cauda ſimilis femineo genitali, quam pariter hyena mas, atque femina habeat. Item ſi tam multa oriuntur ex putri materia leui rerum mutatione facta, vt etiam de fenice fertur, tamen in his animantibus perficiendis quæ perfecta dicuntur, quia ſpiritum includunt conſcium arte quadam ſibi ſimile generare, nunquam ea concurrunt omnia, quæ ad eorum generationem requiruntur, ideò ſine fœmina, & mare fieri non poſſe dicuntur; & quanquam piſces quidem extra feminam gignantur, tamen oua a femina eduntur, & in ea mas ſemen ſpargit, vnde alimentum ſibi proportionatum ſumat. In ouo album, & vitellum a femina vtrumque eſt; mas principium generationis addit. Communis quidem eſt generationis ordo, viri tamen eſt agere fœminæ pati, actio, & paſſio tempore ſimul ſunt, at natura actio prior eſt. Mulier dicitur concipere, vir gignere; atque natura hominis gemina eſt, quod præſtantius eſt, vir dicitur; ac veluti, ſi vir peculiari aliquo viſcere priuatus fuerit, nec moueri, nec viuere, nec nutriri poteſt, ita ſine fœminæ, & maris congreſſu partus naturaliter non prouenit. Opus certè diuinum eſt generatio; & in animante mortali mirabilis; quare ſi ea vis materiam habeat ſubſequenter proportionatam, etiam ſine mare, non naturaliter tamen, poterit generare, quemadmodum olim diuina vis fabricata eſt hominem ex terra, quare non imitatur terra mulierem in conceptione, & partu, ſed mulier terram, materiam præbendo viro generando aptiſſimam; quia nihil viro ſimilius eſt quàm fœmina, nec habet natura conciliatricem blandiorem, aut lenocinium potentius ſimilitudine; nec bellua eſt, quæ non ſui generis bellua delectetur, nec equa contrectatione ge-

Plato de Rep.

Plato in Tim.

Plato in cõuiu.

Plato in Epiaph.

ne geſtit taurus, nec equus vaccæ. Et ſi optio cuique animali detur, nec homo niſi hominis ſimilis eſſe vellet, neque formica niſi formicæ; facilitas enim neceſſaria eſt, & prompta res ad actionem, & paſſionem, quod ex ſimilitudine eſt; non enim generatio, & coerentia in eo, quod diſſonum eſt, & ſine proportione expleri poteſt.

De Mula. Cap. 9.

MAris, & fœminæ concurſum aptum ad generationem non incidiſſe, ſed ex conſilio datum non ambigitur, licet mulorum genus totum ſterile dicatur, nec mulum ex mulo gigni, & irrideri conſueuerat apud Romanos partus mulæ, non quod omnino fieri non poſſet, ſed quia non ſæpe fieret; **Ar. 2. de gen. an. C. 5.** **7. metaph. T. 31.**

Democritus meatus mulæ corruptos in vteris fuiſſe dixit, vnde ſterilitas oriatur. Empedocles cauſatur mixturam ſeminum, quæ denſa ex molli vtraque genitura conſiſtat: Ariſt: ait, præter naturæ ordinem eſſe dum ex equo mulus fit. Alij non eſſe perpetuam muli ſterilitatem aſſerunt, & mulum ſeptennem implere poſſe, & equæ coniunctum binnum procreaſſe, poſtea verò ſuperuenire non ſolere. Mulam quoque factam grauidam eſſe, ſed fœtum non continuiſſe, quo ad perficeret, & prolem ederet. Imo in terra Syriæ, ſuper Phænicem muli narrantur & coire, & parere omnes, & mula iam gemellos peperiſſe; verùm neque morbus facile admittitur in animali maxime perenni, vt etiam Mula dicatur ad annos 80. perueniſſe, nec ea ſeminis mollicies, & denſitas deprenditur, qua conceptio poſſit impediri; aut igitur alia cauſa ſterilitatis in mulo quærenda eſt, aut hæ ſunt explicandæ. Diximus a fœmina materiam præberi, & alimentum; in mare eſſe principium motus ad incrementum, quod idem eſt, atque dicere ad generationem; qua ratione etiam, quod fœmina exhibet, aliquo modo ſemen dici poteſt; & hæc duo in ſeminibus expoſcuntur, vt adhæreant: alterum vt ſit aliqua ſimilitudo inter ea, &, vt aiunt, naturæ coerentia, & ſympathia; alterum vt ſit aliqua diſparitas, vt alterum in alterum agat, & ſit ad agendum, & patiendum occaſio. Prima conditio deſideratur, quia, **Ar. 2. de gen. an. C. 6.** **7. Metaph. T. 28.** **Ar. 6. de Hiſt. an. C. 24.**

2. de Hiſt. an. C. 21.

2. de gen. an. C. 6.

ait Ariſt. ſi cum equa ex equo pregnante coierit aſinus, fœtus iam conceptus corrumpitur: cuius corruptionis cauſam tribuit alias Ariſt. frigiditati ſeminis aſinini, qua calidum opus extinguit: cuius rei hanc affert notam, ſi equus ſuperuenerit aſinam ex aſino prægnantem non nocere conceptui; in quo animaduertendum non eſſe antipathiam inter ſemina equi, & aſini: nanque hoc modo etiam equi ſemen extingueret conceptum ex aſino; neque poſſet aſina ex equo vnquam concipere, nec equa ex aſino: ſed ſemen aſini contrariatur non ſemini, ſed conceptui ex equo frigiditate ſua, vt dixit Ariſt. Vis enim generandi, & principium agens eſt in conceptu, quod extingui poteſt; verùm in equæ vtero, ſi aſinus ſemen ſuum iaciat, non eſt, quod extinguat, quia vis agens, & principium generationis eſt in maſculo; & ſi equus in vterum aſinæ concipiat, non eſt a quo extinguatur, quia iam diximus in ſemina non eſſe agendi vim, ſed patiendi; quare tantùm præbet aſina alimenti ſemini equino, quantum ipſum attraxerit, & non iacit, vt poſſit extinguere; at in ſemine muli iam admixta eſt vis agens aſini, & equi, quæ inuicem naturæ coerentiam non habent, & ideò ad agendum non concurrunt; fieri tamen poteſt, licet quàm rariſſimè, vt mulus, quando in maximo ætatis vigore eſt, ne tanta ſit aſinini ſeminis frigiditas, generet. In ſeptenni mulo eueniſſe olim refert Ariſt: & etiam mulam concipere non eſt prorſus a natura alienum, verùm id rariſſimè euenit, quia coerente ſemine aſini, ob huius frigiditatem maximè concreſcunt partes, & multo ſolidiores fiunt quàm anteà aut aſino, aut equo fuerint; nanque equinæ partes calore ſoluuntur, partes aſini non multo ſunt calore præditæ, iccircò, dum plurimus equi calor a frigore ſeminis aſini coercetur tantùm, & non extinguitur, membra fiunt denſiora, & robuſtiora, quàm anteà eſſent in alterutro diſtincta, & ſeparata; & hinc eſt, quod mulus etiam ad annos 80. peruenit viuendo, quò neque aſinus, nec equus vnquam peruenit. Hac denſitate præditus quoque vterus mulæ eſt, & ideò non facile abſequitur iniecto ſemini, ſiue muli fuerit, ſiue equi, nec alimentum promptè exhibet antequam vis ſeminis extinguatur, vt euenit dum ſemina in dura, aut arida

terra iaciuntur, vnde non germinant, niſi aut aratro dome facta tellus ſit, aut aqua molleſcat, & ad hæc fortaſſe reſpexit Empedocles dicendo ſemina non conuenire, neque coerere durum molli; & Democritus mulorum corruptos meatus aſſeruit, hoc eſt denſatos, nè alimentum ſemini valeant porrigere.

Quid ſit ſemen. Cap. 10.

IN comprehenſibilis præſertim natura eſt in his, quæ motu inconſpicuo ſenſim perficit, in quibus præſertim, qui ſententiam ferre intendit, oportet eam auctorum placitis munire, quemadmodum cuſtodibus faciunt, qui tyrannidem affectant: aut ſaltem vti ſolerti academiæ licentia, qua, vbi rerum cauſæ in obſcuro ſunt poſitæ, inuolutæ rei notitia, & explicatio certis verbis non coercetur, ſiniturq; iudicio ſuo quiſque defendat, quod probabile occurrat; quod ſcitè quidem per fabulas vetuſtiſſimi auctores prodidere; vt in lato, & leni ſuam quiſque opinionem immergere, & aptare poſſet. Dicamus ergo hominis ſemen eſſe confecti humoris ſpumam ab homine explicato deiectam in vterum, vt humanum genus ſe ipſum conſeruet.

Non certe dixiſſem ſemen eſſe animatum, ſed eſſe in ſemine humano diſpoſitionem, qua digeratur in animabile corpus humanum, ex quo, & anima adueniente extrinſecus conſtituitur homo, & in quo anima intelligit, vt peripateticis aſſertum eſt; neque partes humani corporis gigni credendum eſt naturæ ſimplici quadam coerentia, qua, nerueum quod eſt, in alimentum ad neruum feratur, oſſeum ad os, vt Hipp: videtur aſſerere, nanque hoc modo vnum tantùm os, & vnus neruus in toto corpore fieret, ſed contractũ humanum corpus totum in ſemine eſt, omneſq; ſuas partes diſtinctas habet, licet inconſpicuè, & poteſtas quædam in eo eſt, ad explicandum, quod contractum habet, quò vſque alimentum ſuppetat; quod enim nos contractum, alij dicunt in potentia, non quod actus illi negandum ſit, ſed euidentia; hoc modo non eſt inquiſitioni locus, priùs ne ſemen fuerit, an humanum corpus, nanque potentia certè prior eſt ſuo actù, & tamen ex eo, Ar. 2. de an. T. 10.

quod actu eſt, emanat; ſic ex natura illius origo nequit conprehendi; neque conſpicua eſt eius operatio; Poſſumus quidem intueri bombicem ſibi ouum conſtruentem, vnde auis erumpat: verùm quæ vis oui teſtam, & panniculum conficiat in gallina; aut quæ veſicã in vtero ſemini continendo fabricet poſſumus coniectura aliqua comprehendere, non tamen intueri. Coniecturamus igitur quod vis eſterna, nimirum ipſa, quæ eſt in ſemina, primò ſemen digerat, poſtea alendo cætera quoque addat inſtrumenta non numerum, ſed molem, & ex eadem materia, qua corpus ſuum auget, inducitur primò, ait Ariſt: creſcendi vis, inde vis ſentiendi ita non propria, ſed matris vita viuit donec non pariter ex materia, ſed ab extra diuina vis accedat, & mens ſingularis a Deo pro totius hominis complemento, quam vis hominis non educit, ſed tantùm illi Domicilium ſtruit, vt introducatur: quæ etiã & sẽſitiuæ, & vegetatiuæ animæ, licet vna ſit, virtutes cõtinet. Neque hoc tantùm certæ opinionis apud nos eſt, ſed etiam naturæ lumimine agnouiſſe videtur Ariſt. dum ait, hominem non ipſum ſe ipſum feciſſe, ſed a primo motore factum, qui in omnes naturas partitur pro vniuerſitate ſeminum, cum enim intellectum diuinum dixerit, & immortalem, diuina etiam, & immortali vi eum conſtruiſſe par eſt, ſi in omnes naturas Deus partitur. In ſemine eſt ars, & artifex eſt ea vis, quæ etiam ex fici tantulo grano, & aliarum ſtirpium minutiſſimis ſeminibus tantos truncos, ramoſq; procreat: ars eſt ex conſuetudine; eſt enim generatio curſus quidam naturæ pergens ad eius ſimilitudinem, ex quo eſt; non poteſt aliquid pergere ad ſimilitudinem rei, quæ nondum eſt, ſicut nec ſemen ex eo, quod adhuc non ſubſiſtit, emanat; ſemen nanque facit ſicut ea, quæ ab arte ſunt, habetq; poteſtatem ſuſcipiendi illius formam, cuius ſemen eſt, non enim, quod ex natura eſt, ex toto fit, ſed creſcit, & ab exiſtente erumpit, cum in ſe creſcere deſierit, vt creſcat in alio. Si quidem animalium alia ex ouo naſcuntur, alia ex verme. Ouum, ait Ariſt. id ex fætibus perfectis vocamus, cuius ex parte a principio animal conſiſtit; reliquum verò alimentum eius, quod gignitur, eſt; vermis id eſt, ex quo toto animal totum per ſubiecti

Macrob. 7. Saturn.
Ariſt. 7. metaph T. 31.

1. de Hiſt. an. C. 5.

fetus

ſetus ſormationem, & incrementum gignitur; aliàs non niſi potentiam eſſe dixit. 1. de Hiſt an. C. 1.

Addita corpora ſunt extrinſecus, addita circùm
Semina, quę magnum iaculando contulit omne.

Iaculari eodem modo videtur ſemen, quo cætera excrementa; tamen modeſtiùs ſpumam cum Hipp. diximus, quia aluus, veſſica, aures, oculi, nares, os, cutis vniuerſa, quod eijciunt, pro inutili habent, nec aliquid de ſuo illi tribuunt: non ſpiritum, nec artem fabricandi, digerendi, nutriendi, quod ſemen, & lac in in potentia habent; quia verò ſemen, & lotium eadem via efferuntur, genituram humorem eſcrementitium appellauit Ariſt. non naturā intuens, ſed exitum. Arridet etiam ſpumæ genus fabulæ, quæ Venerem ſpuma genitam refert. Item Auerrhoes modò pingue, modò ſpumeum corpus dixit; non enim aqua concuſſa aerem includit, vnde ſpuma fiat, niſi lentorem aliquem a terra habeat, & Ariſt. genituram dixit commune quid terræ, aquæ, aeris, &c. 4, de part. an. c. 10: 1. de gen. an. C. 18. & 2. C. 3. 4. meteor. S. 4. C. 1.

Veluti non quodlibet, & vtcunque ſors tulerit ex quouis ſemine oritur, ita neque ex quolibet corpore ſemen prodit, ait Ariſt; neque enim ex crudo corpore, neque in acerba exit ſemen. 1. de Hiſt. an. C. 1.

Semen ipſum generatio eſt, finis verò ſubſtantia: vtriſque autem his prius illud eſt, a quo proficiſcitur; ſemen enim biſariam accipitur, nempe ex quo, & cuius, nam & a quo deceſſit, eius ſemen eſt, ait Ariſt; nec niſi perfectus homo, & explicatus ſemen emittit; nanque creſcentes in alimentum ſibi aſciſcunt; neque ſemen primum eſt, ſed quod perfectum eſt. 1. de Hiſt. an. C. 1. Ar. 12. metaph. T. 40.

Neque verè ſemen dici poſſe videtur, niſi in vterum deuenenerit, vbi initium ſumat, &, vt inquiunt, ad actum reducatur adhærendo. Conſiſio, ait Ariſt; vltimum eſt ſecundum generationem; neceſſe eſt enim tangere. 4. phys. T. 28.

Diſſentio aliqua eſt, an ſemen fuerit homini iam perfecto additum, vt humanum genus conſeruetur; an verò conſeruari contigerit, quia ſit genitis adnatum; hoc Lucretij aſſertum neque tutū, neque pium eſt, magiſq; explicatè progredi videntur, qui cauſas rerum efficientium non auferunt, & omnia, quæ fiunt, conſilio fieri

fieri dicunt; vix enim ſufficiunt æui ſpatia etiam ſempiterna ad huiuſmodi fortuitas concurſiones machinandas, niſi ex ſuppoſitione penè incomprehenſibili. Adeò enim miranda eſt humani corporis fabrica, adeò multa, & penè innumera ſunt affabrè intexta, & ad regulam complicata, vt etiam naturali lumine illuſtrata humana mens poſſit affirmare Dei opus fuiſſe olim hominem, & ſcopum ei conſtructioni tribuere.

An ſemen ſit neceſſarium. Cap. 11.

In Lucullo. *Eſſe aliquam vim cum prudentia, & conſilio, quæ fabricata ſit hominem, refert Tullius.*

Lucr. lib. 5.

Quare etiam, atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet meritò, quoniam genus ipſa creauit
Humanum, atque animal.

alij perpetuis curſibus, & conuerſionibus cœleſtibus extitiſſe ferunt quandã materiam ſerendi generis humani, quod ſparſum in terras, atque ſatum diuino auctum ſit animorum munere, vnde eadẽ & ſemine, & ſine ſemine fieri, ait Ariſt; quæcunque verò, quorum materia poteſt & a ſe ipſa moueri eo motu, quo ſemen mouet, a caſu, ſicut ibi, fiunt; & quæ generatione poſteriora, forma, & ſubſtantia priora ſunt, vt vir puero, & homo ſemine; ſi igitur priùs homo fuit, quàm ſemen, ſine ſemine erit factus. Porro inſerſiones ſurculorum, pomorumq; educationes fiunt ſine ſemine, nec vllum tale animal eſt, quod non ita vigeat interiore quodam motu, & ſuis quoque ſeminibus incluſis, vt aut flores, aut fruges fundat, aut baccas, omniaq; in omnibus; & animantium alia non ſolum ſemine, ſed etiam ſponte procreantur. Ex plantis aliæ ex ſemine oriuntur, aliæ a ſe ipſis e radice, ſtipite, ramis, ſobole; imò nulla planta ſemen producit ſimile ſemini, a quo orta eſt, & e quibuſdam malis ſeminibus arbores bonæ proueniunt, vt ex amaris nucibus, & malis granatis acidis, & inter animantia, quæ inſecta dicuntur, frequentiſſimè ſponte oriuntur; at nihil fit putreſcens, ſed concoctum, quod verò putridum dicitur, eſt excrementum rei concoctæ; ſed vtcunque ſit, ſiue putredo ſit,

9. metaph. T. 23. T. 31. Ariſt. 9. me- T. 15.

Ar. 10. probl. 64.

Ar. 1. de plãt. C. 3.

Ar. 4. de gen. an C. 7.

Ar. de 3 gen. an. C. 11.

ſit, ſiue concoctio, ſine humore fieri nequit; at animantia ſunt, quæ ſine humore, & in arido oriuntur; vt ex Ariſt: in Cypro inſula ærarijs fornacibus, vbi chalcites lapis ingeſtus compluribus diebus crematur, beſtiolæ in medio igne naſcuntur pennatæ paulò maiores muſcis grandioribus, quæ per ignem ſaliant, atque ambulent. Item ex vento, & voce perdices concipere auctor eſt Ariſt: Videtur itaque cæleſtis, & ætherea natura per ſe omnia gignere, neque coniunctione alterius egere ad procreãdum; non ſequi tamen, quia non omne agens in quodlibet agit, multaq; etiam expetuntur, vt, quod fieri debet, vis impreſſæ ſequatur impulsũ. 5. de Hiſt. an. C. 19. 5. de Hiſt. an. C. 5.

Multa videmus enim rebus concurrere debere,
Vt propagando poſſint producere ſecla,
Pabula primùm vt ſint, genitalia deinde per artus Luc. lib. 5.
Semina, quà poſſint membris manare remiſsis,
Feminaq; vt maribus coniungi.

nec oportere eſſe ideas; quia homo hominem generat, ſingularis ſingularem, & ſi nihil refert, ſemen dicamus, an id à quo ſemen; *ait Ariſt. Si quid natum creditur ſine ſemine a naturali, potiùs tribuere debet conſilio, quàm fortunæ, & meliùs Deo, quàm tempori in æternitate ad ſatietatem oblato; Deus enim omnium ſeminum vim in ſe habet: &, ſi ſemen naſcitur, cauſa naſcendi ipſa non naſcitur. Dicebatur autem antiquitùs Iuno aer, & ſoror Iouis, quia ijſdem ſeminibus, quibus cælum, etiam aer eſt procreatus, quumq; ſemina rerum omnium poſt cælum gignendarum de cœlo fluerent, & elementa vniuerſa, quæ mundo pleritudinem facerent, ex illis ſeminibus funderentur; vbi mundus ex omnibus ſuis partibus, membriſq; perfectus eſt, certo iam tempore finis factus eſt procedendi de cælo ſemina, quippe omnia iam plena fuerant procreata; quam obrem, licet olim non fuerit, iam modò neceſſarium eſt ſemen fieri primum, & non ſtatim animalia; in perfectis id ſemper requiritur, in medijs interdum, in inſectis neceſſe eſt ſaltem præcedat ea vis, quæ ſeminis facultatem habeat, & comunem propenſionem ad vitam.* 12. metaph. T. 18. Ar. 2. de gen. an. c. 7. Macr. lib. 1. in ſomn. Scip. Macrob. 1. Saturn.

An ſit neceſſarium ſemen vtriuſque. Cap. 12.

Ar. 1. de gen. an. C. 1. & 1. de Hiſt. An. C. 3.

NON in omnibus, quorum generatio eſt, eſt etiam diſtinctio maris, & fœminæ: quarè alterius ſeminis vis ſufficere credi poteſt, ad generandum. Saltem in omnibus neceſſarium eſt, ſi quid agit, eſſe quod patiatur: in generatione agens vis maſcula dicitur, patiens fœminea: quam vim re diſtinctam eſſe neceſſe eſt, etiamſi non appareat diſtinctio manifeſta. Itaque neceſſarium eſt feminæ ſemen, ſed ad patiendum, quia fieri non poteſt, vt conceptio ſequatur, &, conceptum quod eſt, ad ſuam ducatur perfectionem ſine alimento, quod meſtrua preſtant in muliere, & hoc nomine, non alio ſemen dicuntur: ſecus enim ſemina in ſe ipſa conciperet; nec equam ex aura, aut perdicem ex voce concepiſſe ſatis acceptum eſt, & ſi arbores per traduces meliùs, quàm ex ſemine proficiſcuntur, illis pro femineo ſemine humor ex terra eſt, a quo aluntur, & naturæ aliquam varietatem ſumunt

Ar. 1. de part. an. C. 1.

Ar. 2. de gen. an. C. 3.

Semper enim partus duplici de ſemine conſtat,
Vſque adeo magni refert, cum ſemina poſsint
Seminibus commiſceri genitaliter apta,
Craſſaque conueniant liquidis, & liquida craſsis.

huc lib. 4.

& quandam vim ſeminis habere etiam alimentum patet, quia non quælibet vitis inſitionem patitur, ſi vetus, & exeſa eſt, ſi infirma, gracilisq; aut non recipit ſurculum, aut non alit, nec applicat ſibi, nec in qualitatem eius, ac naturam tranſit. Ita conſiuium a conſerendo dictum, ait Macrobius, hoc eſt a propagine generis humani, quæ Iano auctore conſeritur. Animalium verò propaginem ad Venerem generandi facultas ex humore tranſlata eſt, vt per coitum maris, & feminæ cuncta deinceps gignerentur.

1. Saturn.

Notæ

Notę boni ſeminis. Cap. 13.

SEmen calidum eſſe protulit Ariſt: quia verò latitudinem habet hæc temperies, in qua non æquè in omni bonum eſt, optimum cenſeatur, cumplurimum, calidum, lentum, album, & pe llucidum grandinis in ſpeciem eſt

Conſpergunt aras, adolentq; altaria donis,
Vt grauidas reddant vxores ſemine largo.

non ad hoc multum ſeminis expoſcitur, vt homo integer emergat; nanque etiam minima pars ſeminis, ſi vtero adhæſerit, in hominem formari poteſt, verùm, ſi plurimum ſeminis emittitur, & alimentum præbet ad ſatietatem, & certiùs adhæret, & vehementiùs eiaculatur, & ex pleniore corpore exit, & magis concoctũ prodit

Qui ciet irritans loca turgida ſemine multo.

Calidum ex corpore turgente eſt, ſpiritu incalecit, quo vteri meatus pandens eius vim laceſſit, & euocat alimentum.

Lentum adhæret vtero, & inſeritur venis eius, medio modo ſe habens inter tenue, & craſſum,

Nam ſteriles nimium craſso ſunt ſemine partìm,
Et liquido pręter iuſtum, tenuiq; viciſſim.
Tenue locis quia non potis eſt adfigere adhęſum,
Liquitur ex templo, & reuocatum cędit ab ortu.
Craſſius hoc porrò, quoniam concretius æquo
Mittitur, aut non prolixo prouolat ictu,
Aut penetrare locos ęquè nequit, aut penetratum
Aegrè admiſcetur muliebri ſemine ſemen.

Album, & pellucidum ſemen ſi eſt, probe concoctum eſſe ſignificat; aliàs enim demoſtrabimus id eſſe pellucidum maximè, quod maximè vnius naturæ eſt, album verò parùm a pellucido declinare; nanque aqua ex ſe pellucida, ſi quid amixtum ex nube habet, alba fit, & nix, aut pruina eſt; ſemen verò partim pellucidum, partim album eſſe debet, vt aliquid etiam minus coctum ſecum habeat, quo alatur: diximus enim nihil ali ex ipſiſſima ſui natura; & in albo eſt aliquid etiam concoquen-

dum. Ideòq; dixit Anaxagoras niuem eſſe nigram, quia idem eſt in corpore opaco album, & nigrum, quod in perſpicuo lux, & tenebræ: & cum aqua ſit perſpicua ex ſui natura, alba fit admixtione aliqua tenebricoſi, & denſi ex nube, & frigore.

His addit Ariſt: ſemen debere eſſe graue, adeò vt in aquam mergatur: quod enim enatat, infœcundum credit; & in hoc tanquam in re ardua penè omnes eum auctorem ſequuntur. Nos id tantùm ſubijciamus ab Hipp. bonum ſemen appellari, quod ex concuſſo, & turgente corpore effunditur ad butyri ſimilitudinem: butyrum verò enatat. Porrò idem Ariſt: & calidum debere eſſe ſemen, & plurimo ſpiritu pollens ait: ſpiritus autem non mergitur. Dein Auerrhoes narrat quandam fæminam in balneo grauidam eſſe factam ex ſemine in balneum anteà a viro emiſſo; quod factum non refero tanquàm verum: quilibet enim ſolertis ingenij vir comprehendere poteſt hoc eſſe medacium a muliere compoſitum ad arcendam ignominiam; ſed ideò refero, vt animaduertamus non fuiſſe alienum Auerroem credere fæcundum eſſe ſemen etiam enatans; & tutius crederem ſeminis fæcunditatem experiri, hoc eſt ſuprà allatas notas recognoſcere ſuper æquore ſpeculi, in quo tota quantitas ſeminis ob oculos eſt, & nihil diffuſum aciem effugit, in læuore lentor, in perſpicuo color, & pellucentia, &, ſi calor tactu quæritur, nec ab aqua ſemen extingui poteſt, nec manus explorantis decipi.

Semen generans marem. Cap. 14.

EX humani corporis fabrica priùs repetendum eſt hominem membra omnia habere geminata cerebrum, aures, nares, oculos, brachia, teſtes, pedes; & ſi quæ partes ſingulares videntur vt naſus, lingua, cor, coles, tales videri, quia in medio corpore ſitæ ſunt, vbi vnitæ vnum membrum repreſentant, quanquàm nares duæ ſint, os bifidum, lingua rimula intermedia diſtincta, cor duobus ventriculis conflatum, & coles ex duplici ligamento, & quatuor muſculis; & ita ex natura firmum videtur, vt omnia amicitia copulentur, & nihil prorſus ſingulare habea-

habeatur. Ex hac compage, & cerebri preſertim inceſſus procedit: pars enim hominis mouetur, dum altera quieſcit, & innititur; hinc eſt conſilium, quod homo intus cum ſe ipſo habet, hinc in mentis ægrotationibus, & deliramentis duplicia videre & imaginari, & in varia ſenſa lapſus, & vagatio, quod aliàs luculentiùs demonſtrabitur; non enim inſani animus decipitur, ſed non vnà percipit.

Quod noſtri propoſiti eſt, hominis pars dextera, & ſiniſtra eſt; & dextera ſemper valentior, agilior, & robuſtior, non in homine tantùm, ſed etiam in muliere. Dum igitur aiunt medici in vtero duo cornua eſſe, intelligere oportet vterum geminum eſſe, vt alia membra ſunt in medio ſita; & quanquàm eſt in conſpicua diuiſio, tamen quælibet pars ſibi reſpondenti cerebri parti reſpondet, & ex ea dependet; nec quenquam latere arbitror partem tàm in femina, quàm in maſculo, quæ maiori vi prædita eſt & maſculam, & dexteram appellari; debiliorem verò femineam, & læuam; ſunt enim feminæ ſua natura debiliores, ait Ariſt. Itaque complexio fit, & amicitia, vt ſæpius diximus, inter ſimilia quidem, ſed non quæ eandem prorſus habeant naturam; hinc eſt partem dexteram corporis humani artiſſimè alligari ad ſiniſtram, vt in Androgino Platonis fertur; dextera pars tam in viro, quàm in muliere ſemper maſcula eſt, & valentior; ſiniſtra in vtroque feminea, & debilior; ideòque, ait Hipp:, tam in viro, quàm in femina & femineum, & maſculum ſemen eſſe; & quanquàm ſemen exiens miſceatur, aut videatur miſceri, & quod a dextera parte, & quod a ſiniſtra procedit, tamen vis diſtincta eſt; & ſi pars ſeminis a dextera parte viri procedens in dexteram vteri partem feratur, quia vtraque vis maſcula eſt, conceptio non ſequitur; (diximus enim non coerere, quæ ſunt eiuſdem prorſus rationis, ſed quæ ſimilis) ſi verò pars ſeminis a dextera viri procedens in ſiniſtram vteri partem feratur, ſi alia, quæ requiruntur ad conceptionem, concurrunt, mulier concipit quidem: ſed concipit feminam, quia in ſiniſtra vteri parte, quæ eſt in parte feminea mulieris, feminæ ſemper procreantur, in dextera ma-

4. de gen. an. C. 6.

ſculi; & ſi contingerit (quod etiam aliquando euenit) in medio prorsùs vteri ſemen adhærere, promiſcuæ naturæ homines generantur; & ſi in ſiniſtra quidem, ſed propè medium, fiunt viragines, ſi in dextera, & prope idem medium, viri naſcuntur effeminati. Si verò pars ſeminis a viri parte ſiniſtra procedens parti ſiniſtræ vteri adhæreat, conceptio non ſequitur ex ſupradictis: ſi adhæreat dexteræ vteri parti, conceptio ſequitur, & mas gignitur. Quia verò femina raro emittit ſemen, ideò ex ea ſemen, ſeu malumus dicere alimentum a viri ſemine elicitur ex ea parte, cui ſemen adhæſerit aut ſiniſtra, aut dextera vteri; quarè cum ſemen viri ſibi pabulũ quærere debeat in vtero adhærendo, ferè priùs, & frequentiùs adhæret ſeminis pars a viri dextera parte erumpens, vt pote quæ validior eſt; ideò cum pars ſeminis a dextera viri parte procedens in partem dexteram vteri deiecta non alligetur, neque ex ea concipiat mulier, niſi in ſiniſtra vteri parte: hinc eſt plures numero mulieres eſſe, quàm viros; & ob eandem cauſam viri effeminati, quiq; formoſas habent vxores, fæminas plerumque procreare ſolent; & mulieres viro validiores, quia aut ſemen emittunt, aut non vrgentur a viro in ſiniſtram partem, vt plurimùm concipiunt mares; nec alio modo videtur poſſe intelligi in omnibus ſemper diuinus Hipp; cum dixit, dextera parte mares generari, ſiniſtra feminas. Ex quibus concludi poteſt nullam aliã efficaciorem obſeruationẽ eſſe ad maſculos generãdos, quàm ea ſit, quæ ſemen viri in Ar. 14. probl. 4. *dexteram vteri partem deſcendere, & adhærere facit; paremq; habet rationem auſtrinis tempeſtatibus feminas generari, videlicet quia vir celerius emittit, nec feminæ emiſſionem expectat,* Ar. phiſiogn. C. 6. *veluti idem accidit viris mulieroſis. Cur verò plerumque mares* Ar. 10. probl. 10. *feminis maiore corpore ſint præditi, euenire credi poteſt, quia ex dextera mulieris parte alimentum ſumunt, moles autem ex alimento eſt. Et ob eandem cauſam raro gemelli, ſi ambo eiuſdem ſexus fuerint, ſuperſtites ſunt, & præſertim feminæ, quia ex eodem làtere, & feminæ ex debiliore ſumere alimentum debent, quod non poteſt duobus ad ſatietatem dari; ſi verò mas, &* Ar. probl. 30. *femina fuerit, quia ſinguli ſuo adhærent lateri, faciliùs ali, & copioſiùs conſueuere.*

De

De parentum ſimilitudine Cap. 15.

A Pleriſque fertur oſſa, & neruos a ſemine patris eſſe, carnem, & ſanguinem a matre; quarè ſi id, quod peculiari nota hominem diſtinguit, in carne reſidet a matre eſſe, ſi in oſſe a patre eſſe. Verùm tam in oſſe, quàm in carne pater principium generationis præbet, mater verò alimentum tribuit; quarè non admodum firma opinio horum videtur: præſertìm quia obſeruatum eſt tàm puerum, quàm puellam non patri, aut matri tantùm, ſed aut auo, at auiæ, aut alij agnatorum ſimilem naſci, & interdum picturæ, ex qua nec ſanguis, nec os, nec neruus transfundi poteſt; & in Helide mulier ex æthiope grauida filiam albam peperiſſe fertur, quæ poſteà æthiopem genuerit. Quarè & ſi non adeò ſolida, aptabilior tamen ratio eſt, qua dicitur animum eſſe, qui pueros effingat: & quia ſemen viri plurimum ex cerebro profluit, inde ſecum ferre imagines validiùs impreſſas, & ad eorum exemplar puerum fingere: & ad libellam hoc ſuccedere, ſi obſequioſum, & facile alimentum ſemen ex matre habeat; ſecùs vel cedere ſemen alimenti imaginibus, vel miſceri imagines, & confundi, & in neutram figuram erumpere; at ferè pater, aut propriam, aut vxoris imaginem in mente validè impreſſam habet, & hoc idem in matre eſſe conſueuit, ideò interdum huic, interdum illi ſimiles filij oriuntur; nec propterea excluditur auorum, & picturæ ſimilitudo, ſi horum effigies validè fuerit impreſſa in viro, dum turget, & in ſemina dum tenellulo embrioni alimentum præbet; ita ætiops faciliùs alienam, quàm propriam imaginem poterat admittere, vt pote quæ ob oculos ſemper eſſet, atque ita filiam albam generare: quæ poſteà a tenera ætate patris imagini aſſueta, mox grandior facta non mirum eſt ſi patri ſuo ſimilem colore ederet infantem.

Ar. 4. de gen. an. C. 8.

Denique cur acris violentia triſte leonum
Seminium ſequitur, vulpes dolus, & fuga ceruis
A patribus datur, & patrius pauor incitat arctus,

Si

Si non certa ſuo quia ſemine, ſeminioq;
Vis animi pariter creſcit cum corpore toto.

10. probl. 12. *Ariſt.in rationaliũ animantiũ prolem parentibus ſuis magis ſimilem eſſe, quàm hominis cauſam refert varium, vagumq; hominis animum in coitu, qum cætera animalia tota animi imagine in coitu ſint, & omnem ſeminis vim naturalibus ſubordinationibus relinquant, quod etiam accidit in viris, qui mente ſoluta, pacatoq; animo rem aggrediuntur Veneream*

Et commiſcendo qum ſemen forte virile
Femina concumbit ſubita vi, corripuitq;
Tum ſimiles matrum materno ſemine fiunt,
Et patribus patrio; ſed, quos vtriuſque figura
Eſſe vides iuſtim miſcentes volta parentum,
Corpore de patrio, & materno ſemine creſcunt;
Et muliebre oritur patrio de ſemine ſeclum,
Maternoq; mares exiſtunt corpore creti.

hæc via ex natura eſt, dum ſemen, aut alimentum nullis validis imaginibus diſtractum eſt; diſtrahitur autem validè in homine, quia acris in eo mens eſt; & hac ratione videtur Ariſt. 12. metaph. T. 26. *inter cauſas extrinſecas hominis patrem numerare, tanquam mouentem: qua facultate præditus etiam eſt menſtruus ſanguis, qui pro alimento fætus eſt, dum tenerrimus eſt, & maximè mollis: quandò faciliùs omnis vis imprimitur, quod præſertim credibile eſt, quia in moribus inoleſcendis magnam ferè partem nutricis ingenium habere fertur, & naturam lactis, quæ infuſa tenero, & mixta parentum ſemini adhuc recenti ex hac gemina concretione vnam indolem configuret, & hinc eſſe quod prouidentia naturæ ſimilitudinem natorum, atque gignentium ex ipſo quoque nutricatu præparet, ſi recens natis idem ſit altor, qui fuerat fabricator*

hircanæq; admorunt vbera tigres

dixit Virgilius, quia etiam lac plurimum poteſt ad fingendas

Naturas hominum varias, moreſq; ſequaces.

Et ſumuntur etiam a conuerſantibus mores, & animus bona ſua, ac mala proximis traait; & eſt experimento probatum ſi qui-

ſi ouium lacte hædi, aut caprarum agni alantur, in his lanam duriorem, in his capillum gigni teneriorem; non tamen credendum eſt alimento naturam primo a ſemine emanantem mutari, ſed tantùm refrangi: non enim ab alimento res eſt, ſed a ſemine, & quanquam piſcis in medio mari oriatur, tamen ſalis indiget æquè, ac ſi in flumine oriretur; & in arboribus etiam, & frugibus ad indolem vel retractandam, vel augendam maior plerumque vis, & poteſtas eſt aquarum, & terrarum, quæ alunt, quàm ipſius, quod iacitur, ſeminis, non tamen ad permutandam; ita menſtrui alimentum, quod eiuſdem naturæ cum lacte refert Ariſt. poteſt quidem ſeminis vim parùm immutare, & immerſam tegere, non tamen prorſus peruertere: &, quòd de toto dicitur, etiam de quacunque corporis parte dici poteſt, ſi quidem euenit interdum ex parte fœtum eſſe patri ſimillimum, ex parte matri, aut matris capillum habere, patris delineamenta reliqui corporis. 4. de gen. an. C. 8.

De natorum maculis. Cap. 16.

F*AEtus interdum oritur maculis, aut tuberibus notatus; interdum adnaſcuntur membra alienæ figuræ, vt ſæpe euenit os hominis, aut piſcis, aut leporis, aut os ſuis repreſentare; veriſimile eſt hæc eadem ratione oriri, qua monſtra oriuntur; ſi aliam cauſam habent, difficile certè eſt eam apprehendere, aut apprehenſam diſtinguere, & prodere. Vulgò fertur, & eſt etiam quibuſdam philoſophis acceptum, ex valida prægnantis mulieris cupiditate ortum ducere, & plerumque ab opinoſiſſimis feminis tales fœtus edi, quod rei cupitæ imagine perſuſus animus tenellulum fœtum fabricet, aut tale exemplar offerat fabricanti, & ſi ab initio conceptionis hoc exemplar adſit, cupitæ rei imagines etiam extuberare, ſi grandiori infanti aduenia t, aut non admodùm acris, & auida cupido eſt, aiunt colore tantùm, & lineamentis rem cupitã notari abſque tubere. Quod verum ne ſit, in re tam ardua non audeam decernere; profectò, ſi ità eſt, a naturæ curſu hoc valde alienum eſt, & mentis captum effugit;*

tamen

tamen, ſi eſt, quærendum eſt, quomodò fieri poſſit; & an ratione aliqua conuinci poſſit id, quod fertur.

A rebus ſpecies eleuari tenuis quidem, & parùm firma opinio, aliqua tamen, eſt.

Dico igitur rerum effigies, tenuesq; figuras
Mittier ab rebus ſummo de corpore earum,
Quæ quaſi membranæ vel cortex nominitanda eſt.
Quod ſpeciem, ac formam ſimilem gerit eius imago,
Cuiuſcunque cluet de corpore fuſa vagari.

dum igitur eleuantur hæ ſpecies, poſſunt etiam in oculos grauidæ mulieris ferri, & ab illis auidè apprehenſæ in totum corpus diffũdi.

Præſertim cum ſint in ſummis corpora rebus
Multa minuta, iaci quæ poſſint ordire eodem,
Quo fuerint, & conſimilem ſeruare figuram,
Et multò citiùs, quantò minùs indupediri
Pauca queunt, & ſunt in prima fronte locata.
Sunt igitur iam formarum veſtigia certa,
Quæ volgò volitant

cuius quoque opinionis fuiſſe Virgilius videtur, dum cecinit

Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit.

non enim aurum refulgere ait, ſed auram.

Sunt igitur tenues formarum, conſimileſq;
Effigiæ, ſingillatim quas cernere nemo
Cum poſſit, tamen aſſiduo, crebroq; repulſu
Reiectæ reddunt ſpeculorum ex æquore viſum.

a quo ſolo ſpeculo aliquo pacto comprehendi poteſt, quomodo hæ ſpecies ab obiecto diuiſæ ſenſum moueant:

Quorum quantula pars ſit imago, dicere nemo eſt,
Qui poſſit, neque eam rationem reddere dictis.

in ſpeculi verò planicie & ſoliditate reflectuntur, & reflexæ tanquàm ex obiecto directæ conſpiciuntur; hoc eodem modo colore aliquo ſuffuſa lux, quod illuminat, colorat, vt viridis gemma id, in quod admiſſam lucem tranſmittit, viride efficit; nec aliud arbitror coloris rationem eſſe, quàm modum reflexæ lucis; adeò tamen incomprehenſibilis eſt obiecti imminutio ex eo, quod cum

his

his ſpeciebus demitur eidem, ne poſſit niſi coniectura quadam fingi; & proportione remotiſsima, ac maximè impari menti proponi. Apparet enim, licet hoc etiam a plurimis negetur, odorem ex corpore odorato, & latè, & diù ferri, ex eo corpore aliquid ſemper imminuendo, licet valde tenue, cui odor inhæreat, neque tamen comminutio aliqua corporis odorati apparet.

Nec variæ ceſſant voces volitare per auras,
Denique in os ſalſi venit humor ſæpe ſaporis,
Cum mare verſamur proptèr, dilutaq; contrà
Cum tuimur miſceri abſynthia, tangit amaror.
Vſque adeò omnibus ab rebus res quæq; fluenter
Fertur, & in cunctas dimictitur vndique partes.
Nec mora, nec requies inter datur vlla fluendi.
Perpetuò quoniam ſentimus, & omnia ſemper
Cernere, odorari licet, exaudire ſonorem.

Ità, ſed longe diſpari tenuitate, ſpecies rerum per aera feruntur; & per oculos in vterum transfundi fieri poteſt, ſi auidè opprehendantur; ſecùs aut ex cupiditate oriri incerta opinio eſt, aut cauſa incomprehenſibilis.

De monſtroſo hominis partu. Cap. 17.

MAculæ, tubera, & ſpectra aut cutis totius, aut membri peculiaris vitium ſunt; monſtrum totius hominis vitiata figura eſt, ſiue inuerſa, ſiue producta, ſiue correpta, ſiue trunca, ſiue multiplicata membra habeat, adeò vt aut non eſſe hominem, aut non eſſe vnum, aut non eſſe integrum, aut eſſe a conſueta hominis ratione alienum videatur, aut mole excedente, vt gigas, aut deficiente, vt pigmæus. Et vitio ſeminis, & vitio vteri, & neutrius monſtrum fieri poſſe referunt; vitium ſeminis culpant, ſi aliquid admixtum ſecum ferat, dum in vterum eiaculatur; quod fieri poteſt, ſi vlcus eſt in meatibus, per quos ſemen tranſit, aut ſeminis profluuio ſordent. Vitiatus vterus alimentum præſtare poteſt impurum, aut improportionatum, quod nequeat vis ſeminis facile diducere, & digerere; item ſi vterus diſtortus, aut tumore aliquo repletus,

aut conniuens ſit; diſtortus totius fœtus figuram euertit; repletus partes aut comprimit, aut diducit; conniuens poteſt ex vtroque latere concipere, ſi ſemen adhæreat, & geminos alere, qui poſteà ob vicinitatem concurrant, & connectantur adeò, vt ex duobus vnus fiat, aut biceps, aut quatuor brachia, & totidem pedes habens. Nec tantùm culpari ſolet vteri figura, ſed etiam intemperies aut calida, qua peruerti poſſit naturæ curſus, aut frigida, qua comprimi, aut extingui vis genitrix, aut humida, qua diſſolui, & laxari, aut ſicca, qua ſiſti queat. Item in ipſa conceptione, aut paulò poſt eam quælibet valida mentis perturbatio, aut corporis concuſſio, qua operis incæpti ordo peruertatur; addunt alij importunum, & vehementem concubitum, dum fætus tenellus eſt, eius inuolucrum rumpere: & ita fieri poſſe, vel vt aliquid addatur ex nouo ſemine, vel membra contracta diſfluant, & alienam excipiant figuram. Sed hinc potius abortum, quàm moſtrum fieri poſſe crederem; atque, dum Ariſt. ait partes ſuperuacuas eſſe agnationes, intelligerem adnatas quidem, ſed in ipſo conceptu. Seminis ſumma vis in vtero amplo, & corpore plurimum alimentum habente, quaſi gygantem pariet; his aduerſa quaſi pigmæum. Si deficit ſola vis ſeminis, puer infirmus editur; ſi deficit alimentum, oritur tenuis, differt enim tenuis ab infirmo; ſi vterus anguſtus eſt, naſcitur pomilio. Sed hæc propriè monſtra non ſunt, ſed quaſi monſtra. Monſtra plerunque oriuntur, dum ſemina inuicem commiſcentur; ideò in paruis quadrupedibus, quæ plura vno partu ſolent edere, monſtra frequentiùs accidunt, minùs in homine, & adhuc minùs in maioribus animalibus, quæ ſingulos parere conſueuere; nanque in ampla vteri cauitate, nec in pluribus vteri partibus adhærere ſemen poteſt, vt plura animalia generet; & in paruulo vtero, & pluribus partibus adhære ſemen poteſt, & ita etiam vno coitu plura efficere, &, quæ varijs partibus adhærent, in anguſto frequentiùs inuicem colligari; & hanc fuiſſe Democriti ſententiam arbitrarer circa monſtri generationem.

Ar: 4. de gen. an. C 4.

De gen. an. C. 4.

Ar. 10. probl. 60.

An vis generandi ſit a toto. Cap. 18.

Hippocrates a ſanis corporibus ſanum emitti ſemen, a morboſis morboſum, & proinde, ait, ex caluis caluos oriri, ex cæſijs cæſios, quia ſemen a toto corpore ſecernatur, & a ſolidis, & a mollibus partibus, & ab omni humido totius corporis; & ſummam hinc eſſe voluptatem, quia ex toto eſt, hinc parentum ſimilitudinem, hinc ſingulorum membrorum nouam generationem eſſe, hinc ſtigmata, & cicatrices quanquàm confuſas & indiſtinctas in filijs recognoſci interdum fertur, quæ in patre erant; & cum Hipp: ſenſit Lucretius de aere aq. & loc. T. 36. De genit. C. 5

Ex homine humanum ſemen ciet vna hominis vis,
Quod ſimul atque ſuis eiectum ſedibus exit
Per membra, atque artus decedit corpore toto
In loca conueniens neruorum certa, cietq;
Continuò partes.

His aduerſus Ariſtoteles, ſi ex toto corpore vtriuſque ſemen procederet, futurum fore arbitrabatur, vt duo animalia generarentur, aut femina ſaltem in ſe ipſa ſine viro conciperet; prætereà animalia eſſe ait, quæ vno coitu plura generent, nec poſſe fieri, credit, ſingula ſimul ex toto procedere; porrò ſi, quæ per traduces feruntur, ſemen ferunt, quo modo poterit id ſemen ex toto trunco eſſe, ſi tradux ab eo auulſus eſt? inſuper inſecta generant quidem, ſed non ſibi ſimile. Ad ea verò, quæ Hipp: affert, negat Ariſt: perpetuò verum eſſe a morboſis morboſos, a cæſiis cæſios, a mancis mancos prodire. Et voluptatis vehementiam tribuit Ariſt: neruorum compagini, quæ per totum corpus diffunditur, ac per nerueos anguſtos meatus tranſire ſemen aſſerit, & ideò totum corpus conuelli, quia ex eodem Hipp: eſt concurſus vnus, conſpiratio vna, & omnium conſenſus; idq; præſertim ſuadet, quia voluptas in venereis potiſſima in fine concubitus eſt, & ſub ipſam ſeminis emiſſionem; ſi enim ex toto ſecerneretur, ab initio ſumma voluptas eſſet, & ordine aliquo priùs, & poſteriùs ſubalternaretur, pro vt ſingulæ partes ſuam portionem demitterent. 1. de gen. an. Cap. 18.

mitterent. Dein in filio ſæpe etiam recognoſcitur geſtatio, vox, capillus, qui erat in patre, quanquàm neque capillus, neque vox, neque geſtatio ſemen emittant; & ex patre adhuc iuuene filius oritur, qui caneſcit, etiam ſi ex patre non cano ſit genitus; &, ſi hoc eſſet, etiam ſtatim caneſceret puer ex cano patre ortus.

Accurata vtriuſque obſeruatio eſt, verùm nos cum ſeniore Hipp: dicamus, ſemen ex toto procedere, quia eius vis ex toto eſt. Sciendũ tamen non poſſe hanc generãdi vim ex qualibet materia quoduis opus perficere, ita inquit Ariſt. non quodlibet ex quolibet fieri; nec Mercurius albus ex auro, nec fuluus ex argento affingi poteſt; ſeruiat enim neceſſe eſt materiæ, quam tractat, & illi obſequatur. Cum igitur natura in generatione huius animalis remotiſſimè intẽdat generari corpus, minùs remotè animal, & proximè hoc ſingulare animal, ſequitur interdũo quod ex mancis corporibus manca procedunt corpora, quia apta materia deficit. Hoc tamen rarò euenire ait Ariſt: quia naturalitèr vis genitrix habet, quo ſarciat, ſi quid deerat proximæ cauſæ. Quarè multoties ex cæco patre Filius non cæcus oritur, & ex mutilato integer. Nequè bene ſequitur duo animalia perfecta naſci debere ſi ſemen ex toto procederet corpore, alterum ex femina, alterum ex maſculo. Quia ideò vnum fit, repugnante natura, duo agentia inuicem cum victoria eſſe; neceſſe enim eſt alterum agere, alterum pati. Femina in ſe ipſa non concipit, etiam ſi ſemen ex toto corpore procedat, quia hoc naturaliter ei negatum eſt. Plura corpora vno coitu generantur, quum ea generandi vis ſit in qualibet parte ſeminis; quamobrem ſi parti adhæſerit, vnde alimentum poſſit extrahere, vbique in vtero corpus generatur. Idq; præſertim accidit in animalibus, quæ paruos vteros habent, horum enim partes, & latera ob interſtitium breue facilè conniuent: ex quo ſequitur pluribus partibus ſemen adhærere; quod non ità frequens eſt in magnis animalibus, & magnos vteros habentibus, quoniam data vteri cauitate ſemen ab alteram tantùm prolabitur. Idem quoque de traduce dicendum eſt, in quo tota vis generandi eſt, æquè ac in tota vite, & arbore. Et quanquã vox, & geſtatio, & capillus ſemen non emittant, & tamen ferè hæc omnia in

poſteris recognoſcuntur, id procedit, quia ſeminis vis ex his partibus emanat, vnde vox, geſtatio, & capilli emergunt. Et ſi pater, cum genuit, canus non erat, ſatis eſt talem fuiſſe, qui poſſet caneſcere, vt ſibi ſimilem filium ederet, videlicet, qui canus non ſtatim eſſet, ſed poſſet caneſcere. Voluptatem verò non vis ſeminis facit, ſed materia; eorumq; meatuum concurrit anguſtia ad eam inferendam, qui ſemini ferendo ſunt. Ideoq; non ſtatim ab initio, ſed ſub finem summa delectatio percipitur. Vbi videlicet plurima ſeminis materia conuenerit, & anguſtos, delicatoq; ſenſu præditos meatus exercuerit.

PARS SECVNDA

Quæ bonum ſemen faciant.

Cap. I.

Bonum ſemen edit corporis habitus quadratus, calidus, & humidus, mediocriter denſus, ab anno XXV. vſque ad XLV. in viro; in muliere verò, vt faciliùs patiatur, & inſitionem admittat, & contineat mollior habitus, & non adeò calida temperies expoſcitur, ab anno IIXX, vſque in XXXV. & hoc ferè eſt, nanque in alijs etiam habitibus, & ætatibus concipiunt feminæ, & fæcundum ſemen viri dimittunt, nec vlla determinata eſt ætas ad generandum, nam puella ferè ab anno XIV. vſque in XL. concipit, puer ab anno XV; vſque in LX, & pro ratione regionum etiam annorum X, & L. feminæ concæpere, & viri anno XIII, vſque ad XC. Scire tamen licet, & pueros, & puellas, quò maturiùs concumbunt, & pariunt, eò maturiùs deſinere: & mulieres, quo rariùs coeunt, eò diutiùs conceptioni idoneas ſeruari, quia frequenti concubitu durantur loca, quibus inſeri, & alligari ſemen debet; quarè aliàs ſterilibus redit conceptio, ſi diù venerē intermiſerint, quia ea loca concluſa molliuntur; cæteris paribus tempus vernum, tempeſtas ſeptentrionalis, regio montana, ratio victus opulenta, & boni ſucci fæcundum reddunt, homo tamen quolibet anni tempore fæcundus etiam eſt, neque, vt cætera animantia, vernum tempus expectat, quia plurimum habet cerebrum, vnde ſemen fertur, & opipàrè alitur; ſed de victus ratione ſeorſim dicendum eſt.

De

De Aere. Cap. 2.

AErem cognoſcere non oportet in eum finem, vt optimus à quocumque eligatur; quia hoc eſſet, non propagare, ſed deſtruere humanum genus, ſi totum in vnicam regionem conueniret, & alienas ædes inuaderet, generandi cauſa; oportet tamen vt quiſque in ſua regione oportunitates eius agnoſcat, & quando imprendere, & quando differre opus preſtet. Itaque in aere optima temperies eſt calida, & humida: laudauimus tamen regionem montanam; quia, quæ humida eſt, ferè grauis quoque eſt, niſi fuerit montuoſa. At pro varia ratione hominis varius quoque aer eligendus eſt. Vir calidior ſub aere frigidiore fœcundior erit, frigidior ſub calidiore, humidior ſub arido, ſiccior ſub humido; ac demùm ſemper ea circumſpectione, vt alterius exceſſus ad temperiem reducatur. Tenuis homo omnium temperatiſſimum aerem expoſcit; infirmus æqualem; temperatum voco, qui proportionem ſeruat in mixtis qualitatibus; æqualem, qui minimam patitur tempeſtatum mutationem. Pinguis omnium facillimè patitur exceſſus omnes, tùm caloris, cùm frigoris, tamen fœcundior ſub Sole, quàm ſub Vrſis erit; contrà verò gracilis ſub Sole faciliùs diſſoluitur, & frigori fortius reſiſtit, niſi tenuis etiam eſt. Pueri, & ſenes ſub aere calido ſunt fœcundiores, iuuenis, & vir ſub frigido. Femina ſemper in calidiori regione maturiùs, frequentiùs, diutiùs concipit, & rariſſimè abortit: adeò vt in AEgipto etiam octauo menſe viuacem puerum pariat.

De Cibo Cap. 3.

ALimenta validæ materiæ optima ſunt, dummodo homo ea concoquat; quare tutiùs his vtimur pluribus diebus antè concubitum; proximis cibi ſint mediæ materiæ; dum inſtat concubitus, imbecillæ: quia tenues cibi quaſi ieiunum reddunt; & hominem ieiunum promptum magis eſſe ad generandum, dixit Ariſt;

Ariſt; cruditatem maximè nocere; cæteris paribus animalium partes, quæ lentum ius coctæ faciunt, tenuiorem hominem, & ſolutum vterum fæcunditati parant; quia ſemen eius, qui diù bis alitus fuerit, lentum eſt, & promptè vtero adhæret; itaque capita, roſtra, pectioli, vuluæ, trunculi, vngues, & ſimilia comedere his conducit. Inter legumina laudantur cicer, lens, & faba, non credo, quia ſemen generent, ſed quia inflant, pro vt etiam omne olus facit; poma, & pyra ſemen potius extinguunt; laudantur tamen alio nomine, dum in concubitu os areſcit. Inter nuces plurimum ſeminis ferre creduntur græcæ, quas recentiores latini amygdalas appellarunt. Pro condimento mel, defrutum, vua paſſa laudantur: pro potu vinum validum, meracius, tamen ne mentem moueat, quia ſemen ebrij infæcundum eſt; oua mollia, & ſorbilia promptiſſimum ſunt alimentum. Cauenda eſt prouocata, quia inualida libido eſt; ergò porrum, apium, aſparagus, rapa, napi, bulbi, tum qui proprium hoc nomen habent, cum cæpa, allium, ſiſer quoque, & fœniculum, anethus, nuclei pinei, & cum defruto piper, gith, aut ſinapi his tantùm conducunt, qui aliàs validi, aut robuſti ſunt, & non imbellicitate languent illis genitalia, ſed aut ſpectro, aut vehementi aliquo phantaſmate torpent.

Atque adeò refert, quo victu vita colatur,
Nanque alijs rebus concreſcunt ſemina membris,
Atque alijs extenuantur, tabentq; viciſſim.

irritantia fugienda ſunt, quia non benè ars hominem, ſed natura facit, & validius ſemper ſemen eſt, quod illa ſponte ſua offert, aut reddit, quàm quod irritata deijcit.

De Somno Cap. 4.

OCium eſt animæ ſomnus; cæterùm etiam corpore dormiente anima vigilat; & plus præſtat a corporis vinculis ſoluta, nec in ſomno quicquam miſeri diſtant a fœlicibus. In ſomno tota hominis vis, quæ in vigilante diſperſa eſt ad plures functiones obeundas, in vnum conueniens roboratur, alimentum conficit,

& eo

& eo partibus diſtributo ad ſatietatem ſemen inde exprimit, & quaſi in gemmas facit erumpere. dormiendum in latera eſt, aut in ventrem, nanque ſupino non ſolet bona coctio ſuccedere, & ei renes calefacti, aut pollutionem, aut præcoquem venerem excitant. Femina, cum ſemen exceperit, dormiat in dexterum latus; & experrecta protinùs, ſi poteſt, redormiat, aut ſaltem quieſcat; motus enim digerit alimentum, ſomnus concoquit; & quantum ipſa ſuo corpori addit exercitatione ex alimento, tantum fætui detrahit; & fætus crudo alitur ſanguine, ideòq; valida mulier, & vigil ferè ſterilis eſt, quia omne alimetum in ſe ipſam abſumit, & nihil embriori concedit. Cauere præ cæteris oportet, ne ſomnus paretur arte, quia, quæ ſomnum faciunt, torporem etiam inducunt, quo nihil equè nocuum eſt neruis, & partibus ferendo ſemini deſtinatis, quibus etiam ex pedum nuditate receptum frigus nocet. Vir, niſi pollutiones patiatur, poſt ſomnum tantùm concumbat, mulier ante eum, niſi patiatur idem, quod in iuuencula timeri rationabiliùs poteſt, & in calidis regionibus, locis, anni temporibus, & tempeſtatibus: dormiens, enim idq; patiens, vel ſemen viri polluet, vel cum ſuo effundet.

De exercitatione. Cap. 5.

Exercitatio corpus firmare debet, non ſoluere, & alimentum conficere, non abſumere. Corporis exercitatio homini prodeſt diù ante veneris vſum, vt alimenta conficiantur; dum verò vſus præſens eſt, neceſſaria quies eſt, aut exercitatio quieti ſimillima; vt eſt clara lectio, iocus, nauigatio, geſtatio. In ipſo concubitu gracilis vir, & calidus ſe ſe paululum contineat, hebes autē incaleſcat; mulier ſe abſtineat à motu; quo ferè conceptio impeditur ſeminibus diſsipatis. Equitare virum hebetem, & frigidum non dedecet, donec renes leuiter incaleſcant; cæterùm equitatio genus exercitationis eſt generationi infenſiſſimum, ne dū enim renes, & ſeminalia vaſa valida concuſſione diſſoluuntur, ſed etiam naturalia aſſiduo pondere, & crebris ictibus adeò vrgentur, vt quaſi callo abducto ſemini ferendo iter claudant.

De Excretione. Cap. 6.

VT ab omni labe perpurgatum ſemen, & a viro emittatur, & alatur a muliere, corpus ab omni excremento leuatum, & expurgatum eſſe debet, non tamen ſolutum. Ita balneum maximè confert, vt quod & munditiam, & valetudinem præſtet, præſertim æſtate, & calidis locis, & temperamentis. Niſi ante concubitum aluus deiecta eſt, partes libidine æſtuantes eius pondere non leuiter conflictantur; qui verò mingendi deſiderio tenentur, nequeunt concumbere, quia hi meatus anguſtiores ſiunt, per quos ſemen tranſit & vis expultrix in aliud opus diſtracta comminuitur.

De animi accidentibus. Cap. 7.

CAPITVLVM. I.

SVMMA animæ prouidentia ex integro humanum genus regit, & efficit vt viuat, vt cum dignitate viuat, vt ſua ſenſa, & ſe ipſum agnoſcat, vt immortalitatem ſucceſſione conſequatur. Propterea ait Plato coniuges tunc maximè mentis compotes eſſe debere, quando nubent, maximamq; ineunt vitæ mutationem, vt moderatum animum ſolidus, ſtabilis, & quietus conceptus ſequatur; neque oportere, ait, dare operam liberis elato animo, quiq; vehementiore motu aut trahat, aut trahatur, quo difficiles, inſtabiles, inæquales, & moribus, & mẽbris liberi procreantur; & ferè, quæ paſſio in parente eſt, & tranſiens animi motus in animos, & corpora naſcentium tranſlati, & impreſſi habitus fiunt, vndè

6. de legibus.

AEtas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem

7. de leg.

quem generis lapſum nullo modo melius euitari poſſe Plato ſenſit, quàm ſi coniugum animi alter alteri mutua affectione alligarentur; ita ab omni elatione animi, aut compreſſione tranquillam, pacatamq; vitam viuere, ſimilemq; in liberos transfundere, pulcher-

cherrimiq; atque optimi ciuitati parantur. Quùnq; indubitatum ſit quocunque animi motu corpus peruerti, & timore homines palleſcere, ira excandeſcere, & diuturno odio, timoreq; oris lineamenta, totamq; ſpeciem peruerti, & ſolis imaginibus mentis virilia ſtatim augeri, & decreſcere, concreſcere, & ſolui; credendum quoque eſt animi motus plurimum ſemini addere, & detrahere quantitatis, & roboris, & bonitatis: ideò homo, quantum licet, generationem boni ſeminis non deſpiciat.

De amore connubiali. Cap. 2.

AMor legitimus quandam viuentibus impartitur dulciorem complacentiam. illa propterea amicitia iucundior gratior & ſuauior eſt, quæ inter virum & vxorem eſt; inter quos amor cadat neceſſe eſt; in coniugijs omnimoda tranquillitas laudatur, ſed præcipuè quæ ſine elatione animi ſit, neque graues curas, aut ſollicitudines admittat, ſed lene, & accuratum conſilium, quod ſemper firmius eſt, ſi cum eo initur, cui eadem conducunt; & in ea re, de qua conſilium eſt, conſors ſit. Vir, & vxor ſucceſsione ſui perpetuitatem moliuntur ſpe mutua, & eidem proli committunt. Et quia amicitia, quæ ex contrarijs oritur, dura eſt interdum, & aſpera, nec ſemper viciſſitudines habet, quæ verò a ſimili eſt, ferè placida, & ſuauis eſt; ideò ſumma cura in amore connubiali comparando, & coniungijs inſtituendis eſſe debet, vt ſimile ſibi ſimili aptetur. Si enim ex Platone amor ſemper ad pulchra conuertitur, ſcire licet id pulchrum vnicuique eſſe, quod ſibi ſimile agnouerit, & hac ratione pulchri ſpeciem ſibi quiſque peculiarem facit; & tàm inter bonos, quàm inter malos, longa conuerſatio amorem inducit; inter ſimiles nunquam amor recrudeſcit, niſi ſui ipſius notitia rebellet: præſtantiſſimumq; amatorium eſt, & efficaciſſimum ſimilitudo, ex qua certa fiducia viciſſitudinis in amando eſt. Ne tamen noſtri opinio, aut alterius conſpectus fallat nos, in coniuge aligenda, viroq; comparando nihil temere, nihil perfunctoriè deliberandum eſt, ne quandò amare incipiamus, quem aliquandò odiſſe poſſimus.

Plato in conu.

Ar. in Rheth. ad Alex. c. 37.

Plato 8. de leg.

In Conuiuio.

De fidelitate. Cap. 3.

NIhil maius in coniugijs eſt fidentia, ea eſt firmamentum ſtabilitatis, & conſtantiæ, ea ſimplicitatis, integritatis, & conſenſionis euidens indicium; ea non breuem, & ſuffraganeam, ſed firmam, & perpetuam amicitiam ſpondet, neque neruos, atque artus fide validiores habet humana felicitas; amici pectus, cui tantundem credere, quantum tibi poſſis, in quod ſecretum omne deponere, cum quo ardua quæque deliberare, arca eſt, vnde ſulcimentum vitæ, & bonum omne depromas. Atque ſine fide nulla amicitia ſtabilis eſt, eamq; eſſe experimento comprobandam, ait Ariſt; horrendumq; credit propriæ vitæ fiduciam alienæ fidei, & poteſtati creditam continere; ideòq;, niſi fides certa eſt, vt, quod tutum non eſt, ſecurum ſaltem ſit, præſtat non nubere, quàm malè nubere; magìs enim a felicitate recedit, qui rebus ad eam ducentibus abutitur, quàm qui dimittit; & non ſcalpello, ſed hac deliberatione cælibatus tandem Heſiodi ſententia vera probata eſt, qua dixit, dimidium plus quàm totum eſſe; ſiquidem plus viri habet, qui imperfectus ſine coniugio celebs decedit, quàm qui coniugio malo perficitur; ille ita ſe, ſuaq; poteſt diſponere, vt a ſe pendeant omnia ad felicitatem ducentia, ille integer, & ſolidus vitam traducit optimam, & ſibi ipſi fidelis animam fæcundat, ex qua diſcendo, contemplando ſuauiſſimos interdum conceptus edit. Si demùm nubendum eſt, prima lex erit vitam viuere integram, & inculpabilem: ſic nulla ſuſpicio radices agere poteſt, vbi nihil eſt, quod debeas alterius fidei committere, vbi non eſt, quem inuiſum habere poſſis tanquàm exprobrantem. Et præſertim a coniugijs ea vox arcenda eſt, qua fertur, ne vnum quidem amare potuiſſe, qui plùs quàm vnum amare non potuit; quia in his nullum pernicioſius malum, nullum magis ſollicitum eſt contrectatione, quæ timor eſt implacabilis, ne quis aut animo, aut corpore potiatur, quod ipſe concupierit; quæ cura æquè vero, ac falſo innixa crudeles excitat cruciatus, nec mentis eſt vlla ægrotatio, quæ opem

Ar. 7. mor. Eud. cap. 4.

2. Rheth. C. 7.

Plato in Eut.

Plato in Epit.

In Socr. orat.

quærat minùs, aut periculoſiùs admittat; ad quam nihil ſalubrius eſt, quàm viciſſim bona fide omnia præſtare; & nullas ſuſpiciones neque excitare, neque admittere, & ſemper præſto eſſe promiſſione mutua promptæ fidei, animumq; præmunire certa opinione bonitatis. Neque contrà obtrectationem præſeruatoriũ creditur eſſe incuria melius; nemo enim de vxoris pudicitia impunè quærit.

De Prudentia. Cap. 4.

PRudentia ars viuendi eſt, quæ ſubſtantiæ cuſtodiam, familiæ diſpoſitionem, domus regimen, liberorum educationem dirigit. Viri attentiſſima animaduerſio ſit, primumq; prudentiæ ſpecimen cogitatio de prudentia vxoris, cui naturale quiddam in animo eſt tenerum, & molle, quod facile cuiuſcunque cupiditatis impulſu peruertatur. Mulierem vndequaque ſanam ducere nemo ſanus credat, qumq; nũquã ſatis cauta poſſit eſſe exploratio de virgine, hæc sũma explorantis ſit, vt melius exiſtimet ſilentium, quàm mediocrẽ famam: quoniã mulierẽ forma conſpicuã a nemine carpi bonũ eſt, ab omnibus laudari melius, ignorari optimũ; & cum ſciſcitãdo aliquid imperſcrutabile deprehẽditur, coniecturis credendum eſt: inter quas nobilitas, & educatio bonos mores teſtantur; & facile credi poteſt ex bonis parẽtibus prolem laudabilem ſequi, & educatione morum ſtigma indelebile imprimi, nanque, quod moris erat, naturale fit hominibus, qum aſſueuerint. Ari. 1. Rhet. c. 21. Præ cæteris acutè Dei cultus obſeruantia ſpectetur, dein honeſtatis cura, poſt eam prudentiæ ratio; ſemperq; poſt honeſtatẽ, & prudentiã diuitiæ ſint; & muliebre, hoc eſt leue reſponsũ habeatur Hieronis vxoris, quo diuitem præſtare dixit ſapienti, quia ad diuitis domũ eat, nanq; verè ſapiens non eſt, qui diuite eget, neq; qui cupit aliena; nõ tamen ſunt aſpernendæ diuitiæ, pro vt etiam ſunt magnificẽtiæ inſtrumenta, quia frugi hominem homines probant, diuitem iam Deus probauit, a quo diuitiæ ſunt; vanumq; genus gloriæ ducatur odium diuitiarum, non enim diuitiæ, ſed cupido grauis eſt; eſt quoque ambitio feminæ deteſtanda, qua veſtibus premi, non tegi cupiat: neque intelligat veſtes eſſe ad arcendas tempeſtatum Ari. Poet. c. 12

iniu-

iniurias, non ut femina ſub eorum pondere laboret, & quibus media hyeme æſtus, & ſudor moueatur. Velamenta enim, quibus pudori proſpiciendum eſſet, eò iam luxuriæ deuenere, ut ea magis videantur erubeſcenda; bina, & terna patrimonia, ut olim, etiam hodie auribus ſingulis pendent, nec bene conſtat an valetudinis, aut decoris gratia, an potiùs, ut intelligant homines auro, & gemmis perpetuam audientiam dari. His cauet abunde, qui prudentia decoratam duxerit.

De Comitate. Cap. 5.

EX *fidelitate tutum, ex prudentia vtile, ex comitate iucundum redditur coniugium. Plerunque, ſed non perpetuò, paria ingenia connubio iungenda ſunt, nanque etiam præclari ingenij familiæ in mores inſaniores quandoque degenerant, vt qui ab Alcibiade, & Dioniſio priore. Qui verò ſtabili pacatoq; ingenio ambo ſunt ad ſtoliditatem, & ignorantiam delabuntur, vt qui a Cymone, & Pericle. Ideò interdùm conuenit in parentibus oppoſitas admittere naturas; vt ſi vir acrioris ingenij fuerit, bene eſt ei mulierem parare potiùs ad ignauiam, & hebetudinem declinantem, vt in poſteris ingeniorum temperies habeatur; ſi enim acre viri ſemen ſanguine mulieris alatur feruidiore, timeri poteſt ne furioſos pariat liberos: qum igitur & natura, & ſors, & conſilium hanc diſparitatem admittat, comitate opus eſt, qua alter alterius aſperiores mores non diſsimulet, ſed ferat; vinciri enim, & flecti animaduertimus omnium animos comi eloquio, & iocis; durari, & diduci ruſticana ſeueritate; comis, & humana mens ocium iocosè, negocium vrbanè tractare debet & lenitate, manſuetudine, blanditijs, lepore benignitatem ſuam prodere, & conſortis, ſi lateat, euocare, vt vnà in ſobolem ferantur, cui nihil melius parentes præſtare poſſunt, quàm ſagacem, & bonam mentem.*

Nam facit ipſa ſuis interdùm femina factis,
Morigeriſq; modis, & mundo corpori cultu,
Vt facile inſueſcat ſecum vir degere vitam.

Admit-

Admittit comitas leuem aliquam, & facetoſam contumeliam, ea eſt ſuauiſſimus paſtus animorum, & ſuauiter aſpera, cuius lenitate virilis durities mollitur, & feminea mollicies acuitur, nec immanem virum, nec ignauam mulierem ſinit ſine condimento ſodalitatis; quæ enim grauitas alibi eſt, domi ſeueritas eſt; liberior & dulcior expetitur animus in coniugijs, in quibus modeſtia ſtoliditas eſt; non tamen ſine modo debent eſſe contumeliæ, ſed lenes, ne iram moueant, a qua ſemel expulſus animus nõ facilè recipitur; nec olìm ſolutus promptè reducitur; verùm, niſi quis aut faſtidio delicatiſſimo, aut inertiſſima ignauia præditus eſt, quacunque ruſticitate potiorem habeat adulationem; ſi quidem hæc aliquid iucunditatis habet ſaltem in animo ambitioſo, cum ſpeciem præſeferat admirantis, & diligentis; & hoc ipſo præcium habet, quo nunquam adulari conſueuimus eos, qui nullo in precio apud nos ſunt.

De Gratiæ notis. Cap. 6.

A Proditione omnis natura abhorret; quarè vt diſtinguamus infidum a fideli, prudentẽ ab inſano, agreſtem a facili quaſdam notas adhibuit, per quas etiã, ignotis cauſis, pateſcant. verũ quia animus indies mutatur, præter eas notas, quæ in primis lineamẽtis ſitæ ſunt a ſemine ortis, & quæ inuariabiles, & ſolidæ ſunt, alias dedit, quæ interuenientes animi motus ſequantur, & oportunè in corpore excitentur, & abeant. Quæ notæ ſi permanentes ſunt, forma dicuntur, quæ oportunè adueniunt, vulgò dicuntur gratia.

Eſt igitur gratia cõſtitutio oportuna membrorũ animo obſequẽtiũ, in qua homo animũ hominis agnoſcit innata quadã ſagacitate. Huiuſmodi conſtitutio apud latinos nomen non habet, id enim gratiam latini dixere, in quo amicitiarum, & officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur; hanc præcipuum amicitiæ vinculum, & ei, qui tribuit, exhiberi, non ei, qui accepit, dixit Ariſt. Dixi gratiam eſſe eam conſtitutionem; non quia gratia ſit, ſed quia gratiam a latinis dictam prodit; hæc præſtantiſſimam naturam præſefert, & eſt bonitatis, & bene- 4.mor.Hic.c.1

& beneficentiæ comes; non enim aut pudor, aut occaſio, aut vis gratiam debet exigere, ſed humanitatis decor, liber animus, & non fuſus in duro corpore; nec benignitas ignaua, nec facilitas inconſulta bene gratiam reddit, ſed animus integer reddendi cupiditate ſemper geſtiens, ſemper procliuis ad agendum pulchra, & iucunda. Dum quis ambulat, ſedet, os ducit, aut vultum eſt quidam oculorum plauſus, dum voluuntur, dum reflectuntur, dum conniuent, dum aperti permanent, quo quis gratiam agnoſcat. Oculi præ cæteris membris acuti, & celeres, quemadmodum animo affecti ſumus, loquuntur; poſt oculum ſunt aliæ corporis partes, quæ lacertis vtuntur; hæ omnes animi motu aguntur, ac eum cupientem, abhorrentem, timentem, ſperantem produnt. In vocis moderatione, orationis vi, ſtatu, inceſſu, ſaltu, ſeſsione, accubitu, niſi admodum rudis, & inconcinna eſt humana mens rithmum, & gratiam comprehendit.

Innata quadam ſagacitate comprehenditur gratia, non regulis, aut arte vlla; & ſi gratioſum Plato dixit ſimum, aquilinum regium, fuſcum virilem, candidum, &c. nec formæ, nec gratiæ eſt, ſed phyſiognomicum, & arte traditum; quæ verò gratiæ ſunt, etiam ruſticanus, & rudis ſolius naturæ ductu, & nullo magiſtro agnoſcit, vt iratum, triſtem, & cupidum, etiamſi iræ, triſtitiæ, & cupiditatis cauſas, & effectus ignorauerit. Ideò à Deo munus datum agnouit Plato primo aſpectu amicum agnoſcere. Siquidem natura prudens noluit ingentia cogitata poſſe occultari, hominiſq; conſilia facit erumpere, omneſq; animi inclinationes, propenſiones, vim, varietates frons, nares, labia, & in loquente, quid taceat, demonſtrant, & in ſilente, quid loquatur. Eſt totius capitis certus motus, & motuum conſpiratio; eſt etiam vniuerſi corporis in iocis, curſu, ſaltu, quo obſequium corporis aduersùs animum manifeſtetur, dum neruorum, aut vocis ſono dilatus mouetur. Hinc bonæ habitudinis, agilitatis, tàm corporis totius, quàm ſingulorum membrorum panditur, dum flectit, tenditq; ſingula, ità, vt efficaciter motus harmonicus diffundatur, conſequaturq; vniuerſum ſaltationis ordinem. Sed interrogabit aliquis, ſi gratiæ indicia ſunt, quomodò tàm

In Lyſi, & Dial. 4. de Rep.

crebrò

crebrò decipimur, & adeò frequentes experimur ingratos; ad quæ dicam primò, quod ſæpè quædam notæ in vicino poſitæ decipiunt, non tamen ſagaces, ſed ignauos; nanque vni ſigno credere ſtultum credidit Ariſt. & ne naturæ crimen ducatur, quæ magìs indigentibus, vt ſunt ignaui, minùs proſpexerit, & hos frequentiùs decipi permittat, moderatiùs ſubijciam gratiæ non certitudinem, ſed coniecturam eſſe; quæ ſæpè quidem reſpondet, interdùm tamen fallit; neque id poteſt euitare humani ingenij imbecillitas in tanta varietate corporum, tamen gratiæ fides eſt, cum ſæpiùs reſponderit: prætereà neque fallere credatur ſemper, nanque, ſi quid gratia promiſit, quod non ſequatur, poterat recipientis animus bonus eſſe, dum reciperet; ſi poſteà mutata eſt illius mens, non propterea gratiæ nota feſellit, ſi animum, qualis erat, demonſtrauit, nec etiam declarauit qualis futurus eſſet; eius enim eſt præſentia indicare, non futura. &, quanquàm verè ſpem datam eluſerit gratia, magnanimi eſt liberaliter nihilominùs alios experiri ingratos, ne a peſſimo vitio omnium præſtantiſſima virtus dicatur euerſa. Phyſiogn. C. 5.

De Forma. Cap. 7.

ANimum in vſum officij incidentis in lacertos fuſum partes, & membra mouere diximus. Idem a prima origine corpori immerſus, in vſum perpetui officij aptam quandam membrorum conſtitutionem concinnauit, quæ dicitur pulchritudo, ſeu forma: cùm qua ſi fides, & prudentia eſt, nihil magis expetibile eſt in coniugijs, quum ex Platone pulchra pulchro pulchra ſiant. In Phædone. Hanc ſequuntur bona valetudo, ſenſus integer, vis libera, firmitas ſolida, proſpera velocitas; nec ab his diſcerni poteſt. Formam verentur nonnulli tanquàm illecebrarum oblectamentum, & quæ grauem afferat mentis curam, & cuſtodiæ ſollicitudinem. Verùm Ariſt. id pulchrum eſſe protulit, quod diuinis conſonum eſt; turpe, quod diſſonum. Itaque vera forma ipſa ſibi cauet, & ſui cuſtos eſt; nec integra eſt, aut vndequaque ſpectabilis, de qua quiſquam ſollicitus eſt, nec tuta ſine cuſtode eſt, nec ſecu- Phyſiogn.

rum dominum habet. Non ſatis munda eſt, quæ fædari poſſe creditur: remq; ſplendidiſſimam, vt forma eſt, diuinæ ſpecimen bonitatis, nebuloſam facit ſuſpicio etiam temeraria. Forma mores probos, faciles, ſuaues præſefert, quorum nitore parùm illuſtris habenda eſt, quæ potuit occultari; minùs, quæ debuit: ſiquidem licet hominum cupidos oculos ad ſe conuertere; ſed admiratione ſui, non ſpe. Nec bene dicitur decentiorem faciem eſſe, in qua aliquis neuus eſſet, ne animi vel minima labes admittatur, nec ſeueritas quidem; quanquàm venuſtum corpus quandoque ea opus habet, qua tanquam ſpinoſa ſæpe inexplebilis, & effrenata hominum libido arcetur: ne in aſpero tàm facilè, quàm in lubrico labantur. Improbos, procliues, duros, ac ruſticanos mores deformitas habet. Forma eſt partium corporis ſtabilis diſpoſitio a bono habitu procedens, vt hominis ſit prudentia, & humanitas ſpectabilis. Hæc in viris dignitas eſt, in mulieribus venuſtas; & hoc peculiare munus homini datum, quia ſolus agnoſcit. A ſimilitudine formæ humanæ virgo, equa, lyra, & olla pulchra vocantur a Platone. Virginis ſexus facilitatem, procliuitas fidem, exercitatio integritatem illibatam promittunt. Hæc formam conſtituunt, cætera verò ad humanæ formæ ſimilitudinem, in qua decus omne conſiſtit, pulchra dicuntur; & nihil homine pulchrius eſt inter mortalia. Multa quidem auro decorari, & pulchra fieri dicuntur; tamen Phydias Mineruæ oculos non auro finxit, ſed ex ebore, vt humanis oculis ſimillimos faceret. Formam bonum opus ſequitur, & oculum forma præſtantem dicimus, qui habeat aciem acerimam, crus ad curſum expeditiſſimum; &, quia corporis diſpoſitionem, & temperiem mores ſequi medicorum opinio eſt, opinionum, iudiciorumq; æquabilitas, & conſtantia pulchritudo dicitur; qualis enim in corpore qualitatum temperatio, ſic in animo opinionum, iudiciorumq; concordia; ex qua proficiſcuntur honeſtæ voluntates, ſententiæ ſtabiles, actiones inculpabiles, omnis recta ratio. Nec tantùm ſequuntur corporis temperiem boni mores, ſed etiam faciunt, dum animum componunt; hic verò corpus regit, & eſt inter corpus, & animum gratiarum reciprocatio, vnde ſequitur fæderis ſtabili-

Plato 3. de Rep.

bili-

bilimentum: nanque animus alteratus vnà corporis formam mouet; & inuicem forma corporis animæ habitum. adeò vt, ſi quod vitium incidat abſque huius officij viciſſitudine, aut ſtabile non eſt, aut vitium ſodalitium, & commune non excitat; quemadmodum, ſi cui facies igne exuſta deturpetur, quia vitium non vltra cutem eſt, nec ex natura, animam in conſenſum non trahit, nec illam vitiat: ita ſi animus concitetur, aut febre, aut vino compulſus non ſtatim totius corporis dignitatem, venuſtatemq; corrumpit; niſi opportunè, & tranſitoriè, iuxtà cauſæ conſtantiam, vt in gratiæ notis dictum eſt. Verùm nè, qui pacatiſſimam quietem, maximèq; conſtantem amicitiam parare intendimus, rixas inextricabiles, & implacabiles contentiones excitemus ſuadendo, vt quiſque optimam formam eligat; ſcire licet id cuique optimum eſſe, quod naturæ ſuæ cognatum eſt; & huc conuenire omnium deſideria, eumq; eſſe omnium concurſum, & omnes hoc idem velle, ſe ipſum conſeruare. Nec ſuſpicari quidem poteſt aliquis alterius formam ſua præſtantiorem, nec mores gratiores, &, ſi quis alienam formam, aut gratiam magis ſpectabilem prædicat, non loquitur ex corde, ſed communi opinioni blanditur, aut loquitur officiosè. Itaque veluti ſolers ſolertem admiratur, ſic ignauus ad ignauam declinabit, ac demùm quiſque optimum ducet, quod ſibi videtur, &, ſi aliter quandoque euenit, id ſequitur ex maiore opinione, quam quiſque de ſe ſemper, rebusq; ſuis habere conſueuit: qua vt fallitur, ſic etiam interdum fallat neceſſe eſt: Præterea non omnes ſemper eandem rationem boni amplectuntur; alij enim honeſtum magis, alij magis vtile, alij delectabile malunt; alij tutum, alij ſecurum, alij ſtabile quærunt; hi quod colant, illi à quo colantur expetunt. Ita ex varia hominum cupiditate, & ex opinionum diſſentione maximus conſenſus oritur. nos illis ſcribimus, qui arte, non inclinatione reguntur; aut qui ad propriam confirmandam ſententiam, alterius ſenſum admittunt.

Hi formam in toto eſſe credant membrorum quandam proportionem, quæ communi omnium conſenſu laudata ſit, cuius nulla alia ratio eſt, neque modus vllus; niſi qui ab omnibus com-

mendatus eſt. Nihil enim aliud caput toto ventre minus, & ſpectabilius reddit; nec alia ratio eſt, cur medius digitus pollice longior; hic illo craſſior eſſe debeat. Ex magnitudine, & ordine forma oritur; & ordo eſt, qui ex pluribus vnum facit; eòq; ſpectabilior forma eſt, quò ſimplicior, & magis vna, & Deus pulcherrimus dicitur, & idem maximè ſimplex.

In toto corpore primò ſe ſe oculis offert vniuerſa cutis, quæ tota vnius naturæ eſſe debet læuis, mollis, ſuauis coloris, aliàs candidi, aliàs rubore ſuffuſi, ità carni adhærens, ne ab ea manu diſcerpi poſſit. talem habet homo bono corporis habitu præditus, pacatoq; animo, niſi exercitatione aliqua, ſeruiliq; negocio vitiata ſit.

Caput membrorum diuiniſſimum a Platone dicitur, in quo formæ ſumma ſpecies eſt, & procerum habitum reliqui corporis ei ſubieciſſe Deum arbitratur ad faciliorem capitis progreſſum, & pro vehiculo illius. Eius externum decus precipuum eſt in capillo. Fæmina capillatior apud omnes nationes commendatur. in viro pro more gentium varia capilli geſtatio eſt; alij enim oblongos malunt, alij ad cutem tonſos, alij abraſos; & id pro dignitate cuiuſcunque eſt, quod conſuetudine ſuadetur, ex qua prudentia viri comprehenditur; quia nutrire, tondere, aut ab radere capillos ex arte eſt, iccircò prudentior, & lenioribus moribus præditus iudicatur, qui conſuetudini obſequioſus plurium ſequitur arbitratum. in fæmina vbique gentium laudantur capilli quàm longiſſimi, multi, tenues, ſimplices, molles, medijq; coloris inter nigrum, & aureum, nitidi, in ceruice inuerſi, & quaſi in anulos orbiculati, atq; in temporibus coma quaſi vndæ prolabentis. Frons ſine rugis, lata, candida, ad tempora vtrinque leniter compreſſa, & nulla vena interſecta laudatur.

Supercilia nigra, ſi niger, aut prope niger capillus eſt, ſecùs eius colorem ſequi debent, nitida, & a parte interiore, quà naſum ſpectant, latiora ſint, & indè falcata, & leniter extenuata procedant ad tempora. Quæ recta ſunt, animum mollem nimis ſignificant. Spatium, quod è regione naſi eſt, ſuprà eius

radicem

radicem interiectum glabrum apud nos commendatur, præſertim in muliere, eſt enim integritatis, & ſimplicis animi indicium. Verùm apud quaſdam nationes eò magis probatum eſt, quo magis pilis abſitum eſt. Pili hac parte oborientes vbiquè acris ingenij indicium ſunt; quarè hoc magis penditur apud eas gentes, quibus literarum ſtudium abreptum eſt, & opus habent ex integro ſibi prudentiam comparare; at verò apud nos, qui indies a ſapientiæ profeſſoribus erudimur, minor ingenij vis expoſcitur, & pluribus eruditio pro natura eſt, qui aliàs ignaui haberentur, &, quod eruditione additur acriori, abuſum inducere ingenij creditur, ideòq; ſuſpicionem mali moris præſefert.

Oculus mediocris magnitudinis pro conſuetudine laudatiſſimus eſt, quidam aptæ compoſitioni membrorum obſequioſus ad ritbmũ mouetur, hoc ipſo delectat, & dulci venuſtate ſuauis, quocunque aciem intendit, eò vſque ſpectabilis eſt, & intuentes omnes quodam lepore ſuffundit. Oculi venuſtas non niſi ex atro colore eſt; adeò vt ne quidem eius alba pars præcandida eſſe debeat. Acies prænigra, & quod inter aciem, & album eſt, eius coloris ſit, qui floris lini eſt, ſed paulo dilutioris, poſt eum colorem in hac parte nigredo laudatur. Vtcunque fulgore quodam niteſcere debet. nigredo ingenium, pallor ignauiam, ſplendor impudentiam, hilaritas modeſtiam, paruitas anguſtum animum, pinguedo miſericordiam, & laſciuiam ſignificant; promptus in oculis motus ſit, cui palpebræ obſequantur pilis munitæ nigerrimis.

Sub oculis malæ leniter extuberantes, paululùm viuidiore rubore ſuffuſæ pro ratione vniuerſæ cutis ſpecioſæ ſunt, præſertim in muliere, quæ rariore carnis habitu prædita eſt, in qua ſanguis faciliùs erumpit.

Inter malas naſus ab internis oculi angulis deſcendit, paululùmq; priùs contractus expanditur, iterumq; leuiùs contrahitur, ac in mollia tubera deſinit, ab hoc præcipuè mundiciæ, & bonus odor expoſcitur, ne formam vitiare dicatur.

Aures neque inhærere debent oſsi, quod poſt eas eſt, neque eminere ab eo prorſus diductæ, tamen hæ, quanquàm ſpecioſiſſimæ,

mæ, nihil ſpectabile præſeferunt, ſed deturpant valdè, ſi aut latæ, aut longæ, aut erectæ, aut ſordidæ fuerint.

Oris ſpecimen præcipuum in eius ſciſſura eſt, in cuius ſuaui motu, & propta diductione gratiæ notæ habentur floridiſſimæ; in ea reconditi mores renident; & non tantùm leni, & lepida oratione animi ſenſa pateſaciunt labia, ſed etiam ſi non loquantur internos motus produnt. ea ſciſſura, ſi vſque ad aciem vtrinque extendatur, ſatis eſt; vſque ad oculi angulum externum etiam in ridente nimia eſt; ad angulum oculi internum amariuſcula eſt. hanc ſciſſuram labia conſtituunt, quæ non cute, ſed tenuiſsima clauduntur membrana, eaq; interna ſanguinis purpura decoratur.

Mentum ſub inferiore labio radicem habet ſinuoſam, vnde procedens leuiter imminuitur, non tamen debet in acutum deſinere, ſed molli tubere terminari. ſpecioſumq; habetur a nonnullis, ſi in eius tuberis ſede paruulus ſinus fuerit, qui in muliere certè venuſtatem quandam habet: in virò tamen leuioris animi indicium creditur, & nihil ei addere, aut decoris, aut dignitatis.

Collum oblongum, teres, præcandidum eſſe debet, & in fæmina præſertim nulla cartilaginis eminentia aſperum, nullius venæ conſpectu interſectum.

Pectus latum, & colli candori æmulum ægregium eſt; ſuper quo ſatis eſt ſi in viro papillæ appareant; in muliere mammæ vtrinque debent eminere, ſed non multæ magnitudinis tubere, & eius candore nitentes, qui in fronte, collo, & reliquo pectore laudatus eſt.

Brachia eius longitudinis ſint, vt extenſa eorum ſummi digiti ad mediam coxam pertingant, prompta, & agila, quorum motus, & velocitas olim erat ſpectabilis ad rithmum prærupta; ita enim lacertorum obſequium præſeferunt, quo facilia, & expedita breui tempore omnem animi percurſionem ad varias imagines proſequuntur.

Manus brachiorum terminus, & decus ſunt, quæ oblongæ, & lenes commendantur, in quibus non niſi cutis apparet; nec

nerui,

nerui, aut venæ chorda emineat, tantùmq; ad digitorum radices ſinulos, & ad articulos eminentias habeant vix oculo perceptibiles.

Ilia anguſta, venter paruus, crus agile, & propè talos extenuatum, pes breuis, quiq; in cæteris manibus reſpondeat. cætera, quæ conſpectum fugiunt prætermitto.

Hæc ſpectanda ſunt in homine diligendo, nec iudicare oportet qum dilexeris, ſed diligere poſtquam iudicaueris.

LIBER TERTIVS.

DE DECORATIONE.

PARS PRIMA.

De Toto.

ANIMI tranquillitatem præ cæteris ad generationem conducere iam dictum eſt, & ad id excitari, & reprimi, allici, & repelli a forma. Cauendum itaque ne qua labe corporis aut viri, aut mulieris iucunditas iſta turbetur. Eſt tamen in muliere formæ cura decentior, & quia faſtidij delicatioris eſt, & quia aliorum bonorum egentior; plurimumq intereſt ad ſpiritum ſemini, & robur tribuendum, atque demendum, auidus ne vir eam adeat, an nauſeabundus. Et quanquam ſatis, ſuperq; naturæ impetu effrenari videatur homo. Non tamen inutilis forma credenda eſt; nec bonum adeo celebre fruſtrà datum humano generi licet arbitrari; ſed potiùs irrationalis animalis eſſe, naturæ impulſus expectare, & eius arbitrio regi.

De Opimo. Cap. I.

VITIA formæ aduerſa ad totum corpus ſpectantia ſunt craſſitudo, gracilitas, & diſſenſus. Opimus homo, ſeu craßus dicitur Græcis παχυς, Arabibus; السمين est, qui habitu corporis prædiktus præpingui: in quem plerumq anima difuſa hebetior eße conſueuit, vnde à παχὺς noſtrũ vulgus viros habetes, & ineptos παχυάνος vocat, & ex eo ſemen obtuſum exire, & eneruatum: nec tantum formæ hoc vitium obeſt, ſed refert Hipp. mulieres, quæ præter naturæ curſum craßæ factæ ſunt, non concipere, quia omentum multum, & craßum incumbens os vterorum deprimit, ne poſſint genituram ſuſcipere: & aliàs mulieres pinguedine carnis, & humiditate ſteriles fieri, quia vterus, etiam ſi ſuſceperit ſemen, nequeat continere. Ariſt. commune id vitium maribus facit; & quæ pingueſcant animalia, minus eſſe fæcunda aßerit ſiue mares, ſiue fæminæ fuerint. Quantum enim aliàs ex ſanguine proficiſcitur ad genituram, & ſemen genitale, in his conſumitur in ſæuum, & adipem. Homo craſſus fit ab caloris defectum: namque id, quod caloris pabulum eſſe conſueuit, deponitur, & concreſcit; atque, ſi calor parùm deficit, caro gignitur multa, & ea craſſitudo, quam Græci dicunt. Si calor magis defecerit, tunc pinguedo oritur; quarè omnia, quæ calorem obtundunt, craſſum etiam, & opimum faciunt; & quanquàm aer craſſus, & frigidus, quia ventres concludit, videatur calorem augere, iuxta Hippocrates regulam, ventres Hyeme, & Vere calidiſſimos ſtatuentem; vbi Galenus ait calore craſſius corpus effici tamen id ſequitur, vbi frigus per vices alternatur

De ſteril. T. 15.

De aere, aq. & loc. T. 48.

2. de part. an. C. 5.

1. Aph. 15.

tur, non ubi aſſiduum eſt. Itaque apud nos, ubi calor maior fuerit, & in montanis regionibus, tenuiores homines ſunt & magis calidi: apud Scythas verò, ubi aſſiduus ab Vrſis flatus eſt craſſiones ſunt, & frigidiores: ac pariter ex aere conceptioni minus oportuni. Opimos igitur facit aer craſſus, validum alimentum; multum, & ſæpe ingeſtum, potus aquæ, aut vini plurimi dulcis, aut melicrati; ſomnus longus; exercitationum dimiſſio, & otium iners, atque ignauia, excrementorum retentio, aut diuerſio, balnea, frixiones, & animi quies.

Craſſitudo timeri poteſt, ubi corporis habitus eſt frigidus & humidus, ubi mores ſuaues, mentis hebetudo, inertia. Si homo plurimum ingerit, tardè concoquit, inconcoctum digerit, parum egerit, obeſus ferè exit; qui tardè pubeſcit, qui pilos, & ſeros, & raros habet, cui venæ anguſtæ ſunt, caro mollis, reſpiratio rara, & leuis.

Opimi cura exiccatio eſt. ſi tamen prorſus ex natura eſt, ſine cura eſt. Et potiùs a coniugio abducendus hic eſt, & ad alia officia ciuilia traducendus, quàm curandus; qui verò ad quadratum corporis habitum vergit, quia receſſus minor à naturali ſtatu eſt, curationem admittit. Gal. 14. method: C. 15

Fæminam purgare oportet, & pharmachum deorſum purgans bibendum dare, & ad vteros apponere, quod purgat, & flatum inducit, inquit Hipp: non prorſus ut attenuetur, ſed vt concipiat. Idem quoque præſtaret, ſanguinem frequenter mittere, niſi inde refrigeratio ſequeretur, & habitus fieret humidior. De ſteril. T. 15.

Sed in omni naturali habitu nihil æque prodeſt, ubi remouendus eſt, atque victus ratio in conſuetudinem habita;

ſola enim conſuetudo naturæ aut comes, aut æmula eſt. Ideóq; aer eligatur tenuis, a vaporibus alienus, ſub Sole, & montanus; quem homo neque calore æſtuoſum, neque frigore rigidum fugiat. Sed aut nudus, aut propè nudus excipiat; ſiquidē æſtus exiccat corpora, frigus indurat, ille humorem ſoluit, hoc exprimit. Cibi ſint minimi nutrimenti, ſed multæ molis, vt facultas laboret concoquendo, nec proinde ſuccum lucretur. eius generis eſt panis ex panico, aut milio, caro ſalita, oua dura, omnia olera, præſertim ex aceto ſeruata aqua ſubſalſa bibenda eſt, aut vinum perquàm vetus, & quantum ſuſtineri poteſt acidum; acetoq; omnia cibaria condienda ſunt, & ſale multo. Noctu, & interdiu vigilandum eſt. Exerceri plurimum preſertim ante cibum, lauari ieiunum in aqua marina, aut certè ſalſa, diu in baleno, & fortiter fricari, meliúſq; eſt, ſi homo ſe ipſum fricet, & lauet, vt addatur lotioni labor, & ſudor. Prodeſt etiam ſub Sole in arena volutari, & ſub eam merigi, aut, vbi arena non eſt, cinere vti; eamq; aqua marina, aut aliàs ſalſa miſcere, ac totum corpus his plaſmare, & ſinere ſub Sole, donec exiccetur. Idem præſtabit lutum ex balneo, præſertim aluminoſo, & ſalſo; poſteà abluere aceto, & vngere oleo laurino, ex euphorbio, aut alio ex his, quæ validè exiccant, Excrementa ſepè mouenda ſunt, & etiam ſine neceſſitate aluus ducenda acribus clyſteribus, & validis, multoq; ſale confectis.

OFFI-

OFFICINÆ.

Ad Extenuandum craſſum.

Recip. Troch. e Lacca
Viperis
Rhabarb
Abſynth. } añ. ʒ. ss
Conf. anachard. ʒ. I
Cum oxym. ſcylli q. s. fiat Elect. cap. hyeme ʒ. horis ante cibum. ʒ. ss.

vel

Recip. Rutæ ſylueſtris
Ariſtoloch. rot.
Polij montani
Gentianæ } añ. ʒ. I
Salis viperini ʒ. ss
Conf. antiq. Mythrid. vn. ss
Ex aceto acerrimo fiant pilulæ cap. hyeme mane ſcr. I ad ʒ. I. vt ſup.

vel

Recip. Boli fini
Spodij
Maſtiches
Myrrhæ
Sandal. citrin. } añ. ʒ. ss
Conſeruæ roſ. antiq. vn. ss
Ex aceto acerimo terantur c. eſtate ʒ. I mane

vel

Recip. Triferæ min. vn. ss
Centaurij min.
Rutæ ſylu.
Sandaracæ
Myrrhæ } añ. ʒ. I
Elaterij ſcr. I
Oxym. ſcylli q. s. form. elect. S. A. cap. ʒ. ss

De Gracili. Cap. II.

Gracilitas apud latinos, ισχνοτης *apud Græcos,* الهزران *apud Arabes eſt corporis habitus tenuior, pro vt opponitur opimo, & craſſo, & diſtinguitur ab infirmo. Apud Nonium pro eodem habetur gracilis, et obeſus; facit enim adiectiuum ab obedo, & obeſum, quaſi exeſum, & circumroſũ, & conſumptum dicit. Verùm poſteriores latini, vt refert idẽ Nonius gracili obeſum oppoſuere; quaſi ob id, quòd multum edere viderentur, qui ità opimi eſſent. Obeſt hic habitus genera-*

nerationi, quia decus cum carne in eo abſumitur; et fæmina præter modum gracilis aut nullum alimentum fætui præbet, aut nimis acre præbet. In viro ſemen acrius, et denſius eſt, quàm conuenit ad generandum; prætereà homo gracilis citiſſimè emittit ſemen, nec tantum moræ fæminæ concedit, vt ſaltem vterus commotus madeſcat, et ſemen amplectatur. Item in fæmina tenui hiat os vteri, nec ſemen continet. cæterùm expoſitorum oſſium durities ſiue in mare, ſiue in fæmina ſit, congreſſum infeſtum facit; neque enim viri eſt, vt perforetur, nec fæmina ad dura excipienda vbique idoneas partes habet: ideò oſſa vtrinque infeſta ſunt

Gracilitas ab infirmitate diſtincta ſemper à nimio calore pendet, quo et humor omnis, et caro conſumitur; ſiue calor ex natura, et a bortu ſit; ſiue victus ratione aquiſitus, quæ illi fuerit oppoſita, à qua craſſum fieri diximus.

Signi hoc vitium non indiget; talis enim homo magìs per ſe apparet, quàm minùs videtur. An verò cauſas habuerit procatharticas, an talis ex natura ſit, relatione potiùs, quàm nota vlla ſit manifeſtum.

In hoc vitio omnis cura habenda eſt, vt calor refragantur, et humor inducatur; lentè tamen, & lenibus, quia frigus eſt oſſibus inimicum, et neruis, ex quibus pænè conſtitutus gracilis eſt totus.

Si gracilitas ex natura eſt, parùm ſpei eſt, aliqua tamen ſpes ſubeſt, ſi diù, ſi accuratè gracilitati proſpicimus. Si verò a victus ratione procedat, facilè erit vitio ſuccurrere victus ratione oppoſita. In vtraque gracilitate ætas aliquid promittit, per quam continentèr calor imminuitur, & quò faciliùs medici calidam intemperiem extingui, quàm frigidam cale-

fieri

ſieri eò faciliùs tenuem replere, quàm opimum, aiunt, attenuare poſſumus. Multoſq; vidimus ab adoleſcentia tenues, qui ad ſenectutem vergentes opimi facti ſunt.

Ad curam omnia, quibus hominem craſſum fieri diximus, adhibenda ſunt; fricare leniter poſt cibum; vngere lenibus vnguentis, vt roſa, medullis, oleo ex amaris nucibus; picare, plaſmare ſemine lini, fænugræco, radicibus ibiſci, et quæ ſunt huiuſmodi.

Pharmacum omne prorſus alienum eſt, præſertim catharticum; et quæ chirurgica dicuntur, quia manu perficiantur, qùm lenia requirantur, ad id genus præſidiorum transferri poſſunt, quod victus ratione medetur.

Aer probatur craſſus, et pinguis, ſub montibus, ſed longè a mari, in quo etiam vitandi ſunt omnes exceſſus caloris, et frigoris, ſi non aliàs, ædificijs, et veſtibus. Cibi optimi alimenti eligantur: eorumq; quamplurimum ſemper aſſumatur, dummodò conquoqui valeant. Bis die potiùs oportet, quàm ſemel cibum capere, & etiam frequentiùs ſi concoquit. Panis parùm coctus laudatur, & mollis, omniaq; edulia ex frumentaceis, et oriza cōmoda ſunt, vt pulticula, laganum, amylum, alica, ptiſana, tragum, item lac, caſeus mollis, oua ſorbilia, caro vituli, et alia caro animalis iunioris, præſertim elixa, et omnia iurulenta, piſces molles, oſtreæ, pectines, conchilia; Statim ab abſunto cibo dormire, et noctu, et interdiu. Parùm exerceri, et, quando gracilis poſt cibum fricandus eſt, et leuiter, et aliena manu fricandus eſt, ne laboret. Niſi aluus reſpondet mollire potius, quàm ducere, aut mouere conuenit. Idq; præſtare poteſt clyſter ex iure pingui, et ſapa,

ſine

ſine ſale. Semperq; ab eo, qui replendus eſt, quaſcunque animi perturbationes arcere opportet.

OFFICINÆ.

Ad Incraſſandum.

Recip. Amygd. dulc. lib. 1
Piſtach. } ã. vn. iij
Nucle. pin. }
Saccaron lib. 1. ss
M. fiat paſta S. A. cap. vnc. ij mane, ſuper bibendo vini dulcis lib. ss

vel

Recip. Sapæ }
Farinæ triticeæ }
Butyri recentis } ã. lib. ss
Auellanarum }
M. fiat paſta vt ſupra

vel

Recip. Draganthi }
Semin. papau. } ã. ʒ iij
Been albi, }
Rubri
Butyri rec. q. s. vt fiat paſta, quæ diſſoluatur pulticula, ad vn. ss
capiat mane, quotidie vt ſupra.

vel

Recip. Panis ſimilacei }
Amygd. dulcium } ã. lib. ss
Saccaron }
Draganthi vn. ij
M. ſumat quotidie vn. ij. cum lib. 1. lactis ouini

vel

Recip. farinę hord. }
Cicer } ã. lib. ß
Tritic. }
Semin. pap. albi } ã. vn. 1
Penidiorum }
Saccaron lib. 1
M. fiat paſta S. A. cuius capiat mane vnc. ij. cum lacte ouino per æſtatem.

De Pomilione. Cap. III.

HOMO *qui latinè pomilio dicitur, Græcè* νᾶνος, *Arabicè, vt arbitror* ازغير *eſt, qui paruulus exiſtens caput habet magnum: et differt à pigmæo, quia pigmæus paruus quidem eſt, ſed membra proportionē aliqua reſpondentia habet; pomilio pro reliqua corporis mole caput longè maius habet.*

Si

Si tantùm ſpectes hominis caput, Hectora credas,
Si ſtantem videas, Aſtianacta putes.

Vitium eſt in fæminis præſertim indecorum, quas vel nomine Nanij, vel Glyceriæ comici irrident. Huius cauſam tribuit Ar: vteri anguſtiæ, in quam, cum plurimum ſeminis feratur, nec latè poſſit in integrum puerum digeri, in caput abſumitur, vt quod in ſe cerebrum habet ad vim ſeminis excipiendam aptiſſimũ. Extrà corpus nullam cauſam poſſumus ſuſpicari, ex qua hoc vitium oriatur, niſi quæ poſſit vterum arctare, vt compreſſio, & obligatio. Quarè poterit fortaſſe præcaueri, ſed non curari; atque occultari, ſed non remoueri. Occultatio in pumilione promptior eſt, quàm in pigmæo, quia, ſi hic aliquo ſuppoſito eleuatur, eius caput non reſpondet alijs membris; at pomilio quo magis eleuatur, eo magis proportio redit; quæ eleuatio in femina melius ſequitur, vt quæ veſtibus ligneum agumentum tegere poteſt. Sed oportet ab incunabulis manu caput reformare, & concinnare; quod ſequitur, dùm adhùc tenerum eſt. Dein, vbi fæmina incæperit ſecura ambulare, neceſſe eſt aſſueſcat, pedi lignis ſuppoſitis, incedere; & primò crepidis altioribus, mox a pueritia ſoccis ludere, & currere; vt, vbi ad grauiorem peruenerit ætatem liberè, & ſine ad miniculo cothurnis vti poſſit.

PARS SECVNDA.

De Pilorum Craſſitudine. Cap. I.

C*Appilli decus olìm ſolis mulieribus cordi fuit, & iã viri cura eſt. Ex capillo corporis habitus, & temperies*

proditur, nec leuat gratiæ notæ ex eo pendet. Eius differen-
Democrit. ex Hipp. epiſt. T. 37 l. 5. de gen. an. C. 3. *tiæ ab Ariſt. recenſentur durities, & mollities: longitudo, & breuitas; rectitudo, & cirratio; multitudo, & paucitas; albedo, & nigredo. Sed de his tantum a nobis dicendum eſt, quæ formam vitiare poſſunt. Ex his duritiei comitem primò pendere oportet, quæ à latinis craſſitudo, a Græcis* παχος, *ab Arabibus* التغليط *dicitur; quod vitium arcendum potiùs a capillo quàm a barba eſt. Qualis cutis*
De nat. pueri T. 19. *eſt, tales pilos eſſe Hipp. retulit, quia humor idem & cutim, & pilos nutrit; itaque ſi humor craſſus eſt, qui ad cutem allabitur, & cutis, & pilus craſſus oritur, & ſi cutis denſa eſt etiam ſi pili tenues oriantur, in his pro craſſitie durities eſt; &*
Ar. de gen. an. C. 3. *vtraque ratione homines hirſuti fiunt, quia plurima excrementi copia ad cutim fertur, dummodò vnà calor multus in*
Ar. 4. de gen. an. C. 4. *homine ſit, quo ea excrementi copia poſſit expelli. Itaque homo pilis obſitus, non ab excrementi copia, ſed ex calore libidinoſus eſt, a quo excrementum expellitur; & ità inter-*
10. prob. 36 *prætandum Ariſt. cenſeo qui meridianis regionibus pilos duriores naſci, & ſi homines molliores ſint, aſſerit quod non ſe-*
10. prob. 24 *queretur, niſi a calore fieret. Et homini abraſus pilus durior ſubnaſcitur, ouibus mollior, quia oues per vniuerſã cutem pilos emittunt nec po eſt ſubinde calor ſufficere in totum diffuſus; in homine verò facile poteſt augeri calor partis, quæ ſub pilo eſt; quia pilus non naſcitur in eo, niſi vbi glandulæ ſunt,*
de gland. T. 2. *ut Hipp. tradidit; & glandularum natura eſt ſemper contrectatione excitari, & attrahere. Et eadem ratio eſt, cùr*
10. prob. 25 *pilus in oue durior ſit, quò prolixior eſt, in homine uerò, quò longior, eò mollior; quia in vtroque primò celeriter, poſteà tardè increſcit pilus; ſed in oue mora, vbi pilus elongari deſierit, in latum creſcit, & fit craſſior, & durior; in homine*

vbi

vbi glandula quieuerit, nec agitata eſt, calorem remittit. Niſi fortaſſe in viro leuior pilus potiùs apparet, quàm ſit, quia, vbi prolixior eſt, etiam flecti faciliùs poteſt.

Pilorum itaq; craſſitudo ex plurimo calore procedit, a quo & cutis craſſior fit, & excrementi multitudo depellitur. Et ſi, qui creſcunt plurimo calore præditi ſunt, & tamen pilos habent molliores, id euenit; quia adhuc excrementum in totius molem digeritur.

Ad curam oportet excrementa ad cutem tendentia tollere, aut attenuare, cutem mollire, & calorem tum intrà corpus, tum extrà imminuere.

Quæ proſequi aliqua ex parte poßumus, aut ſaltem ſine vitæ diſcrimine tentare.

Ad hæc proficuum erit vniuerſum corpus fricare, preſertìm eius infernam partem; vt excrementum & a capite, & a facie retrahatur; ſæpè pectere, vt allapſum efferatur, atque vngere capillorum radices oleo ex amaris nucibus.

His proſunt medicamenta omnia, quæ craſſos educunt ſuccos, vt elleborus, agaricus, gnici ſemen; filicula; verùm in tam leui re grauia adhibere laudabile non eſt.

Quamobrem ſatis erit victus ratione curam proſequi, & lenem ſubire aerem, mollem ſolum colere, nec ſe aut hibernis tempeſtatibus, aut æſtiuis caloribus durare cibi leues ſint, & iurulenti, potus vinum album, pauciforum, & plurima aqua refractum; dormire quamplurimum; parùm exerceri; ſæpe excernere; omneſq; animi perturbationes fugere.

OFFICINÆ.

Ad Leniendos Capillos.

Rec. Olei Amygd. dul,
Amaraũ } ã vn. 1

Rad. Dragunculi
Bryonię
Ariſtolochiæ
Panacis } ã. ȝ. ss
Contuſa bulliant &
liniant capilli.

De Pilorum Tenuitate.

Cap. II.

T*Enuitas*, λεπτοτης, *ſeu* التادقيق *eſt pilorum qualitas craſſitudini oppoſita, proindèq; oppoſitas cauſas, & curationes habet: inter quas nihil tutiùs eſt, quàm plurima exercitatione, & frequenti abraſione pilos roborare; capillus verò in mulierenumquam vitioſè tenuis eſt, ſi etiam longus eſt; in viro parùm dignitatis ha-*
Ariſt pl y ſiogn. C. 4 *bere creditur, quia durus fortem, mollis timidum arguit; & craßus pro duro eſt, tenuis pro molli. Cæterùm cutem denſare, & excrementa adducere tutum non eſt, quia hæc caput in diſcrimen trahunt; labor optimus eſt, qui, & pilos indurat, & corpus firmat arma, pila, curſus venatio probe exercent; ac demùm victus ratio inſtituenda eſt directè proximæ aduerſa.*

OFFICINÆ.

Ad Durandos Capillos.

Recip. Ladani vn. ſs
Olei omphacini } ã. vn. ſs
Vini auſteri }
M. leuigentur, & ad ignem miſce pro linimento.
vel
Recip. Gallarum virid. vn. ſs
foliorum nuptiali. }
Sumac } ã. m. 1.
Roſarum }
Cineris cerri lib. ſs
Aq. plantaginis } lib. 1.
Roſarum }
Bull. omnia ſimul & coletur decoctiō pro vſu.

De Capillorum Breuitate. Cap. III.

B*Reuis capillus, ſeu* βαιος, زاغير *eſt, vel qui parùm increſcit, vel creſcens obtruncatur, & finditur, vel breuis apparet, quia criſpus eſt. Hic differt a tenui, quia ille veluti lanugo emortua eſt, hic pili figurã habet, ſed non protrahitur: animiq. contracti, & anguſti indicium creditur, vitæq; minari breuitatem, quia vel ex ſolido, & minimè lento eſt excremento, ſi non extenditur, vel aquoſo, & incompacto, ſi frangitur; vel ex arido ſi cirrantur, his enim radicalis humor breui conſumitur, nec ità facile exiccari, quod pingue, & lentum eſt, inquit Ariſt. lentor enim ex pingui eſt. Et quamuis ferè viri opimi, & craſſi, breues, et raros pilos habent, id ex modico calore eſt, ob quem pinguedo, quæ alias in pilos abiret, concreſcit, et intùs manet. Pilus, qui frangitur, vel aquoſo, vel acri, et nitroſo ſucco alitur; non enim humor hunc frangit, qui incute eſt, quia hic a radicibus tolleret,* 5. de gen. an. C. 3.

Qui

Qui cirrantur; ex naturali corporis habitu ad ſiccitatem vergente cirrantur: calor enim a corpore expirans humiditatem abſumit, & hoc ipſo partem eius demit; &, cum pilus contrahi non poſſit, quo modo poteſt, contrahitur, & ſummũ caput ad radicem criſpiculans conuertit.

An capillus ex alimenti duritie breuis ſit, an eiuſdem acrimonia obtruncatus comprehenditur, quia, vbi alimentum deficit, ferè vbique eodem modo ſe habet & ſingularum partium data proportione vbique breuis eſt, dùm verò frangitur, etiam in eadem parte alter breuis, alter longior eſt: quia non omnes æquè franguntur. Qui breuis eſt, quia in arido radices habet, concinnulus eſt, & ad extremitatem tenuior integer agnoſcitur; alter quaſi conciſus apparet; criſpus quoque per ſe notus eſt.

In eo, qui breuis eſt, & integer, oportet alimentum addere lentum, & pingue; in eo, qui illiditur, humorem acrem, ac nitroſum demere; in criſpo, ſi nimium eſt, humefacere oportet.

Quibus ſcopis ſatisfieri nec admodum arduum eſt, nec hominèm in aliud diſcrimen profert. Itaque vniuerſa cutis, & preſertìm capitis leniter fricanda, & vngenda eſt. Aer ferendus eſt æſtuoſus; & calidus, præter quàm in criſpo. Cibi validæ quidem ſed facilis materiæ, vt duci poſſint, comedendi ſunt; vinum bibendum validum, recens, ſub dulce. Alternatìm vigilare, & dormire, ſed dormire potius. Exerceri mediocriter, & cætera omnia æquè partiri; ne ex ignauia corpori alimentum deficiat, neue exercitatione, et alijs victus rationis generibus adeò calor inualeſcat, vt acriores ſuccos gignere poſſit; et capillos ampliùs criſpare conſumptione humiditatis.

OF-

OFFICINÆ.

Ad Producendos Capillos.

Recip. ſeminum Altheę vn. i
Oleij com. vn. ij
Bulliant. ad conſ. vng. pro lin. abluendo caput decoct. eiuſdem ſeminis
vel
Recip. Pinguedinis ſuillę lib. ij
Sem. Lini }
Fęnigręci } ã. vn. i
Maluæ }
Draganth. vn. ss
Incidatur minutim pinguedo & extilletur & extill. inung. capilli.
vel
Recip. Anguillam pinguē lib. ij
Aquæ com. lib. iiij
M. & coque, donêc aqua conſumpta fuerit, & adde.
Pingued. Gallinę }
Melis colat. } ã lib. ss
M. & liniantur capilli ad Solem.
vel
Recip. Olei Amygd. d. lib. i
Adipis anſeris lib. ss
Pellis anguillę ping. vn. iij
Decoct. rad. altheæ lib. ij
Bulliant omnia ſimul donec vng. fiat conſtitutio & ſeru. pro linimento.

De Capillorum Rectitudine. Cap. IIII.

R*Ectitudo,* ευθυὼρος, *ſeu* ευθυωρία, السبط *etiam in capillo damnatur, quia ignaui hominis indicium ſit. Ex humore pendet, vnde etiam humentes, & madidi, & molles, et promiſſi dicuntur.*

Plerunque ex naturali corporis habitu procedunt, quandoque etiam ex victus ratione; ſi ſub aere degimus aut fluminis, aut lacus euaportionibus obnoxio; ſi cibis vtimur mollioribus, et iurulentis, ſi potamus aſſiduò aquam, ſi ſomniculoſi degimus, ſi ignauia torpidi, et malacia quadam quieſcimus.

Ple-

Medici intentio eſſe debet, vt a toto priùs ſuperfluus humor remoueatur, mox a cute, in qua capillus radices egit, demum a capillo.

Primæ intentioni aliqua ex parte poſſumus reſpondere; ſecundæ qua humor a cute tollendus eſt, & tutiùs, & faciliùs poßumus incumbere tertiam promptiſſimè exequimur.

Vniuerſum corpus exiccare victus ratione tutiùs eſt, quàm medicamentis arem colendo a fluminibus, & lacubus alienum, & perflatus, & ſolem ferendo; ciborum vſu aridiorum, pane biſcotto, carnibus aſſis multo ſale conditis, & aromatibus, bibendo vinum perquàm vetus, nigrum, & purum, vigilando, venando, aut alio aliquo exercitationis genere membra excitando; quancumque euacuationem quærendo ab aluo, a veſſica, a cutè, per os, per nares, animumq; ſemper nouæ alicuius cupiditatis impulſu ciere.

Cutem expurgare poßumus linimentis, quæ reſoluant, & attrahant, vt ſunt oleum e coſto, e cariophyllis, ex euphorbio, & ſimilia. Item imponere proderit ſemina erucæ: naſturcij, radiculæ cum aliqua ſinapis portione detrita; item lanam ſuccidam aceto, vel vino madidam, vel decoctione perdicij, ſerpilli, pulegij, ocymi.

Capillus exiccatur ferro calido apprehenſus, quem calamiſtrum vocant, hoc enim facillimè arbitrio ſuo fæmina criſpare ſolet eos, qui in anteriore coma ſupra tempora, & qui in ceruice ſunt. Hodie calamiſtri alterum genus ad manus fæminarũ eſt ſtrigili ſimillimũ, quo non interiorẽ tantùm comæ partem, ſed omnem comam prolabentem cogunt inundari. Plinius refert fimi cinere cum oleo capillum criſpari; ſed quæ non omnino prolapſum habet capillum, nec medicare, nec ferro cogere debet, quia ſub his curationis generibus

in-

interdùm capillus cæditur, et quæ cirrata eſſe mauult, ferè glabra fit.

Dicebam, deſiſte tuos medicare capillos,
Tingere quam poſſis, iam tibi nulla coma eſt.

Tutius itaque eſt oblongis quibuſdam linamentis capillos cirrandos excipere, & intorquere, & hoc modo intortos ſinere per totam noctem; mane enim linamentis reſolutis cincinnata remanet coma, quod leuius quidem, ſed tutius præſidium eſt.

OFFICINÆ.

Ad Criſpandos Capillos.

Recip. Aquę com. lib. ij
Salis vn. ij
Bulliant vſque ad mellis conſt. & adde Mirrę ℥ ij
M. inung. capilli

vel

Recip. Rad. Altεæ vn. ij
Sem. Lini, Pſyllij } ã. vn. ss
Aquæ com. q. s. vt fiat decoctio craſſa, qua capilli liniantur.

vel

Re. Fænigræci, Hyoſcyami, Lithargyrij auri } ã. vn. 1.
Trita ponuntur il lixiuio, quo abluuntur capilli.

vel

Re. Cornu arietis tuſi vn. ss
Olei comunis vn. 1 ss
Terantur, & his minuti capilli liniantur.

vel

Rę. Radicum ebuli, Alteę } ã. vn. ss
Sem. Lini, Fænigręci, Erui, Hyoſcyami, Pſyllij } ã. p. 1.
Aquæ fontanæ lib. x.
Bulliant ad conſumpt. medietatis, & colaturæ adde,
Salis gemmæ, Lythargyrij } ã. v. 1. ss
M. abluantur capilli

De Pilis Importunis. Cap. V.

NVnquam aut in muliere, aut in viro indecorum creditur capillamentum; tamen terminum quoque capillus habet in capite, in mento, & genis, ſub alis, in pube, vt aliàs relatum eſt: cauendũq; preſertim in muliere ne alterius partis iura occupet, & accuratius earum, quæ in conſpectu ſunt, vt frons eſt, in quam turpitèr capillus radices agit; & ſatis ſuperq; ex ſexus conditione vitrea eſt, & inſtabilis fæmina fortunæ in morem, nec bene aliàs illius imaginem refert fronte capillata. In labro etiam ſuperiori, & in mento interdùm mulier pilos habet; quibus ideò detur pari dicitur, quia ferox nimium proditur, & infæcunda, quum menſtrua defeciſſe inde deprehendatur, & viri impatientia; quamobrem in terra Caria mulieribus ſacerdotibus id euenire refert Ariſt. & diuinationis indicium habet; neque credendum eſt ex ſacerdotio barbam germinare; ſed ex innata quadam virilitate noluiſſe viris ſubijci; & propterea ſacerdotium quæſiuiſſe.

3. de Hiſt. an. C. 11.

Cauſam barbæ in fæmina arbitrari oportet eadem, quæ vbique pilorum eſt, videlicet glanduloſi corporis propaginem, quæ præter morem in labro fæminæ, aut in mento ſit; glandulæ a teſtibus propagantur, quarè in tali fæmina teſtes etiam validiores eſſe neceſſe eſt, quod factum credi poteſt vel ob virilis ſeminis robur, vel ob menſtrui alimentum potentius, vel ex ſuperiùs allata regula, eò quia virile ſemen læua quidem vteri parte adhæſerit: ſed medium quoque vterum inter læuum, & dexterum attigerit, vnde virilitatis aliquid ſuſceperit.

Omnis

Omnis importunus capillus tollendus eſt: quod facilè fieri poteſt, ſed, niſi radices amburantur, & frequentior, & ſolidior ſuccedit.

Quæ veluti lanugo in facie fæminarum emergit, aut inter duo fila implicata euellitur, aut nouacula abraditur. Pſylotra in facie non admittuntur, & quia fæda nimis medicamenta ſunt, & quia cutem laxant, & rugas maturiores reddunt. Pili, qui in conſpectu non ſunt, tàm in muliere, quàm in viro commodè pſylotris demuntur.

OFFICINÆ.

Pſylotrum.

Recip. Calis viuę . vn. iij
Auri pigmenti } ã vn. 1
Cumini }
Pulueriza omnia, & M. in aqua feruente, mox adde cineris vſq; ad linimenti conſiſt. & vtere

vel

Recip. Amyli }
Chalcis viuæ } ã. vn. 1
Auri pigmenti }
M. & cum vſus poſtulat aqua dilue, & illine.

De Caluicio. Cap. VI.

C*Aluicium*, φαλακρότης, الصلع *eſt capitis denudatio a capillo, & cauſam pænè omnes tradunt ſiccitatem, quod ex eo præſertìm ſuadent, quia mulier, puer, & ſpado, qui humidiores ſunt, non calueſcunt. Verùm id veriſimile quidem eſt, ſed pro certo ſtatui non poteſt, quia et in pube, & in palpebris pili in arido admodum ſunt, & tamen non defluunt. Alij cutis raritati tribuunt, quæ ex calore hyans ſoluat capillorum radices; ſed neque hoc etiam ſatis perſpicuum eſt, quia in reliquo corpore cutis admodum*

rara eſt, & tamen nullam per ætatem pili, qui in corpus diffuſi ſunt, defluunt; quod ſi quis colligat, & cutis raritatem, & ariditatem unà conuenire debere, ut fiat caluicium; huic etiam opponi poteſt cutem capitis denſiorem eſſe, quàm in reliquo corpore ſit, & ſubiectum habere membrorum omnium humidiſſimum, nempe cerebrum, a quo aſſiduò irrigetur, nec permittatur exiccari. His igitur cauſis non neglectis aliam tamen quærere temerarium non erit, repetendo pilos glandularum ſobolem eſſe, quia præſertìm penès corpora glanduloſa vis generandi exiſtit. ita vt, vbi plurimæ glandulæ ſint, quæ lentã materiam contineant, ex qua pili oriantur, frequens naſcatur pilus, vbi pauciores ſunt glandulæ, rarior. Cerebrum tanquàm maxima glandula eſt, et ex eo plurima generandi vis proficiſcitur. quarè, quò vſquè per ſuturas, & poros oſſium capitis ſuæ humiditatis vim impertitur, pili gignuntur; ſi quandò verò aut ob aeris caliditatem, aut ciborum calidorum frequentem ingeſtionem, meri potum, aut ob vigilas aſſiduas, exercitationes immoderatas, excretiones immodicas, & preſertìm in coitu, in quo plurimum ex capite decedit, cerebrum exiccetur ità, vt partem ſuperiorem capitis vehemẽter non cogat, nec per ſuturas ſuperfluam demittat humiditatẽ, tunc deficit pilorum materia; & capitis pars elatior primùm pilos demittit, &, quia materia deficit, eos non nutrit, & ſic glabra euadit. Spado, mulier, & puer non caluefcunt, quia ſemen non emittunt, aut quàm raro, & ſi emittunt, id a cerebro non proficiſcitur, vt in viro integro: quarè tardius in his cerebrum exiccatur. Nemo poſteriore parte capitis calueſcit, quia ibi cerebrum incumbit. Etiam qui mento ſunt bipartito minus calueſcunt, quia vtraque cerebri pars æqua por-

portione librata eſt in illis, nullumq; caloris exceſſum pati conſueuere, nec libidine tentari, qua cerebrum abſumatur. In his verò, qui calui ſunt, varices non admodum magni fiunt quia nihil aliud varix eſt, quàm vena dilatata; vena autē eſt ex partibus neruoſis, quæ ex ſemine ortum ducere, & a cerebro procedere dicuntur; quarè, ſi vena dilatari poteſt, & in varicem conuerti, cerebri vis adhuc valida eſt, &, quemadmodum ſufficit ad agumentum venæ, ità ſufficiet ad capillos nutriendos, ſi quis verò caluus fuerit, eiq; varices accedant, eum rurſus hirſutum fieri & Hipp. & Ariſt. referunt; quod ideò ſuccedere credi poteſt, vel quia cerebro vis, & materia redit vtrique negotio oportuna; & hoc vix credi poteſt, vel quia, ſi ei, qui caluus eſt, varices magni acceſſerint, indicium eſt eum non eſſe caluum ex cerebri defectu, ſed aliam ob cauſam: videlicet aut alopecia, aut alio morbo, aut humorum acore; & ſic non eam eſſe veram caluiciem, cum qua varices gigni poßunt; ideoq; hirſutos fieri eos, qui verā caluiciem non patiuntur. 6, Adh. 35. 2. de Hiſt. an. C. 11.

Non defluunt pili in pube, quanquàm calor in ea multus ſit, & ſiccitas, quia teſtes ſunt corpus glanduloſum; ita in palpebris propè ſunt glandulæ quàm plurimæ, quibus oculus circùm fouetur: at in mulieris mammis, & genis glandulæ quidem ſunt ſed ſpongijs ſimiles, quibus tranſmiſſus humor excipitur, nec adeò lentus fit, qui poſſit in pilos verti. Cæci a natiuitate, inquit Ariſtotil. non calueſcunt, quia ſupponit cæcitatem ex plurima cerebri humiditate procedere; & ex plurimo, denſoq; excremento, quo nerui ophtici compreßi obſtruantur; in cæteris verò qui aut oculi defectu, aut alia aliqua ratione cæci oriuntur, propterea minus calueſcere credi poßunt, 31. probl. 5

quia

quia tardiùs coeunt: ait enim Hipp. pituitam ex coitu calefactam pilorum radices exedere; cæcus verò quùm oculi oblectamento careat ad libidines concipiendas, & non niſi interno impulſu excitetur, naturæ tantùm neceſſitates ſequitur, & non expellit, niſi ſuperuacuum; quarè cerebro nunquàm glutinoſum humorem detrahit, quo capilli nutriuntur.

Auxilium itaquè ad caluicium proficuum indicatur, addere cerebro glutinoſum ſuccum; non abſolutè humorem, quia humor ſimplex neri non poteſt, niſi adiunctum habeat lentorem.

Nec omnino ſine ſpe eſt caluicium differre poſſe, ſed impediri quin tandem adueniat, in homine excitato, & ſolerti non credo poſſe: & etiam difficilius duco, hominem iam caluum rurſus hirſutum fieri; et ab Auicennæ ſententia adhuc ſum, qui credit Hipp. & Ariſt. non loqui de caluicio, ſed de alopecia, aut illi ſimili malo, dum rurſus hirſutos fieri referunt.

Vbi igitur curam aggredi licet, & præcauere ab hoc malo. medicamenta adhibenda ſunt, quæ ſummã capitis cutem obſtruant, quæ emplaſtica magis conducunt, quàm ſimpliciter aſtringentia, quia hæc peioris morbi origo eſſe poſſent; ea proficua erunt ex omni pinguedine compoſita ex ſebo, medullis; altheæ, maluæ, ſeminũ lini mucilagine, & ſimilibus, &, ſi quæ adſtringentia addantur, miſceri etiam poterunt, quæ laudat Auic. attenuantia, vt adianthum, aloem, & ſimilia.

Aer craſſus conuenit, & frigidus; cibi multi, validæ, & lentæ materiæ, vt roſtra, vngues, cerebrum, teſtes, cerebellum, cutis, vuluæ, ventres, caudæ præſertim magnorum ani-

animalium, & caro iuniorum; panis modice coctus eſſe debet, & ſine fermento; oua ſorbilia optima ſunt, alica, pulticula, laganum, oriza, caſeus recens: pro potu melior mulſa eſt vino, ſi vinum bibendum eſt, eſſe debet dulce, album, & recens; dormire quàm plurimum conuenit, ſomno enim caput repletur, parùm exerceri; ad naturæ tantùm neceſſitatem excernere, & præſertìm concubitum vitare; & nimiam hylaritatem.

OFFICINÆ.

Ad Caluicium.

Recip. Thuris, Ladani
Myrræ. } ã. ℥ i. ss
Medullę cerui, vituli vn. ij
M. pro linimento.
vel
Re. Mucyl. ſem cydon
Pſyllij } ã. vn. i
Succi portulacæ vn i. ss
Ladani vn. ij
M. liniatur ſumma cutis capitis.
vel
Recip. Rad. Alteæ vn. 15
Sem. Lini
Fænigræci } ã. vn. ss
Pſyllij
Bulliant in decoctione capitis caſtrati; qua decoctione ſinciput obluatur.

De Alopacia. Cap. VII.

Αλωπεκια tàm græcè quàm latinè dicitur; a græcis enim ſolidum nomen latini accepere الثعلب *Arabicè; eſt vitium, quo in capite, aut barba capillus decidit, et cutis glabra euadit; differt a caluicio, quia hoc non niſi poſt pubertatem, non niſi in viro, eoq; integro fit: oriturq; in anteriore capitis parte nec cutem vnquam fædat. Alopecia pueros quoque apprehendit, et fæminas, et caſtratos: in qualibet capitis parte oritur, et etiam in barba, nec ſubiectæ cutis na-* Trall. lib. 1. C. 1

naturalem colorem relinquit, & hoc nomen alopeciæ habuit; quia vulpes, quæ ἀλώπηξ dicitur, ſimili morbo ſolet depilari. Euenire hoc malum Galenus refert eadem ratione, qua ſtirpibus accidit, dum corrumpitur, aut areſcit cortex; ſiue id fiat penuria nutrientis ſucci, ſiue corruptione, ita emori, vel immutari cutim ob vitium ſubiecti humoris, ita vt pilos nutrire non valeat; aut nequeat radices eorum ſuſtinere. Cuiqumque humori imponit hoc vitium Auicennas, videlicet vtrique bili, pituitæ, & ſanguini. De bile intelligendum eſt, vbi a cæteris humoribus ſeiuncta fuerit; de ſanguine, & pituita, vbi plús, quàm conſueuere, bilis receperint, aut vbi corrumpuntur.

lib. 4. F. 7. T. 1. C. 5.

Ex cauſis, quas primitiuas vocant, damnare oportet aerẽ vapidum, qualis propè ſulphurea balnea, & à mari eſſe ſolet; cibos acres, quiq; facile aut corrumpuntur, aut bileſcunt; ut caro recèns natorum animalium, & porcelli; aromata omnia, & ſalgama: Item caro ſalita, aut aliàs præpinguis; vinum ſalſuginoſum; vigilias diuturnas; exercitationes intempeſtas; alui adſtrictiones, & frequentem concubitum; animiq; validas perturbationes.

Vitium conſpicuum eſt, quia cutis indecorè glabra eſt; ſed cuius nam humoris vitium ſit, inquit Oribaſius, ex colore cutis cõprehenditur: ſi enim cutis albida eſt, pituitã exuri, et corrumpi inditiũ eſt, ſi nigrior, melancholiã ſubeſſe, ſi flaua, bilem. ſanguis peculiare ſignũ ſui nõ habet quia, ſi ſuum ſeruat colorẽ, & integer ad cutim allabitur, vitioſus non eſt. Dum verò corrumpitur, tenuior eius pars in bilem flauã vertitur, craſſior in atram, & ferè, ſi ſcalpello glabra cutis tentatur, pro ſanguine ſeroſus humor effluit, & graueolens. Malum inſtans agnoſcitur, quia, antè quàm pilus decidat, ſolet

immutari cutis color inde, dùm ſumma pellicula emoritur, quod momento non fit, primùm pili extenuantur, poſteà ex cidunt. Quarè, vt curetur, opus eſt ante omnia corpus ab his uitioſis ſuccis expurgare, dein humorem vitioſum quo cutis imbuta eſt, educere, demúm cutem roborare, & cauſæ generanti eos humores occurrere.

Si enim, cutis parum vitiata eſt, reſtituitur in priſtinum ſtatum; ſi prorſus corrupta eſt, excidet, & pro ea ſuccedet integra. Fit hoc vitium in barba, & in capillo, & in omni ætate accidit, & in vtroque ſexu: quod in barba eſt pertinacius malum eſt, fœdiſſimum eſt ſi fœminæ capillus defecerit. Et, vbicunque ſit, nunquam ſine curatione ſanari creditur: increſcit malum in alijs celerius, in alijs tardiùs; ſpei minùs ſeruat, quod tardè incedit, vt quod à lento humore fieri cõprehenditur. Item peius eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabrã, & alieni coloris fecit & meliori ſemper ſucceſſu curari poterit, ſi ſtatim ac pili imminuuntur, cura adhibeatur. Venæ ſectio non conuenit in hoc morbo, in quo prauus eſt ſuccus in ſingulari particula, ad quam potius ſanguis integer traducendus eſt: quod priùs tentare oportet fricando panno aſpero, & applicando cucurbitulas. At ſi ſub his medicamentis venæ frontis intumeſcant, tunc erunt incidendæ, nõ tantùm vt humor immixtus ex parte euacuetur ſed ne venæ tumentes acriori ſanguine repletæ diſrumpãtur. Si cucurbitulæ parùm proficiunt, & cutis etiã exaſperata nõ rubet, rebellẽ agnoſcere morbũ oportet, et ad validiora præſidia deuenire, et priùs alopeciã fouere ſpõgia ex aceto madida, in quo thapſia, et erucæ ſemen decoxerit: mox cutis ſcalpello incidenda eſt, aut ſinapiſmo rubificanda, aut lactucæ ſyluestris ſucco, quam tythymalum vocant, irritanda, et quamuis

vlcus in hoc malo verendum ſit, tamen, vbi valida præſidia nil proficiunt, etiam vrenda cutis eſt, vt decidat. Purgatio iuxta humoris vitium inſtituenda eſt; & preſertìm purgandũ pillulis ex aloe, & colocynthide; ſi præualet bilis
lib.6.C.55 atra, elleborus addendus eſt. ex Aetio; ſi bilis flaua ſcammonium, ſi pituita, hyera hac etiam cautela adhibita, vt, ſi pituita infeſta eſt, poſt purgationem per cathartica, etiam his, quæ per os ſingulari ratione caput purgant vtamur. Vt mandendo, quæ ex myrobalanis chebulis, ex alumine, & ſale conficiuntur, retinendoq; intrà os; & gargarizando decoctione ſaluiæ, & ſtaphis agriæ, addito momento aceti ſcyllitici.

Cæterùm aer calidus optimus eſt, præſertìm in adhibendis medicamentis, in quibus omne frigus fugiendum eſt, vt potè oſſibus inimicum; alimenta ſint boni ſucci; ſomnus ad ſatietatem, & operto capite; exercitatio frequens; & balneum purgato corpore, excretio, quãtùm ferri poteſt, crebra, & preſertìm nouaculæ vſus frequentiſſimus; & animi quies.

OFFICINÆ.

Purgans Choleram.

R. Elect. e ſucco ros.
Roſat. Mes.
Pſyllij — ã. ʒ iij
M. fiant boli

vel

Recip. Sp. hyeræ s. ʒ ſs
Fl. caſſię n. tr. vn. 1. ſs
Rhab. el. ʒ ſs
Diagrid. gr. viij
M. fiant boli cap.

purgans pituitam ſalſam.

Rec. Diafænic.
Diaturbith.
Elect. e ſucco ros. — ã ʒ iij
Miſc. fiant boli

purgans pituitam acidam.

Rec. Pilul. de agarico
Alephang. — ã ʒ ij

Cum

Cum aqua betonicæ ref. pil. purgas bilem atram.

Rec. Agarici troch. ℥ ss
Polypod. quer. ℥ 1. ss
Zingiberis ℥ ss
Cum ſyr. fum. t. ſol. fiant boli.

Capiat, ſuper bibendo ſeri lactis depurati lib. iij

vel

Rec. pilul fumit } ã. ℥ ij
Indarum
Ellebori præp. ℥ ss
Cum aqua luppul. ref. pilulæ

Gargar. ad pituitam

Rec. staphijs agriæ vn. ss
Sinapis } ã ℥ 1. ss
Sem. erucæ
Aq. com: lib iiij
Fiat decoct. & cum oxym. vn. ss garg.

Ad Alopeciam

R. Cineris amygd. amar. cũ corticæ vſtarum }
Rad. arund. } ã. vii. ss
Chamæleo }
Melle excipe, & illine

vel

Recip. Cædriæ }
Thuris } ã. ℥ ij
Corticis thapſię }
Veratri albi ã. ℥ ss
Excipe adipe vrſino, & illine

De Ophiaſi, Cap. VIII.

Huius quoque vitij græcum uocabulum latini accepere ﺍﻟﺤﻴﺔ *Arabes appellant: hoc eiuſdem naturæ eſt, & eaſdem caſus habet, quas habet alopecia, tantùm figura diſtinguuntur; quia* ὀφίασις *à ſerpentis ſimilitudine dicitur. Incipit hoc malum ab occipitio; duorum digitorum latitudinem non excedit; ad aures duobus capitibus ſerpit, quibuſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in prionem partem committant. Vitium ferè infantes apprehendit, & eandem penè curam, quam ſuperior morbus expoſcit. Nonnulli credunt hoc malum eſſe pertinacius antecedente, quia interdùm ſummã cuticulam tollit. Sed alijs ex hoc ipſo leuius malum exiſtimatur, quod in ſummam cutem feratur, & ferunt, interdum nullo medicamento adhibito*

per ſe finiri. Si cura opus eſt, quia pertinacius hæreat, oportet ſcalpello cutem exaſperare. aut illinire adurentibus, maximèq; charta combuſta. Quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt; ſed in leui malo nihil ſalutarius eſt, quàm nouacula quotidie radere, qua, cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculæ; neque anteà oportet deſiſtere quàm apparuerit adnaſci frequentem capillum. Id autem, quod ſubinde raditur, illini atramento ſcriptorio ſatis eſt. Medicamenta, et victus ratio eadem, quæ ſuperiori vitio præſcribuntur, huic quoque conueniunt.

OFFICINÆ.

Ad Ophiaſim.

Recip. Piperis longi }
Sinapis } ã. ʒ .i. ss
Sulphuris } ʒ ij
Fellis taurini } vn. i. ss
M. pro inunctione.
vel
Recip. Ellobri albi }
Sem. Erucę } ã. ʒ . ss
Nitri }
Thuris }
Myrrhæ } ã. vn. ss
Olei laurini vn. ij
Picis q. s. vt fiat linim.
vel
Rec. Olei laurini vn. ss
Aceti acerrimi vn. ij
M. & cum ſpongia foueatur

ophiaſis.
vel ad antiquam
Rec. Euphorbij }
Thapſiæ } ã. ʒ ij
Sulphuris viui }
Veratri albi } ã. vn. ss
Cerę vn. i
Olei laurini q. s. vt fiat
linimentum S. A.
vel
Rec. Scyllæ }
Allii } ã. vn. ss
Zingiberis }
Nitri }
Piperis albi } ã. vn. ij
Felle caprino excipe, &
his inungr. ophyaſis.

De Canicie. Cap. IX.

CAnicies, πολιότης, [illegible] tàm in viro, quàm in muliere ſemper venerabilis eſt, nec niſi bono omine factũ credi poteſt, qùm Deus hominẽ diu vixiſſe voluit: Apud

omnes

omnes nationes pro dignitate ſenectus eſt, & quos noſtrũ vulgus ſeniores dicit, latini ad verbũ dominos dixere & olim, & noſtris temporibus apud græcos, & barbaros nobiles, & illuſtres pueri ſeniores appellantur dignitatis cauſa; nec miſeros appellauit canos Perſius, niſi abituros, inquit enim.

petite hinc iuueneſq; ſeneſq:

Finem animo certum, miſeriſq, viatica canis

Cæterùm magna quæque, & præclara cana dicuntur. fidem Virgilius, veritatẽ Varro canã dixere. Sed eripi a muliere ſuperſtitioſa corporis ſui cultura non poteſt; propterea innata animi inconſtantia voto laborat ſuo, & litatã ætatis ſummã, alboq; ſignatã lapillo inuiſã habet, quodq; diũ, & ſedulò petijt a Deo viuere, acceptũ dolet, & æui præclarũ decus amiſiſſe queritur, quãdò maximè ſuũ fecit, quãdo nõ vltro poteſt amittere. quamuis ab ipſa ueritate coacta petenti, quot annos habeat, ſemper eos numeret, quos non habere credit, aut potius habere nollet, & ſpe eos depellendi

Fęmina caniciem germanis inficit herbis.

Eſt canicies vitiatus capilli color a ſitu ſubiectæ pituitæ procedens; & quanquàm perfectæ ætatis, & æqualis temperiei indicium ſit capilli albedo; tamen in deſcriptione vitio tradere malui, quia non niſi ex defectu procedit; pituita enim a qua tingitur ob innati caloris defectum ſitum emittit, & canos ſub cute ſinus replet, quos carnis conſumptio fecit. Non enim omnis pituita canos alit, ſed tantùm, quæ caloris defectu vitioſa eſt: nanq; pueri maximè omnium pituitoſi ſunt, & tamen minimè omnium canent, quia eorum pituita ſemper coquitur, nunquam; tabeſcit. Verùm ætate ingraueſcente ſemper ſub cute aliquid abſumitur, ità ut inde cutis laxa fiat, & ſub ea pars aliqua diſiuncta remaneat,

in cuius cauitatem cruda pituita excipitur, & quæ nerueas partes nutrire conſueuerat, ab his ſeneſcentibus, & induratis, neglecta, ad alendos pilos deponitur.

Quamobrèm ſenes ferè caneſcunt, tamèn aliquãdò, & iuuenes, & pueri cani viſi ſunt, nec arbitrari oportet, hos habere diuerſã canitudinis rationem; quia canitas in omni ætate euenire poteſt, in qua dicta paritum conſumptio poteſt contingere; ità vt diù pituita in ea permanens & tabeſcere, & ſitum emittere poſſit; hoc tamen fieri poteſt, & olim factum narratur iuniores iàm canos, interdùm capillorum colorem recepiſſe; quia veriſimile eſt in iuuene, qui caſu aliquo conſumptus ſit, interdùm eas cauitates repleri, & pituitam depellere: ſed plerùmque canities commoritur, etiamſi in iuuentute cæperit.

Sine controuerſia relinqui nõ poteſt, dum dicitur caniciem ex caloris defectu ortum ducere, & conſũptis ſub cute particulis pituitæ receptaculum relinqui: vidimus enim validos, & robuſtos iuuenes, multoq; calore ſuffuſos maturè caneſcere; itemq; imbecilles, & graciles uiros, ſine ſucco, ſine rubore ſeriùs; item nonnullos a iuuentute vſque in cadentem ætatem nouimus aſſidua mala valetudine vexatos, qui tardiſſimè canuere.

Horum exemplis non infirmatur, ſed acriùs concluſi argumenti fides imprimitur, videlicet non ex ſimplici caloris defectu, neque ex partium cinere capillos tingi, ſed pituita nutriri, quæ cauis ſub cute partibus detineatur; ſi quidem faciliùs cauitates fiunt in pleno corpore quàm in eo, qui ſine ſucco ab initio fuit; in pleno enim, & auctus innatus calor, & immutata uictus ratio, & intermiſſa exercitatio, & præter morem frequens concubitus habuit, quod demeret, &

in

in quo cauitates faceret. Neque corpus, quia humidum eſt, propterea maturè canet, ſed quia in eo erat aliquid tenerum, & molle, quod abſumi potuerit. Canus enim fit non ſolùm, qui ſolidum corpus non habet, ſed etiam qui habet quidem ſolidum, ſed ſolidius habuit: qui verò imbecillus, & tenuis fuit a iuuentute, ſiue ex natura, ſiue ax morbo, dum cutis oſſi adhæret, non habet ætas quid conſumat, aut in quo cauitates, et pituitæ receptacula perficiat ideoq. tenues tardiùs canent, pleni maturiùs: quod etiam oſtendunt caput amb..., qui tardiſſimè ambuſta parte canẽt, quæ contracta eſt, & arctè cuti adhæret, nec poteſt pituitam excipere.

Poſt ætatem inter cauſas procatarticas maturare caniciẽ poteſt, omnis ante actæ vitæ mutatio, per quam aliquid potuerit conſumi. Inter quas primo loco eſt areis mutatio, ſi quis enim, qua ætate vires imminui cæperit, videlicet circa annum 40. ab aere frigido, et aſpero, & a regione montana, ac ſeptentrionibus expoſita ad loca deſcendat humiliora, & placidiori aere prædita, breui canus fiet. Contraria verò ratione ſi quis ex aere maximè calido, & æſtuoſo in montanas adeat regiones, & aerem rigidum quærat, & horridum, illi ſerò cani emergent; cuius rei ratio eſt, quia frigus corpora cõpingit, & cutem contrahit; quarè, ſi qua pituita diffuſa eſt ſub cute eius, qui coleret æſtuoſa loca, vbi riguerit, omnis pituita exprimitur, & canis generandis materia demitur; qui verò a montanis ad plana deſcenderit, & ab aſperis ad lenia, his membra ſtatim lenitate aeris laxantur, & pituitæ aditum præbent.

Eadem ratione ſi quis a pueritia alimentis vtatur pluribus, eiſq. validæ materiæ, & vinum liberaliter ingurgitet, & meracum, poſteà verò aut valetudinis gratia,

aut

aut temperantiæ ſtudio alatur modeſtiùs, & cibos cuiuſcunque generis aſſumat, potet moderatiùs, & mitioribus vinis vtatur, hic etiam iuuenis caneſcet; quia partes iam ante impetu quodam repletæ conuerſa victus ratione remittuntur, & pituitæ aditum præbent. Qui verò ſomno indulgere, & vitam viuere ocioſam cõſueuerat, ſi, priuſquàm innatus calor inclinet, vt anno 30. exerceri incipiat, armis, pila, curſu, venatione, aut alio aliquo exercitationis validioris genere, hic, quia virtus adhuc ad reficiendum viget, & labore excitatur, carnes non abſumit, ſed indurat, & caniciem prorogat. Tunc enim exercitatio abſumit, quando vigor ex ætate deficit, vt ætatis anno circa 40. ſi quidem color deteritur, non excitatur. Vigiliæ exercitationis regula procedunt: ſomnus ocij. Ac pariter ætate prolabente neque aluũ proritare, nec frequentes euacuationes ſuſtinere conducit, & qui aluos a iuuentute liquidas habet, dum ſeneſcentibus adſtringuntur tardè caneſcunt. Item animi angores, & conflictationes, quibus homo inſenſibiliter conſumitur a iuuentute admittere oportet; ſeneſcentes vitent, quando nulla ſpes refectionis eſt.

Canicies notis non opus habet, vt comprehendatur; inſtans ex carnium conſumptione, & rugis ſponte emergentibus timetur; primò caneſcunt tempora ea parte, qua maxillæ ſuperioris os eleuatur, & quaſi ſinum facit pituitæ excipiendæ, & continendæ indoneum. Nonnulli capite priùs canent, nonnulli barba, vt partis diſpoſitio tulit, namque partes ſolidiores ſeriùs abſumuntur, tenuiores citiùs; ceterum niger capillus non ità facile canus fit, flauus faciliùs, hirſuti canent priùs quàm calui, vt qui maiorem pituitæ copiam habent, qua capillos ali diximus.

Qui

Qui caniciem timent, hac animaduerſione opus habent ne cutis a ſubiectis partibus diſiungatur, quo pituitæ aditum præbeat. Item oportet pituitam abſumere, aut ſaltem a barba, & a capillo diſtrahere. Ac demùm calorem deficientem, a quo ſinitur pituita generari, & liquari, & ſitum emittere, quantùm victus ratione licet, exercitare.

Hæc proſequi ex parte poſſumus, ſed ex toto non poſſumus, poteſt enim canicies prorogari, euitari non poteſt, neque alia ſpes in confecta ætate eſt, quàm ſe ipſum priùs, poſteà alios decipere tingendo capillos; ſi cui cordi eſt decus ſuum occultare.

Qui longam adoleſcentiam cupit, ab initio ætatis ſuæ aerem placidum ſubeat, & calidum, qualis in horis maritimis eſſe conſueuit: poſteà ætate ingraueſcente aſcendat ad montana, & aerem quærat frigidiorem, et adhùc ſemper magis aſperum, & niuoſum, quò magìs ætas proceſſerit: ſic enim membra, quæ ex ætatis progreſſu neceſſario abſumuntur, vnà etiam frigore compinguntur, & cutem ſubiectis partibus adhereſcere frigus compellit, &, ſi qua pituita diffunditur, ità exprimitur.

Item ab initio oportet nullum cibi genus fugere, quo populus vtatur, nec valida legere alimenta, ſed potiùs, a leuioribus vitam auſpicari, & aquam bibere: mox ſenſim, & quantitatem alimenti, & valorem addere, & vinum meracius bibere pro ratione conſumptionis ab ætate procedentis; ità vt ſumma curæ ſit, edulia valentiſſima, & vinum, quantùm haberi poteſt, robuſtum, & meracum ingerere & aromatum vſum in poſtremam ætatem ſeruare; & interim ſemper aliquid addere. Ab anno 40. iurulenta dimittere, & aſſa intermiſcere, mox & aſſa, & in ſartagine frixa

comedere; &, ſi dentes ferant, etiam panem nauticum in ſenectute admittere; & fugere poma, olera, lac, piſces, pulticulam, & alia, quæ pituitam generare nouimus.

In ſomno, & vigilia hic modus eſſe debet, vt a iuuentute plùs vigilet, ſeneſcens plus dormiat qui caniciem prorogare intendit; quia vigilando, dum adhuc viget vis, differtur repletio, non tollitur. Somnus verò replet quidem iuniores, ſed tenui, & diſſolubili, quodq; facilè abeat, alimento.

Exercitatio bona eſt, quæ perpetua eſt, & quæ ſenſim recepta creſcit increſcente ætate, ac ſenſim imminuitur poſt annum 40. hoc eſt vigore decreſcente. Eadem ratio egeſtionis eſt, nanque ab ineunte ætate egerere oportet, &, ſi aluus non reſpondet, etiam ducere; inclinante verò ætate potiùs ſinere, & continere, dummodò arte non adſtringatur. Animiq; laboribus tunc eſt vexandum corpus, quandò vis naturalis agitata poteſt inualeſcere, poſteà verò mens reuocanda eſt, ſtudia remittenda, & arduæ cogitatione repellendæ.

Cutis ſub barba, et capillo quotidie leniter fricanda eſt, vt attrahat, et repleatur, et calor excitetur pituitam vt concoquat, aut expungat, ſepè pilus nouacula abradendus eſt, nunquam euellendus, quia euulſione cutem atrahimus, et a ſubiectis partibus diſiungimus; quod maximè cauendũ eſſe diximu, ne pituitam excipiat.

Cathartica, quæ pituitam ducunt, rarò ſunt admittenda quia longa nimis, et ex natura eſt diſpoſitio, quæ in caniciẽ tendit. Tamen interdùm agarico, ſepiùs myrobalanis vtile eſt aluum mouere; et gargarizando, et mãdendo, quæ pituitã trahunt, caput purgandum eſt; Vngere cutem proderit oleis calidis, vt laurino, ex euphorbio, e piperibus, vt vnguine repleat, et calore ſoluat pituitam. Cæterùm, vbi capillus albus

albus factus eſt, nulla cura poteſt reſtitui; quia nunquam ars tantum præſtare poterit calori reddendo, et replendo, quantum ætas labens ex natura abſumendo; et ſola ſpes in tinctura eſt.

Quos pudet ætatis longę, quos ſancta ſenectus
Offendit, cupiunt properos abſcondere canos,
Et nigrum crinem fuco ſimulare doloſo.
His prodeſt acri contrita cupreſſus aceto,
Vel frons lentiſci, vel triſtia poma ſambuci,
Lumbrici quoq; terreſtres miſcentur oliuo;
Et iuuenem præſtant rediuiuo flore capillum.
Prętereà niueum poterit depellere crinem
Reſina ex facilî cera, viſcoq; coacta.
Ad rutilam ſpeciem nigros flaueſcere crines
Vnguento cineris prædixit Tullius auctor.

Samonicus de med. cap. 5.

OFFICINÆ.

Ad Caniciem.

Rec. myrobal. nigr. } ã. vn. ss
embl. }
Mellis anacardi ʒ. ss
Butyri recentis } ã. q. s
Mellis actici }
Vt fiat elect. capiut ʒ ij: quotidie mane,

vel

Rec. conf Mythrid. } ã. vn. ss
Theriacæ }
Myrobal. embl. } ã vn. ij
Kebul. }
Piperis longi } ã. vn. iij
Zingiberis }
Syr. e cort. citri q. s. vt. fiat elect. cap. ʒ ij quotidie mane.

vel

Rec. Myrobal. Kebul. vn. iij
Scoriæ ferri } ã v. 1. ss
Agarici }
Zingiberis }
Piperis longi } ã. ʒ. iij
Cario phyl. }
Mellis acitici q. s. vt fiat elect. cap. ʒ iij qotidiè manè per annum,

Ad tingendos capillos.

Rec Olei omphacini vn x
Spicæ vn.1.ss
Blactæ bizantiæ } á vn. ss
Squinanthos
M. bull. omnia ſimul, & coletur pro linimento,

vel

Rec. ſucci corticum nuc lib.iiij
Olei mirthini } á.lib. ss
Emblicini
Ciperi
Caſiæ ligneæ
Spicæ
Higellæ
Caro phylli } ã ℥ x.
Pulp.coloquint.
Coſti
Ziloaloes crudi
Squinanti
Calami arom.
Miſ. coquantur omnia ſimul ad conſ.ss. aquę inde adde oleum, & bull. ad conſ. totius aquę,

vel

Rec. Acaciæ
Gallæ
Fænigreci
Sem. mel.
Corandr. ſicc. } ã. vn.ss
Laudani
Su.cort.nuc.exic
Rubiginis ferri
Aluminis nigri
M. fiant trochiſci exiccentur, & vtere tèr in menſe ex aqua emblic. aut myrthi.

vel

R. Myrobolan. nigrorũ
Emblic. } ã.v.ss
Gallarũ
Laudani vn. ij
Myrthi fol. } ã vn. iij
Gran.
Olei lib iiij
M. infunde per tres dies, inde coque ad conſiſt. linimenti, quo caput liniat.

Nigros tingens,

R. Gallarũ ex oleo aduſt. vn.ij.ss
Aluminis ℥ ij
Salis gemmæ ℥ ss
M. ex aqua corticum fabarum pro linimento,

vel

Recip. Alcannæ } â. vn. ss
Vitrioli
Olei com. lib. ss
M. ad ignem & capillos illine cauendo ne cuti tang.

vel

Recip. Gallarum immat. un. iiij
Olei com. q. s.
Coque donec gallę diſrump. inde terantur in mortario e cupro, & adde,
Alkannæ vn.ij
Squamę æris vn. ss
Cariophylli ℥ ij
Coquantur hæc in vino a. dicto.

Cor-

Corticum granatorũ } ã.v.1.ss
Nucum uirid.
Aluminis rochæ ʒ ij
Roſis marini } ã.vn. ss
Saluię
M. & coque ad c nſ. med. & vtere mixta pul. & uino ad conſ. ptiſanæ.

Ad tingẽdos in flauos capillos,
R. Aquę com. lib. vj
Cineris vitis } ã.lib. ss
Paleæ hordeacæ
Poma citria n. iij
M. fiat lixiuium quo abluãtur cap lli, & ſpõte exic.

vel

Re. Prototoma populi vn. ss
Olei com. lib. ss
Bul. ſimul, & capilli liniantur.

vel

R. Rad. cannarum } ã. lib. ij
Faui mellis
Lupin, mac. i ſucco lanarię v.1.ss
Alkannæ vn. ss
Fl. verbaſci macer. in aceto ʒ vi
Salis com. ʒ 1 ss
Croci ſc. ss
M. deſti letur in alembico vitreo & inung. radices capillorũ ſub radijs ſolaribus.

Vt capilli fiant rubri

R. Lupinorum vn. iiij
Gallarum immat. vn. ij
Sumac vn. ij
Fol. capilli V. } ã.m. 1
Abſynth.
Aq. com. lib. x. M. bull. & ablue capillos

vel

Rec. Fæcis vini vſtæ vn. ss
Olei de been vn. 1
M. inung. capilli,

vel

R. Summæ rubi lib. 1. ss
Gallarum lib. 1
Rubiæ tinct. vn. ij
Capilli V. m. ij
Abſynth. man 1
Lupini decortic. vn. 1. ss
Aquæ lib. xij
M. & in vaſe vitreo per 9 dies macerentur, bis die agitando, ac ſpongia capillos madeſac, & exiccatos ſaponę ablue.

vel

R. Cineris cerri lib. 1
Aquæ fontis lib. vi
Diu coctis addatur vitriol. Romani trit. vn. ij
Mixta ſub dio per tres dies ſinantur & inde vtiter.

vel

Rec. Mellis lib ij
Roſarum } ã. lib. ss
Ebulorum
Gummi arab. vn. ij
Stilletur lento igne, & loto capite ex lixiuio, & ſale abluatur hoc aqua ſtillata,

vel

R. Agrimoniæ vn. 1
Teſticulos equi exiccat n. ij
Decoquantur in aqua fontis & fiant extillatio, qua var.

vel

R. Aceti lib. ij
Salis nitri lib. ss
Extillentur lento igne, & extilline vtitor.

PARS TERTIA.

De Cutis Pallore. Cap. I.

DIximus de ea parte cutis, quæ capillo tegitur; modò de reliqua dicendum reſtat; & incipimus ab his vitijs, quæ ſenſuum nobiliſſimum offendunt, nempè oculum; vt eſt color ab eo, quē eſpoſci diximus, alienus: indè, quæ nares, vt grauolentia; tertiò, quod aures vt vocis aſpritudo; demùm quæ tangenti occurrunt, vt durities, & aſperitas.

Præter candorem rubore ſuffuſum, quo diximus ſpecioſā cutem fieri, nullus color laudabilis eſt. Nigrum, ferunt, decus non tollere, ſi reliqui corporis proportio ſeruetur, quod fieri interdum vidimus, & gratiæ notas in nigro corpore recognouimus, præſertim vbi is color non ex temperie corporis, ſed ex ambientis aeris calore proceſſerit, aut ex alia corporis proprietate a parentibus deducta. Vbi enim ex corporis temperie cutis denigratur, hanc ferè ſequitur mentis elatio, & impietas, & immanitas. Sed inter colores, qui frequentius fœdare cutim ſolent, pallor eſt, quo, iuxta coloris modum, interdum rufula, interdum lurida cutis fit. Iſte color a bile præcipuè oritur, ſiue ea a corporis habitu e longa aliqua valitudine pendeat, ſiue a recenti morbo: poſt pallorem eſt liuor, & fuſcus color, qui ſine nitore ſit. vterque color ab atra bile pendet, quæ omnes humores fœdare ſolet, &, ſi ſanguini miſceatur, fuſcum facit, ſi pituitæ, liuidum. Iſte color eſt coniugijs infeſtus, quia rufus color, & pallidus, & luridus triſtitiam refert, & deſpicientem, proteruumq; animum; nigredo

et

& fuſcedo feritatem, & mentem concitatã, liuor ignauiã. Poteſt etiam victus ratio hos colores inducere, & hac ratione non ſunt tam indicia praui animi, quàm cauſæ. Si quis enim aerem colet inæqualem, qui, craſſus cum ſit, modò calidas impreſſiones recipiat, modò frigidas, quas propter craſſitiem diu contineat, vt ferè euenit in oris maritimis, vbi ad uentos auſtrales conuerſæ ſunt. ſi enim a mari ventus erumpat, immodicum infert calorem; ſi a montibus oppoſitis, nimium frigus; & hac ratione eadem die corporis partes interdum laxat, interdum comprimit: vnde coctio perturbatur, & humores vel crudi permanent, vel præcocti diſtribuuntur, iiſq; viſcera interna imbuuntur, & vniuerſo corpori tradunt; idem cibi acres, & calidi per conſuetudinem ingeſti faciunt. idem potus vini recentioris & meraci; idem vitæ ignauia, & vigiliæ importunæ, excrementorum retentio, & animi patemata vehementia, & diuturna. Color ſignis non eget, vt dignoſcatur, nã ipſe ſignum eſt. An pallor ab acuto morbo proceſſerit, an ex longa valetudine, cognoſcitur, quia pallens ex morbo acuto etiam præter morem trux eſt. & infirmus, nec promptus admodum ad naturales actiones eſt, & ſi iam a morbo euaſit dilutus admodum pallor eſt, & ad albedinem tendit; idemq; in nigredine animaduertendum, quæ, ſi ex corporis proprietate eſt, cum nitore eſt, & placidos mores habet, ſi genus ſequitur nares vncas, criſpumq; adomodum capillum habet; & cutem lenem, & læuem.

Hæc vitia, ſi ex morbo pendent, tolluntur his, quæ morbis pellendis ferentur, quæ proponere non eſt huius tractationis, ſi aut ætate, aut valetudine, quæ in habitum conuerſa ſit cutis vitiatur, longa cura aliquid poſſumus promittere, &, niſi

pro-

profectus tempora expleatur fucari poteſt, & melior ſubſtitui color.

Si bilis flaua infeſta eſt, aluum frequenter ducere oportet, ſaltem bis in menſe aloe, mirobalanis, & rhabarbaro, ſed hic humor commodiſſimè per vomitum educitur. Si bilis nigra eſt, eam purgat ſerum, elleborus niger, & ſilucula: ſed in longa valetudine nihil æquè prodeſt atque victus ratio Quæ ad flauam bilem arcendam refrigerandi poteſtatem habere debent, vt æſtate panis hordaceus, caro agnina, oua ſorbilia, alica, oriza, laganum; aqua leuis abunde bibita, ſomnus liberalis, molle cubile quies, aluus fuſa, & balnei vſus frequens animique ſecuritas. Atque ab atra bile defæcare ſanguinem ſolent panis bis coctus, aues montanæ; & omnis venatio, cicer, crocus, hiſſopus, mel ex arundine, quod ſaccharon vocant. vinum tenue, album, dulce, validum; vigiliæ, frequens exercitatio. Si hæc parùm proficiũt, fuco opus eſt, ſed hùc non niſi poſtquam omnia fruſtra tentata ſunt; & vbi coniugis faſtidium delicatum popoſcerit, deueniendum eſt, quia, ſi quæ ſpecies ſupereſt, omnem prorſus ſolent medicamenta adimere.

Faciem dealbare ſolet ſuccus floris fabarum, oui albumen, & lac; eutem detergent farina erui, lupinorum, tritici, & aqua, in qua hæc macerata fuerint.

Si valentiora petuntur ſumere oportet lactis, & caſei recentis amborum P. I. et ſemis, nucleorum perſicorum, ſeminum melonum, radicum iridis ſingulorum trientem, farinæ fabarum, faſeolorum in lactæ maceratæ amborum quadrantem, ſublimati ſextantem, caphuræ, boracis ſingulorum P. x iiij. albumina ouorum n. XV. pullos columbarum coctos demptis visceribus n. ij. omnia commixta contundantur,

et

et inde ignis vi humor extrahatur, quo liniri cutis debet. Facilius eſt medicamentum, quod fit ex libr.ij. lactis caprilli, medullæ panis ſelibra, ex quibus eodem modo liquor extrahitur. Si rubor potior eſt, ſumatur hyſſopi aridi, P. xx. croci, P. x ij. ſaccaron, P xxv. in puluerem tenuiſſimum redigantur, quo inſpergantur cibi. Vel ſumatur arſenici rubri, ſinapis albi ſingulorum P. xij. fiat puluis ſubtiliſſimus, qui cum lacte muliebri miſcetur, et linitur cutis rubificanda. Sunt qui decoris gratia ſanguinem detrahunt in his regionibus, vbi albedo in præcio eſt.

OFFICINÆ.

Ad Faciem dealbandam.

R Lactis }
Caſei recentis } ã. l. i. ss
Nucleorum perſic. }
Seminum melon } ã. vn. iiij
Rad. iridis }
Farinæ fabarum }
Faſeol. } ã. vn iij
Sublimati vn. ij
Caphuræ }
Boracis } ã. vn. ss
Albumina oui n. xv.
Pullos columb. ij
Omnia commiſta cōfund. inde extillentur, & liniatur cutis.

vel

R. lactis capr. lib. ij
Medullæ panis lib. ss
M. fiat extillatio qua facies liniatur.

vel

R. Farinæ fabarum }
Hordei } ã. vn. ij
Cicerum }
Oui albuminis q. s. vt fiat linimentum, quo facies plaſmatur veſperi, & mane abluitur aqua ex furfure.

Ad Rubificandam cutem.

R. Hyſſopi ſicci ʒ ß
Croci ʒ ij
Saccharon vn. ij
M. fiat puluis, quo cibi inſpergantur.

vel

R. Arſenici rubri }
Sinapis albi } ã. ʒ ij
Fiat puluis ſubtil. qui cum lacte mulier linitur.

vel

R. Aquæ vitis tricoctæ lib. iij
Verzini vn. i
Caryophillos }
Grana paradiſi } ã. n. xij

Infunde in aqua per noctem mox fiat extillatio

vel

R. Rad. fraxinellæ vn. I
Zingiberis } ā. ʒ ij
Piperis longi
M. & maſtica, & illine.

vel

R. Rad. fraxinellæ } ā. ʒ ij
Serpentariæ
Aquæ com lib. iiij
Fiat inf. & decoctio ad conſump. I quar. coletur & vt.

Ad rubificanda labia

R. Succi cannæ } ā vn. I
Cucum. agr.
Brioniæ
Roſarum
Mellis deſpumati lib. ss
Coque, & cola, & hora ſomni liniantur labra & genę, & mane abluantur aqua furfuris.

Ad nitorem faciei,

R. Farinæ fabaceę
Erui } ā. vn. ss
Lupini
Ciceris
Seminis raphani
melonum
Amyli
Aquæ ex cortic. fabarum viridium q. s. M. fiat ablutio.

vel

R. Amygd. dulcium } ā. vn. ss
Draganthi
Gummi
Farinæ fabarum
Ireos
Glutinis piſcium
Aquæ corticum melonum q. s. liquefiat gluten in aqua inde M. omnia & fiat epithema faciei.

De maculis. Cap. II.

Maculam voco omnem cutis colorem a laudato alienū. differt a pallore, quia pallor æquè vniuerſam cutem fædat, macula diſperſa eſt, & intermixtum bonum cutis colorem habet, Macularum quinque ſpecies inuenio lenticulas, cuius quædam ſpecies etiam eſt Xenion, Vitiligines, cuius tres ſpecies apud græcos inuenio, quorum nomina iam latinis accepta ſunt alphon, melan, leucen. Tertiam ſpeciem vocant epheliden. quartam liuorem: quintam cicatricem.

Quæ de maculis a græcis traduntur in pluribus quidem reſpondēt, tamen non in omnibus, credo quia de leuiori malo minus eſſent ſolliciti; barbara verò vocabula, nec græcis, nec latinis, nec inter ſe ipſa conſenſiunt, quare opus eſt, inter ſcriben-

bendum prævia explicatione nominum acceptiones, quantum fieri poteſt, conciliare.

Lenticulas poſteriores latini etiam lentigines, a lentis ſimilitudine nominatur, & ex nomine facile colligitur eſſe eas maculas quas græci φακοὺς, arabes ... ſeu البرش dixere noſtrum vulgus impetigines: hæ ferè rubent, ſed interdum albiores, interdum nigriores ſunt: quædam intensè rubent, & inæquales admodum ſunt, & rarior harum ſpecies eſt, quã ξέvov græcos appellare Celſus refert, verùm apud latinos medicos hoc nomen non inueni, eſt tamen ea ſpecies, quam البرشتام dixit Auicennas Au.l. 4 F. 7.T. 2.cap. 6. lib.6.cap.5. Au.lib.4 F. 7.T.2.C.8.

Alterum genus macularum eſt vitiligo, latinum nomen, græci hoc genus non numerant, dixit Hipp. impetigines, ſed eius ſpecies ab illis recenſentur λειχῆνας, ἀλφος, μέλας Auicen. dixit البهق vulgus arabũ morphæã; hoc præſertìm a lẽtigine differt vitiligo, quod hæc latior eſt, & ſerpit, & dilatatur, & interdum ſpontè euaneſcit, & redit & rarius hoc malum apparet; lenticula verò frequentior eſt, & ſub corrupto nomine impetiginis etiam vulgò nota. Cels. lib. 5. cap. 28. li.4.F.7.Tr. 2.C.8.

Ephelidẽ a plèriſq. ignorari, & nihil aliud eſſe, quã aſperitatẽ quandã, & duritiẽ mali coloris Celſus refert. Hanc ſolarẽ maculã appellaſſe uidetur Hip ex his quæ retulit nõ ignobilis auct. Aetius, & eius quoque meminit Ariſt. in problematibus. lib.6.cap.5. 2. d. mm. mul.T.68. lib.s. E.11. lib 9.

Liuor latinis, σμώδιξ græcis, الصر ...vel potius الورم Auicennæ eſt color, quaſi violaceus ad nigredinem tendens.

Cicatrix ϛιγμα à græcis, ab arabibus ... eſt quando cutis a vulnere, aut ab vlcere ſanitati reſtituta non eodẽ modo, et colore reconiungitur, quo erat antequã diſiungeretur, ferè cicatrix alba eſt, & inæqualis, interdum etiã fuſca, & nigra.

Macularum Cauſę.

Lenticulæ ſunt quædam quaſi ſanguinis effumationes; aut diſſipatis vaſculis, vt refert Auicennas, quæ in pluribus fortaßè hominibus fiunt, ſed non in omnibus fiunt manifeſtæ; ſed tantum in his, qui ſunt albiore cute, vel qui teneriorem cutem habent, quæq; faciliùs rumpatur.

Vitiligo ex malo corporis habitu fit, quippe aut nutrita caro morbi cauſa eſt, aut nutrimenti vitiũ. ſi bonum aſſumitur alimentũ, & in corpore nullum vitium eſt, uitiũ referre ad carnem debemus; quæ ſit impotens alimentum ſibi ſimile reddere: ſed ferè in vtroque vitium eſt, nempè et in alimento, et in parte alenda; Alimenti vitium plerumque eſt lentor, preſertim in ea; quæ leuce dicitur, hæc enim a lenta pituita cõtrahitur; melan ab atra bile, qui humores eo cutem decolorant, quia renuunt immutari a membro, a quo trahuntur, ex quo patet humores, & alimenta alia vi attrhai, alia adhærere, alia alterius rationẽ, & formam inducere. leucæ materia craſſior eſt, & nutriendæ particulæ vis imbecillior, in alpho, et mela vis ualidior eſt, quæ ad ſuperficiẽ prauos ſuccos expellit.

Ephelidis cauſa ex ipſo nomine nota eſt. a Sole enim ſumma cuticula exſoluitur, propterea non niſi in facie, & ſi qua corporis pars nuda Soli exponitur, in ea quoque generatur.

Liuor a ſanguine eſt, ſiue is ex ictu, & contuſa cute effundatur, ſiue ex ſanguinis acredine tenellula venarum oſcula rumpuntur, vt ſub cute ſanguis recipiatur, & cutim inficiat.

Cicatrix, vt diximus, poſt vulnus, aut vlcus glutinatum ſuccedit, poſt varos, poſt tuberculum, ac demùm, a quocũque cutis cæſa eſt, generandæ cicatrici præbetur occaſio.

Si-

Signa Macularum.

Lenticulæ vulgo notæ ſunt; in facie plurimùm eueniunt; quanuis etiam quācunque corporis partem poſſint occupare; & ferè in alba carne aut eueniunt, aut conſpiciuntur. Rarior ea ſpecies eſt, quam Xenion græci vocant, quæ eſt lenticula rubicundior, & inæqualior; cæterum lenticula ad rubedinem fuſcam tendit, & interdum ei, qui lenticulas patitur, ſcinduntur labia.

Vitiligines ſummo corpori infiguntur, quaſi quędā ſquamulæ. Alphos vocatur, vbi color albus remiſsè eſt, ferè ſubaſper, & non continuus, vt quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe videatur, interdum etiam latius eſt, cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit, ſummā cutem occupat, quanquam hæc quoque macula, qum vetuſta eſt, penitior fit, & etiam albos pilos reddit. Melas colore ab hoc diſtinguitur, quia niger eſt, & vmbræ ſimilis, cætera eadem ſunt: ſi fricatur pars, rubet; ſi pungitur, ſanguis exit Leuce habet quiddam ſimile alpho, ſed macula magis albida eſt, & altiùs deſcendit, in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles, colore videlicet ſibi ſimiles, omneſq; hæ maculæ ſerpunt. leuce cutem habet depreſſam, ſi pungitur ſanguis non exit, ſi fricatur, non rubet; et in ſolo homine hoc vitium eſt, cætera animantia illi ſubiecta non ſunt, & videtur ſequi caniciei naturam, quia vbique vitiligo eſt, canities quoque eſt, ſed hoc non reciprocatur, nec ſemper, vbi canicies eſt, eſt etiam vitiligo.

Aephelis duritiem habet, & aſperitatem mali coloris, & non niſi in facie oritur, neque in alio figitur, ſed inſtar floſculorum ſummitates producitur.

Liuores, qui effuſa quoque dicuntur, mediũ quendã colorem habent inter rubrum, nigrumq. in iuuenibus magis ad rubrũ, in ſenibus magis ad nigrum vergunt. an verò ſponte eruperint, an ex ictu, ex patiente peti poteſt; & id peculiare habet liuor ſponte erumpens, quod rarò in una tantũ corporis parte exeritur, & interdùm etiam aut per os, aut per aluum ſanguis emittitur.

Cicatrix notiſſima macula eſt nec etiam latet intuenti an vulnus ſequuta ſit, an vlcus, an varos, an exuſtionem, quæ ſolet interdum cutis inuri eorum, qui prauis moribus præditi, varias regiones petunt; vt, ſi alicubi deprahenſi ſint in delicto, etiam in longinquo dignoſcatur.

Indicationes.

Oportet humorem influentem a cute detrahere, cutem ipſam, ſi vitium habet, roborare; malum habitum tollere in vitiligine. In ephelide vitare ſolis radios, & impreſſum calorem refrigerantibus lenire. In liuore, qui ex ictu eſt, ſatis eſt detenctum ſub cute ſanguinem euocare, ſi ſponte erupit, oportet humorum acredinem remouere; cicatrix occultari potius, quàm tolli debet; & potius præcauendo, quàm curando illi ſuccurritur.

Prognoſticum.

Penè ineptiæ ſunt curare lenticulas, ſed eripi tamen fœminis curæ cultus ſui non poteſt; ideò ſaltem tegi debent, ſi eripi non poſſunt. Vitiligo nullum per ſe periculum habet, ſed fœda eſt, & ſerpit in alijs celeriùs, in alijs tardiùs; & alphos, & melas in quibuſdam varijs temporibus oriuntur, & deſinunt etiam ſine curatione; leuce verò, quem occupauit, non facile.

cilè dimittit, vix vnquam ſaneſcit, & ſi quid ex vitio demptum eſt, tamen non ex toto ſanus color redditur. leuce, quæ rara eſt, curationem ſolet recipere, ſed, quæ plures corporis partes occupat, difficilius tollitur, item vetuſtior, quàm recens. Vtrum autem aliqua vitiligo ſanabilis ſit, experimur incidendo cutem, aut pungendo, aut fricando vehementer panno aſpero. Si locus rubet, aut ſanguis ſequitur, quod ferè ſit in alpho, & mela, remedio locus eſt. ſi humor albidus, aut alter a ſanguine exit, aut cutis fricata non rubet, ſanari non poteſt, & huic potius experimento ſidendum eſt, quàm ſpeciei morbi, quia etiã leuce curata narratur ab Auicenna, quæ videlicet non adhuc in altum deſcenderit, & in his omnibus aſpredo craſſi humoris indicium eſt, qui ægrè diſcutitur, & ſi cutis color, & ratio non admodum aliena eſt, leuius vitium indicat. Ephelis omnium facillimè tollitur. Liuor quoq; ferè ipſius particulæ calore diſcutitur, citius ſi ſanguis diffuſus in ſumma cute eſt, tardius ſi altius deſcendit, & contuſa circum caro eſt; qui ſine contuſione ſponte erumpit, et aliquid uitæ diſcrimẽ refert, ueluti enim in ſummã cutẽ, ita in internas partes poteſt erumpere. Cicatrix tolli nõ poteſt, imò uix occultari poteſt, poteſt tamẽ in uulneris cura modus eſſe, quo minus conſpicua ſequatur; qui vitio lienis tenetur ſemper fædiores cicatrices habet, & magis rebelles; ita, ubi ſepius ulcus reuertitur, cicatrices denigrantur, nec ſpes vlla eſt pilos cicatricibus adnaſci, & cæteris paribus faciliorem curam habet, quæ uulnus ſequitur, quã quæ vlcus, & in vulnere, quæ cauitatẽ non habet, & æqualis oritur.

Cura Chirurgica.

Lenticulas interdum non niſi ſcalpello tolli Auicennas retulit; ſed curatio ipſo malo grauior multo

vi-

videatur; ideo ſatis erit tantum ſummã pelliculam radere; vt altius penetrare poſſit ſmegma ad hoc paratum.

In vitiligine ſanguinem mittere alienum eſt, ſi malum vetus eſt; in recenti, vbi humor non adhuc particulæ adhæſit, nõ erit alienũ a ſanguinis miſſione curam auſpicari, quæ in alpho poteſt fieri per venæ ſectiones, in mela apertis venis in ſede. Poſt hæc, & totius corporis purgationem ſcapello cutis inciditur, et cucurbitula ſuper imponitur, aut irudo, quæ prauum ſuccum eximat. Ob eandem cauſam locum quotidie fricare conuenit, vt in exempti ſanguinis, aut ſucci locum bonus ſuccedat, et, ſi rebellius malum eſt, acu pungere, donec cruor emanet; aut folijs ficus fricare, et inde minio ſinopico cũ aceto locum illinire. In leuce aduſtio laudaretur, niſi dolor peius affligeret; et niſi cicatrix ſequutura æquè eſſet indecora. Ephelides leuiter confricatas attollere oportet, ſi ſumma cutis diducta eſt; et ſinere vt hoc modo areſcant. Inde, ſmegmate abſtergantur, ſi non ſequuntur digitis ſunt auellendæ, ſed leuiter ne ſana cutis, qua parte ei continuata eſt, dilaceretur.

Stigmata, quæ acu fiunt, Crito fricanda eſſe præcipit, mox terebinthina illinenda, ac liganda, ſeptima die ſoluenda, ac denuo acu ſtigmata pungenda, ac ſanguine deterſo, locum tenui ſale eße fricandum, tum diebus quinque tranſactis ſuper imponit medicamentum, quod habet thuris, nitri, calcis viuæ ſingulorum P. x iiij. mellis P. x viij. cum hoc .n. medicamentum remouebis conſpiciens in eo nigra veſtigia, quæ in cute fuerant. Quod ſi non ſucceſſerit eo, quòd altius impreſſa veſtigia fuerint, ſuper ea cruſta inducenda eſt, qua albata medicamentũ ſuper imponitur, quod quidẽ sũma exulceratio ſequitur, cui ſaneſcenti cicatrix tanquã vlceri inducenda eſt.

In liuore, ſi naturæ auxilium non ſatis eſt, ſcapello ſummæ cutis debet remoueri, qua ſanguis ſuffuſus tegitur, ſed cauere oportet, ne caro dilaceretur, ne vlcus fiat; dempta cute, ſi quid concretum intus erat, eximi debet, ſi concretum non erat, leuiter debet exprimi, vt effundatur, inde curetur medicamentis abſtergentibus aliàs proponendis.

Cura Pharmaceutica.

Purgare oportet corpora, antequam particulæ conſulatur, ne prauus ſuccus in toto corpore abundans ad eum locum trahatur. Et, ſi vomitus facilis eſt, ab eo erit cura auſpicanda; qui paratur aut radiculæ, aut anethi decoctione, cui admiſceatur acetum, & mel; Si vomitus difficilis eſt, mouenda eſt aluus, ex vncijs iij. ſucci roſarum, & mellis tantundem ſi melas eſt, filuculæ decoctio adijciatur. Sed ante purgationem parandi ſunt humores in leuce decoctione ſthæcadis, ſaluiæ, meliſſophylli, cum ſaccaron; in mela decoctio melior eſt ex boragine, aut lupo ſalictario; poſteà purgandū corpus in leuce radice rhodia, colocynthide, & lacte lactucæ marinæ. In mela epitimo myrobalanis, lapide cæruleo, filucula, veratro, lacte aſinino, vel bubulo, vel caprino, & ſquama æris. Si dandum eſt lac, ei ſalis paulum adijcere oportet, atq; id decoquere, & ſublatis his quæ coierint, quod quaſi ſerum ſupereſt bibendum dare nō minus trium librarum pondere, & vſque ad libras decem. Ex compoſitis probe purgant hyera, quam Rufus deſcripſit, ſi poſt purgationem venter roborandus eſt, ne pituitam generet, confectio Mythridatis ad id optima eſt quotidie per hyemem ſumpta ad P. xi. & interim cibus, & potiones aſſumere, quæ ſimul alant; & vrinam moueant;

vt ſunt ferè omnia, quæcunque in horto naſcentia boni odoris ſunt, vt apium, ruta, anethum, ocymũ, menta, hyſſopum, anethum, coriandum, naſturciũ, eruca, feniculum, & præter hæc aſparagus, capparis, nepeta, thimum, ſatureia, lapſanum paſtinaca, magiſq; agreſtis, radicula, ſiſer, cæpa, ex venatione maximè lepus, vinum tenue, piper, & rotundum, & longum, ſinapi, abſynthium, nuclei pinei.

Quæ exterius adhibentur, pænè inumera ſunt: ideoq; ſuſpecta eſt eorum afficacia non enim in tam leui malo tam varia, tam multa medicamenta fuiſſent tentata, ſi prima, aut aliqua ſemper reſpondißent.

Lenticulas alcyonis in vino tritum demere narratur, ſi particula eo liniatur. idem præſtare dicitur lactucæ ſylueſtris lac, quod aceto terunt, & ad mellis conſiſtentiam reducunt, & eo maculas liniunt.

Teruntur etiam conchrios ſemina, ac inungitur his lentigo, & vbi hoc medicamentum aruerit abluitur, idem faciunt anethi ſemina manſa, & illita, & alba viola ex aqua, & oleum græcarum nucum cum cæra mixtum, & amararum nucum, ac melanthium torrefactum, ac melle mixtũ, ſi veſpere illinitur, & mane abluitur; & ocymi ſemen, cum gallinæ, aut anſeris adipe illinitum; myrrham quoque, & crocum ex aqua macera, & lenticulas foue, eadem ferme ratione caſia, cinnamomum, gummi, nitrum, ſanguis leporis, tritici farina, & loliј, & lupini, herba cardamina dicta, raphani ſemina, & braſſicæ, & alliј cremati cinis, alyſſum herba, galbanum; & alia, quæ in puluerem redigi poßunt, ſapa excepta liniatur.

Vitiligo eandem penè curam habet, verùm, quia vehementiorem cauſam habet, ſunt validiora medicamenta eligenda

genda: vt ſunt purpurarum teſtæ crematæ, & ſæpiæ atramentum in ſua teſta exuſtum, donec id, quod cruſtoſum eſt, abſcedat, piper cum nitro, dracunculi radix, bulbi omnes; quæ aut ficubus, aut melle, aut defruto excipiuntur, & liniuntur.

Ad Ephelidem Galenus ſatis eſſe credit faciem multa aqua frigida lauare, ſed aliàs laudat rubiam ex oleo tritam, ſi liniatur; hanc etiam puleium tollere auctor eſt Dioſcorides

Liuoribus medemur ex Alexandro inter initia decoctione fænugræci, vel ſertulæ campanæ.

Stigmata tolli vrinæ recremento, quod matulæ adhæret, Paulus refert: quàm plurima etiam medicamenta ab auctoribus recenſentur, quæ ad officinam reſeruantur.

Cura Diætetica.

In his malis victus rationem ſolus Auicennas inſtituit; credo, quia cæteri victus rationem comprehendunt, dũ cauſas numerant procatarcticas. Cauere itaque oportet ab aere craſſo, & ſtagnorum expiratione fœdo, præſertim, ſi craſſitiei admixtus vehemens calor eſt, quo aduratur. Cibos laudat boni ſucci ex tritico videlicet panem ſiligine. non tamen qua pituitam gignunt, ideò in leuce omne pingue, & lentum damnatur ab Auicenna. Idemq refert damnanda eſſe olera & carnes neque aſſas, neque frixas conducere, neque condita. Balneum noxium eſt, ante quam corpus medicamento purgatum fuerit: præſertim in leuce, in qua malũ altius penetrauit. Cũ verò corpus fuerit perpurgatũ, confert in balneo ſudare: præſertim in leuiore malo, vt in alpho, & mela; in quibus neque etiam concubitus pertimeſcendus eſt; quia rurſus corpus excitat,

OFFICINÆ.

Ad Lentigines purgans.

℞. Aloes vn. ij
Colocynthidos ʒ I
Cinnamomi
Zilobalſami
Maſtiches
Spicæ ā. ʒ ss
Aſari
Croci
Folij
Oximellis q. s. vt fiat elect.
cap. ʒ I

vel

℞. pilul. cochiarum
Fætidarum ā. ſc. ss
Troch. alhandal gr. ij
M. ref. pilulæ

Ad lenticulas abſtergens,

℞. Seminis ocymi
Myrrhę ā. ʒ I
Elaterij gr iiij
Adipis anſeris q. s. vt fiat linimentum, quo lenticulæ liniantur.

Ad Lenticulas.

℞. Caſiæ
Cinnammomi
Nitri
Herbæ cardaminæ ā. v. I ss
Cineris allij
Radicis bryoniæ
Sapæ vn. iij
M. & liniantur lenticulę,

vel

℞. Seminum raſani
Braſſicæ
Erucæ ā. ʒ I.
Farinæ tritici
Lolij
Lupini ā. ʒ ij
Fiat puluis, & cum melle q. s. fiat paſta, qua plaſmentur lenticulę, poſteà abluantur aqua marina.

vel

Ad vitiliginem.

℞. Cineris fol. ficus
Teſtę purpur. ā. ʒ I.
Piperis
Nitri ā. ʒ. I. ss
Rad. ranunculi
Aſtulæ regię ā. ʒ ij
Cort. cap.
Oxymellis lib ss M. liniantur.

Ad alphon Pauli

℞. Veratri albi
Sulphuris viui ā. vn. I
Alcyonij
Nitri ā. vn. ij
Sapę q s. vt fiat linimenti cōſiſtentia, quo alphos liniatur

vel

℞. Semin. rorſis mar. ſcrop. ss
Sulphuris
Spumæ nitri ā. vn. ss

Teruntur aceto, donec ptiſanæ conſiſtentiam habeant, & inung. cutis læſa, & cum aruerit, abluitur locus aqua frigida.

Ad melanas ex Aetio

℞. Salis ammoniaci
Cornu cerui vſti
Ammoniaci thim. } ã. ʒ 1. ss
Iridis contritæ
Farinæ erui
Fabarum } ã. vn. 1
Fiãt paſtilli S.A. & qũm vſus poſtulat aqua diſſol.

vel

R. Farinæ Erui
Fabarum
Thuris
Iridis
Spumæ nitri
Coſti } ã. vn. ss
Amaras nuces n. v
Albuminis oui
Lactis aſinini } ã q. s
Vt excipiantur ad efficiendos paſtillos: qui diſoluendi ſunt in aceto, vbi vſus poſtulat.

Ad leucen

R. Adarces
Sem. roris mar.
Sulphuris viui } ã. ʒ iij
M. & ex aceto in sole illine leniter.

Ad Epheliden

R. Semin. erucæ
Amararũ amygd.
Cucumeris ſylueſ. } ã. ʒ 1
Farinæ erui vn. ss
Vini parùm
M. & illiniantur & poſt horam ſpongia aqua frigida imbuta abſtergantur.

vel

R. Pinguedinis anſeris ʒ 1
Cumini vn. ss
Mellis attici
Vng. roſati
Spume argẽti lot.
Ceruiſſæ } ã. vn. 1
Ceræ vn. 1. ss
M. & illine, ac mox abſtergatur ſpongia cum ſapone.

Ad liuores

R. Sertule campanæ
Fænu græci } ã. ʒ. 1. ss
Ceruſſę vn. ss
M. liniatur liuor

vel

R. Thuris
Nitri rubri
Seminis napi } ã. ʒ 1
Mentaſtri
Piperis
Cineris braſſicæ } ã. ʒ 1. ss
Vini albi lib. 1. ss
M. & inun. inde fiat decoctio, qua cum ſpongia foueatur liuor.

vel

R. Medullę panis vn. 1
Adipis anſerini vn. ss
Coriandri ʒ ij
Arſenici ʒ 1 ss
Cum decoctione coriandri fiat linimentum

Ad cicatrices,

R Auripigmenti ℥ i
Piperis ℥ ij
Rutę } ã. vn. ſs
Sandaracæ
Mellis q. s. M. pro linimento prius nitro cutis fricanda; inde illinenda, & per 5. dies ſinendum; poſtea acu pungenda eſt cicatrix; inde abſtergenda, vt in cura chirugica dictũ eſt, & poſt. 3. dies interdùm illinitur, finiturq: per dies 20.

vel

R. Auripigmenti ℥. i. ſs
Nitri ℥ ij
Piperis } ã. ℥ iij
Thapſiæ
Calcis
Sandaracę
Thuris } ã. vn ſs
Atramenti ſutorij
Ceræ ℥ vj
Mellis q. s. M. & vtere, vt ſupra dictum eſt.

Ablutio ad lentigines

R. Aquæ vitis extillantis lib vj
Cineris vitis albæ lib. ſs
Fiat lixiuiũ S. A. & in eo pone
Mirrhæ } ã. ℥. i. ſs
Fellis taurini exiccati
Succi liquiritię
M. & ſpongia abluantur lentigines.

Ad vitiliginem,

R. Caſiæ } ã. vn. ſs
Aſari
Brioniæ
Rad. aſphodeli
Aquæ marinæ lib. iiij
Bulliant ad conſ. i quar. & abluantur lentig.

Ad alphum

R. Seminis lini } ã. vn. ſs
Fenigreci
Erucæ
Corticis capparis } ã. vn. ſs
Hederæ
Aq. com. lib. vi. fiat inf. per horas 24. & inde bulliant S. A. ad conſ. i quar. & colaturæ adde
Salis vn. iij
M. abluatur

Ad melan,

R. Semin. fæniculi } ã. vn. ſs
Anethi
Ocymi
Paſtinacæ
Vini albi lib. ij bull, & colatura abluantur melan,

Ad leuce.

R. Rad. dragunchuli } ã. vn. ſs
Aſtulæ regiæ
Piperis longi
Bulborum
Capparis
Aceti accerimi lib. iiij
Fiat inf. & ebullitio S. A. qua leuce abluatur.

De Cutis graueolentia. Cap. III.

FAEtidum græci ευρον, *arabes* الريحة المنتنة *dixere, meritoq; auerno tribuitur præ cæteris, quia nullum certius corruptionis indicium eſt, adeò vt etiam in vicina corpora, quaſi contagione quadam ſerpat corruptio; quam ſentiens odoratus vis horret, ac refugit. Et igitur graueolentia triſtis ſanſatio odoratus, procedens a vapore corrumpente. Noſtri inſtituti non eſt de læſa attione dicere, videlicet de triſti ſenſatione odoratus, ſed de cauſa, vnde ea triſtis ſenſatio procedat, nanque vitium non eſt in facultate ſenſiente, ſed in corpore, vnde vapor erumpit, qui triſtem ſenſationem inducit: ea triſtis ſenſatio ſemper corruptiione procedit, ſed non ex omni, verùm ea, quæ contagione corpora corrumpit, ad quæ fertur; nanque etiam, dum res comburuntur patiuntur corruptionem, & tamen non adeò fædus odor erumpit ex corporibus combuſtis, atque ab his, quæ interna corruptione tabent, etiam ſi multo vehementior corruptio ſit, quæ fit ab igne, quam ea, quæ ſponte ſuccedit; igitur a vapore corrumpente procedit grauolẽtia; & vitium non eſt in eo, qui læditur, ſed in eo, vnde lædens vapor emanat.*

Locus corruptionis eſſe poteſt vniuerſa cutis, aut quælibet pars corporis, vnde vapor põt erumpere; ſed, quia rarò euenit vitam manere, vbi vniuerſum corrumpitur ideò ferè peculiaris corporis pars eſt, vnde horrendus odor emanat nonnullis caput male olet: alijs ſpiritus, qui ex naribus, aut ex ore erũpit, pæne omnibus ab alis, aliquibus ex pudendis: & quibuſdam præter morem, aut vrina, aut alui egeſtio graueolet; ulcera præterea, vbicunque ſint, malum odorem efferre

con-

conſueuere , tàm quæ ſpontè, & interno aliquo vitio genita ſunt, quàm, quæ valetudinis gratia ex arte, aut in humero, aut crure vrendo excitantur. Atque, vndecunque emanat fætor, ſemper ex corruptione emanat, quam vapor ſecum defert, & etiam extra corpus nō deſinit tumultuari, & corrumpi. Iccirco in amicitijs parandis, atque ſeruandis hoc vitium infenſiſſimum eſt: neque ad extinguendas tedas connubiales aura vlla potentior eſt ea, qua etiam nares diſtorquentur. & amor fingitur, quidem a poetis ſuper oculis victam ſuſtinere, non ſub naribus; nanq; ita graueolens corpus coniugio iungere corpori integro, execrandam Mezentij crudelitatem innouare eſt, qua.

Corpora corporibus iungebat mortua viuis,

Caput male olere conſueuit preſertìm fæminis, quæ caput humiditate perfuſum habent & hirſutum; ſi quidem, qum humor ſub cute retentus nequeat erumpere, corrumpatur neceſſe eſt.

Ex naribus grauis odor exit quotieſcunque aut ozena, aut polypo laborant; aut ſimitate, aliaue compreſſione humor intus detinetur, quo vſque putreſcat.

Os vel dentium vitio, vel ventriculi, aut pectoris tabe ſpiritum graueolentem emittit. dentium vitium poteſt eſſe in dentis corpore, vel in conſtitutione: in corpore eſt, dum dentes eroduntur, & putreſiunt, & inde malus odor exhalat: in conſtitutione, dum non inuicem committuntur, quo fit, vt ramenta alimenti intermiſceantur, & ibi detencta putreſcant.

Alarum vitium ex glandulis eſt, quæ propè cor ſitæ valdè calidam atrahant humiditatem, quæ, cum ex loco cauo nequeat libere expirare, vehementes potius tumultus ex contra-

tracto ſpiritu, qui indè maximè infeſtus exit: preſertim vbi puer conſpicuè deſijt creſcere, & ſeminalem uim incipit emittere, quod vocant hircire, vt latiùs Ar. ſt 13. ploblemat. 8. explicat.

Eandem patiuntur corruptionem pudenda tā viri, quàm mulieris, vbi ſemen emittere incæperit, & in abluendis partibus minus, quam decet, accurati fuerint, ſed frequentius, & infeſtius hoc malum mulier patitur quia penitiora, & latiora habet loca, quibus corrumpendus humor detineri poſſit.

Ita vrina, & alui egeſtio vel puris admixtione, quod ab interno aliquo vlcere emanet, ſolito horridior ſit, vel caloris aliquo augmento, vel mora.

Pedes vniuerſæ cutis fontem ſequuntur, ſed eò fædius olent; quo in infimo loco ſiti emiſſarum ſordium plus admittunt, & quia ferè teguntur, admiſſis ſordibus aditum liberum non prebent.

Omnium cauſa primitiua poteſt eſſe vſus frequens alimenti, quod facile corrupatur, quale ferè eſt omne humidum alimentum, & pingue, præſertim ſi crebrò, & multum aſſumatur, adeò vt concoqui nequeat, & in ore præſertim caro dentibus mandendo intermixta, itē vini immodica potio quoſcunque odores vehementiores reddit; item hyoſciamo vti, & cicere, aut faba cruda.

Somni longiores, & ocia corruptionis cauſæ præcipuæ perhibentur, & omnia immota putreſcere omni patet experimento; quare etiam retenta excrementa & fædius olent, vbi eruperint, & interim, ſi qui flatus ex his diſcedunt, nares peſſimo odore contingunt; eandemq; ocij ſortem ſequitur ignauia, qua quis ſe ipſum lauare, caput pectere, nares emungere, os abluere, alas detergere; puden-

da curare, excrementa deponere, pedes a ſordibus liberare, cutem vniuerſam ab omni labe immunem facere, & conſeruare neglexerit.

Graueolentia per ſe nota eſt, imò hoc ipſo nocet, & non aliàs quo nota eſt, verùm, quia ferè tegitur, notis opus eſt, quibus iugandi caueant; ſcire itaque oportet ferè pingues, & opimos tam mulieres, quam viros male olere, & ex his præſertim, qui carnem albidiorem habent. præterea ex ignauia poteſt ſui corporis incuria deprehendi, quàm ferè corruptionẽ ſequi diximus. Item ſi fæmina, & pinguis, & hirſuta eſt, huic caput male olere intelligas, quod eo certiùs deprehendes, ſi, vbi crines laxat, propè aſſideas, nanque, dum coma dilabitur, ex capillorum radicibus odor, qualis aſſiduo expirat, confertim emittitur. Nares ferè male olent ſimis, os ieiunis, & Ariſt. 15. probl. 7. *qui aliàs pallent, neque pallori maciem adiunctam habent; item ſi quem ſplenè laborare nouerimus non bono habitu, nec laudabili expiratione præditum poſſumus ſuſpicari; præterea homines incurui, & gibbere grauati fædionem habere* Ariſt. 13. probl 10. *olent habitum; & oportet animaduertere nullum odorem eò infelicius occultari, qui ex alis eſt, in his, qui hircire dicuntur,* Ariſt. 13. probl. 9. *ſi quidem eorum odor ferè vnguentis horridior euadit.*

Medentis intentio eò dirigi debet, vt humores putreſcibiles educat, putredinem impediat, & cutem, os, pudenda abluat, & abſtergat, è niſi hæc fieri poſſint, odoratus ſenſum aut auertat, aut decipiat.

Graueolentia peſſimum, & rebelle admodum malum eſt, & coniugia rixis frequentiſſimis horrida minatur; ſi quidem forma, quodcunque oculi obiectum faciliùs occultatur, & per delicatiſſima oculi inſtrumenta minori impetu fertur, nec adeò craſſam ſpeciem præſefert præterea, & quæ ſunt in

colore cutis vitia, & quæ in mala membrorum diſpoſitione quam plurima ſarcit gratia, & congreſſus hilaritas. odor grauior erumpit, quo corpora magis propinqua ſunt, & quo liberiùs hiant luſibus venereis; neque nox, neque vmbra, prauum habitum tegere poteſt; quæ deformem tegit. Tamen niſi incurabili aliquo corporis vitio putredo oritur, poteſt interdũ niſi prorſus euitari ſaltẽ mitior reddi. & ferè unguenta ſpẽ præbẽt, vbi ipſa ſudori male olenti admixta olent ſuauiùs, Ariſt. 13. probl. 11. *namque vbi & multa, & intenſa putredo eſt eadem fœdat vnguenta, ut grauius oleant, e nihil hac aura eſt efficacius thedis nuptialibus extinguendis.*

Caput ſæpe fricandum, & pectendum eſt, cui male olet, vt incluſus humor expiret, & , ſi acor, aut aliud vlcus, aut cruſta eſt, ea cranda eſt, pro ratione mali; ita in naribus ozenæ, aut polypi cura aliundè petenda eſt; pariterq; de vitijs dẽtiũ aliàs dicẽdũ eſt, et omniũ partiũ penè vna cura eſt ablutio frequẽs.

Item aerem oportet fugere craſſum, & vliginoſum, quo caput humeſcere, & ſplen intumeſcere conſueuit; panem comedere bis coctum, carnes aſſas, & nunquam in faciem alteriùs ieiunũ loqui, Ouidius

Si grauis oris odor nunquam ieiuna loquaris,

Ariſt. in problematib. damnat legumina oĩa cruda, quia graue ſpiritũ reddunt, et præſertim viridia, damnet etiã Aui- 13. prob. 7. *cennas vſum fænigreci; laudat caſiam, aſparagum, apium & omnia, quæ vrinam mouent, credo quia humorem toti corpori detrahunt, Oportet etiam a cibo vino os abluere, Vigilare potius & exerceri, & crebro nares emungere, & ſubindè atracto plantaginis ſucco detergere; aures mundare; vrinam ciere, et alui ageſtiones procurare, et frequenti balneo pedes, et vniuerſam cutem defæcare, et præ cæteris abſti-*

nere a Venereis, nihil enim eſt, quod fædius corpus corrumpat concubitu frequenti, & importuno, quo omnis concoctio perturbatur, et ſordes ad uniuerſam cutem prolapſæ ſpiritum traſmutatem excipiunt, & corrumpuntur.

OFFICINÆ.

Ad Fætorem vniuerſæ cutis.

R. fol. Siſimbrij
Mentę
Calamenthi
Citri
Salicis } ã m. ij
Aquæ com.
Viui rubri } ã. lib. ij
Aluminis vn. 1. ss
Bulliãt omnia ſimul & colatura perfundatur cutis vniuerſa.
vel
Aluminis vn. 1 ss
R. Fol. fl. roſarum
Iridis
Sampſuci
Abrotani
Citri } ã. m. ij
Corticum citri
Sandalorum citr.
Cyperi } ã. vn. 1
Salis vn. ij
Vini rubri lib. iiij
Bulliant S. A. ad conſ. 1 ſeſt.
& in finem adde
Spec. aromat. ros.
Trium Sandal } ã. 3 iij.
M. abluatur vniuerſa cutis
inde

R. Farinæ lupinorum
Erui
Lentium } ã. v. 1. ss
Ex aqua roſarum abſterg cutis poſt ablutionem.
inde
R. Olei myrthini
Maſtichini
Roſati } ã. vn. ss
M. inung. vniuerſa cutis poſt abſterſionem.
vel
R. Olei myrthini vn. 1. ss
Pulu cariophylli
Myrrhæ
Aloes } ã ſc. 1
Ceræ parum M. pro inunt.

Capitis ablutio

R. fol. lauri
Oleaſtri
Citri
Saluię
Betonicę
Pulegij } ã m. ij
Fl. camomillæ
Squinanthi
Roſarum } ã. m. 1

Lixiui. cineribus vitis lib. vj.
M. fiat inf. per noctem & inde ebull. ad conſ. ss. & decoct. caput abluatur

vel

R. fol. lauri, Citri, Saluiæ ã. m. ij
Roris marini, Sampuſci, Amaraci ã. m. 1
Cariophyllorum, Myrrhæ, Aloes, Stichados ã. vn. ss
Salis vn. 1
Vini albi lib. iiij
Fiat inf. & ebull. circularis S. A. & colatura caput abluatur.

Ad nares graueolentes

R aquæ plantag., Roſarum ã. vn. ss
Saccaron ʒ. ij
Aceti albi ʒ. 1
M. & poſtquam bene fuerint emunctæ nares attrahitur bis die,

vel

R. fol. ſumac. m. 1
Ligni ſandal., Myrrhæ ã. ʒ ij
Bulliant in ſuff. q. ſucci granat. & decoctio atrahatur naribus.

Ad grauem oris halitum;

R. ligni ſandal., Aloes, Guaiaci, Lentiſci ã. vn. ss
Aceti roſati, Vini granat. ã. lib. ss
Aluminis ʒ. ij
Fiat inf. per hor s 24. & inde ebull. circularis per horas 4. & decoct. ore cõtineatur.

vel

R. corticum citri vn. ss
Caryophyll., Cinnamomi, Macis ã ʒ. ss
Vini albi gener. lib. ij. fiat inf. per horas 24 & inde ebull. circularis per 3. horas & colaturæ adde,
Saccaron vn. 1 ss
Capiat ieiunus vn. ij

Ad fætorem alarum

R. Sãdal. citr. myrrhæ, Cinnamomi, folij, Spicæ, roſarum, Aluminis ã. ʒ ss
Tutiæ, Lythargyrij ã. ʒ iij
Caphuræ ʒ ss
Cum aqua roſ. fiant troch. S. A. quibus ex aceto alæ liniantur. vel

R. Spicę, amomi, Cariophylli, caſsia, Xilobalſami ã. ʒ. iij
Coſti, blactæ, bizãt, Aſari, ſampſuſci ã. ʒ ij
M. terantur ex vino aromatico, & liniantur alæ.

vel

R. aceti acerrimi vn. iiij
Myrrę vn. ss
Salis ʒ ij
M. & abluantur alæ.

Ad fętorem pudendorum

R Sandal rubri, Lentiſci ã. vn. ss

Cor:

Corticis ligni G. ʒ ij
Fol. floros, rubr. }
Folij } ã. ʒ I
Vini albi lib. ij. incid. & inf. S. A. & bulliant vt viri pudenda abluantur ſi adſit inflam.

vel

℞. Corticis ligni G. vn. I
Mirrhæ }
Aloes }
Cinnamomi } ã. ʒ ij
Caryophyll. }
Vini albi lib. iiij. fiat inf. & bull. pro ablutione pudēd. mulieris.

Ad fetorem pedum,

℞. fol. abſyntij, ſaluię }
Oleaſtri, roſarum } ã. m. ij
Mirthi, menthæ }
Pul. myrrhæ }
Aluminis } ã. vn. ss
Vini albi lib. iij M: bulliant S. A. decoctione abluantur pedes.

vel

℞. Corticis ligni G, vn. I
Sandal. rubri }
Ligni lentiſci } ã. vn ss
Fol. ſumach }
Mirthi }
Cupreſſi } ã. m. I
Lentiſci }
Roſarum }
Aluminis }
ſalis } ã. ʒ iij
Aquæ com lib. viij.
Fiat inf. per horas 24. & inde ebullitio ad conſu I quar. pro ablutione pedum.

De Vocis aſpritudine.

Diximus de his, quæ oculos, et nares offendunt; ſequitur etiam aliquid dicendum de vocis aſpritudine, qua interdum non mediocriter aures læduntur. Aſpritudinem voco inæqualitatem, quæ duobus præcipuis modis accidit & in ſono prorſus intercepto; et in eodem continuo quidem, ſed non æqualiter procedente, adeò vt vna pars ſonì grauior, alia acutior ſit; hi, quibus uox prorſus intercipitur a latinis appellantur balbi a græcis τραυλη, *à quibus noſtrum uulgus nomen accepit: ab arabibus* الألثغ *hi uero, quibus non intercepta, ſed inæqualis; et aſpera uox eſt, racui dicuntur a latinis, a græcis* βραγχωδες, *ab arabibus eorum affectio appellatur* بحة الصوت.

Bal-

Balbos facit calor vehemens, qui facilè concitetur, quod in fæmina rarò accidit, niſi ea virago eſt. efficit etiam inſtrumentorum, quæ vocis inſeruiant mala conſtitutio; et quanquam omnis aſpritudo a ſiccitate eſſe feratur, tamen hæc plerunque ab humore eſt, qui per vocis inſtrumenta diffuſus ea efficit inæqualia, et quaſi aſpera: Ex cauſis primitiuis quælibet damnari poteſt, a qua iſte humor, aut augeri, aut in fauces moueri potuerit, et præſertìm frequens aeris mutatio ex calido in frigidum, aut ex frigido in calidum, item aer craſſus, et humidus; mora longa ſub ſole. cibi humidi, aut pituitoſi ſomnus ſuperfluus; et immodica quies; excrementorum retentio, & animi incoſtantia.

Hoc malum per ſe notum eſt et hæc eſt differentia inter balbos, et raucos, quod balbi plerumque etiam furioſi ſunt, parùm loquuntur. et ſi quando vehementius ad loquendum concitantur vox prorſus intercipitur, et nihil loqui valent; rauci uerò, vbi placidiùs loquuntur, grauiorem vocē edunt; vbi verò concitantur, nō intercipitur eorum uox, ſed acuitur, et exaſperatur. Atque balbi ferè ex natura ſunt, et a pueritia; rauci verò plurimum a pubertate ſunt, et multis aduenientibus tales fiunt, aut ex ſupradictis, aut ex morbis gutturis a quibus eroſa, aut exaſperata vocis organa fuerint.

Balbi caloris vehementia refrenanda eſt, rauci humor abſumendus, aut, ſi quid demptum a morbo eſt, reſtituendū: Medici conſilium de refrenanda caloris vehementia expleri non poteſt, dum calor ex natura eſt. humor verò, qui raucedinem facit, tolli poteſt, et ſi recens eſt carnis in vua, aut parte proxima abſuntio poterit reſtitui; cæterùm, ſi guttur male figuratum ex natura eſt, aut ſi antiqua eroſio, et lata eſt fruſtrà curam ſuſcipimus.

Cura

Cura neque manu, neque pharmaco quicquam prodeſſe poteſt in balbo, quia malum ex natura eſt, quæ non niſi conſuetudine, quæ altera natura dicitur, vinci poteſt, at conſuetudo in victus ratione locum habet, non in catarcticis, aut venæ ſectione, aut vſtione.

Quare balbi aerem incolant frigidum, & humidum cibosq: ſimiles edant; panem parum coctum; carnes vituli aut agni annui, orizam, laganum, iurulenta omnia, nihil aromatibus conditum, nullum ex bulbis bibant aquam leuem, frigidam: dormiant quamplurimum: & quieſcant: curentq; frequentem excrementorum exitum: animunq; ſemper pacatum habeant, & omnem loquendi occaſionem fugiant, dum teſtes adſunt, ſolitarij verò dum ſunt, loquantur aſſiduo, vt aſſueſcant.

Rauci non prorſus ab aere, aut frigido heduntur, aut calido; ſed ab inæquali, quando modò calor, modò frigus ſuperat; hoc enim maximè grauedines, ac deſtillationes mouet; eademq; ratione cauere debent a quacumque occaſione, qua corpus modò incaleſcere poſſit, modò refrigerari: propterea lenia admittant cibaria & æquali ſemper meſura, horiſq; ſtatutis, & conſuetis: non acida comedant, non ſtiptica, non acria, præter quàm medicinæ gratia: & in cæteris omnibus mediocritatem ſeruent dormiendo, vigilando, ambulando, vt ſenſim ambulent, calefacti non ſtatim ab omni exercitatione deſiſtant, nec illico denudentur, aut ſuſtineant veſtibus grauari; fugiantq; omnes animi concitationes: in his enim quàm maximè hoc vitium proditur, & quàm minimè occultatur.

Balbus a pueritia animaduertere oportet an ligula, quæ ſub lingua eſt, cum modo ſecta ſit; & niſi bene ſecta fuerit

ſe-

ſecundum rationem ſecare.

Qui rauci uenæ ſectione curantur, horum morbus recens eſt, nec ad noſtrum inſtitutum pertinet.

OFFICINAE.

Ad Leniendam vocem.

R. vitelli oui elixati
Siſami excorti
Butyri } ã. vn. ss
M. capiat quotidie tribus vicibus.

vel

R. Caricas pingues n. v.
Calamenthi vn. ss
Aquæ violarum lib. 1
Fiat decoctio S. A. & colaturæ adde gummi q. s. vt redigatur ad mellis conſiſt. & aſſumatur.

vel

R. ſucci liquiritiæ
Myrrhę
Thuris } ã ʒ. 1
Croci ſcr. ss
Sapæ vn. ij
M. & vtere lambendo.

vel

R. Belgioin ʒ 1. ss
Croci gr. vj
Mellis vn. 1
M. coque donec fieri poſſint pilulę, quarum vna detineatur ſub lingua.

vel

R. Croci gr. vj
Piperis longi ſcr. 1
Zingiberis ʒ ij
Amyli vn. 1
Mellis vn. ij
Coquãtur leniter, donec fiant pilulæ, quibus utit. ut ſupra

vel

R. Olei Amygd. d.
Amyli
Saccaron } ã. vn. 1
Draganti ʒ. iij
Piperis longi
Cubebarum } ã. ʒ. 1. ss
M. vtitor lambendo, vbi cantus exigitur.

De cutis duritiæ, aſpritudine, & craſſitie.

Cutis durities, aſpritudo, & craſſities ad poſtremum ſenſum nempe ad tactũ pertinent, nõ eadem vitia ſunt & neque eaſdem cauſas habent, ſed, quia in proximo ſunt, & breuibus ſingula ſunt ex pẽdẽda, eodẽ capite comprehendã,

nomina ex his, quæ de capillis diximus, patent. ſunt igitur vitia, quibus cutis qualitas mutatur, & forma læditur; omnium cauſa ſiccitatis eſt, & quanquam in cute, quæ craſſa eſt, videtur ex pituita eſſe, quæ humida eſt, tamen leuis cutis fieret ex pituita, niſi præter morem exiccaretur, & lenta fieret. cutis dura, & aſpera eſt, quæ tangenti difficilis ingratum illi ſenſum imprimit; craſſa hoc idem efficit in tangente, ſed ſenſum etiam habes, & inconſpicuum efficit in eo, qui tangitur: ideò duo priora vitia ex ſiccitate proueniunt ſeu interna, ſeu externa; interna, & ex natura eſſe poteſt, vt in his, qui calidi admodum, & ſicci ſunt; vel ex morbo, vt in ecticis, & longa valetudine conſumptis. externa cauſa poteſt eſſe ſolis ardor, ſi quis diu illi ex poſitus exerceatur, aut pulueris volutatio, certaq; exercitationum genera, præcipueq; in artibus, quæ igne vtuntur, & aſpera aſſiduo tractant. Si interna cauſa aſpritudinis eſt, proterui hominis mores oſtendunt, quiq; ſibi ipſi probatas, ac ſtabiles mentis imagines habeat; morbus quoque tales inducere mores ſolet, itaque ſi noua prauitas eſt, ex morbo, non ex natura ſiccitas eſt; tamẽ ex artis ſorditie, & humili hominis fortuna ingenuos mores expectare non conſueuimus; nec quicquam admodum diuerſum ſignificare ſolet durities ab aſpritudine; eſt enim, & in aſpritudine durities, ſed in duritie æqualitas eſt, craſſities ignauiam ferè adiunctam habet, & bonam mentem, & validum corpus, quanquàm ſine ſolertia, & ſine agilitate.

Oportet calorem internum lenire, externum fugere, artes, & exercitationes, ſi fieri poteſt, mutare, qui ea cutis vitia cupit demere quæ compleri, ubi cauſa interna eſt, difficilè quidem eſt, ſed non ſine ſpe; ſi cauſa externa eſt, facilè hac remota poſſumus aſperitatem depellere, niſi iam longa conſuetudine

dine in quaſi naturam malum tranſiuerit.

Itaq; aerem quærant lenem, frigidum, & humidum, qui cutem molliorem quærunt, ſed nunquam membra ventorum rigori nuda exponant quia potius durarentur; comedāt quā plurimum, & frequenter panes ex ſiligine parum coctos ſine ſale, ſine fermento: carnes pinguium animalium, præcipuèq; vituli, atque agni, & piſcium cuiuſcunque generis, dummodo non ſaliantur, ſed præ cæteris ſunt purpuræ, & conchilia, & quadrupedum partes extremæ, præter quam in craſſitie; vt vngues, pectunculi, roſtra, vuluæ, & partes aliæ glutinoſæ; bona etiam ſunt oua ſorbilia, laganum, zea, hordeum: omnia iurulenta. potus ſit aqua; ſomnus noctu quantum longiſſimus eſſe poteſt, & etiam longis diebus per æſtatem meridiari: Balneo vti frequenti, & præſertim a cibo, tum vngi, aut oleo ex græcis nucibus, quas amygdalas vocant, vel quocumque alio vnguine, etiam oleo ex oliuis, poſtea iterum lauari, & poſtremo corpus inunctum reliquere; animumq; quantum fieri poteſt ſuauibus cogitationibus mulcere,

Qui craſſam cutem habent, huic oppoſitam victus rationem exigunt; vt ſæpius exerceri, ruri plurimùm eſſe, venari, aſſiduiſq; laboribus cutem abſumere diximus enim differre craſſam cutem a dura; ideoq. his aer calidus, & ſiccus eſt oportunus; loca aſpera, & ſeptentrionibus expoſita. panis biscoctus, ſalitus, ac fermentatus, caro macra, eaq; graciliū ferarum, aues montanæ minuſculæ, aſſa omnia, & ſale multo condita, ſed modica quantitate, & raro aſſūpta; vigilare quam plurimùm; ieiunū balneari in aqua marina, aut alias ſalita, aut ſulphurea; nunquam vngi; & fuſam aluum continere; animumq; ſolicitudinibus, & rixis agitare:

OFFICINÆ.

Ad Cutis duritiem.

R. Belzoin ʒ I
Ammoniaci vn. ss
Med. cr. vituli vn. I
M. ſ. A. & liniatur cutis.

vel

R. Olei amygd. d.
Violacei ã vn. I
E vitell. ou.
Cerę parum
M. liniatur cutis

vel

R. Mucill. ſem. lini
Fęnug.
pſyllij ã. vn. I
Amyli vn. ss
M. liniatur cutis

Ad cutis aſpritudinem

R. vit. ou. n. iij.
Sebi hedini vn. I. ss
Draganti un. ss
M. liniatur cutis.

vel

R. Sem. lini
Fænigræci
Maluæ
Violarum ã. un. I
Fol. maluę m. ij
Ammoniaci
Bdellii ã. vn. ss
Albumina ou. n. x
Decoctionis cancr. fl. lib. iiij
Fiat inf. ſ. A. per dies 3. & inde extillatio, qua liniatur cutis.

Ad cutis craſſitiem

R. ping. ſuillæ vn. iij
Aſari
Cinnamomi
Cubebarum
Sinapis ã. ʒ ss
Contundenda cond. ſubtiliter, & M. pinguedini, qua cutis liniatur.

De Furfure, ſeu porrigine.

Aſpritudinis ſpecies furfur eſt, quæ πυϑυρος à græcis dicitur, ab arabibus الحزاز fit plerunque a materia acri, et nitroſa; quam ſanguis melancholicus in ſupremã capitis cutem trãſponit, ibique uel uitio humoris admodum rebellis ad traſmutationem: uel etiam quandoque uitio alteratricis deſeritur quod alimentum cutis eſſe debebant, et dempto glutine friatur, de qua Samonicus.

Eſt

Eſt inſenſibilis morbus,ſed noxia forma;
Qum caput immenſa pexum porrigine ningit
Copia farris vti frangentibus ędita ſaxis.

Vt hoc malum arceatur, oportet ſanguinem defæcare, materiam,qua cutis imbuta eſt,detergere, et facultatem nutrientem cuti integram reddere. In quibus peragendis tres gradus porriginis ſunt animaduertendi: alia enim porrigo leuis dicitur, quæ facilè diſcutitur, credo,quia vitium non eſt in facultate,ſed in materia,quæ tamen non admodum rebellis ſit; ſecundus gradus eius eſt, quæ et a facultate ſimul, et a vitio materiæ pendet, ſed in qua vitium non admodum vehemens ſit; et hæc ſpecies porriginis validiora medicamenta inquirit, tertius gradus eius eſt, cuius acredo vehemens eſt adeò,vt cutem exedat, et vlcus faciat,et hoc malum curam habet difficillimam.

Hanc poterit maluæ radix decocta leuare,
Aut tu fæniculum nitrumq; & ſulphura viua
Contere,deinde caput permixtis obline cunctis,
Furfuribuſq; nouis durum miſcebis acetum,
Et varios crines tali des vnguine puros.
Prodeſt & tarda demptus teſtudine ſanguis,
Et Prodeſt cedro demiſſus ab arbore ſuccus,
Deſinet interea glomerari farrea nubes,
Ceſſabitq; grauis crebræ porriginis imber.

Leuior porrigo oleo ex amaris nucibus,et roſa depellitur. grauior his etiam opus habet,quæ abſtergunt,vt eſt decoctio ſeminum lini, et fænigræci, et althea: poſt quorum vſum caput inungitur. vbi uerò ulcus eſt, manu quoque opus eſt, et ſanguinem mittere ante purgationem, & caput abradere; purgare oportet pilulis fætidis con-

confectione Amech. aut ſyr. e polypodio pro vt liquidum, aut medium, aut ſolidum medicamentum expoſcitur.

OFFICINÆ.

Ablutio leuis ad furfur.

R. Sem. lini, Fænigreci, Altheæ, Cydoniorũ ã. p. 1
Aceti lib. 1
Aquæ com. lib. iij
Contund. ſem & fiat inf. per diem, & inde ebull. ad cõſ. 1. quar. & colatura abluatur caput.

vel

R. fol. Salicis, cannabis, Siſami, apii ã. m. 1
Aceti vn. ij. vini albi lib. ij. fiat decoctio.

vel

R. Farinæ ciceris, Lupini, Fabarum, Fænigręci ã. vn. 1
Cretæ cymoliæ, Draganti, Thuris ã. vn. ss
Aceti albi vn 1
Vini albi q. s. vt dicta diſoluantur pro vſu.

vel

R. Cacumin. mori pulu. vn. 1
Myrobalan. citr. vn. ss
Fol. ſalicis exicc. ʒ ij
Omnia in pulu. redig. & ex oleo amygd. amar. liniatur cutis capitis.

Fortiora ad porriginem

R. Fellis tauri vn. iij.
pulu. ſtaphis agr., Nitri, Sinapis ã. vn. 1
M. liniatur cutis

vel

R. Olei rutacei, Keirini ã. vn. ij
Fæcis vini, Cretæ cimoliæ, Calamenthi, Sulphuris, Chalchanthi ã. ʒ 1
M. liniatur caput.

vel

R. Vrinę aſini lib. vi
Saponis dam. lib. ss
M. & abluatur caput

vel

R. pulpæ colocynthi ʒ ij
Rutæ agreſtis, Fol. ſalicis ã. vn. 1
Fellis taurini, Farinæ lupinorum ã. vn ij
Vrinæ pueri lib. ij
Lixiuii, e cineribus vitis lib. iij
Bull. omnia ſimul poſt infuſionem, & colatura abluatur caput.

De

De Pediculis.

F*AEdiſſima aſperitas eſt, quæ ex quibuſdam vermibus pendet, quos latini, credo, a multis pedibus pediculos dixere, græcis* φθεὶρ, *arabibus* القمل *cauſa ab omnibus humori traditur, & plurimi non ab omni humore pediculū gigni arbitrātur, ſed ab eo, in quo vis quædam ſeminalis admixta eſt; quam, credo, melius diceremus putredinis originē, quàm generationis, vt ſemen eſt, quia in pueris vis generandi, nec ſemen eſt, & tamen hi pediculis maximè abundant: item ex Columella alia bruta animantia ſunt, quæ pediculos nutriunt. eſt igitur putredo quæ ſeminium comune in omnibus animantibus, & inanimis eſt; neque, qui pediculos ex ſe ortos occidit, parricida eſt, quia non ex ſemine, ſed ex ſudore putreſcente oriuntur. ex cauſis procatarticis creditur omnis aeris mutatio; alij credunt non aeris, ſed aquarum mutationem cauſam eſſe. credo, potius quia, qui aerem mutant, etiam a ſolito ſui corporis cultu aliquanto recedunt, vnde potiſſimum hi vermes procedunt. ex cibis omnes lenti, & dulces pediculos generant, quia lenta excrementa ad cutem deducunt, vt ficus, & vua paſſa, nuces & iuglandes. & auellanæ præſertim ex ſaccaron, aut mellæ conditæ; item bibere melicratum; plurimum dormire: veſtimenta raro nouare, ablutiones intermittere, & exercitationes, & ſudores non abſtergere, aut alia excrementa continere, & ignauiæ ſe dedere pedico ſum facere ſolet, ac præcæteris veneris cogitationes, & luſus.*

Nati pediculi ſunt occidendi, et, ſi quas lendes pepererint, hæ quoque ſunt enecandæ, poſtea ab omni ſorde cutis mundanda eſt, ac demùm, ſi malum perſeuertet, totum

quo-

quoque purgandum eſt.

Morbus pedicularis, vbi cauſam habuerit extraneam, facilè tollitur mutata victus ratione; ſi ex innata humiditate fit, vt in his, qui carnes albidiores habent, dificiliùs remouetur, ſi vitium eſt in humoribus, ferè nunquam ex toto vincitur.

Pediculi, et lendes facilè occiduntur vnguine, quod ex argento viuo paretur; et victus ratio eò debet tendere, vt humiditatem, et putredinem non nutriat, vt eſt degere ſub aere ſicco, et montano, veſci pane biscocto, ac ſalito, carnibus aſſis, et plerumque ex venatione, dimittere legumina, et fructus omnes, qui paſſi comeduntur, vt vua, et ficus, et dactili, non comedere nuces, ac præſertim iugulandes; et omnia fugere ex dulci condita: ſed omnia condiantur ex acri, et acido, vinum bibatur nigrum, et auſterum: vigilare, exerceri: ſed, ſi ab exercitatione ſudor ſequatur, eum abſtergere oportet, et veſtimenta ſæpe mutare, et interna cutiq; proxima ex lino, externa ex ſerico. balneum ſit frequens, ſed præcipuè ex aqua marina, aut aliàs ſalſa, et poſt balneum cutis inungenda non eſt, ſed abſtergenda amaris pulueribus, vt ex lupinis, lauro, colocynthide.

Ad Phtiriaſin.

R. Olei laurini Adipis ſuilli	ã. vn. ij	Olei Spicæ ʒ ij Argenti viui vn. ss
Staphis agrię Ellebori albi	ã. ʒ I	M. ſiat vng. S. A. vel

Recip.

R. Fol. ſumac.
Acetoſæ
Granat.
cupreſsi — ã. lib.ſs
Aluminis
Salis — ã. vn. ij
Aq. com. lib. xij
Bull. ad conſ. 1. ſeſt. & ea decoctione abluatur cutis extra caput.

vel

R. Fol. calamẽti mont.
Pyrethri
Siſimbrij
Polij
Aniſi
Pulegij — ã. lib.ſs

Rad. capparis
Altheæ
Acetoſæ
Semin. vrticæ — â. vn. ij
Aq. com. lib. xij
Fiat inf. & dec. ſ. A. qua abluatur caput.

vel

R. Cinabrij
Colocynthidis — ã. ſcr.ſs
M. demittantur in ignem, & excipiatur fumus panno, quo caput tegatur.

vel

R. Vng. roſati vn. 1.
Argenti viui ʒ 1
M. S. A. & inung. pars.

Noxia corporibus quædam de corpore noſtro
Progenuit natura volens abrumpere ſomnos
Senſibus admonitis, vigileſq; incendere curas:
Sed quis non paueat Pherecydis fata tragædi,
Quî nimio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum quem morte tulerunt,
Sylla quoq; infælix tali languore pereſus
Corruit, & fædo ſe vidit ab agmine vinci.
Sæpius ergo decet mordax aurire ſinapi,
Vel nitro, & ſale permixtis, acidoq; liquore
Laxatis (vt ſint ſimul allia) tangere corpus,
Aut lachrymis hederæ, aut ſucco perfundere cedri.
Quin etiam furfur mixto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducit iniquas,
Et quidquid cerebri defendit ſylua capilli.

Ad Syrone		R. Aceti acerrimi	lib. ss
R. Olei com.	vn. ij	Salis com.	vn. i
Argenti viui	vn. i	Aloes	ʒ ij
Ceræ albę	vn. ss	M. & coque eaq; decoctione utaris.	
M. S. A. & vtere.			
vel			

De Sciſſuris.

Sciſſura græcè ῥωγὴ*, arabicè* الشقوق *Vnde noſtrum Vulgus Voces ſcriſsuris nomen dedit. eſt quoddam aſpritudinis genus; pariterq; a ſiccitate pendet, ſiue ea ex naturali temperie ſit, ſiue ex morbo aliquo areſaciente, ſiue ex Victus ratione; Vt plurimum poteſt ſalgama comedere, & aquas bibere thermales, quæ ſalis aliquid, aut aluminis admixtum habent. differt ſciſſura ab vlcere, quia in ſciſſura nihil carnis abſumptum eſt, ſed tantum caro diducta eſt; differt ab aſpritudine, quia in hac cutis continua eſt, in ſciſſura eſt diuiſa. Cæterùm ad curã eadem intentio habenda eſt, Videlicet humeſacere, et, ſi quid nitroſi intus eſt, aut aduſti, educere. quæ proſequi non creditur difficilè, niſi ſciſſuræ oræ duriores factæ fuerint, & naturalem cutis colorem amiſerint. Aer his confert humidus, nam pariter frigidus, atq; calidus ſcindit, ſi cũ ſiccitate eſt; panis requiritur male coctus, ſine ſale, & ſine fermento, caro magnorum animalium, ſed iuniorum, elixa potius, oua ſorbilia, amylum, alica, pulticula, laganum, ptiſana, oriza, lac, hedorum capitula, & pedes, & cerebellum, ac pariter Vitulorum, & agnorum; & omnia glutinoſa Vt oſtreæ, pectines, murices, purpuræ, cochleæ, & canchri fluuiatiles; & quæ cõdiuntur Vua paſſa condiantur, aut defruto, & nucleis pineis cum ſalis momento ſine aroma-*

tibus

tibus ſine ſucco vllo acri; proderit etiam quotidie per multos dies aſſumere vncias duas olei ex græcis nucibus.

OFFICINÆ

Ad Sciſſuras ex frig.

R. fol. betæ
Napi } ã. m. 1
Acaciæ vn. ss
Adipis ſuilli
Hædi
picis humidæ } ã. ℥ iij
M. cum decoctione cancr. fluuiat. liniatur sciſſ.

Ad ſciſſuras ex calore

R. Mucilag. pſyllij
Portulacæ
Succi lactucæ
Violarum } á. vn. 1
Quaſſentur pro vſu

vel

R. Cerati è ceruſſa
Sandalini } ã. vn. 1
M. utitor liniendo:

Ad Sciſſuram labiorum

R. Pingued. cerui
Vituli
Hedi
Porcelli
Olei amygd. dulc. } ã. v. 1. ss
Ceræ albæ vn. 1
Poma appia n. ij
Caryophyll. ſcr. ij
Nucis muſcatę
Stiracis calamitæ } ã. ſcr. j.
Spicę nardi ſcr. ss
Aquæ roſ. q. s. ut fiat ung. S.
A. quo liniantur labia.

Ad ſciſſuram pedum

R. Olei ſiſamini vn. 1
Sarcocollæ
Storacis liquidæ } ã, vn. ss
M. liniantur fiſſuræ.

vel

R. Olei amygd. d.
Mellis } ã. vn. 1
Lythargyrij ℥ vj
Ceræ vn. ss
M. liniantur pedes

Ad ſciſſuras manuum

R. Olei oliuæ vn. 1
Sarcocollæ vn. ss
Pulu. cancri aduſti ℥ iij
M. liniantur manus

Ad ſciſſuras inter digitos.

R. Pomatæ ſupra poſitæ vn. 1
Pulu. polypodij ℥ iij
M. liniantur inter digitos.

PARS QVARTA.

De Scabie Cap. I.

EXpoſitis his morbis, quibus integra cutis alteratur, dicendum de illis ſequitur, in quibus aſpredo non prouenit ex cutis ſola alteratione ſed ei aliquid ſuperadditur, & ex parte corrumpitur. & primò vulgatiſſimum malum occurrit ſcabies, & formæ maximè infeſtum, quod quinque capitibus comprehendemus. ita vt primum de ſcabie ſit, ſecundum de papulis, tertium de igne ſacro, ſeu herpete, quartũ de impetigine, quintum de lepra. Ordiar a ſcabie, quæ a græcis πσωρα, *ab arabibus* جرب *ſ diciturs noſtrum vulgus huius nomen accepiſſe videtur à græco vocabulo* ροιὰ *quod ſignificat malum punicum, cuius acinis ſimillimas puſtulas hoc malum refert, quas, ſi comprimas, vt ex illius acinis ſuccus, ita ex his ſanies erumpit: vel à* ρωμνύω, *hoc eſt valeo, quia, vbi ſcabies erumpit, prauos ſuccos ſegregari ab integris, & in cutem demitti ſignificat. Celſus hoc malũ appellauit humorem cutis, quia a ſcabie ferè humor emanet; & ſi genus ſcabiei ſiccæ ſit: ea, quæ humida eſt ſolam cutem inficere ſolet; arida etiam aliquid carnis ex eſt ex Auicenna.*

Cauſa humidæ ex Galeno eſt prauus ſuccus cuti inhærens, copioſior, & craſſior, quàm in pruriginoſis. Auicennas addit ei vim eſſe corrodendi acutam ſalſam, & ſanguini hunc ſuccum permiſceri, & ad cutem propelli; vbi, qùm tenue euanuerit, craſſum remanet, & putreſcit, & in paruulam puſtulam degenerat; cauſa ſiccæ ex eodem Auicenna

eſt

eſt atra bilis plurima, cui permiſcetur tenuis humor acutus, qui ad cutem compulſus eam pungit; quæ, dum pars tanquam lædentem expellit, prurit, quia puncturæ admixtam delectationem habent eidem conterminam.

Inter externas cauſas adnumeratur craſſus aer, cibiq; craſſi, ſalſi, acuti, amari, aut aromata cibis admixta. potus aquæ è palude, aut aliàs limoſæ, vinum ſalſum, aut dulce, aut acidum, aut alumine, aut ſimili materia alteratum. longæ vigiliæ ſcabiem ſiccam inducunt, item plurima exercitatio inordinata, qua corpus inæqualiter incaleſcat, vt humores adurantur; ac præ cæteris præter morem retenta excrementa ſcabiem pariunt, non tantùm in aluo, ſed maximè ſordium, quæ, niſi a cute depellantur, putreſcunt, & retinendo expirationem puſtulas mouent.

Scabiei multæ differentiæ ſunt, ſed, quia omnes in proximo ſunt, & ſimiles cauſas habent, nec admodum diſſimilem curationem, vno capite comprehendi. humida eſt, quæ puſtulas albas habet; ſicca quæ ad modum aſpera eſt, & crebris quibuſdam quaſi puncturis cutim maculat. hanc græci ἀγρίαν *latini ſcabiem feram vocant, quæ, vbi inueterauit, in impetiginem tranſit, de qua ſuo loco dicendum eſt. hæc ſicca ſcabies a loco, in quo hæret, aliquam differentiam habere videtur: quia, ſi in ſeroto aduenerit, maiorem duritiem contrahit, magis prurit, & interdum vlcus efficit: & quaſi eius diuerſa natura ſit, græci vario vocabulo denominarunt* ποσωρίασιν *&, vbiq; ſit, ſi a craſſiori pituita eſſe apparet, ea ſpecies eſt, quæ a medicis phyzacion dicitur.*

Scabies ab initio paruas puſtulas habet leues, diuiſas, pruriginoſas, quæ poſtea pus contractum & effundunt,

& cruſtam pariunt ſubrubram, eſtq; humor ſub cute rubicundus, ex qua puſtulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam ſicciores. exit ex quibuſdam ſanies, fitq; ex his continuatè exulceratio pruriens, ſerpitq; interdum ſquamea; quædam etiam ab initio apparent arida, quod ferè hyeme euenit, ſtatimq; abeunt, frigus enim humoris plurimum ad cutem efferri reſpuit, ſed tantum tenue quoddam contractā cutem penetrat, & erumpit. huius puſtulæ quo rariores eò maiores eſſe ſolet, quæ in acutum deſinet, eam tenuiore humore fieri cenſendum eſt; latior, & profunda a craſſiore, & hebetiore, ideòq; facultati propellenti craſſior magis reſiſtit, hebetior eandem facultatem minus irritat. Phyzacion paulo durior puſtula eſt, & ſubalbida, ex qua, quod exprimitur, humidum eſt, & vitiliginis in morem, & lepræ ſcabies exacerbari dicitur, & pruritum vehementiorem excitare dū inſtat pluuia, quia auſtri ferè a mari veniunt, & cutem rarefaciunt, & ſalſos attrahunt humores ad eam; & ita intelligendus eſt, vt credo, Galenus cum dicit inſtante pluuia humores frigidiores, ac pituitoſiores fieri, hoc eſt a cute rarefactā faciliùs excipi; uel potius dicamus, veluti in cælis sūma aeris perturbatio oritur, quando inſtat pluuia: ſimile quoddā noſtris corporibus accidere, a quo pruritus excitari poſſit.

In omni ſcabie corpus purgandum eſt, in humida a craſſa pituita; in ſicca aut a ſalſa, aut ab atra bile. poſtea praui humores, quibus cutis imbuta eſt, euocandi ſunt, atque exiccandi; tum cuti robur addendum, quod benè ſuccedit eius poros compellendo, ne amplius excipiant humores influentes.

Autumno vt plurimum ſcabies fera oritur; Vere mitior; quæ alio tempore euenit, niſi ex victus ratione eſt, prauum corporis habitum ſequitur, et difficiliùs tollitur. In quibuſ-

dam

dam hoc malum ſerpit, atque in alijs quidem ex toto deſinit, in alijs certo tempore anni reuertitur. cæteris paribus quo aſperiorem cutem facit, quòq; altius prurit, minus facilè diſcutitur: non tamen ſemper malum minatur, ſed bonum etiam interdum pollicetur, & indicium præbet ſegregari a ſanguine prauos humores.

In victus ratione ab his omnibus cauendum eſt, a quibus fieri ſcabiem diximus, quærenduſq; eſt aer tenuis, cibi melliores insipidi, boni chimi, & præſertim in antiqua ſcabie humeſcentes, & attenuantes, et qui non facilè putreſcant; ambubeia proficua erit, ſi ex iure quoquatur; lac recens in antiqua, & ſicca proderit; pro potu, aut vinum tenue; & lene, aut aqua cum ſaccaron eſſe debet. in arida condiendi cibi ſunt ex oleo, ſed ex græcis nucibus, aut ex ſeſamo; nihil peius comedi poteſt carne ſalita, & caſeo uetere. Coitus ad ſcabiem nocentiſſimus eſt, quia putreſcentes halitus euocat ad cutem. Balneũ ſcabiei aridæ præſtantiſſimum remedium eſt; &, ſi puſtulæ minutæ ſunt, oportet in balneo deſudare; ſimulq; ſuper eas nitrum inſpergere, oleoq; vinum miſcere, & ſic vngi, tum deſcendere in ſolium. Aqua maris pruriginoſis & his, qui ab acribus humoribus vellicantur, prodeſt, ſi balneari ſoliti fuerint; neque balneo tantum ſumma cutis purganda eſt, ſed per vices etiam interni ventres, lenibus tamẽ, quia acria exiccant. ideò catharticis id raro facere oportet, ſæpius cibis humidis aſſumendo boraginem, cichoream, oleũ, è græcis nucibus.

Ab initio, dum parantur humores, vena cubiti ſecanda eſt, poſtea per anum ſanguis ducendus; & ſi malum perſeueret, aperienda vena eſt ei membro proximior, in quo plurimum ſcabiei fuerit; quæ, ſi partes ſuperiores occupet, aut capitis

uena

vena aut frontis, aut poſt aures incidenda eſt, ſi inferiores, vena poplitis; fricandæq; hæ partes, donec ſanguis plurimus ſequatur, indè ſale, & aceto condiantur; & in malo diuturno, ſi virtus ferat, etiam denuò, & tertiò ſanguis mittatur, nec ſine ratione erit in ea ſcabie, quàm feram appellari diximus, cucurbitulas cruribus adhibere, etenim craſſus humor eò ferè vergit.

Lenientia eſſe debent ex his, quæ craſſos humores ducunt; &, ſi ſcabies ſicca eſt, in potu adhibita, ſi humida, quæ deglutiuntur; itaque ſiccæ confert roſæ ſuccus cum melle, aut caſiæ medulla humida, & hæc eadem caſia, & aridum peplium, & filicula trita, & melle excepta. Humores parant borago, lupus ſalictarius, fumaria, ambubeia: purgant peplium, filicula, elleborus, myrobalanus omnis trita, & melle excepta, ſed meliùs decocta ex ſero lactis.

Corpore perpurgato, humida ſcabies his ſimplicibus medicamentis oportunè poterit tolli; vt eſt furfur, granatorum cortex, aut vitis aduſtæ, vitis albæ radix, aloes, alumen, amurca, ſtercus canis, ſordes ex gymnaſio, flos æris, lentium farina, ſulphur; quæ vel oleo è cyperis, vel ſalicibus, vel myrtho, vel roſa, vel ficu trita, vel apij, aut oxalidis ſucco, vel pice liquida, vel melle, vel reſina terebinthina excipiuntur, aut ex aqua coquuntur, aut ex aceto teruntur; ſic pro ratione medicamenti ſcabies, aut abluitur, aut fouetur, aut inungitur: Ad aridam ſalubrius adhibentur malua, oleum è nymphea, aut ex uiolis; aut mitiora medicamenta è ſuperioribus eligantur, excipianturq;, aut ſuilla pinguedine, aut butyro, aut decoctione lini.

Purgat medicamentum, quod conſtat ex ſeri lactis triente, epitimi denarijs duobus, vel ex seri lactis, & aqua fumiterræ

terræ ſingulorum ſelibra, myrobalanorum citrinorum, nigrorum ſingulorum denar. iij. epithimi, den. ij. ſalis naphtici den. ij. multa quoq; alia componuntur tùm purgantia aſſumenda, quùm exiccantia applicanda, quæ meliùs fortaſſe erit officinæ præſcribere.

OFFICINAE.

Leniens ad ſcabiem hum.

R. Diacattol. vn. 1
Elect. Indi min. vn. ss
Conf. Amech. ʒ ij
M. fiat boli capi.

Ad aridam

R. Rodom. ſol.
Syr. fum. ſol. } ā. v. ij ss
Diſſ. cum ſero lactis in quo inf. fuerit S. A.
Senæ
Polypodij } â. ʒ
M. pro potu.

Præparans ad humidam.

R. ſyr. buglosſę
Mellis roſ. ſimpl.
Syr. bizantini } ā. vn. ss
Aq. bugloſſæ
Scolopendriæ
Meliſſæ
Luppulorum } á. vn. 1
M pro ſyr. capiat per vices,

Præparans ad aridam

R ſyr. violacei
Enymphea
Cichorea } á. vn ss
Decoct Endiuiæ
Cichoreę
Lactucæ
Violarum } ā. vn. 1
M. pro ſyr. capiat per vices,

Purgans ad humidam,

R. Pilul. alephang.
Aggregat. } ā. ſc. ij. ss
Ellebori prep. gr. vi
Antimoni præp. gr. iij
M capiat in Aur.

Purgans ad aridam,

R. Elect. lenitiui vn. 1
Capiat ſuper bibendo ſeri lactis depurati lib. iiij

Vng. ad ſcab. humidam,

R. Boli arm.
Fol. ſumac
Myrthi
Balauſt. } ā. ʒ ij
Salis
Sulphuris } ā. ʒ 1 ss
Terantur ex aceto, aut ſucco limonis, & liniatur ſcabies.

vel

R. reſinæ terebinthinæ vn. ij
Salis com. vn. 1
Aluminis rocchæ
Ceruſſę } ā. vn. ss
Aceti albi q. s. vt fiat linim. S. A.

vel

R. Sulphuris
Lythargirii } ā. vn. ss

Salis com. ʒ ij
Aceti albi
Olei com. } ℥. s.
vt fiat linim.

vel

R. cineris quernæ
Sulphuris viui } ā. vn. ss
Salis com.
Olei com. q. s. vt fiat linimentum

vel

R Semin. fæniculi } ā. vn. ss
Malicorij
Ex aceto terantur & cum pauco ſalis liniatur ſcabies.

Ad ſcabiem aridam.

R. Olei vn. ij
Therebinthinæ vn. 1 ss
Salis } ā. vn. ss
Ceræ albæ
Butyri } ā. ʒ iij
Ceruſſæ
M. pro linimento

vel

Butyri vn. 1. ss
Spodij
Lythargirij
Myrrhæ } ā. ʒ 1. ss
Cineris
Olei com. q. s. vt fiat linim. S. A.

vel

R. Succi enule } ā vn. 1
Limonis
Stiracis liquidæ vn. 1. ss
Butyrii loti } ā. vn. ij
Triapharmaci
Ouum n. 1
M. liniatur ſcabies.

Ad ſcabiem feram.

R. Succi emulę } ā vn ij
Limonis
Olei roſati vn 1. ss
Aceti albi vn. 1
Spodij
Sulphurii } ā. vn ss
Lythargyrii
M. ad ignem donec humores conſumantur: & liniatur ſcabies

vel

R. hydrargyri ſal. ext.
Sulphur. viui
Thuris } ā v. ss
Lythargyrii
Fol. oleaſtri
Omnia trita macerentur in aceto, inde inter lapides terantur & inſtillatione aq. fiat linimentum, quo vt.

vel

R. Olei laurini
Spicę } ā. vn. ss
Ceruſſæ
M. & vtere.

vel

R. Aloes
Lythargyrii
Auripigmenti
Argenti viui
Tartari } ā. vn. ss
Maſtiches
Thuris
Sulphuris viui
Axungiæ ſuillæ veteris lib. ss
Olei laurini vn. ij
Aceti parum
M. pro inunctione.

vel

R. ſucci radicis inulę } ā. lib. ss
Lapati acuti

buthyri

Buthyri recentis vn. v
Terebinthinæ vn. iij
Picis naualis vn. ij
Argenti viui ʒ ij
vitrioli albi
Aluminis iameni } ã. ʒ 1 ss
ſalis nitri
Sarcocollæ
Lythargyrii } ã. ʒ 1
M. ſ. A. in formam vnguenti.

vel

R. ſucci mentæ
Olei laurini } ã. vn. iiij
Roſarum
Ceruſſę
Sabinæ
Sæpiæ
Cadmiæ } ã. ʒ 1.

Lythargyrii
Aluminis
Argenti viui
Cineris lentiſci
Calamithæ } ã. ʒ ss
Bulliant omnia ſimul uſque ad cons. ſucci, & addẽdo ceræ q. s. fiat linimentum.

vel

R. Succi aſphodeli
Lapathi acuti
Lactis caprifici } â. vn. ij
Tartari triti
Auri pigmenti
Vitrioli
Fuliginis
Aluminis
Nitri
Sulphuris viui } ã. ʒ 1
M. & membra calefacta & fricata illine.

De Papulis. Cap. II.

Papula à græcis ἐξάνθημα, ab arabibus وثي *dicitur; affectio in mento iniucundiſſima a Galeno dicitur, proſerpit enim aliquando per totam faciem, oculoſq; contingit, & extremæ fœditatis cauſa eſt. Celſus a genere puſtularũ diſtinguit; & puſtulas a græcis exanthemata dici aſſerit; uerùm interpretes apud Galenum exanth. papulas vertunt. nigrarum papularum meminit Hipp. & Plinius; & papulas, vbi inueterauerint, in impetiginem degenerare ait Celſus; vt etiam nonnulli lichenes impetiginem vertant. Ideò papularum genus latius habendum a nobis eſt, quàm a Celſo accipiatur, ita tamẽ, vt impetiginẽ excludãt, de quà ſingularis tractatio inſtituenda eſt; at includant ferunculos modernorum (Celſus* l. 5. de cõp. ph. ſec. loc cap. 7. de rẽ. fac. par. C. 11. de humid. vſu T. 11 lib. 28. cap 17. lib. cap. 8.

furunculos taberculis adnumerant, phyzacion, epiniĉtidas, & alios morbos; qui, &, ſi noſtræ conſiderationis non videntur eſſe, quia acuti ferè ſunt, pertinere tamen ad nos dicimus, quia, & ſi breui abſcedant, tamen ſæpè reuertuntur; & quę ſemel apprehenderint frequenter ſoleant infeſtare; & nos ſēper præſentem morbum exiſtimamus, qui ſemper impendet.

Papula apud latinos creditur dicta a papilla, ad cuius ſimilitudinem extuberare creditur: non enim naturalis, & perfecta res a morboſa, & imperfecta nomen accepiſſe credibile eſt; et potius papilla a mamma, quæ papula dicta ſit; diminutiuum dicenda.

Gal. 2. de ſympt, caus C. 8. *Papulæ fiunt dum craſſa, ac lenta materia tenui, et acri, amaræ, nitroſæ, et ſalſæ admiſcetur: acredine enim expultrix irritatur; et a lentore, et craſſitiæ expulſio impeditur; vnde prauus ſuccus ſub cute ſiſtitur; quinque aſſiduo pars tenuior expellatur ea media ſenſatio oritur, quæ inter ſuaue, et moleſtum pruritus dicitur. cutis hunc ſuccum ſiſtit quia denſior carne, et ſe ipſa eſt: ſiue a ſole denſata ſit, ſiue a perflatu rigido, aut affuſione frigidæ ſiue obſtructa, aut a ſordibus, aut a puluere: quare Hipp. ait in calidis lauachris ob oriri furunculos: calida enim attrahit ad cutem, & tenues quidē ſuccos euocat, craſſos verò deſerit; idem euenire in ſudoribus refert Auicennas: exit enim quod tenue in ſudore eſt, fex verò remanet. Ait quoque Hipp. fieri fæminis ex menſium ſub cutem recurſu credibile eſt enim, vbi menſes per conſuetos vteri meatus non ferantur, id ex ſanguinis craſſitie procedere; & iccircò ab eadem craſſitie cutem permeare non poſſe, & proindè puſtulas fieri. Huc etiam reducere oportet ſiue ex frigore, ſiue ex igne, ſiue ex medicamentis fiant, vt Celſus ait. Sed non adeò facile eſt intellectu, quomodo hæ puſtulæ fiant,*

Margin notes: de humid vſu T, 11. — lib. 4. F. 7. T. 3. C. 8.

vt

vt Hipp ait ſi quis ex frigore de repente ad ignem, aut a calida lauacra acceſſerit; his enim ſumma cutis dilatatur potiùs, quàm adſtringatur. Ideò animaduertendum eſt alterum genus papularum eſſe, quo per minimas puſtulas cutis exaſperatur. alterum in quo maiores puſtulæ fiunt, quæq; incendantur; & ex hoc poſtremò genere eſſe, quas Hipp. fieri dixit, quando homo ex aere frigido in calidum tranſit frigus enim compellendo internum calorem auget, vnde ventres hyeme calidiſſimi dicuntur; & in his, qui prauo ſucco repleti ſunt, ex ea compulſione neceſſe eſt inflammatio oriatur, quæ quanquam cutem frigore duratam vrgeat tamen non poteſt vincere; vbi verò quis ex frigore in calidum locum pertranſierit, tunc facilè humor intus incenſus a cute rarefacta excipitur, & papula oritur; vnde Hipp. accuratè refert, ſi quis ex frigore de repente ad ignem feratur papulas oriri, nam ſi quis ex loco frigido ſenſim in calidum tranſeat, non impetu moueri prauos humores, nec papulas magnas fieri; quæ ſudorem plerumque ſequuntur.

Ardentes papulæ, atque immundus olentia ſudor, Virg. 3. georg.
Membra ſequebatur; nec longo deinde moranti
Tempore contactos artus ſacer igni ſedebat.

Ita, cum Hipp. hæ fiunt, qùm quis ex frigido in calidum tranſit, dum verò ex calido in frigidum, minores puſtulæ fiunt, præſertim ſi frigus aduenerit, dum cibi concoctio perficitur, quod tàm interdiù quàm noctu poteſt accidere, verùm quia interdiù raro accidit aerem refrigerari, ideò hoc minorum papularum genus a nocte, quando plerumque accidit, epinictis dicitur; & quanquam omnibus communis refrigeratio ſit, non tamen omnibus hoc malum accidit, quia prauum ſuccum intus eſſe ſupponit, vt ferè eſt his, qui alimentis malis Auic. L. 4 F. 7. T. cap. 1

vtun-

Gal. 2. de ſympt. caus. Au lib. 4. F. 7. T. 3. C. 8. In 3. Hipp. pe mm pp. 3. 3. T. 51.

vtuntur, aut illoti diu permanent, nec ſordes a cute remoue re ſtudent; quo verò differat ignis ſacer a Virgilio poſitus a papulis, Galenus declarat, dum ait; papulæ ſponte ſua erumpunt ad cutem ex craſſis humoribus, quoniam tenues exulcerant, non tument.

Differunt papulæ ratione loci, nanq; epinyctis ferè oritur in partibus eminentioribus, vt quæ facilius ab externo aere excipiuntur, & longius diſtant a caloris fonte. pruritus ſummam cutem occupat. furunculi altius continentur: item papularum aliæ rubent, aliæ aut liuidæ ſunt, aut pallidæ, aut nigræ, aliæ rotondæ, aliæ aliter figuratæ; aliæ minimæ ſunt, aliæ magnæ, ita tamen vt nulla eius puſtula faba maior ſit; maiores enim tumoribus adnumerantur: in alijs pus purum eſt, in alijs non nihil muccoſum, aliæ molles, aliæ duræ ſunt:

Papulæ plerumq hyeme, aut primo vere oriuntur; & fit in illis aſpredo ſimilis ei, quæ ex vrtica naſcitur, eoq; modo rubent, interdum colorem cutis ſeruant; ferè plures varis ſimiles oritur. non nunquam maiores varijs coloribus dixtinctæ, iuxta humorem, qui ſub illis fuerit: atq; in ea, quæ elcodes dicitur, vbi rupta eſt, infra apparet caro quaſi exulcerata. Phyzacion puſtula paulo durior eſt, ſubalbida, acuta, ex qua ipſa, quod exprimitur, humidum eſt. Epimyctis ferè poſt ſudorem naſcitur noctu, aut quando aliàs aer refrigeratur, & hora, qua cibus concoquitur. in ea pruritus vehemens eſt, ita vt acerrimè affligat, colorem vnum non habet, nam, & ſubliuida, & ſub nigra, vel alua eſſe conſueuit; circa quam vehemens inflamatio apparet, & , ſi quando ſuppuratur, reperitur intus exulceratio muccoſa colore humori, ex quo orta eſt, respondente, vt ſupra diximus, dolor ex ea acris eſt, vbi pruritus deſiit. In papulis, quas pruritum, aut exudationē

appel-

appellant, ferè cutis inſenſibiliter exaſperatur, & mox cruſtulæ decidunt, quæ verò propriè papulæ appellantur. aliæ minimis puſtulis cutim exaſperant, rubificant, & leuiter rodunt, mediumq; habent pauxillo leuius, tardè ſerpunt, & in rotundum incipiunt, & procedunt; alia eſt quæ agria, hoc eſt fera, dicitur, in qua ſimiliter quidem, ſed magis cutis exaſperatur, & exulceratur, & roditur, & rubet, & interdum pilos remittit. furunculos magnitudine diſtinguunt, maioreſq; puſtulas appellant, aliàs cæteris notis reſpondent.

In omnibus his craſſi humores attenuandi ſunt, vt educi poſſint: & intus obtundere ne irritent, & lædant; inde cutẽ areſacere ſi exitum prohibet, conſtringere, ſi attrahit ab internis, vnde humores vitioſi purgatione remouendi ſunt.

Epinyctis peſſima puſtula dicitur; quia, etſi facilè recedit, tamen ſæpe reuertitur. papula, quæcunque minus rotunda eſt, difficiliùs ſanatur, & interdum, ſi non ſanetur, vertitur in impetiginem. leuior papula, etiam ſi ſola ieiuni ſaliua quotidie defricetur, ſaneſcit, ac in vniuersũ puſtulæ, quæ a calido humore gignũtur, cito iudicãtur, quæ a frigido, diutius perdurãt: Phizacion, et quæcũq papula durior eſt, molli difficiliùs ſaneſcit.

Ad varia igitur cõuerti curãtis cõſiliũ debet, intereſt enĩ an humor depoſitus ſit ad cutẽ, an attractus; totus ne ſub cute inſederit, an etiã aliquid uitioſi intus remãſerit, quod aſſiduo ad cutẽ trãſponatur. Nãq, ubi humor attrahitur, aer calidus fugiẽdus eſt, et omnis ſudor perflatu coercẽdus, ubi deponitur balneũ cõfert, & aer calidus, qui ſudorẽ moueat; Itẽ virium quoque habẽda ratio, et robuſtus calido in loco: imbecillus minus calido continẽdus. præterea in omni poſtularũ genere cibũ minuere oportet, ac, ſi puſtulæ minutæ ſunt, ac ualde pruriginoſæ, aut dolorificæ, abſtinere ab oĩbus acribus, et extenuantibus. Auic. l. 4. F. 7. T. 3. cap. 9.

eadem ratione nutrix regenda eſt, ſi lactens puer ita affectus eſt ſi verò latiores puſtulæ fiant, & duræ, vt phyzacion, quæ dolorem non exhibent, extenuantibus opus eſt, non tamen acribus, nanque ab omnibus ſalſis, acutis, acidis abſtinendum, neq. caro ſalita, aut piſcis e muria comedendus eſt, abſtinendumq; præſertim a caſeo vetere; vinum circuncidendum eſt, & vigiliæ importunæ, & immodica exercitatio ſed præſertim excrementa quærenda ſunt, & balneo frequenti opus eſt, vt cutis, & munda, & laxa fiat.

Sanguinis miſſio conuenit & curationis gratia, vbi iam papulæ apparuerunt, & præſeruationis, vbi timentur; ad curam ſanguis detrahendus eſt, quandocunq; papulæ eruperint; ad præſeruationem Vere accedente, & in corpore boni habitus. niſi papulæ admodum dolorẽ excitent, & niſi crebræ ſint, cutis fricanda eſt.

Purgare oportet aut ellebro, aut gnici ſemine, aut filicula, aut lactucæ marinæ lacte ſed omnium mitiùs medicamẽtum eſt ſerum lactis aut aſinini, aut bubuli, aut caprini; in quo aut epithimum, aut filicula decoxerit.

Sed quia cutis vitium hoc eſt, ideò externa medicamenta ei magis conueniunt, quæ plurima ab auctoribus proponuntur, ea tamen oportet prudentem medicum dixtinguere iuxta ſuperiùs allatas indicationes. ſi enĩ humor euocandus eſt, crocus benè illinitur ab Auicenna propoſitus, ex quo, & ex lauri folijs recentibus, & lupinis decoctio fit, & ea papulæ abluuntur myrrha quoq. ex aqua mellis, aut lacte detrita illiniri poteſt, & vini fæx, cum anethi ſemine, aphronitrum quoq; laudatur, & vua taminia, thus, & ſulphur, & thamarindi.

Si vero denſanda cutis eſt, herba ſanguinalis teri debet,

&

& ſuper imponi aut galla, aut bolus armena, aut ceruſſa cũ aceto, aut aceti fex.

Eadem ratione medicamenta componuntur; vt ad papulas infantum lapidis pyritis P. xviij. amaræ nuces quinquaginta oleicyathi tres, miſceatur, ſed prius vngi ex ceruſſa, puſtulæ debent; laudat, quoq; Celſus medicamentũ Myronis quod cum alijs melius erit officinæ proponere.

OFFICINÆ.

Ad papulas infantium.

R Lapidis pyritbes vn. 1
Amygd. n. 50
Olei vn. iiij. ss
M. liniātur papulæ poſtquam ceruſſa fuerint vnctę.

Myronis ex Celſo

R Turis, Nitri rubri — ã. ʒ 1
Cantharid. pr., Sulphuris viui — ã. ʒ ij
Farinæ lolii vn. 1
Picis crudę vn. 1. ss
Res. tereb. liq. vn. iii
Nigellæ vn. iiii
Liniantur papulæ ex oleo

ex Galeno.

R. Myrrę ſcr. ii
Calbani vn. ss
æruginis vn. 1
Ammoniaci vn. iii. ss
Spumę argenti vn. iiij
Olei veteris vn. v
Spuma ex oleo coquitur donec parum coierit; poſtea ab igne remotis chalabanum, & ærugo aſpergitur, & rurſus coquitur ad mellis conſiſtentiam, demum myrra additur, & pelle ſeruatur

vel

R. Scyllæ, Hyoſciami, Folia ſambuci — ã. vn. 1
Tuſa, & ex aceto cocta apponantnr.

Ad papulas feruidas,

R Spumæ argenti vn. 1 ss
Fol. rutæ virid. ʒ vi
Aceti, Olei roſacei — ã. q s.

vt fiat linimentum

vel

R. ſpumæ argenti vn. 1. ss
Ceruſſæ vn. 1
Fol. rutæ vir. ʒ vi
Staphis agriæ ʒ 1. ss
Aceti
Olei myrth. } ã q. s.
vt componatur linimentũ.

Ad epinictidas,

R. fol. braſsicę
Solani
Hyoſciami
Rhamni } ã. ʒ ij
Arida terrantur, & melle excepta liniantur

Ad mentagram,

R. Axungiæ porcinæ
Vng. roſati Mes.
Olei roſ. compl.
Ceruſſæ
Succi ſolatri } ã. vn. 1
Lythargyri aurei vn. ss
Auri pigmenti
Arſenici criſtallini } ã. ʒ 1. ss
Terantur, & fiat linimentum S. A.

vel

R. Thuris ʒ ij
Gummi
Atramenti ſut } ã. ʒ 1 ss
Bituminis iudaici
Sulphuris viui } ã. ʒ 1
Aceti q. s., vt contuſis S. A. fiat linimentum

vel

R. Oleum ſulphuris
Quo leuiter liniatur mẽtagra

Ad lichenem

R. Succi ſolatri vn. 1. ss
Axungiæ porcinę
Vng. roſ. Mes.
Olei roſ. completi } ã. vn.
Lythargyri
Ceruſſę } ã. vn. ss
Auri pigmenti
Arſenici cr ſtall. } ã. ʒ 1
Terantur in mortario ac ſeruetur pro vſu.

De igne ſacro. Cap. III.

IGnis ſacer apud latinos interpretes vertitur is morbus qui ἐρυσίπελας *à græcis dicitur; ab arabibus* نار الفارسي *alij tumoribus, alij vlceribus adnumerant. nos ab vtriſq; ſeiungimus. Celſus ulceribus adnumerat, non quòd vlcus ſit, ſed quòd ferè vlcus facit, ita Galenus nos docet. Plinius eryſipelan uertit ignem ſacrum, quem interpretes ſequuntur. Celſus ignem ſacrum diuerſum ab græcorum eryſipelate notis af-* 2.meth.C.2 *fert. Galenus repoſuit eryſipelan inter tumores. Ideò, credo, apud latinos non eſſe proprium nomen eryſipelati reſpondens,*

ſed

ſed græcum eſſe acceptum. atque ignem ſacrum reſpondere herpeti; quod ſignificat repere; & hæc eſt ignis proprietas; & repere hoc malum, quod ignem ſacrum dicimus, & Celſus, & Galenus conueniunt. Et quanquam Celſus, quando loquitur de theriomate, de herpete quoque loquatur, vt propterea diuerſum malum eſſe ab igne ſacro cenſere videatur, tamen ibi græcam vocem recenſet, & diuerſitas morbi in eo conſiſtit, quod herpes eſtiomenus eſt, hoc eſt carnes vorat: at ignis ſacer tantùm ſerpit per ſummam cutem & Celſus, ut hanc differentiam ſeruet in re, in nomine quoque refert; & ſi hoc latinè idem ſignificet, quod illud græcè ſine additione eſthiomeni: ad ignem ſacrum reduci poſſunt cenchria græcorum, & latinorum ſoſter, ita a Pinio appellatur id malũ quod apud noſtrum vulgus dicitur volatica, forſan quia ferè volam aut manus, aut pedis occupat. l. 5. cap. 28. 2. meth. m. cap. 2.

Eſt igitur ignis ſacer aſpredo ſerpens per ſummam cutem a bilis fluore exoriens; del vlcere aliàs dicendum eſt, a qua ignis ſacer, & ab opyaſi aſpredine diſtinguitur: a phagedena verò, quia hoc malum ſerpit per ſummam cutem, illud verò carnes quoque vorat. a bile dicitur gigni, quia nullus humor ignis naturæ proximior eſt. Celſus duo genera conſtituit alterum rubicundum, aut mixtum rubore, atque pallore, exaſperatunq; per puſtulas continuas, quarum nulla altera maior eſt, ſed plurimæ perexiguæ, in his ſemper ferè pus eſt ſerpitq; id nonnunquam ſaneſcente eo, quod primùm vitiatum eſt, nonnunquam etiam exulcerato, vbi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humorq; exit, qui eſſe inter ſaniem, & pus videri poteſt. fit maximè in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuèq; in plantis, quibus verbis deſcribit Celſus cenchriam græcorum, ſeu herpetem miliarem. quod

ſit dum bili aliquid ſanguinis aut pituitæ admiſcetur. alterũ, genus eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed ſine altitudine latum, ſubliuidum, inæqualiter tamen, mediumq; ſaneſcit, extremis procedentibus, & ſæpe id, quod iam ſanum videtur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis, quæ vitiũ receptura eſt tumidior, & durior eſt, coloremq; habet ex rubro ſubnigrum. atq; hoc quoque modo, ferè corpora ſaniora tentantur, aut quæ mali habitus ſed in cruribus maximè. in hoc genere bili flauæ atram ad miſceri ex colore, & duritie manifeſtum eſt &, ſi ait Galenus herpetem a bile ſincera naſci; id ſincerum intelligere oportet, vbi parùm admixtum alterius eſt. Quatuor igitur recenſentur ignis ſacri differentiæ; vna eſt Galeni herpes, quæ a bile ſincera, aut quaſi oritur, & cruſta in ea fit, vt ambuſtis colore flauæ bilis; ſecunda in qua bili adimiſcetur pituita, quã dixere miliarem; tertia quæ miſcetur bili atræ; quarta arida eſt, & ſumma cutẽ lædens.

Oportet itaque ad curam cutis aſperitatem remouere, a toto corpore bilem educere, & membris bilem generatibus proſpicere refrigerando.

Ignis ſacer ex ſe nullum affert periculum, etiam ſi in oſſe denudato alterius mali indicium ſit; tamen difficilè tollitur. interdum medicina eius fortuita eſt febris, quæ vno die noxium humorem poteſt aſſumere. in eo, quò craſſius, & albidius pus eſt, eò minus periculi eſt; ideò miliaris faciliùs tollitur, difficilius ſoſter. Item faciliùs eſt humorem influentem, aut deriuare, aut digerere, aut purgare, quam aridam cutem naturali humiditati reſtituere. item recens morbus & in ſano corpore, & iuuenili facilè tollitur; at vetus, aut in ſene, aut in corpore aliàs mali habitus adueniens fruſtra curatur.

Aer quam puriſſimus eligatur, & ab æſtu alienus: ſi febri-

bricula eſt, abſtinentia opus eſt, neque glutinoſis cibis, neque ſalis, & acribus vtendum eſt, ſed his, qui inter vtrumque ſunt, qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hedus, aues. potio cibo liberalior ex aqua leuiſſima; dormire, et, niſi febris adiuncta eſt, mediocriter exerceri; & omnis excretio ſalubris, ita tamen, vt ea, quæ per cutem fit, alijs ſuccedat, poſt quas balneum frequens, & ſordes abluit, & euocat malos ſuccos; ſciendumq; calida lauacra magis conuenire, quia frigidæ vſu, aut inſperſione corpus perhorreſcit, & magis perturbatur.

Si ignis ſacer a bile ſincera eſt, & cutis pallet, ſanguis mittendus non eſt, quia bilis acredinem mulcet: ſi cutis rubet, ſanguis mittendus eſt ex venis brachij, & ſi vergit album ad nigredinem ſedis venæ aperiatur, nec ſine ratione erit purgato corpore cutem: quæ iuxta aſperitatem eſt ſcalpello incidere, quo plus puris exeat; verùm hoc præſidij genus, et ante purgationem, et in eo, qui malo habitu corporis præditus eſt, etiã ſi purgatus fuerit, periculoſum eſt; eademq; animaduerſione adhibita frixio et adhibenda eſt, et vitandæ.

Lenire oportet corpus ſucco roſarum, et melle; parare cichoreaceis, purgare radice ægiptia, et ſcammonio, et, ſi fuſcedo in cute eſt, addere filiculam, et helleborum; in miliari gnici ſemine purgatur corpus, et lactucæ marinæ lacte, quod ſæpius eſt repetendum, quia ferè malum reuertitur.

Extra, ſi bilis ſincera eſt, confert polygonus, et rhamnus, ſemperuiuum, et lycium; in miliari confert etiam braſſica: ſed ſpem omnem Galenus in purgante medicamento videtur reponere, dum mulieris exemplum affert, quæ igne ſacro laborans in malleolo, medicamentum ex halica adiecit, & cicatrix inducta eſt, ſed ſubinde illi proxima, cutis eſt excoriata, quæ, cũ et medicamẽto adhibito ſanaretur

pars

pars ſuperior eadem modo exulcerata eſt vſque ad genu, abindè medicamento ex ſandice ſuper impoſito vſque ad bubones eodem modo irrepſit, neque prius ſanata eſt, quàm ſcammonium in ſero lactis aſſumpſerit.

OFFICINÆ.

Ad Ignem ſacrum ex Celſo.

R. Spumæ argenti ʒ vi
Cornu bubul. uſti ʒ ij
Conterantur, & adijciatur inuicem vinum myrthæũ donec fiat vnguentum.

Ad herpetem in extremis part.

R. Succi lactucę
Portulacæ
Semperuiui } ã. v. 1. ss
M. liniatur pars effecta.

vel

R. Succi ſolani
vmbilic. ueneris } ã. vn. ij
M. vtatur, vt ſupra.

vel

R. Ceruſſę lotę ʒ iij
Lactis mulibris vn. ss
Succi plantaginis
Lithargyri } ã. vn. ij
Olei roſacei vn. iij
Primò teratur lithargyrium, & ceruſſa, deinde cætera ſenſim debent effundi, donec miſceãtur.

vel

R. Ceruſſę vn. ss
Lithargyrii vn. 1
Succi portulacæ
vmbilici vener. } ã, v. 1, ss
Olei roſacei omph
Aceti acerrimi albi } ã. vn. ij
M vt ſupra addendo qualibet vncia opij gr. ij.

De impetigine. Cap. IIII.

IMpetiginem græci λειχηνας, arabes القوبي vocant. eſt ſummæ cutis aſperitas maximo cum pruritu procedẽs ab humorem nitroſo arido. eius duas ſpecies recenſet Galenus. Celſus quatuor. Primam, ait, ſimilitudine ſcabiem repreſentare, ſecundam ſimilem eſſe papulæ feræ, tertiæ nigræ cognomen eſſe dicit, quartam lepræ proximam deſcripiſit; Auicen. diuiſit in humidam, & aridam, ſuperficiariam, & profundam

dam; ſerpentem, & ſubſiſtentem, recentem, & antiquam. nos Celſi diſtinctionem ſequimur, quia aliorum videtur includere differentias: Galenus a bile flaua, & pituita ſalſa fieri retulit. cui reſpondet prima ſpecies a Celſo poſita, dummodo intelligatur pituita ſalſa non dum per aſſationem arefacta, ſed adhuc fluida, & pituitæ rationem retinens, proxima temen vt areſcat. Ita ſecundas ſpecies quam rubricam nominat, a flaua bile fiet ſanguinis icori mixta, vndè rubẽs tanquã in eryſipelate oritur. Nigram impetiginem ex bile quoque fieri, ſed aſſata. Quartũ genus a pituita ſalſa, verùm non fluida, vt primum ſed ſuper aſſata; qui humor, & ſi ater non eſt, tamen atra bilis dicitur ab Auicenna, quia eodem modo aſſatur, quo bilis.

Omnia impetiginis genera oriuntur maximè in pedibus, & mãibus, & vngues quoque infeſtãt nigra in temporibus aut oritur, aut deſinit. Primum genus cognoſcitur, quia ſcabiei ſimile eſt, ſed rubet, & durior eſt, exulcerata eſt, & roditur, & diſtat a ſcabie, quia magis exulcerata eſt, & varis ſimiles puſtulas habet, videnturq; eſſe in ea veluti bullulæ quædam, ex quibus interpoſito tempore ſquamulæ reſoluuntur, certioribuſq; hæc temporibus reuertitur. quæ rubrica appellatur, ſimilis eſt puſtulæ feræ, ſed aſperior, & rubicundior, figuras varias habens, ſquamulæ ex ſumma cute diſcedunt: roſeo maior eſt, celerius, & latius procedit, & certioribus temporibus quàm prior, & fit, & deſinit. Impetigo nigra & craſſior, & durior eſt, in ſumma cute finditur, & vehementius rodit, ipſa quoque ſquamoſa, & latè, & tardè eminus ſerpit, & in temporibus, aut oritur, aut deſinit. Quartum impetiginis genus ab his omnibus colore diſtat, nam ſubalbidum eſt, & recenti cicatrici ſimile, ſquamulaſq; ha-

habet pallidas, quaſdam lenticulæ ſimiles, quibus demptis nonnunquam profluit ſanguis, alioqui verò humor eius albidus eſt, cutis dura, atque fiſſa eſt, proceditq; latius. quæ rubrica a Celſo dicitur, ſanguinea dicitur ab Auicenna, non quia fiat a ſanguine, ſed quia acris humor pruriens ſanguinẽ attrahit ad cutem; vnde Galenus quoque dixit in omni impetigine ſquamulas ex cute abſcedere, ſub quibus locus rubicundior eſt.

Eaſdem habet indicationes hoc malum, quas cæteræ aſpredines, reſoluendi, incidendi, liquandi, attenuandi, humefaciendi; ea ratione vt ea vis in medicamento ſuperet, cuius oppoſita ſuperat in malo.

Impetigo mitior, quæ ſimilitudine ſcabiem repreſentat; recens, & in qua plus tenuis, quàm craſſæ materiæ eſt; facilè etiam cedit medicamentis fluida, & quæ, dum fricatur, ſanguine ſuffunditur; & ros ſequitur. Rubrica peior eſt, & tamen hæc duo genera a Galeno inter mitia reponuntur. Nigra, quam ille feram vocat, deterior eſt, nec vnquam ex toto tollitur. Quartum genus, & latius procedit, & curationem omnino non recipit.

Victus ratio, & manus adminiſtratio iiſdem animaduerſionibus procedit, quibus in igne ſacro et iiſdem medicamentis vtendum, nempè ſero lactis, elleboro, filicula; et ſuperuacuum videtur illa repetere.

Quibus verò extra liniri debeat, ſimplicia ſunt gummi, aut gluten, quod ex coniis fit ex aceto ſoluitur: mali medici ſuccus recenti conuenit, vt etiam ieiuni hominis ſaliua, aut aqua hordei cum ſemine tamariſci. ex Galeno feram impetiginem tollit farina hordei ex aceto; humidam aqua maris; aridam pſyllij muccago, et amoniacum ex aceto, et ſuccus portulacæ,

tulacæ ... unorum, & nucum, & rutæ ſylueſtris. ad impetiginem infantium facit gummi ex pice; & cera. Ad impetiginem rebellē valentiora debentur remedia, vt aſphodeli radix, aut ſinapi ex aceto, aut aqua ſulphurea, aut oleum tritici, quod efluit dum inter ignitas laminas triticum conſtringitur, aut mel anacardi.

Si recens impetigo eſt, Auicennas laudat, quod componitur medicamentum ex gummi, amararum nucum, glutinis, ſtiracis ſingulorum paribus portionibus, quæ ex aceto liniantur; vel quod conſtat ex glutinis, thuris, ſulphuris pari portione, quæ etiam ex aceto teruntur.

OFFICINAE.

Ad Impetiginem recentem.

R. Gummi, Amygd. d., Glutinis, Stiracis ā. vn. I
Aceti q. s. vt fiat linim. S A. vel

R. Glutinis, Thuris, Sulphuris ā. vn. I
Aceti q. s. vt fiat linim. S.A.

Ad impetiginē durā in mãibus

R. Succi portulacæ, Lactucæ, Pſyllii ā. vn. I
Ceruſſæ vn. I. ss
Aceti acerrimi albi vn. ij
M. omnia S A. & liniatur impetigo, & ſi dolor intenſè adueniat, abluatur vino albo.

Ad impetiginem antiquam.

R. Olei tritici vn. ss
Cardamomi ʒ ij
Cineris allii, Sulphuris ā. ʒ I
M. liniatur impetigo. vbi vero cutis dempta eſt.

R. Thuris, Draganthi, Sulphuris, Aloes ā. ʒ I
Gummi ʒ ij
Ex aceto liniuntur. vel

R. Nitri ſcr. I
Nigellæ, Hellebori nigri, Draganthi aduſti ā. ʒ. I ss
Succi mali medici, Aſphalthi, Sem. erucæ ā. ʒ ij
Olei e tritico ʒ iij
M. & liniatur locus.

De Lepra. Cap. V.

Λεπρα *græcum nomen eſt, quod & latini, & noſtrum vulgus accepere. arabes vocant* جذام *& nonnulli Auicennæ expoſitores idem prorſus eſſe referunt* ελεφαντιασιν *græcorum, atque arabum lepram; quod prope verum eſt, quia apud græcos elephantiaſis non diſtat a lepra ſecundum rationem, ſed ſecundum vehementiam ſiquidem mitius malũ*
lib 2. cap 10. *lepra eſt, elephas acrius. ita deſcripſit Actuarius; & Galenus*
in empyr. *dum ait elephantiaſin curatam degeneraſſe in lepram; apud*
inf. cap. 12. *Græcos ſola differentia conſiſtit in nominis deriuatione nãque lepra à* λεπιδος*, hoc eſt ſquamula nomen accepit ex Actuario; elephanthiaſis a colore, quia alba cutis euadit, vt elephas, hoc eſt dens elephanti, non vt pellis ex Plinio.*

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto.

ita album vnguentum Celſus appellauit elephantium ab eboris colore: quare apud græcos parum diſtat elephãtus a lepra, ſed apud Arabes diſtat plurimum جذام *lepra eſt,* داء الفيل *elephas: lepra inter aſpritudines: elephas inter tumores ponitur; lepra albam cutem facit: elephas nigram & maculoſam. et ratio diuerſitatis eſt inter elephantiaſin græcorum, et arabum; quia arabes a cute elephanti denominarunt, græci a colore dentium elephãti; hoc alba cutis, & nigra ſit; quare Cel*
lib. 3. cap. 25. *ſus elephantiam deſcripſit arabum, non græcorum, dum ait malum eſſe ignotum penè in Italia, frequentiſſimum in quibuſdam regionibus; idem confirmauit Plinius lib. 26. Cap. 1 elephanthiaſin ante Pompeij magni ætatem non acceſſiſſe in*

Ita-

Italia, & Aegipti peculiare hoc malum eſſe.

Eſt elephas morbus, qui propter flumina Nili Lucret. lib. 6.
Gignitur, Aegipto in media, neque præterea vſquã

& quanquam dicat Celſus morbum a ſe deſcriptum elephantiam nominari a Græcis, credo ſcriptum, ne barbaros ſequi auctores videretur; aut quia Celſus a græcis quidem acceperit; illi vero ab Aegiptijs accepiſſent.

Eſt igitur lepra, de qua nunc agimus, vniuerſæ cutis cruſtacea, & elephantina durities procedens a prauo ſucco, craſſo, ac ſuperaſſato. hæc durities ab ea duritie, de qua primo egimus, differt, quia hæc cruſtacea eſt, ab impetigine, & ſcabie, quia elephantina, hoc eſt alba, eſt, & vniuerſam cutem occupat; dixi fieri a prauo ſucco quia, & ſi omnes ferunt fieri ab atra bile, de ea intelligendum eſt, quam ponit Auicennas fieri ex pituita ſuperaſſata, hoc eſt a ſucco craſſo, & lento, qui aſſetur, antequam concoquatur; vnde in his corporibus ferè oritur, quæ carnes magnorum animalium, vt chameli, aut bubali ingurgitant, & inter legumina lentes diu comedũt; præſertim ſi in his cutis anguſtia ſit, qua calor præfocatus exſtinguitur, & ſanguis refrigeratur, & redditur craſſior; lien quoque occaſionem huic malo prebet, ſi aut debilis eſt, aut obſtructus. nanque, ſi debilis eſt, quidquid atræ bilis recipit, crudum remittit, vt in totum corpus diffundatur; ſi obſtructus eſt, non recepit; idem præſtat venarum obſtructio, per quas vel anus, vel vterus expurgari conſueuit; ex ſemine etiam, aut menſtruo ſanguine inquinatis hoc malum poteſt procedere, ea ratione, qua contagio procedit.

Lepra agnoſcitur ex duritiæ totius corporis, & aſpredine, & ſquamulis candidis, ſub quibus cutis rubens tanquam pueri eſt; totius corporis fœdus aſpectus eſt, & inde ſudor,

& odor graueolens;capilli, piliq; totius quidem corporis ſed faciei præſertim attenuantur, & priſtinum exuunt colorem, poſtea decidunt aut ſucciſi, aut medio eroſi. oculi album ruborem ad nigredinem decliuem contrahit: nares anguſtiores redduntur, & ſimæ fiũt tanquã capellæ; &, quũ homo loquitur, vox ex naſo reſpondet, & eius chartilago roditur, & interdum decidit; genæ rubent, & acutiores fiunt: ſupercilia procidunt, & penè oculos tangunt: facies horrida fit, & nigreſcit: labia quoq; ſub ea candida porrigine nigreſcunt, & tument: ſub lingua venæ varicoſæ fiunt: mentum acuitur: vox rauca fit, & anhælat æger, magnamq; reſpirandi difficultatẽ patitur: pulſumq; debilem venarum habet, cuius venæ quietæ in pectore turgent: ſomnia terribilia apparent, & prauis moribus æger deteritur, quos inducere atra bilis ſolet, & præſertim libidine tenetur inexplebili, qualis ſatyrorum eſſe dicitur: totum corpus hebes eſt: lotium veluti iumentorum perturbatum eſt, & ſi vlcus in cute oritur, fœdiſſima ſanies ſequitur.

In hoc malo medici intentio illhuc conuerti debet, vt craſſos humores purget: hepar refrigeret, & humectet: totam cutem abſtergat, & roboret: obſtructas partes aperiat.

Quibus ſatisfieri poſſe Galenus auctor eſt, ſed, credo, in recenti lepra, ac debili; ſed etiam vetuſta hoc boni habet, quod tutò tractatur, quia cum vniuerſam cutem occupet, nullam ſanam partem reliquit, in quam virus poſſit deponi. quæ curationem recipit, etiam longis morbis adnumeratur, &, vbi morbus factus eſt vetus, ferè oritur febricula, quæ hominem conſumit. Quæ fit ex bile ſuperaſſata, magis quidem fœda eſt, accidentia difficiliora habet, & acrius corpus adurit, & vorat, tamen, quia radix humoris mobilior eſt, curationem in-

interdũ recipit. Quæ ſit a fæce ſanguinis, & quietior, & tutior eſt, nec æquè exulcerat; quæ a bile atra aduſta ſuperioris vehementiam habet, ſed eſt curationi rebellior. at quælibet ſpecies aſſiduo pergit calorem aſſumere, quo viuimus, donec viſcera nobiliora obſederit, & hominem occiderit. Humor quidem a viſceribus primò erumpit, ſed nocendi vim alibi recipit, videlicet ad cutem: ideò neceſſe eſt, vt humor ad viſcera reuertatur, vt occidat; nanque, vbi minimùm caloris eſt, ibi primùm vitiatur humor, nempe in extremis partibus, a quibus ſerpit, & diffunditur in totum corpus; in quo, ſi crebra vlcera fiunt, æger moritur antequam vitioſus ſuccus ad viſcera reuertatur. Niſi morbus curationem recepit, aut vita prorogari poteſt, aut leniri cruciatus; aut promiſſione promptæ rei æger à deſperatione reuocari.

Aer eligatur quàm longiſſimè a mari, & a ſeptentrionibus purgatus. cibi lenes, lenti, & faciles, vt piſces minuti, aues montanæ; lentos voco non frumentacei generis pulmentaria, neque raias, loligines, anguillas, aut alia huius generis cibaria. ſed quæ, quod cruſtaceum habebant, iam depoſuerunt, ut coclheæ, teſtudines, canchri, purpuræ, buccinæ, oſtreæ; niſi tamen hos quoque cibos materia obſtruens repulerit. Exerceatur æger dummodo non laboret; nanque, & ſi exercitatione in viſceribus calor excitatur; tamen etiam ad cutem diffunditur, & æqualior fit. & quia ferè in hoc malo aluus comprimitur, aſſiduo ducenda eſt; concubitus omnino fugiatur.

Sanguis mittatur liberaliter ab initio; ante quàm virtus decidat; venaq; brachij ſecanda eſt, aut ea, quæ in manu eſt; & poſtea, ſi vis ferat, cutis ſcalpello eſt incidenda, & ex inciſuris ſanguis trahendus vel curcurbitulis, uel hirudinibus.

Vbi

Vbi morbus vetus factus eſt, interna medicamenta fruſtra adhibentur; ideo ad exeſterna eſt confugiendum: inter quæ præcipuum locum tenent inuſtiones crebræ in anteriore, & ſumma partæ capitis, ſuper guttur, & ad tempora, in collo, et manuum pedumq; articulis; quæ inuſtiones, & in antiqua lepra proficuæ dicuntur, & aduenientem arcere; vt etiam ſupercilia ſalubriter adurantur, & locus qui è regione lienis eſt, eaq. fiducia cutis capitis adurenda eſt, vt candens ferrum dimittatur, donec ad os deuenerit.

Purgando primùm aluus lenienda eſt ſero lactis, aut roſarum ſucco. poſtea ſunt parandi humores fumaria. lupo ſalictario, & alijs, quæ attenuare, & purgare ſanguinē poſſunt, Inde helleboro, colocynthide, ſcammonio, filicula, myrobalanis, aloe purgandus venter eſt. Serum Aetius aſſumit ex lacte aſinino, aut caprillo, & admiſcet veratrum pondere triū obolorum, & ſcammonium duorum. quæ medicamenta prius cum pauco ſero potanda exhibet; inde ſenſim, ne repentina fiat ventris commotio, ſerum addit, quantum quis facilè aſſumit, vſque ad libras quinque. quo facto vomitus ciendus eſt: primùm a cibo; inde radicula ex oxymelle etiam ieiuno detur; poſtea eadem radicula, cum elleboro albo maceranda eſt, ac demùm ſimplex elleborus exhibenda, idq; bis ſaltem in menſe faciendum eſt; at integram purgationem inſtituere, & validioribus medicamentis vti ſatis erit bis in anno Vere ſcilicet, et Autumno. Poſt totius purgationem capiti proſpiciēdum eſt caput purgijs. Dein ad ea, quæ, robur addunt deueniendum eſt, et vim ſuam vſque ad cutem traſmittunt: inter quæ laudatiſſima eſt antidothus Mythridatis, ſed quæ viperas recipit Thyriaca dicta. caro quoque viperæ preſtantiſſimum medicamentum creditur ad lepram; et vini vſus, in quo vipe-

ra

ra mortua ſit, et diu permanſerit. Viperæ eligendæ ſunt montanæ, ad albedinem vergentes; eiſq; ſimul cauda, & caput abſcidantur. ſiue ſanguis plurimus effluit, & tamen diu his partibus præciſcis viuunt, et cōtorquentur: hæ optimæ ſunt quæ uerò parùm ſanguinis effundunt, et illico moriuntur, reijciantur, reiciendæ etiam uiperæ ſunt, quæ ſtagna, aut lacus incolunt, aut aliàs luto uoluantur, quæque ad mare degunt; ſi quidem hæ ſitim pariunt: illæ ex ſoli frigitate uim ſimilem anguillis recipiunt: Igitur, vt ſupra relatum eſt, trunca vipera, ab his, quæ intus habet, debet mundari, et inde cum aneto, porro, et cicere, et ſale decoqui, donec ſponte ſua eius caro ab oſſe ſegregatur, tunc comedatur caro, et ius ſorbeatur, neque ìd tantum ſemel, aut bis facere oportet, ſed frequenter, nam neceſſe eſt alimentum ex vipera deueniat ad vniuerſam cutem. In lepra, in qua ſpirandi difficultas eſt Auicennas lac maximè laudat, credo quia refrigerat, et humefacit primum viſcera ex ſeri vi, dein frigidi ſucci facta ſeparatione, nempe ſeri, caſei vis lenta, et calida ad cutem fertur; quare duæ intentiones præcipuè eodem lacte complentur. Extra verò adhibenda eſſe diximus abſtergentia, et reſoluentia, quorum decoctione foueri, et ablui corpus debet. inter quæ ſunt origanum, aloes, pyrethrum, vua taminia, piper, ſinapi, lauri baccæ, nitrum, ſulphur, et quæ eius generis ſunt.

O F F I C I N Æ.

Purgans ad Lepram.

R. Saccaron	lib. i ss	Luppulorum	ā. lib. i
Succi endiuię		Acetoſæ	
Boraginis		Fumiterræ	
Bulgoſſę			

Apij vn.
Rad. polypod. vn. ij
Cym. epythymi vn. ij
Myrobalan cæbul
citrin. } á. vn. 1
Senæ
Sem. melon.
Endiuiæ
Lactucæ } ã. m. 1
Contundenda contundantur, & ſuccis incoquantur S. A & facta expreſſ. adde rhab. el. vn. 1. ss
Spicę vn ss
poſt diem bulliant S. A. ad conſiſt. ſyr. & exhibeatur ad vn. ij

Syrupus ad lepram.

R. Succi ſcabioſę
Lampati acuti
Fumiterræ
Serpentariæ
Chelidoniæ
Liguſtici } ã. v. 1 ss
Sc rdij
Acori } ã vn. 1
Rad. tax. barb.
Aſphodelorũ } á. ʒ vi
Cucum. agr.
Ireos
Ellebori } á. vn ss
Decoctionis luppul. in quo vipera ſitj decocta lib. 1 ss. fiat decoctio, & cum ſaccaron q. s. fiat ſyr. S. A ſumitur mane, & veſpere ad P. vn. ss cum aquæ fumiterræ vn. iiij.

Linimentum ad lepram.

R. Butyri
...
Tereb...
Dialtheæ
Olei laurini } ã. vn. 1
Argenti viui ſal. ext. ʒ vj
Pingued. gallinę
Ellebori albi } â. vn. ss
vit. ou. n. ij
M. S. A. ad linimenti conſiſt.

vel

R. Olei laurini lib. vij
Axungiæ ſuillæ vn. viij
Lithargyrii
Vitrioli } ã. vn. iiij
Mixtis oleo, & axungia lithargyrium, & vitriolum miſcetur pro linimento.

Ad vngues leproſos.

R. pinguedinis arietis
Colophhoniæ } ã. vn. ss
M. liniantur vngues

Ad lepram & alias cutis infect.

R. Limaturæ argenti
æris
Ferri
Plumbi
Ladamię
Stiracis } ã vn. ss
Macerentur die vna in vrina pueri & adde.
Vini albi
rubri
Succi fæniculi } ã. lib. ss
M. & macerentur per dies quinque, & adde.
Lactis muliebris lib. 1
Albumina ou. n. xx
Fiat aqua ſtillat. S. A. pro vſu.

PARS QVINTA

De Vlceribus. Cap. I.

VLcus a græcis ἕλκος, ab arabibus القروح dicitur; et eſt ſoluta vnitas carnoſæ partis cum carnis deperditione procedens a ſucco vitioſo. carnis deperditio diſtinguit vlcus a vulnere: et, quia interdum vulnus eſt cum carnis deperditione, ex cauſa diſtinguntur: vulnus enim ferro, aut lapide, aut alio duro corpore fit, vlcus a ſucco; et potius dicitur ſuccus vitioſus quàm erodens, quia ex Auicenna caro in- l.4.F.4 Tr. *terdum liquatur, & non eroditur, & tamen vlcus ſequitur.* 3.C.1 *præterea Galenus vitioſi ſucci ſobolem aperte dixit, non ero-* 4.meth. m. *dentis, & malum corporis habitum, quem cacochimiam ap-* l.1.& C.4. *pellat eſſe ulceribus aduerſiſſimam, & vlcus diu ſeruari vitioſi humoris influxu. nec ait a lacte erodente, ſed a vitioſo* 6.aph.45. *puerum vlceribus repletum eſſe. Quare dum Galenus aſſe-* 3. de alim. *rit vitioſam materiam acrimonia vlcus facere, præcipuam* fac.C.14.de cibis boni, *vlceris cauſam ponit, non ſolam; quia, vt ferè vlcus fit ab ero-* & mali ſucci C. 1. *ſione ſine putredine, ita interdum etiam a putredine ſine eroſione oritur; dum verò & eroſio, & putredo concurrunt, vl-* in 6. Hipp. de m.m. vulg. *cus ſimplex non eſt, ſed ſerpit, & non ſolum eroſionem vlcera* Com.5.34. *parere Auicennas refert; ſed vis imbellicitatem, ob quam facilè recepit, quæ tranſmittantur, addit, & ſanguinis mali-* loco citato. *tiam, & multitudinem. non igitur ſola eroſio cauſa vlceris eſt, ſed vitium quodcunque, quo nexus diſſolui valeat, quo caro ex natura coit, ſiue virus ſit ex Galeno, ſiue frigus ex* de theriaca *Celſo, ſiue calor ex Auicenna fuerit; ſiue vlcus vulneri ſucce-* ad Pis.lib.5 *dat, ſiue abſceſſui, ſiue ſcabiei, ſiue puſtulis, ſiue alicui ex cru* cap. 28.

ſtaceis ideò fædiora vlcera, vt eſthiomenum, & cancer corpora mali habitus ſequuntur ex Celſo:

lib. 5. c 28.

Vlcus ab vlcere nihil differt, & quanquam plurimæ illius differentiæ referantur, tamen hæ nõ vlceris propriæ ſunt, ſed carnis, in quo eſt. caro enim, in qua vlcus eſt, calida, aut frigida eſt; ea dolet; ea dura, aut mollis eſt; ea comburitur, & moritur, & glabreſcit, & diſcerpitur, & exeditur, & inflammatur, & putreſcit, & vermes recipit, & pilos; vnde dicitur vlcus calidum, aut frigidum, durum, aut molle, &c. quia caro talis eſt.

Aut, ſi differt, hoc differt, quo ſolitarium eſt, aut multiplex; quo magnum, aut paruum; breue, aut longum; aridum, ſeu mundum, aut humidum, ſeu ſordidũ; ſi cauũ, aut cubum; angulosum, aut rotundũ: obliquũ, retortum, vncum; in conſpectu, aut latens; æquale, aut inæqualæ, ſi ſimilitudine repreſentet, fungum, ficum, cancrum, ſauum: ſi ſerpit, aut conſiſtit; ſi recens, aut vetus eſt: ſi diuturnum, ſi ſummã cutem, aut profundiùs carnem occupet: ſi in iecore, ventriculo, pulmone, aut veſſica eſt; ſi in oculo; ſi intra nares; ſi in faucibus, in pudendis: ſi in lacerto rectum, aut tranuerſum eſt. ſi ſordes continet, aut ſanguinem, ſaniem, pus, carnem, areniſq: aliquid ſimile, aut oleo, aut melli, aut pulti, aut pinguedini.

Tamen & ex his differentijs, quæ propriæ vlceris ſunt, & ex his, quæ carnis, varia nomina apud auctores inueniuntur: ſiue ab aliqua inſigni differentia indita: ſiue a multarum leuiorum concurſu: Quare vlcera, quæ longa ſimul, & anguſta ſunt, a Celſo dicuntur ſciſſa; quæ repleta ſunt ab Auicenna ſordida, ſeu humida. quæ fætent, nigreſcunt, & diuturna ſunt, teriomata; quæ ſerpunt herpetes, & ex his quæ in ſuperficie ſerpunt, formicæ, ſeu myrmeciæ; in profun-

dum

dũ eſthiomena appellantur, ſiue phagedena. ita fungus, fauus, cancer, aut carcinoma, ficus, ſicoſis, ſicoſeos a ſimilitudine nomen habent; vlcus etiam a pertinacia dicitur cachoete; &, quia homo nomine Telephus hoc vlceris genere dicitur correptus, a nonnullis dicitur vlcus thelephium: & quia Chiron primus ab eo liberatus eſt, vocatur chironiũ. & quia vlcus varijs in locis oritur, ex hoc ipſo uaria habet nomina, ut in capite tinea; ſub capillo, aut barba ſycoſis; in oculo chyloma; intra nares ozena; in gingiuis parodontis; in faucibus aphta; in ano ragadium; in unguibus pterigium. Si caro ſuper naſcitur hiperſarcoſis. ſi quid oleoſum exit, aut pinguedini ſimile uocatur ſteathoma, ſi pulti atheroma, ſi melli meliceris

Commune ulceris indicium eſt caro deperdita, & ſuccus ab eo fluens. Internũ ex dolore proditur, & ex pure, aut per ſedẽ aut cũ urina exeunte. Et malum, diuturnũq; omne cenſendum eſt, quod adhibitis accuratè medicamentis non ſaneſcit. Sciſſa oblonga ſunt, & in ſumma cute, & in his minimũ carnis eſt deperditũ. Vlcus ſordidũ craſſũ intus excrementũ habet, & maleolet. Theriomatis color uel liuidus, uel niger eſt, odor fœdus; humor qui effluit muco ſimilis, & multus atq; id ipſũ vlcus neq; tactũ, neq; medicamẽtũ ſentit, prurigine tantũ mouetur, circa tamen dolor eſt, & inflãmatio, & interdũ febris oritur, nõnunquã ex ulcere ſanguis erumpit, etq; id quoq; malũ ſerpit. Herpes hoc peculiare habet, nempe ſerpere, unde nomen habet; Sed vlcus in ſuperficie ſerpens dicitur Formica, ſeu myrmeciũ, vt diximus; Eſthiomenon penetrat, uſq; ad oſſa ſerpit celeriter et corpus uorat. ulcus inæquale eſt, et cæno ſimile, in eoq; eſt humor multus glutinoſus, odor intollerabilis, et inflãmatio maior, quã pro modo vlceris videatur eſſe debere. Ignis ſacer ſupra inter aſpritudines adnumeratus eſt; ſed repetere

hic oportet, quia etiam vlcus facit; eius duæ ſpecies ſunt, ait Celſus altera, in qua pallori mixtus rubor eſt, exaſperaturq; per puſtulas continuas, quibus ruptis vlcus continuatur, & humor exit, qui eſſe inter ſaniem, & pus medius videri poteſt. in altera ſumma cutis exulceratur, ſed ſine altitudine. latum, ſubliuidum vlcus eſt, inæqualiter tamen, mediunq; ſaneſcit extremis procedentibus, ac ſæpe id, quod iam ſanum videbitur, exulcerabitur, ac circa proxima cutis, quæ vitium exceptura eſt, tumidior, & durior eſt, coloremq; habet ex rubro ſubnigrum. Fungus ita dicitur, quia in eo caro fungo ſimilis eſt. Fauus ſiue meliceria craſſiorem humorem habet, glutinoſiorem, ſubalbidum, melliq; albo ſimilem. & a fauo, cui ſimile hoc vlcus eſt, nomen habuit; hoc duplex eſt: alterum ſubalbidum furunculo ſimile, ſed maius, & cum dolore maiore, quod, vbi matureſcit, habet foramina, per quæ fertur humor glutinoſus, purulentus; nec tamen ad iuſtam maturitatem peruenit; ſi diuiſum eſt, multo plus intus corrupti, quàm in furunculo apparet, altiuſq; deſcendit, rarò fit niſi in ſcapulis. alterum eſt minus, ſuper corpus eminens, durum, latum, ſubuiride, ſub pallidum, magis exulceratum, ſi quidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quæ fertur humor glutinoſus, ſubpallidus craſſitudinem mellis, aut viſci referens. interdum etiam, ſi inciditur, intra caro apparet viridis, vt oleum. dolor autem, & inflammatio ingens adeo, vt acutam quoq; febrem mouere conſueuerit. In carcinomate circa locum aliqua quaſi puncta ſentiuntur, idq; non ſolum id corrumpit, quod occupauit, ſed etiam ſerpit; deinde alijs, aliiſq; ſignis decernitur, nam modò ſuper inflammationem rubor vlcus ambit, iſq; cum dolore procedit,

græci nominant. Si cancer excißa veſſica naſcitur, per vul-

nus

nus, aut per ipſum colem fluit ſanies mali odoris, & cum eo quaſi concretus ſanguis, tenueſq: carunculæ lanulis ſimiles. præter hæc ſi oræ vulneris aridæ ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non deſuit, eaq: in noctem augetur; ſi ordinati horrores accedunt, ſi tendit ad colem indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticuliq; intumeſcunt; ſi tendit ad veſſicam, ani dolor ſequitur, coxæ dureſcunt, nec facilè crura extendi poſſunt; ſi in alterum latus, oculis id expoſitum eſt, pareſq: vtriuſque eaſdem notas, ſed minores habet. In Sycoſi caro excreſcit, & id quidem generale eſt; eius alterum vlcus durum, & rotundum eſt; alterum humidum, & inæquale. ex duro exiguum quiddam, & glutinoſum exit; ex humido plus, & mali odoris. fit verò vtrumque in his partibus, quæ pilis teguntur, ſed id quidem, quod calloſum, & durum eſt, maximè in barba, id uerò, quod humidum præcipuè eſt, in capillo. Cachoetes, quaſi malum dicitur, quod & de tumore, & de ulcere dici poteſt, ex quo icor tenuis, ſubalbidus exit, maximeq; ubi neruo læſo inflammatio ſequuta eſt: Chironium ulcus & magnum eſt, & habet oras duas calloſas tumentes, exit ſanies non multa, ſed tenuis, odor malus neque in vlcere, neque in eius humore eſt, nulla inflammatio, dolor modicus eſt, nihil ſerpit, interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde interum rumpitur, vlcuſq: renouatur. fit maximè in pedibus, & cruribus. Yperſarcoſis nullas proprias notas habet, niſi quod ſuper vlcus caro enaſcitur ſpongioſa, & hebes, fereq; ſub capillo fit. Atheromata quoque, ſteomata, & melicerides ipſe humor, qui ex his fertur, malum diſtinguit, cæteras notas ex his, quæ de tumoribus, petere oportet. Tinea in ea capitis parte fit, quæ capillo tegitur; in qua interdum cutis ſumma vlcere exeditur, colòre pænè eodem

permanente, interdum color cutis mutatur, ac eadem exaſperatur, & vlcus vſq; ad membranam os tegens peruenit, aliquando etiam vlcus vltro procedit, & tumet circum in modum papulæ, in quo, ſi dolor adhuc eſt, et plus humoris atrahitur, ficus dicitur. In ea vero tineæ ſpecie, quæ acor dicitur magis acer ſuccus eſt, et tenuior per exigua foramina fertur, et hunc ſuccum aquæ ſimilem eſſe ferunt, ſed qui aliquid muco ſimile admixtum habet. peſſima omniũ tineæ ſpecies eſt, in qua humor fertur per maxima foramina, ſimilitudine mel referens, vnde faui nomen, et meliceridis accepit. Chiloma cognoſcitur ex pulſu, qui intus in oculo fit, cũ dolore, et vehemẽti cruciatu ob ſenſus præſtantiã vlceratæ partis. oculis quoq: conſpicitur in oculo veluti minima macula alba quidẽ, ſi in cornea vlcus eſt, ſubrubra, ſi in adnata. ſub ea enim pus albũ conſpicitur ſub hac ſanguis, è venulis effluens, quibus ea tunica repleta eſt. itẽ ſi corneæ prima tunica exulcerata eſt, et aſperitas quædã eſt, et conſpectus uitiatur, ut ueluti per fumũ ſe reſpicere æger ſibi uideatur: ſi ſecunda, denſius eſt, quod intercidit, et nubi magis ſimile: ſi in ima tunica ulcus eſt, lumẽ æger non ſuſtinet. Ozena ulcus circa nares eſt, plureſq: cruſtas, & odorẽ fedũ habet. Parodontides ex loco innoteſcunt fiunt enim iuxta dentes. Aphtæ in gingiuis incipiunt, deinde palatũ, totumq: os occupãt, tũ ad vuã, fauceſq: deſcendunt, pueros frequentiſſimè infeſtant, fæminaſq: ac viros molliores, & in malis febribus eos, quibus, dũ humor fluit a capite, ab ipſa febre inceditur. In rhagadijs in ano cutis exciditur. In pterigio ſuppurari ſumma digiti pars, & recedere ab vngue caruncula magno cum dolore conſueuit.

Vlceris curãdi primũ indiciũ eſt orarũ unitio. ſi cauitas quoq: eſt, et repletio; ad hæc dirigitur exiccatio, quæ eo nitẽſior expoſcitur quo vlcus plus humoris habet, & quo maius eſt. ex ad-

uerſo pars ulcerata, quo ſiccior natura eſt, eo ſicciora expetit medicamenta, quo humidior, humidiora, quia ea humiditas arcenda eſt hæc ſeruanda. Si ſordidũ ulcus eſt, primò expurgantia requiruntur, inde replentia, mox glutinantia. Si tumor adeſt, is etiã, antequã ſordi proſpiciatur, remouẽdus eſt, ueluti & inflammatio, & dolor. in magnis ulceribus uitioſus ſuccus a corpore remouendus eſt; aut ad contraria reuellẽdus, ut ſi ulcus in ĩfernis partibus eſt, per uomitũ, ſi in ſupernis, per aluũ, aut deriuãdus ad uicina. Si ne id quidẽ ſufficit, cauſæ proſpiciẽdũ eſt, a qua prauus is ſuccus gignitur. ſi caro ulcus replet, ea remouẽda eſt. intemperies ulceri addita per cõtraria temperãda eſt. & in omnibus ea, quæ ars efficit, præcedere debẽt ea, quæ a natura expectãtur: nõ enĩ alio modo ulceri proſpicimus, quã remouẽdo ea, quæ naturã operantẽ impediũt. Differre interdũ conſiliũ præſtat, ei, quod magis urget, opẽ ferẽdo. In ulcus ſi sãguis laudabilis fertur, facilè ſequitur carnẽ eiuſdẽ rationis reſtitui; cutis uerò nõ poteſt, ideo cicatrix fit, quæ cutis nõ eſt, ſed pro cute, et illi ſimilis eſt. et in ſimplici ulcere ſola ligatura oras unit. uerũ ſi admodũ diductæ oræ ſunt, ſi ſanies, pilus, arena, oleoſũ, sãguis cõcretus, dolor, aut inflãmatio aderunt, oræ difficilius cõmittuntur. itaq; ulceris ſanationẽ præ cæteris promittit bonus corporis habitus. quare hydropicis ulcera difficillimè cõmittũtur: et cõualeſcẽtibus, quia, et ſi ſuperatus morbus aliquis eſt, tamẽ, quidquid morbũ ſecerat, per ulcus fert. ur ulcera circũ glabra mala ſunt, quia, quod pilorũ radices erodit, carnes etiã liquare poteſt; et, quod malas puſtulas ſequitur ægrè tollitur; &, quod putreſcens, aut ſerpens eſt, aut medicamentis recta ratione adhibitis nõ cedit. In leui ulcere mente non conſtare mortis indicium eſt, quia inflammatio intus ſub eo eſt, & humor aliò fertur. In prægnante difficilia ulcera ſunt; neque tantum ſuper

fluo

ſluo humor influens, ſed etiam ariditas nimia vlcus rebelle faciunt; humor enim gluten diluit, ariditas oras diducit, nec ſinit humorem ad eas ferri; quo caro nutriatur propterea in ſenibus diuturna potius vlcera fiunt, quàm mala.

Sed, antequam ad ſingulorum affectuũ indicationem deueniamus, quædam communia indicia petenda ſunt ex humore, qui ad vlcus fertur, cuius quinque ſpecies Celſus propoſuit præter ſanguinem; quorum trium ipſum ſe auctorem, duas a græcis accepiſſe ait; hæ ſunt pus, eleodes, ſanies, hydrops, melicera. anguis eſt omnibus notiſſimus, & horum omnium humorum materia; qui, quia ex natura eſt, ſanæ carnis ſuccus haberi debet. Ex cæteris humoribus craſſiores ſanitati magis proximi ſunt, quia concoctio procedit incraſſando, quodq; craſſius eſt, ſiccitati proximius eſt, & vlcus ſiccum ſimile ſano eſt. Qua propter pus craſſiſſimum, albiſſimumq; & glutinoſius ex vlcere fertur iam ad ſanitatem ſpectante; & eſt laudatiſſimum album, craſſum, æquale. peius eſt multum, tenue, dilutum, eoq; magis ſi ab initio tale eſt; itemq; ſi colore ſero ſimili, ſi pallidum; ſi liuidum ſi fæculentum eſt; ſi maleolet ex ſe; dixi ex ſe, quia interdum pus maleolet ratione loci, in quo eſt, dum carnium conuentu concluditur aliàs olentium; vt quod eſt in ano, ſub alis, intra os, in pudendis, ad brachiorum, aut genuumflexuras, inter digitos præſertim pedum. Inter puris ſpecies Eleodes pus tenue eſt, ſubalbidum, colore, & pinguitudine oleo concreto non diſſimile. ac tale apparet in magnis vlceribus ſaneſcentibus; hoc peius eſt ſi multũ & minus pingue eſt. Sanies tenuior eſt eleode, variè craſſa, & glutinoſa, & colorata, mala eſt, ſi multa, tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris eſt, aut quæ & ipſum vlcus, aut iunctam ei cutem erodat melior eſt

non

non multa modicè craſſa, ſub rubicunda, aut ſubalbida. Hydropes peior eſt multus craßus, ſubliuidus, aut ſub pallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odoris; tolerabilior eſt his aduerſus. Melitera mala eſt, multa, & percraſſa. Protinus autem quantum curatio proficiat, quibuſdam ſignis intelligi poteſt. nanque ſpem præbet ſomnum capere, facilè ſpirare, ſiti non confici, cibum non faſtidire, ſi febricula fuit, ea vacare. timorem incutit ſpiritus grauitas, ſitis, cibi faſtidium, febris, ſanguinis interruptio; &, ſi ante quàm ſinus carne impleatur oræ carnoſæ fiunt, præſertim carne hebete; at animam deficere vel in ipſa curatione, vel poſtea peſſimum eſt. Quin etiam morbus ipſe, ſiue ſubito ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt, ſiue effuſo pure permanet, non iniuſtè terret, eſtq; inter cauſas timoris, ſi in vlcere ſenſus rodentium non eſt. Hæc ex parte puris prædici poſſunt; at ex parte differentiarum vlceris alia pendenda ſunt; & ſciſſa in corpore boni habitus ſi recentia ſunt, nec induruerunt, nec in his caro hebes facta eſt, facilè ſanantur. Therioma vlcus eſt diuturnum, & ex eo ferè ſequitur herpes eſthiomenon. Sacer quoque ignis inter mala vlcera eſt, ſed inter ſerpentia minus periculum affert, quia ſummam cutem occupant. Eſthiomenon omnium peſſimum eſt, quia celeriter vſque ad oſſa corpus vorare ſolet. Fungus eò difficiliùs tollitur, quo durior eſt; Fauum quoque ex diuturnis eſt. Cancer curationibus potius irritatur; &, quò maior vis adhibentur, eò deterior fit; & ſcalpello, aut igne tactus protinus concitatur, & increſcit, donec occidat; &, ſi exciditur, tamen poſt inductam cicatricem redit. ſi uerò lenibus utamur medicamentis, quæ quaſi blandiantur, non curent, æger diutius ſub eò uiuit. In labris æquè excisũ, atquè aduſtum ulcus impleri non poteſt

gingiuarum vero oſſa, quia hebetia ſunt, in perpetuũ vſtione nudantur, non enim poſtea caro renaſcitur. In veſſica quandoq; ſanari poteſt, ſed cancro ibidem orto ſtomachus afficitur, cui cum ueſſica quoddam conſortium eſt, quare cibus aut non retinetur, aut non concoquitur, ideo neceſſario mors ſequitur. ſed vt his ſuccurri nullo modo poteſt, ſic a primo die tenenda ratio curationis eſt. Dum exciditur, ferè per vlcus vrina exit, deinde cõſaneſcente diuiditur, & pars per colem deſcendere incipit, donec ex toto plaga claudatur: quod interdum tertio menſe, interdum non ante ſextum, nonnunquam exacto quoque anno fit. nec deſperari debet ſolida glutinatio vulneris, niſi aut vbi vehementer rupta ceruix eſt, aut ex cancro multæ, magnæq; carunculæ, ſimulq; neruoſa aliqua exciderunt. ſed, vt vel nulla ibi fiſtula, uel admodum exigua relinquatur, ſumma cura prouidendum eſt. Sycoſis, quia frequens in oculo eſt, ob partis ſenſum delicatum medicamenta valida non ſuſtinet, ideo cura longior eſt. Cachoetes ideo ſic appellata ſunt vlcera, quia curationi rebellia ſunt. Chironium vlcus nihil ſerpit; ideoq; nullum periculum affert; tamen non facilè ſaneſcit. Hyperſarcoſis facilè tollitur; maius negocium eſt efficere, ne redeat. Steatomata, atheromata, & meliceri-des ex his, quæ de tumoribus, patet cum difficultate tolli, & non niſi euulſo, aut exciſo folliculo. Tinea difficillimũ vlcus eſt, nec tolli poteſt niſi recens, & in his, qui adhuc adoleſcant, in alijs, etſi cum tota cute excidatur, tamen reuertitur. Ozenæ pauca ſpes eſt, vbi vlcus diu perdurauerit, & proceſſerit, nec pars medicamentum validum, aut ferrum ſuſtinet. eſſet enim maius in medicina tormentum, quàm in morbo. Parodontides & vlcera alia, quæ in latere linguæ fiunt, diutiſſimè durant. Aphtæ pueros fere cõſumunt; nõ tamen per ſe periculũ

in

in viris, & mulieribus eſt, niſi ex morbo, quem ferè aphtæ ſequuntur; hoc enim miſerius habēt pueri in hoc malo, quò minùs imperari rimedium aliquod poteſt. Pterigia, ſi diu perdurauerint, ſcire licet vnguis radicem iam eſſe corruptam, & ſupremum digiti os uitiatum; ideòq; longum fore morbum, & digiti priſtinam figuram reddi nullo pacto poſſe.

Quia ex Hipp. vlcus ſiccum ſimile ſano eſt. victus ratio ita inſtituenda eſt, vt exiccet; de qua aliàs dictum eſt, quibus materijs, & animaduerſionibus paranda ſit. hoc in exercitatione peculiare cōſiliū requiritur, ne partes illæ exerceātur, in quibus vlcus eſt ſed oppoſitæ. ſi enim vlcus in ſuperioribus partibus eſt, proderunt curſus, & ambulatio; ſi in infernis, diſco ſe exercere, & parua pila; in omnibus nauigare, vigilare, & alui excrementa ducere. Singulariter, ſi vlcus humidius eſt, & quod per illud fertur, ea quæ craſſam pituitam generāt ſunt exhibenda; vt in hydrope, & melicera oua ſorbilia, pulticulam, laganum, orizam, & alia aliàs enumerata. In herpete eſthiomeno, & theriomate quieſcere oportet; & aquā liberaliter bibere, qua humoris acredo hebeſcat, & pernicies diluatur; atque in his, quæ ſerpunt exiccantia, & ſalita minus conueniunt, quia acuunt humores influentes. In ozena multa deambulatio, & cibus modicus debetur, neque valentiſſimus, neque acer. In aphtis alenda eſt nutrix, quia puer modū non capit; verùm, quia in his coniugia longinqua ſunt, noſtri inſtituti non eſt de his dicere, niſi dum de lactis alimento ſumus loquuturi. In cancro inter initia cibus humidus debetur; vbi vlcus purgatum eſt, ex media materia. bibere liberaliter, & non niſi aquam; & crebrò meiere, ne vrina collecta laborem veſſicæ inferat.

Medicamenta aliqua aſſumuntur; ſed ferè vlceri adhiben-

bentur. Si humor tenuis effluit, omne medicamentũ confert, quod ſuccum roſarum recipit: ſi craſsior, ſero utendum eſt, & radice pontica. Humores parantur lentiſci decoctione, aut uitis, aut roſarum. Purgãdus tenuis humor lactucæ marinæ ſucco, aut ſtibio; craſſior hellebro, & myrobalanis, filicula, epithimo. Si ulcus internum fuerit aut in gutture, medicamenta, quæ ſuper ulcere adhibenda ſunt, ſenſim deglutiantur, ut, niſi diutiùs maneant, ſaltèm crebrò redeant. ſi in uentre ulcus eſt, deglutiantur liberè: ſi in craſſis inteſtinis immittantur per ſedem; ſi in gracilibus; tum per ſedem immittere, tum per os exhibere conuenit. Externis ulceribus multa ab auctoribus proponuntur ad uaria officia accõmodata; ut alia intemperiẽ remoueant, alia ſordes abſtergant. alia ſerpiginem ſiſtant; alia carnem exuperantem demant, deficientem reddant, cicatricem alia inducant. Intemperiem frigidam remouet uinum ualidũ; aut aqua ex vino, quàm ardentẽ uocãt; calidã roſa; humidam bolus Armæna ex aceto. ſiccam fotus aquæ calidæ; ea animaduerſione, ut fouere deſinas, ſtatĩ ac oræ ulceris, & cutis, quæ circùm eſt, rubeat, atque attollatur. Sordes abſtergit aqua ex cinere, & mel roſaceum. Serpentẽ ſiſtit chalcitis, cui parum reſinæ, & rutæ admixtum fuerit, vel difriges cũ reſina, uel ſertula campana in mulſo cocta, ac detrita, uel uua taminia cũ pice liquida. Celſus ad hoc medicamentũ componit ex nucum amararũ P. xiij. aliȷ P. xi. croci parũ, quæ miſcet, & ſuper imponit. Carnẽ exest ærugo. ideò, vbi caro nõ ſuperat, ulceri inimica eſt; leniùs hoc facit mel coctũ cũ lenticula, uel cũ marrubio, vel cũ oleæ folijs ex uino decoctis, oſtreæ testa exuſta: fortiùs ſal cũ aceto, alumen rotundũ, chalcitis, ſquama æris rubri, ſandaracha, miniũ ſinopicũ. Carnẽ alit, & ulcus implet reſina pinea, ochra attice, uel aſtarace.

cæra,

cæra, butyrũ, crocus, cadmia; cæra vlceribus inimica dicitur, vbi ſordes, aut humor multus eſt, quia cæra mollit, tutius adhibetur erui farina, dracantha, farina fabarũ. & hordei, vbi calor in vlcere eſt: vbi verò nullus calor adeſt, & pars humida eſt panaces, pompholix, thus, ariſtolochia adhibentur: ſi ſiccitas eſt in vlcere, glutiniũ piſciũ, & limaciæ aduſtæ, & cæra proderunt. Vlcera purgat, & implet maximè inter neruos pars pondus butyri, medullæ uitulinæ ſebi uitulini, adipis anſerinæ, ceræ, mellis, reſinæ terebinthinæ, roſæ, & olei cicini. quæ omnia liquantur, deindè liquida miſcentur, tùm teruntur ſimul, & hæc quidem magis purgãt; magis uerò emolliũt, & carnẽ nutriũt, ſi pro roſa cyprus infunditur; ſed tutiùs eſt a quocunque oleo abſtinere, niſi ſit vetuſtiſſimũ. Cicatricẽ inducit ægiptiæ ſpinæ fructus modicè ſiccando, & prohibendo praui ſucci influxum, item galla immatura, malicorium, thus, ſylueſtris oleæ folia, glandium opercula, bolus armena, mali punici cortex, & flos, eytinum, lycium, oſtreæ cortex aduſta; validius æs vſtum, lythargirium, chalcytis, myrrha, iris illirica; hæc tamen in carne teneriore adhibenda non ſunt, quia eam abſumunt.

Ad ſciſſa, ſeu rhagades tracantha, & gummi, cum ceruſſa, aut ſcoria ferri, aut bolo armena miſcetur; &, ſi dolor eſt, vnguento è populo leniendus.

In theriomate, & herpete eſthiomeno inſpergenda eſt arida aloe, enanthe, &, ſi hæc parum proficiunt, chalcitis. ſi exeſa carne neruus aliquis apparet, contegendus ante linteolo eſt, ne ſub medicamento aduratur. Quicquid inſpergitur, auerſo ſpecillo infundi debet, & ſuperdanda cum melle ſunt vel linamẽta, vel oleæ folia ex vino decocta, vel marrubiũ, eaq; linteolo cõtegenda in aqua frigida madefacto

dein

dein benè expreſſo; circàq: ,quà tumor ex inflammatione eſt, imponenda cataplaſmata, quæ reprimant. & , ſi locus non calet, aqua ex myrto, aut roſis, aut virga paſtoris, vino auſtero, & aceto cum roſæ ſucco. ſi calet, plurima aqua frigida ſuper infundatur, & ,ſi putredo eſt, aqua maris; & vinum, in quo malicorium, lens, ſpina ægiptia decocta ſint. ſi ſub his nihil proficit, ferro locus aduri debet, diligenter neruis, ſi qui apparent, ante contectis. aduſtum corpus vel ferro vel medicamentis primò purgandum, dein implendum eſt. Et commune ſit, non tantùm in eſthiomeno, ſed in omni herpete totũ expurgare, & irudinibus, & cucurbitulis prauum ſuccum extrahere.

Vlcus fungo ſimile fouendum eſt, ſi hyems eſt, egelida, ſi aliud tempus aqua frigida, deinde ſpuma, ſeu ſquama æris inſpergendum, ſupràq: ceratum ex mirtheo factum, cui paulũ ſquamæ æris, fuliginis, calcis ſit adiectum. ſi hac ratione non tollitur, vel medicamentis vehementoribus, vel ferro eſt adurendum.

Super fa um, ſeu meliceriam, quæ minus crebris foraminibus exaſperata eſt, rectè imponitur & ficus arida, & lini ſemen in mulſo coctũ, & emplaſtra, & malagmata materiam educentia; ſuprà alterum genus farina ex mulſo cocta, ſic vt ei dimidium reſinæ terebinthinæ miſceatur, & ficus ex mulſo decocta, cui paulum hiſſopi contriti ſit adiectum, & vuæ pars quarta fico admixta. Quod ſi parùm in vtrolibet genere medicamenta proficiunt, totum vlcus vſque ad ſanã carnem excidi oportet, & vlcere ablato ſuper glagam medicamenta danda, primùm quæ pus cient, deindè quæ purgant, tum quæ implent.

In carcinomate remouenda ſunt omnia acria, omnia vehemen-

hementia; &, ſi vlcus æquale eſt, ceratum ex roſa iniiciendũ eſt, adiiciendusq; ei puluis ex contrita texta, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt; ſed, ſi id nimium ſuprà creuit, tentanda ſquama æris eſt, quæ leuiſſima ex adu rentibus eſt, eatenùs nè quid emin:repatiatur; ſed ità ſi nihil exacerbauit, ſin minùs eodem cerato contenti eſſe debemus; eaq;, quacunque in parte ſit cancer, obſeruanda ſunt. ſi uerò cancer in pudendis fuerit, aliquid peculiare expoſcit, vbi, ſi nigrities cutem occupauit, protinùs ſpecillum ſubiiciendum, eaq; incidenda eſt, deinde oræ vulſella prehendendæ, tùm, quicquid corruptum eſt, excidendum ſic, vt ex in tegro quoque paululũ dematur, idq: adurendum. poſt vſtionem lenticula imponenda eſt, deinde, vbi cruſtæ exciderunt, vlcera ſic, vt alia, ſanentur. At, ſi cancer colem occupauit, inſpergenda aliqua ſunt ex adurentibus, maximè id, quod ex calce, chalcitide, & auripigmento componitur; ſi medicamenta vincuntur, hic etiam ſcalpello præcidi debet quicquid corruptum eſt ſic, vt aliquid etiam integri trahat. Illud quoque perpetuum eſt exciſo cancro vulnus eſſe adurendum: ſed, ſiue medicamentis, ſiue ex ferro cruſtæ occalluerũt, magnum periculum eſt, ne, his decidentibus, ex cole profuſio ſanguinis inſequatur. ergò longa quiete, & immobili penè corpore opus eſt, donèc ex ipſo cruſtæ puræ leniter reſoluantur. At, ſi vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur, immaturè cruſtas diduxit, & fluit ſanguis, frigida aqua adhibenda eſt; ſi hæc parum valet, deueniendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinem ſupprimunt, ſi ne hæc quidem ſuccurrũt, aduri diligenter, & timidè debet, neque vllo poſteà motu dandus eidem periculo locus eſt. Quædam etiam nigrities eſt, quæ non ſanatur, & ſerpit, &, ſi ſuſtinuimus uſque ad ueſ-

ſicam

ſicam tendit, neque ſuccurri poſteà poteſt. Si id in ſumma glande circa fiſtulam vrinæ eſt, priùs in ea tenue ſpecillum demittendum eſt, ne claudatur, deindè ferro adurendum. ſi veró altè penetrauit, quicquid occupatum eſt, præcidendũ eſt. cæterùm eadem, quæ in cæteris cancris facienda ſunt. Si quando autem vlcera oris cancer inuaſit; primò conſiderandum, nùm corporis malus habitus ſit, eiq; occurrendum; deindè ipſa vlcera curanda; quod ſi in ſumma parte id vitium eſt, ſatis proficit anthera humido vlceri arida inſperſa, ſicciori cũ exigua parte mellis illita. ſi paulò altiùs, chartæ cõbuſtæ partes duæ, auripigmẽti pars una; ſi penitus malũ deſcẽdit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmẽti pars quarta, aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictæ. aut itẽ pares portiões chalcitidis, chalcis, auripigmẽti. neceſſariũ autẽ eſt linimẽtũ in rosa tingere, & ſuper adurẽtia medicamẽta impõere, ne vicinũ, & ſanũ locũ lædãt. Quidã et in acris aceti eminã frictũ ſalẽ cõijciunt, donèc rubeſcere deſinat, deindè id acetũ coquunt, donec exiccatur, eumq; ſalem contritum inſpergunt. quoties autem medicamentum inijcitur & ante, & poſt os diluendum eſt, vel cremore lenticulæ, vel aqua, in qua aut eruum, aut oleæ folia, aut verbenæ decoctæ ſint, ſic vt cuilibet eorum parùm miſceatur. Acetum quoque ex ſcylla retentum ore ſatis aduersùs hæc vlcera proficit; ex aceto quoq; cocto ſal ſicùt ſupra demonſtratum eſt, rurſus mixtum acetũ; ſed & diù continere vtrumlibet, & id bis, aut ter die facere, pro vt vehemens malum eſt, neceſſarium eſt. quod ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana inuolutum in medicamentum demittendum eſt, ac ſuper vlcus tenendum, ne per imprudẽtiam adurentia deuorentur; &, ſi dolor in gingiuis eſt, mouenturq; aliqui dentes, refici eos oportet, nam curationes uehe-

hementer impediunt; ſi nihil medicamenta proficiunt, vlcera erunt adurenda, quod tamen in labris ideò non eſt neceſſariũ, quoniam excidere commodius eſt: aduſtis lenticula imponenda eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant. Si in veſſica eſt, primùm ad rem pertinet corpus rectè iacere, vt ſuperior pars ſemper eadem ſit, in quam vitium fertur; ita, ſi ad colem it, ſupinus is collocari debet, ſi ad veſſicam, in ventrem; ſi in latus, in id, quod interius eſt: deindè homo in aquã demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus, aut mepthus, idemq; humor clyſtere intùs adijcitur, tùm ſuper imponetur lenticula cum malicorio mixta. quæ vtraque ex vino decocta ſint, vel rubus, vel oleæ folia eodem modo decocta, aliaq: medicamenta, quæ ad prohibendos, & purgandos cancros propoſuimus; ex quibus ſi quæ erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur; vbi ſtare cæperit cancer mulſo vulnus eluetur, vitabiturq; eo tempore ceratũ, quod ad recipiendũ malũ corpus emollit, potiùs plumbũ elotũ cum vino inungetur, ſuperq; idem linteolo illitum imponetur.

Super ſycoſin oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum ex aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. terra quoque erithria ex aceto liquata rectè illinitur.

Ad vlcera rebellia, quæ chachoetes, aut thelephium, aut chironium, aut noma dicuntur, poſt corporis purgationem. etiam ſepè veratro albo venter tentandus, eſt, præſertim ſi, vt frequenter accidit, in inferioribus partibus vlcus ſit vomitu enim & educitur, & euellitur prauus humor, mox ſuper ipſum vlcus ſcoria ferri danda eſt, & malagrana Protarchi, quod ad parotidas Celſus præſcripſit. de ſteatomate, atheromatæ, & meliceride trattauimus qũ de tumoribus diximus.

Tineæ aridum genus cruſtaceum potius eſt, & eàdem curatione, qua lepra opus habet, humidum plus vlceris habet; in quo totum priùs expurgandum eſt, & his, quæ craſſiorem pituitam reddunt, humores ſunt obtundendi, ne fluant, neue acredine cutim exulcerent; huius generis ſunt lactuca, portulaca, quorum decoctione, aut ſucco melli admixto viginti dierum ſpatio æger vti debet, dein purgandum corpus, ſcammonio, & myrobalanis: quod medicamentum, ſi ad inferna acres humores attraxerit, aluum diù fluidam relinquit ſi poſt vim medicamenti crebra alui decoctio non remanet ſæpiùs eſt repetendum medicamentum, & interà vlcus curare oportet, &, ſi quæ cruſtæ ſunt, aut pili, euellendi, ſi pauci ſunt, vulſella: ſi multi ſunt, aut cruſtæ non ſequuntur, nigra pix extendi ſupèr corium debet, indè ad ignem calefieri, & capiti depilando, aut decorticando ſuperimponi, et diù ſinere; poſteà ui euellere, vt pili, et cruſtæ ſequantur ſi ex his cruſtis, aut pilis parum remanet, facile eſt vulſella demere, ſi multũ iterùm imponenda pix eſt, & eodem modo euellenda, donèc munda in totum cutis capitis remaneat, & nudum vlcus pateat, poſteà exiccantibus, ſed tenuibus lauacris humor influens euocandus eſt; ex his ſunt aqua, quæ ex cineribus ficus, uitis, aut lauri educta eſt, quæ quia acuta eſt, & ſpinæ in modum pungit, rhamnus vulgò dicitur. ita poſt ablutionem plurimus humor ſequitur; præſertim ſi roſmarinus, aut ſaluia, aut lauri folia incoquuntur, poſtquàm diù id factum eſt, & plurimus humor eductus eſt, poſt ablutionem arida medicamenta ſunt inſpergenda, quæ fiunt ex cucurbitæ cortice aduſto, gallis aridis, roſarum, & oleaſtri folijs, ſaluiæ, & roris marini; ſub his humor primò imminuitur, ac demùm ceſſat, tunc amplius abluere non oportet, ſed ſolos pulueres inſper-

ſpergere; & humores medicamento pergere euacuare, donèc cutis capitis penitùs confirmata ſit.

*Chyloma vlcus corneæ eſt; in quo poſt purgationem fiant inuſtiones in brachijs, per quas acris humor fertur, & ab oculo diuertat. Inde adhibeatur medicamentum ex poraph

olige lota, & collyrio ex aloe, myrrha, thure, croco, & metallicis medicamentis. Si dolor eſt, addatur aut oui candidum, aut ſuccus mandragoræ. Si ab vlcere ragæides procidat, adſtringentia immiſcere conuenit, qualis eſt aqua roſacea; ſi ſordes in vlcere eſt, componitur collyrium ex vino, croco, ſale, cadmia, & melle, aut pro melle ſaccaron diſſolutum in aqua violárum, quia oculus delicati ſenſus eſt, & ſaccaron mitiùs rodit.*

Ozenā lycium ex melle interdùm ſimplici cura tollit, aut ſuccus marrubis, aut mentæ pariter ex melle ſumptæ, omphacium quoque à Celſo laudatur eodem modo melle exceptum, ex quo etiam nares exulceratas fouere oportet vapore aquæ calidæ, id eſt ſpongia expreſſa, atque admota, vel etiam ſubiecto vaſe oris anguſti calida aqua repleto. Poſt id fomentū illinenda vlcera ſunt aut plumbi recremento, aut ceruſſa, aut argenti ſpumā cùm quolibet horum aliquis conterit, eiq; dùm teritur, inuicèm vinum, & oleum mirthæum adijcit, donèc mellis craſſitudinem fecerit. Si hæc parum proficiunt, caput ad cutem tondeatur, aſſiduòq. uehementer perfricetur, ac multa calida aqua perfundatur, tùm in narem ipſā mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ conijciatur; quod ſpecillo quoq; inuoluto lana fit, attrahaturq; ſpiritu is ſuccus, donèc in ore guſtus eius ſentiatur, ſub his enim cruſtæ reſoluuntur, quæ tùm per ſternutamenta elidi debent. Puris vlceribus vapor aquæ calidæ, vt diximus, ſubijciendus eſt: deindè ad-

hibendũ, aut lycium ex vino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut mentæ, aut marrubij ſuccus: aut atramentũ ſutorium, quod candens factum, deindè contritum ſit, aut interior ſcyllæ pars contrita, ſic ut horum cuilibet mel adijciatur, cuius in cæteris admodùm exigua pars eſſe debet, in atramento ſutorio tanta, ut ea mixtura liquida fiat: cũ ſcylla utique pars maior; inuoluendumq; lana ſpecillum eſt, & in eo medicamentum intingendum, eoq; ulcera implenda ſunt, rurſuſq: linamentum inuolutum, & oblongum eodem medicamento illinendum, dimittendumq: in narem eſt, & ab inferiore parte leuiter deligandum; idq; per Hyemem, & Ver bis die, per Aeſtatem, & Autumnum ter fieri debet. Apud quoſdam poſitum eſt vel ſubtilem fiſtulam, vel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe conijciẽdũ, donèc ſurſum ad os perueniat: tùm per id tenue ferramentum cãdens dandũ eſſe ad ipſum os, deindè aduſtum locum purgandũ, eſſe ærugine, & melle, vbi purum eſt lycio ad ſanitatẽ perducendũ; vel narem incidendã eſſe ab ima parte ad os, ut & conſpici locus poſſit, & faciliùs cãdens ferramentũ admoueri, tùm ſui nares debent, & aduſtũ quidẽ vlcus eadẽ curatione curari, ſuturam uerò illini uel ſpuma argenti, uel alio glutinante. hæc Celſus.

Ad parodontidas continendus ſæpè ore cremor reprimẽs, cui paululũ mellis ſit adiectum, vtendũ eſt ambulationibus, & non acri cibo; ſimul atque verò pura vlcera eſſe cæperunt, lenis humor, interdùm etiam quàm optima aqua ore continẽda eſt. prodeſtq; aſſumptum purum vinum, pleniorq; cibus; dùm acribus uacet; inſpergiq; vlcera debent alumine ſciſſili, cui dimidio plus gallæ immaturæ ſit adiectum: ſi iam cruſtas habet, quales in aduſtis eſſe conſueuerunt, adhibendæ

bendæ ſunt hæ compoſitiones, quas græci ἀνθηρὰς nominant; linguæ quoque vlcera ſub alia tractatione non ſunt, quia non alijs medicamentis egent. quæ in latere eius naſcuntur, diutiſſimè durant. Videndumque num contrà dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpè vlcus eo loco non ſinit, ideòq; limandus eſt; alia quoque vlcera in gingiuis oriuntur, quibus eadem, quæ in reliquo ore, ſuccurrunt maximè tamen mandere liguſtrũ oportet, ſuccumq: eum ore continere. Vbi pus ex gingiuæ vlcere diutiùs fertur, locus aperiendus, dens eximendus, teſta oſſi, ſi qua exceſſit, recidenda eſt; ſi quid vitioſi eſt, radendum, poſt quæ quid fieri debeat, ſuprà in aliorum vlcerum curatione comprehenſum eſt. Si verò a dentibus gingiuæ recedant, eædem antheræ ſuccurrunt; vtile eſt etiam pyra, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere: idemq; præſtare non acre acetum in ore retenctum poteſt, aut iuglandium ſuccus, & moræ, aut manſa polij, aut populi albæ, aut verbenæ radix, quæ ſi aridior eſt, quàm mandi poſſit, uino decoquenda, & illud ore continendum; idemque faciendum, ſi rhois, aut rubi, ſuccus haberi facilè non poteſt.

Ad aphtas infantium poſt victus rationem nutrici inſtitutam, ſi pituita in os infantis coit, vomere debet, tùm ipſa vlcera inungenda ſunt melle, cui rhus, quem ſyriacum vocant, aut amaræ nuces adiectæ ſunt, vel mixtis inter ſe roſæ folijs aridis, pineis nucleis, mentæ coliculo cùm melle, vel eo medicamento, quod ex moris fit, coquendo eorum ſuccum eodem modo, quo coquitur ſuccus mali punici, nempe ad mellis conſiſtentiam; eademq; ratione, & crocum, alumen,

myr-

myrrha, vinum, mel miſcetur, neque quicquam dandum eſt, ad quod humor euocari poſſit. Si verò iã firmior puer eſt gargarizare debet, his ferè, quæ ſuprà comprehẽſa ſunt; & , ſi lenia medicamenta in eo parùm proficiunt, adhibenda ea, quæ adurendo cruſtas vlceribus inducunt, quale eſt ſciſſile alumen, vel chalcitis, vel atramentum ſutorium.

Ad pterigiũ oportet alumen melinũ rotundũ in aqua liquare, donèc mellis craſſitudinẽ habet, tùm quantũ eius aridi fuerit, tantundẽ mellis infundere, & radiculã miſcere, donèc ſimilis croco colore fiat, eoq; illinire: Quidam ad eundem vſum decoquere ſimul maluã ſolent cum paria pondera aluminis aridi, & mellis miſcuerint; ſi hac ratione ea non exciderunt, excidenda ſunt, deindè digiti fouendi aqua ex verbenis, imponendumq; ſuper medicamentũ, tegendũq: linteolo aqua madefacto; tertio die digitus reſoluendus eſt: ſi quid aridi eſt, iterùm excidendum, ſimiliſq; adhibenda curatio eſt: ſi non vincitur, purgandus ſcalpello, tenuibuſq; ferramentis adurendus eſt, & ſicut reliqua vſta curandus eſt.

Medicamenta, quæ ragadia excidere faciunt, multa proponuntur a Celſo, vt quod habet chalcytidis, malicorij, ſquamæ æris ſingulorum pares portiones, quæ excipiuntur ficu pingui leniter cocto ex melle. noſtri vtuntur medicamento, quod ægyptiacum vocant.

Hic præſertim adnotandum eſt, quæ officinis ſcribuntur eſſe tantùm ex vulgata loquendi conſuetudine, & varia artificium acceptione propoſita, & diſtincta, etiam ſi ratione multa conueniunt, vt vlcus therioma, herpes, formica, æſthiomenon, phagedena, chironium, telephium intelligentibus eadem ſunt, quamquam officinis diſtinguantur.

OFFICINAE.

Ad Vlcus incarnandum.

R. Reſinæ terebinth. vn. 1 ss
Olei roſacei vn. 1
Thuris ℥ ij
Myrrhæ } ã. ℥ 1
Colophoniæ
Terenda terantur, & Miſceantur addendo ceræ parùm.

vel

In parte neruoſa.

R. Ceræ albę } ã. vn ss
Reſinæ pineę
Sebi vaccini
Picis naualis
Thuris
Myrrhæ .
Olei oliuo q. s. vt fiat vnguentum S A.

Ad vlcus latum, quod plagam vocant.

R. Olei roſ. omph. vn. iij
Reſinæ pineæ } ã. v ij ss
Terebinth.
M. S A. fiat vnguentum.

Ad eadem vlc. concaua in cruribus.

R. Olei roſ. vn. iij
Succi ſolatri vn. 1. ss
Cerę albæ } ã. vn. ss
Ceruſſæ
Plumbi vſti
Tutię
Myrrhæ
Thurſi ℥ ij
Antimon. iacinth. ſcr. 1
Contundenda contundantur ſubtiliſs. & poſtquã bullierint fluida, ad conſum. ſucci inſperg. pulueres vt fiat vnguentũ S. A.

Ad mundanda vlcera

R. Vng. raſini vn. 1
Fl. æris ſcr. 1
M. S. A. pro vſu.

Ad vlcus humidum.

R. Rad. pentaphylli } ã. m. 1
Fol. oliuarum
roſarum
Mellis vn 1
Vini albi lib. 1 ss
Bulliant ad cons. medietatis & colatura fouatur vlcus

Ad vlcus calidum.

R. Olei roſati loti } ã. vn. 1
Violati
Terebinthinæ lotę vn. ss
Farinæ hordei } ã. ℥. 1 ss
Ceruſſæ
Pompholigis
Ceræ albę q. s.
M. fiat vnguentum S. A.

Ad vlcus frigidum

R. Olei camomill. } ã. vn. ss
Maſtich.
Laurini } ã. ℥ ij
Rutacæi
M. foueatur vlcus.

Ad vlcus dolens.

R Olei violati
Camomill. } ā. vn. 1
Furfuris tritici
Farinę hordei } ā. ʒ vi
Vit. ou. n. 1
Oeſipi vn. ss
Sapæ q. s.
M. & fiat empl. S. A. & applicetur.

Ad vlcus ſordidum.

R. Olei com.
Reſinæ terebinth. } ā vn. ij
Succi hederæ
Apij
Plantaginis
Rutæ
Abſynthij } ā. vn. 1
Thuris
Aluminis rochę
Myrrhę
Ariſtolochię rot. } ā. ʒ.1. ss
Oleum, & reſina cum ſuccis bulliant, ad cons. ſuccorum, & inde inſperſis pulueribus fiat vnguentum S A.

Ad vlcus liuidum

R. Saluiæ
Roris marini
Serpilli
Thymi } ā. m. 1
Hæc trita infund. in aqua ardente & theriacæ admixta ſuper imponatur vlceri.

Ad vlcus verminoſum.

R. Fol. Abſynthij
Calamenti
Centaurii } ā. m. 1
Rad. cappari
Gentianæ
Dictami albi } ā. vn. ss
Bulliant in ſufficienti q. vini albi, & ea decoctione foueatur ulcus.

Ad vlcus cum eſſe corrupto.

R. pul. rad. peucedani
Iridis
ariſtoloch. rot } ā. vn ss
Terebenthinæ ʒ ij
Olei laurini
Ceræ } ā. vn. ss
Aceti albi vn. 1
M. & coque donèc fiat ceratum S. A. quod in os corruptũ mittatur.

Ad therioma

R. Plumbi vſti
Lithargyrii
Ceruſſæ vſtæ
Terræ læmniæ
Pompholygis } ā. ʒ 1
Rad. ariſtoloch.
Iridis } ā. v 1. ss
M. fiat puluis quo inſpergatur vlcus, ſi ſit in corpore robuſto.

vel

R. Gallarũ immatur.
Malicorii
Polii montani } ā. ʒ ij
Rad. centaurii
Dragunculi exicc. } ā. ʒ ij. ss
Reſinæ therebinth. un. iij
M fiat ceratum, quo vlcus liniatur.

Ad herpetem vlceroſum.

R terræ læmniæ
Tutiæ
Ceruſſæ vſtæ
Teſtarũ vſtarũ bucc oſtrear. } ā. ʒ 1
Thuris
Maſtich. } ā. ʒ.1. ss

M. fiat

M. fiat puluis, quo herpes inſpergatur.

Si verò corpus patiens, mollius, addere oportet.

Olei myrthini un. ij
Cerę un. 1

Ad formicam.

R. Terræ ampletis, Polij montani, Cadamiæ, Lithargirii, Scoriæ plumbi ã. ʒ ij
Rad. panacis, Camaleontis nigri, Squamę ęris ã. ʒ 1

M. fiat puluis, quo inſpergat. ulcus.

Ac, ſi corpus mollius fuerit, add. reſinę terebinth. un. iiij.

Et fiat ceratum pro uſu.

Ad phauum, & ſycoſin.

R. Pompholigis, Plumbaginis, Malicorii, Ceruſſæ uſtæ ã. ʒ 1
Gummi, Galbani ã. ſcr. 1
Squamæ æris ſcr. 1
Cerę un. 1. ss

M. fiat ceratum S. A.

Ad ulcus eſthiomenon.

R. rad. dragun. ſiccat., Ariſtolochiæ, Iridis ã. ʒ ij

Ad atheroma exulceratum.

R. Plumbi uſti, Lithargyrii, Malicori ã. ʒ 1
Squamæ æris, Ariſtolochiæ rot. ã. ſcr. ij
Aluminis uſti ʒ ss
Ceræ un. ss
Olei rutacei q. s. & fiat linim. S. A.

Ad ulcus chyronium.

R. Squamæ æris, Plumbi uſti, & loti ã un. ss
Cadamiæ, Ceræ albæ ã un. 1
Olei rutacei q. s. ut fiat linimentum.

Ad carcinoma.

R. Lithargyrii loti, Ceruſſæ lotæ, Rad. iridis, Teſtæ buccinæ cč. ã. ʒ 1
Stibii, Thuris ã. ſcr. 1
Croci gr. iiij

M. fiat puluis, quo inſpergatur carcinoma.

Ad yperſarcoſin, ſiue carnem ſuper creſcentem vlceri.

R. rad. dragunculi ſic., Iridis, Panacis ã. ʒ 1
Aluminis uſti, Sori, Stomomatis ã. ʒ ss

M. fiat puluis, quo ulcus inspergatur.

Ad tineam ulceratam

R. succi cælidonii, Rad. rumicis, Lapati acuti, Vini albi ã. un. iiij
Aceti un. ij
Olei laurini un. 1. ss
Salis un. 1

Bulliant omnia ſimul, donec ſucci incraſentur, & li-

niatur tinea

uel

R. Lixiuii ex cin. vitis albę lib. ij

Fl. camæmeli m. ij

Fiat decoctio, qua caput abraſum abluatur, & inde

R. Olei oliu. vn. iij

Picis liquidæ vn. ij

Salis vn. 1

M. & quotidie caput, vt ſupra abraſum & lotum liniatur. vel

R Succi betæ, Celidonii, Ping. ſuillæ ā. vn. ij

Ellebori albi vn. 1. ss

M. liniatur caput.

vel

R. Aceti acerrimi lib 1

Salis vn. 1 ss

Caput abraſum abluatur, & inſperg. pulu. echin. caſtan. ac ſuperimponantur folia betonicæ.

vel

R. Suc hyoſciami, ſeu tabac. ū ij

Aceti vn. 1

Fellis teſtudinis ʒ ii

Opii triti ʒ 1

M. & pāno lineo his infuſo caput foueatur.

vel

R. ſucci eupatorii lib. ss

Fellis taurini vn. iij

M. liniatur caput

Ad vlcera gingiuarum

R. piſcis mandibulæ, Maſtic hes, Thuris, Myrrhæ ā. ʒ 1. ss

Roſarum ſicc. ʒ 1

Fiat puluis, quo gingiuæ inſpergantur

vel

R. Vini auſteri lib. 1

Roſarum, Myrtillorum, Corticum granat. ā. vn 1

Fiat inf. & decoctio S. A. qua gingiuæ abluantur.

Ad aurium humorem.

R. gallarum, malicorii, Aloes, myrrhæ ā. ʒ 1

Aluminis ſcr. ii

Inuoluta in panno lineo comburantur, & fiat puluis pro vſu.

Ad rhagades manuum

R. Mellis, Butyri, Cerebri ſuilli ā. vn. 1

Vini albi lib. ss

Fiat decoctio, quo manus abluantur ex furfuris intrito.

Ad vlcus aurium.

R. Succi eupatorii, Mellis roſati ā. vn ss

Olei abietini ʒ ij

Aloes, Myrrhæ ā. ſcr. 1

M. fiat linimentum emplaſticum pro vſu.

Ad chiloma.

R. ſandalorum rub., Margaritarum, Fl. roſarum, Fæniculi ā. ʒ ss

Maſtiches, Myrrhæ ā vn. ss

M fiat ceratum app. temporibus.

Ad

Ad vlcera papillarum

R. Olei roſ. un. ss
Draganth. inf. in aceto roſ. ʒ iij
Ceræ ʒ 1
Thuris
Maſtiches } ã. ſcr. 1.
Liquefactis liquandis add. puluis contuſorum, & drag.

vel

R. Olei hipericon un. 1
Sebi hircini vn ss
M. S. A. fiat vnguentum.

Ad chiloma

R. Tutiæ lotæ
Pompholigis lotæ
Ceruſſæ lotæ } ã. ʒ 1
Draganthi
Mucilaginis pſyllii } ã. ſcr. ii
Croci gr. iii
Opii gr. ii
Fiat puluis tenuiſſimus, qui excipiatur oui albumine, & app. oculo.

Ad oxenam.

R. pomum granatum acidum integrum, & cùm granis, & cortice contundatur, & extrahatur ſuccus, qui in nares inſpiretur.

Ad aphtas

R. Olei Sulphuris ſcr. ss
Aquæ roſaceæ ʒ ii
M. & tangantur aphtæ.

Ad parulidas

R. fol. oleaſtri
Myrthi
Pimpinellæ } ã. m. 1
Rad. cyperi
Acori
Pentaphylli } ã. vn. ss
Vini albi lib. 1. ss
M. bulliant ad conſ. medietatis, & colat. R. un. iii
Myrrhæ ʒ ii
Mellis roſ. un. ss
M. abluantur os, & gingiua.

De Fiſtulis. Cap. II.

Συριγξ a græcis dicitur, quòd calamo ſimilis ſit cauitate, & duritie; latini fiſtulã nominarunt, & meliùs, quia a fundendo fiſtula dicta creditur, per eam. n. humor effunditur, vt aqua per fiſtulã. ab arabibibus ناصور *apellatur. Hanc fiſtulam dixit Galenus tubulum calloſum, anguſtũ, oblongum, interdùm etiam obliquum, cui cicatrix obduci nequit, unde humor certis temporibus tenuis effunditur: Fit in omni parte corporis, habetq; quædam in ſingulis locis propria. Ex abſceſſibus, & ex aliis vlcerum generibus* nomen. generatio.

 fiſtula

ſiſtulæ oriuntur. Vetuſtate fieri ait Celſus, verùm, quia tempus ex ſe nihil efficit, quærendum, quid nam incidat in uetuſtate, quo fiſtula fiat. Credo fiſtulam eſſe quandam quaſi cicatricem carni obductam, in hoc diuerſam, quòd cicatrix in ſumma cute ſit, fiſtula in omnis cauitatis ſuperficie; item cicatrix, quia à natura ſine ui oritur, lenis eſt. fiſtula tanquã violenta dura eſt; quarè etiam fiſtula, & ſi naturalis non eſt, tamen dici poteſt à natura fieri; vt ex Auicenna colligitur dicente vlcus, dum non benè purgatum ſaneſcit, fieri ſimile fiſtulæ. quarè etiam fiſtula ſaneſcentis eſt, vt cicatrix.

Fiſtularum duo genera Galenus poſuit; aliud eorum, quæ oſculum in profundo habent, & in ſuperficie ſinum, quas cæcas vocant; aliud earum, quæ ſimul & os, & ſinum in profundo habent. Celſus alias breues, alias altiùs penetrantes; alias, quæ rectæ intùs feruntur, alias, multòq; plures, quæ tranſuerſæ poſuit; alias ſimplices, alias duplices, tripliceſq; ab vno ore intùs orſæ, quæ tres fiunt, aut etiam in plures ſinus diuiduntur; aliæ rectæ, aliæ flexæ, & tortuoſæ ſunt, aliæ intra carnem deſinunt, aliæ ad oſſa, aut neruum, venã arteriam, vt addit Auicennas, aut chartilaginem penetrant, aut, vbi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perueniunt; aliæ deinde facilè, aliæ cum difficultate ſanantur, atque etiam quædam inſanabiles reperiũtur; aliæ antiquæ, aliæ recentes; aliæ internæ ſunt, vt ſepto tranſuerſo, aut alio viſcere, aliæ externæ, & rurſus ex his aliæ in oculo, aliæ in mammis, vulua, ano, aut parte alia noſtri corporis aliæ humidæ ſunt, aliæ aridæ, & calloſæ in his, quæ ad os ſunt, alijs caries oſſi adiuncta eſt, in alijs os integrum eſt.

Differẽtię.

Vlcus in fiſtulam degenerans oras duriores habet, quàm caro eſſe ſoleat; pluraq; ſigna differentiarum oculis patent;

Signa.

&

&, ſi puris plùs fertur, quàm quod ſimplici ſpatio conuenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. corporis quoque inclinatio docet, num in plùres partes fiſtulæ peruenerint, quia ſæpè, qũm quis aliter decũbit, aliterq: membrum collocauit, pus ferri, quod iam deſierit, incipit; teſtaturq: non ſolum aliũ ſinum eſſe, ex quo deſcendit, ſed etiam ad aliam corporis partem eum tendere. qũmq; ferè iuxtà ſint caro, & neruus, & aliqua neruoſa quales ferè tunicæ, membranæq; ſunt, genus quoq; puris docebit, nũm plures ſinus intus diuerſa corporis genera perroſerit: ſi quidem ex carne pus leuè, album, copioſius, aut interdùm lentus humor, craßus, turbidus, crudus fertur: ex neruoſo loco pus coloris quidem eiuſdem, ſed tenuius, & minus; ex neruo pingue, & oleo non diſſimile. Ad neruum quoque tendere cognoſcitur, quia dolor vehemens eſt, præſertim vbi, quod ſubeſt, ſpecillo tractatur, & ferè tunc affecti membri operationes difficiles ſunt. ſi ad venas, & arterias fiſtula peruenerit, fæx egreditur; ferè ex vena ſanguis multus, ex arteria ſubalbidus cum fluxu, & proceſſu. Ante omnia autem demitti in fiſtulam ſpecillum conuenit, vt quò tendat, & quàm altè perueniat, ſcire poſſimus; ſimul etiam humida, an ſiccior ſit, quod extracto ſpecillo patet. Si verò os in vicino eſt, id quoque diſci poteſt, ſi iam, nec ne, eò fiſtula penetrauerit quatenus nocuerit; nam ſi molle eſt quod vltimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc vitium eſt, ſi magis id renititur, ad os ventum eſt. ibi deindè, ſi elabitur ſpecillum, non dum caries eſt, ſi non elabitur, ſed æquali innititur, caries quidem eſt, verum adhuc lenis; ſi inæquale quoq: & aſperum ſubeſt, vehementius os exeſum eſt, ac ex oſſe humor tenuior, & pallore quodam luteus, & ad lenitatem vergẽs fertur. At chartilago vbi ſuberit, ipſa ſedes docet: peruentumq:

tumq; eſſe ad eam ex renixu patet. Si ligamentum ſubeſt, dolor minor eſt quàm dùm neruus offenditur; cæterum ſimilia patitur. ex his quidem colliguntur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxæ. Dum verò plura foramina apparent, & ambigimus, vna ne ſit fiſtula, quæ plures oras habeat, an ſingulis oris fiſtula vna ſit, ſic proditur. in vnum foramen coloratus humor immittitur; qui, ſi ex eodem foramine ſolo exierit, plures fiſtulæ ſunt; ſi ex ſingulis foraminibus redditur, hinc vnam eſſe cauitatem colligitur. Septum tranſuerſum violatum eſſe à fiſtula intelligi ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt; & quia eò nonnunquam ſpiritus cùm humore quaſi bullante prorumpit, maximèq; vbi æger ſpiritum ore continuit. αἰγίλωψ græcis eſt parua fiſtula, per quam pituita aſſiduò deſtillat; idq; aſſiduè malè habet oculos; nonnunquã etiam exeſo oſſe vſque ad nares penetrat, idq: interdùm carcinomatis naturam habet. Vbi intentæ venæ, & recuruatæ ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & leui contactu irritatur, inflammationemq; in eas partes, quæ coniunctæ ſunt, euocat. Callus autem hominem fallit, quià durus eſt, & aut albus, aut pallidus.

Eadem conſilia ad curam fiſtulæ ſunt, quæ vlceris eſſe diximus, præterq; ea, durities ſiue ſimplex, ſiue callo obducta eſt excidenda, aut abſumenda eſt, inde mundare, vt vulnus recens, poſtea carne replere, & cicatrizare oportet.

Omnes fiſtulæ curationi rebelles ſunt. tamen, ſi ſub cute trãſuerſæ feruntur, minus difficultatis habẽt, quàm ſi rectæ intus tendunt: ſi tortuoſæ ſunt: ſi multiplices maius ex manu, quàm ex medicamento præſidium eſt. In his, quæ ſeptum tranſuerſum violauerint, medicamini locus nullus eſt; in cæteris verò, quæ circa coſtas, plus ſpei eſt. In ventre per-

niciosæ

niciosæ admodum ſiſtulæ ſiunt: adeò vt Soſtratus inſanabiles eſſe crediderit. Id non ex toto ita ſe habere vſus oſtendit, & quidem, quod maximè mirum videri poteſt, tutior ſiſtula eſt contra iecur, & lienem, & ventriculum, quàm contra inteſtina, non quo pernicioſior res ibi ſit, ſed quo alteri periculo locum faciat: cuius experimento moti quidam auctores parùm modum rei cognouerunt. nam venter ſæpè etiam telo perforatur, prolapſaq; inteſtina conduntur, & oras vulneris ſuturæ comprehendunt, quod, quemadmodum fiat, mox indicabo. Si verò ea ſiſtula intus patuit, exciſa neceſſe eſt latius foramen relinquat, quod niſi magna vi vtique ab interiore parte ſui non poteſt, quæ quaſi membrana quædam finit abdomen, quam περιτονάιον *græci vocant. ergo, vbi aliquis ingredi, aut moueri cæpit rumpitur illa ſutura, atque inteſtina ſoluuntur, quo ſit, vt pereundum homini ſit, ſed non omnino res ea deſperationem habet, ideoq; tenuibus ſiſtulis adhibenda curatio eſt. Itaque aliæ ſiſtulæ facilè, aliæ cum difficultate ſanantur, atque etiam quædam inſanabiles reperiuntur. Expedita curatio eſt in ſiſtula ſimplici, recenti, intra carnem, adiuuatq; ipſum corpus, ſi iuuenile, ſi firmum eſt, neq; verendum eſt, ne purum corpus puro corpori iunctum non coeat adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, qum ſæpè xulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſaneſcendo in vnum coniungat eoſdem digitos. Difficilè ſanatur ſiſtula, cæteris paribus, ſi os, vel chartilaginem, vel neruum, vel muſculos læſit, & præterea, ſi articulum occupauit, ſi vel*

ad

ad veſſicam, vel ad pulmonē, vel ad vuluam, vel ad grandes venas, aut arterias, vel ad inania, vt guttur, ſtomachum, thoracem penetrauit, ad inteſtina quoq: eam tendere ſemper periculoſū, ſæpè peſtiferum eſt, & vbique fiſtula profunda eſt, & oræ occalluerunt, aut tractantis manus parum ſentit ægrè ſaneſcet; quibus multum mali accedit, ſi corpus vel ægrum, vel ſenile, vel mali habitus eſt. Et ex his eas quæ quaſi carcinomata habent, curare periculoſum eſt, nam mortem quoq: ea res maturat; quæ uerò ad nares tendit non ſaneſcit; quæ in angulo oculi eſt curari quidem poteſt, ſed difficilis eſt, quantoque id foramen angulo propius eſt, eo difficilior, quoniam perangustum eſt, in quo uerſari manus poſſit, recenti tamen re mederi faciliùs eſt, & cum mali humoris minus effluit, & pus redit aliquid proficere curationem indiciū eſt.

In his aer frigidus fugiendus eſt: quia ferè neruus, aut os, aut chartilago ſubeſt, quibus frigus inimicū eſt. Celſus in omnib. fiſtularūgeneribus ſiue manu ſiue medicamentis curentur uictum humidum deberi dixit, & potiorem aquæ liberalem; quippe uictus humidus facilius præbet nouando ulceri alimentum: & prauis ſuccis humor admixtus eorum peruiciem diluit; ubi iam caro increſcit, & balneis raris utēdum eſt: & cibis corpus implentibus, qui carnem alant; aer vero ſiccior debetur, quo caro ad ſuperficiem iam peruenta firmetur, & cicatrix inducatur. cætera ueluti in ulcere dictū eſt ſeruanda ſunt.

Medicamenta quoque pænè eiuſdem rationis expetuntur quæ in vlcere propoſita ſunt, quia fiſtula vlcus uetus eſt, & ante quam curetur eſt innouandum. Galenus ad fiſtulam præcipit potentillam aſſumi per triginta dies. ac ſi longius a præcordijs fiſtula eſt ex interuallo ieiunum radiculas ediſſe,

deindè

deindè vomere. plura ſunt, quæ applicanda proponuntur, quorum alia per ſe proſunt, alia ſub ordinãtur. primò molliẽda eſt fiſtulæ durities ammoniaco, dragãtho, aut gummi ex aceto, ita enim exedentia medicamenta faciliùs operantur: ſi vermes intra fiſtulam ſunt, aut ſucco plantaginis, aut thure ex vino contuſo occidendi ſunt. idem operabitur, ſi quis tythymalum cum ſua radice exiccet in clibano, & ex eo puluerem faciat, quem per ſyphonem inſuflando immittat, ac, ſi recens fiſtula eſt, quæ ſine ferro abſumi queat, tentandum eſt æris flore. aut cucumeris agreſtis ſucco, aut helleboro, quæ trita, & immiſſa per tres dies ſinenda ſunt, vt duritiem aſſumant. Si & in carnem, & recens, & ſimplex fiſtula eſt, & neque rugoſa, neque caua ſede, neque in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe immobile non niſi cum toto corpore mouetur, ſatis proficiet emplaſtrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel ſalem, vel alumen, vel ſquamam æris, vel æruginem, aut ex metallicis aliquid, exq; eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulò plenius. Idq; ea parte, qua tenuius eſt, demitti debet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat, quæ in omnibus fiſtularum collyrijs perpetua ſunt. Idem deindè emplaſtrum in linteolo ſuper imponendum, ſupraq; inijcienda ſpongia in acetum ante demiſſa, & ſatis eſt ſolui die quinta. alia, quæ componutur a Celſo, & Galeno, officinæ proponentur.

In hoc malo plus a manu, quam a medicamentis ſperandum eſt. Ideò ex Celſo ſi altius fiſtulæ penetrant, vt ad vltimam demitti collirium non poſſit, ſi tortuoſæ ſunt, ſi multiplices, parùm proficiunt medicamenta.

Igitur, ſi ſub cute tranſuerſa fiſtula eſt, demitti ſpecillum debet, ſupraq; id eam incidi. ſi flexus reperiuntur, hi quoque ſimul ſpecillo, & ferro perſequendi ſunt. Idem faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli oſtendunt. Vbi ad finē fiſtulæ ventum eſt, excidendus ex toto callus eſt, ſuperq; fiſtulam dādum eſt medicamentum glutinans. At ſi recta ſubter tendit: ubi, quò maximè ferat, ſpecillo exploratum eſt, excidi is ſinus debet, dein fibula oris cutis inijcienda, & glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt. Aut, ſi corruptius vlcus eſt quod ferè oſſe vitiato fit, vbi id quoque curatum eſt, medicamenta debētur pus mouentia Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter exire, quod vbi incidit, eo loco coſta ab vtraque parte decidenda, & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. At animaduertendum quod in his, quæ circa coſtas ſanabilia ſunt, pinguia medicamenta inimica ſunt, cæteris, quæ ad vulnera accomodantur, vti licet: præterq; ea, his, quæ carne replet, optimè tamen ſicca linamenta, vel, ſi purgandū aliquid videtur, in melle tincta imponētur. Vbi tenuis fiſtula abdomen perrumpit, excidere eam licet, ſuturæq; oras coniungere. ſi verò ea fiſtula intus patuit, exciſa neceſſe eſt latius foramen relīquat, ideò potius relinquenda. Propriam quoque animaduerſionem deſiderant ea, quæ in ano ſunt. in quo demiſſo ſpecillo ad vltimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine ſpecillum educi lino ſequente, quod in aliam eius partem ob id ipſum perforatum coniectum ſit: ibi linum prehendendum, vinciendumq; cum altero capite eſt, vt laxè cutem, quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat: ideòq; linum eſſe debet crudum, & duplex, triplexq;, ſic tortum, vt vnitas facta ſit. Interim autem licet negocia agere, ambulare, lauari, cibum capere perindè atque ſaniſſimo. Tantum-

tummodo id linum bis die, ſaluo nodo, ducendum eſt, ſic vt ſubeat fiſtulam pars, quæ ſuperior fuerit, neque committendum eſt, vt id linum putreſcat; ſed tertio quoque die nodus reſoluendus eſt, & ad caput alterum linum recens alligandũ, eductoq; vetere id in fiſtulam cum ſimili nodo relinquendum. ſic enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt incidit, ſimulq; & id ſaneſcit, quod a lino relictum eſt, & id, quod ab eo mordetur, inciditur. hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt. qui feſtinat, aſtringere cutẽ lino debet, quo celerius ſecet, noctuq; penicillo tenuia quædam intus demittere; ut cutis hoc ipſo extenuetur, quo extẽditur. Sed hæc dolorem mouet. adijcitur, & celeritati ſimul, & tormento quoque, ſi & linum, & id quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex his, quibus callum exedi poſui. Poterit tamen fieri, vt ad ſcalpelli curationem etiam illo loci veniendũ ſit, ſi intus fiſtula fertur, ſi multiplex eſt. Igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo duobus lineis incidenda cutis eſt, vt media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus oræ coeant, ſitq: locus aliquis linamentis, quæ quàm pauciſſima ſuper inijcienda ſunt, omniaq: eodem modo facienda, qui in abſceſſibus ſolet. Si verò ab vno ore plures ſinus erunt, rectè fiſtula ſcalpello erit incidenda ab eo cæteræ, quæ iam patebunt, lino excipiendæ; Si intus aliqua procedat, quò ferrum tutò peruenire non poterit, collijrium demittendum erit. In ægilope, quam fiſtulam in oculo eſſe diximus, ſummum eius foraminis excipiendum, deindè totum id cauum, ſicut in fiſtulis alijs vſque ad os excidendum; oculoq: & cæteris iunctis partibus bene obiectis os ferramento adurendum eſt vehementiùs. quod ſi iam carie vexatum eſt, quo craſſior his ſquama accedat, quidam adurentia imponunt, vt atra

mentum ſutoriũ, vel chalcitidem, vel æruginẽ raſam, quod & tardius, & non idẽ facit. oſſe vſto curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris vſtis. Vbicunque fiſtula eſt, neque compoſita eſt, ſed callum habet: callum oportet quibuslibet medicamentis adurentibus perdere, aut; quibus maximè hæc in effectu ſunt, erodere, ſatiſq; eſt vel papirum intortum; vel aliquod ex penicillo in modum collyrij effictum eo illinire; ſcylla quoq; cocta, & mixta cum chalce callum exeſt. Si quando verò longior, & traſuerſa fiſtula eſt, demiſſo ſpecillo contra principium huius incidi commodiſſimum eſt, & collyrium vtrinque demitti. At ſi duplicem eſſe fiſtulam, aut triplicem, aut multiplicem exiſtimamus, ſic tamen, vt breuis intuſq; carnem ſit, collyrio vti non debemus, quod vnam partem curet, reliquas omittat: ſed eadem medicamenta arida in calamum ſcriptorium conijcienda ſunt, iſq; ori fiſtulæ aptandus, inſpiranduſq; vt ea medicamenta intus compellantur; aut eadem ex vino liquanda, vel, ſi ſordidior fiſtula eſt, ex mulſo: ſi calloſior ex aceto ſunt liquanda; atque intus infundendum quicquid inditum eſt. ſuperponenda ſunt, quæ refrigerant, & reprimunt: nam ferè, quæ circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflammationis: neque alienum eſt, ubi aliquis reſoluerit, ante quàm rurſus alia medicamenta conijciat, per oricularium chlyſterem fiſtulam eluere: ſi plus puris fertur, uino; ſi callus durior eſt, aceto; ſi iam purgatur, mulſo, uel aqua, in qua eruum coctum ſit: ſic ut huic quoque mellis paulum adijciatur. Ferè uerò fit, ut ea tunica, quæ inter ferramentum, & integram carnem eſt, uicta medicamentis tota exeat, infraq; ulcus purum ſit; quod ubi contigit, imponenda glutinatia ſunt præcipuèq; ſpongia melle cocto illita, neque ignoro multis placuiſſe linimentum in modum

col-

collyrij compoſitum tinctum melle dimitti, ſed celerius id glutinatur, quàm impletur.

OFFICINAE.

Ad mundandas fiſtulas.

R. Mellis vn. ij
Aceti acerrimi vn 1
Fl. æris
Thuris } ã. un. ss
M. Ad ignem, & fiat vnguentum S. A.

Ad fiſtulam lachrymalem.

R. cochleam integram
Myrræ
Aloes
Opoponacis } ã. ℥ ss
Contunde cochleam vnâ cum teſta & admixtis pulueribus fiat empl: app. angulo interno extra oculum

vel

R. cochleâ intregam
Oui albumen } ã. n. 1
Farinæ orobi
ægilopis } ã vn. ss
Aloes ℥ ss
Croci gr. v.
M. & app. vt ſupra dictum eſt.

Ad fiſtulam ani.

R. Scobis guaiaci
Sandalorum } ã. un. ss
Fol. Abſynth.
Saluiæ
Roſarum
Camomillę } ã. m. 1
Myrrhę
Thuris
Aloes
Myrobalan. citrin. } ã. ℥ 1
Vini albi q. s.
Fiat decoctio, qua fiſtula abluatur.

Potio ad fiſtulam.

R succi caulis rubri
Cannabis
Rad. ebuli
Pul. rubræ maioris } ã. un. ij
Vini albi lib. 1
Mellis un. 1
Fiat decoctio ad cons. tertiæ partis, & colaturæ capiat vn. 1. ss per vices.

vel

R. Succi ſolatri un. 1
Piperis
Cinnam. } ã. ſcr. ss
Vini albi vn. v.
M. Capiat per vices.

vel

R. Abſyntii
Pimpinellæ
Poligoni
Betonicæ } ã. m. 1
Aquæ com. lib. viij
Bulliant ad conſumpt. 3. quart. & colat. adde mellis lib. ij.

M.

M. capiat mane, & veſperi vn. iij. per vices.

vel

R. Agrimoniæ	m. iij
Plantaginis	m. ij
Fol. oliuæ	m. 1
vini albi	lib. iij

Contuſa folia bulliant in vino, & colaturæ capiat æger vn. iiij. mane per vices vel

R filicis maris	vn. 1. ss
Gentianæ	vn. 1
Centaurii	vn. ss
vini albi	lib. iij

Contuſa bulliant, & colatura capiatur, vt ſupra.

vel

R ligni guaiaci	un. ii
Vini albi	lib. vi

Incidatur, & fiat inf. per diem, & indè ebull. S. A. ad cons. 1. quar. & adde.

Gentianæ	ã. vn. ss
Centaurii	

Bulliant interum per mediam horam, & ſeruetur colatura pro uſu, ut ſupra

Ad remouendũ callũ fiſtularum

R. ſpondilii rad. raſæ	un. ss
Nigri veratri	ʒ iij

Excipe amurca cocta, & in fiſtulam mitte

uel

R. Elatherii	ſcr. ss

Excipe teribinthina, & immitte in fiſtulas.

vel

R. Ammoniaci	ʒ ii
æruginis	ʒ ss

Excipiantur aceto, & fiant tùrundę, quæ in fiſtulas mittantur.

PARS SESTA.

DE TVMORIBVS PHOEDIS.

HVius loci non eſt omnia comprehendere, quæ de tumoribus ſcribuntur; ſed ea tantùm, quæ de his tumoribus accepimus quæ diuturna qũm ſint, formam vitiare ſolẽt. Ex quibus nonnulla quancunque corporis partem occupare poſſunt, aut ſaltem plures; alia alicui particulæ pecularia ſunt. A primis incipiam, & eorum multiplices acceptiones breuitatis gratià quinque capitibus comprehendam; primum erit de ſtruma, alterum de chachoete, tertium de verruca,

mox

mox de clauo, ac poſtremò de uarice dicam. Si quis enim vellet hæc genera in tot ſpecies diuidere, quot minimæ differentiæ adijcere poſſent, tædio plenam tractationem aggrederetur, nec fortaſsè Auctorum, quæ variæ videntur, ſententias compilaret; cùm rationis plurima varietas non ſit, ſed loci, & corporis, & particulæ; vt etiam vno nomine hæc omnia comprehendere poſſemus, diuidimus tamen, ne legentis mens tot Auctorum varijs acceptionibus confundatur.

De Strumis. Cap. I.

VNde latini ſtrumam dixerint, notum non eſt; Græci χοιράδες, à χοῖρος, hoc eſt porco, vt خنزير Arabes, ſeù quod hoc animal huic morbo maximè ſis obnoxium, vt colligitur ex Plinio lib xi. cap. 37. ſeù quod ex vno tuberculo multi ſtatim oriãtur, vt ex porca porcelli multi naſcũtur. Huic malo, quoniam eadem ferè medicamenta adhibent Auctores, quæ ad phymata, eorum explanationem adnectam, ne toties eadem repetere cogamur; etſi diuturna tubercula, de quibus omnibus nobis dicendum eſt, ferè iiſdẽ diſcutiuntur, eſt tamen aliqua tumorum varietas ex cauſis, aut his, quæ cauſis adnectuntur, vnde ſpecies dixtinguatur, cumq. ſtrumæ cauſa phymatis cauſæ aliqua ex parte conueniat, vtrunque malum vno, eodemq: capitulo comprehendam. Nam &, ſtrumæ genus quoddam phyma Græci nominarunt, & ſub hoc genus melicera, atheroma, & ſteatoma trahitur, & glandula, & gangilium. Gal. i Aph. Hip. Com. 4. 26:

Ratio

RATIO.

Celſus lib. 5. cap. 28.7. Cõ. 4. aph. 26.

STrumam tumorem Celſus, Galenus latiori vocabulo paſſionẽ appellauit; glandulam dixit 14. meth. cap. xi. & carnem ſiccam in lib. de defribus, quæ ſingula tumorem eſſe non renuunt, ſed propriam rationem non habere oſtendunt, vt varijs notis circumſcribi indigeat, quod in ſingulis ſupra poſitis tumoribus locum habet; ſunt enim aliàs dixtinguendi

Subiectum ſtrumæ.

lib. 5. cap. 28. 7.

STrumam maximè naſci in ceruice, ſed etiam in alis, & in inguinibus, & in lateribus, ac in mammis quoque fæminarum reperiſſe Megetem chirurgum Celſus auctor eſt: quibus in locis ferè glandulæ ſunt, ideòq; vno verbo in glandulis fieri Galenus memoriæ prodidit; &, ſi Meges in mammis reperit, mammas eße ex corporibus glanduloſis idem fatetur, & ferè, in quo corpore, ætate, & particula caro mollis eſt, ibidem hoc malum contrahi Auicennas innuere videtur, dum dicit, in carne molli fieri. & ferè in collo, ac capite, his præcipuè, quibus collum breue eſt, & humor abundat. idem auctor & in alis euenire, & ſues his præcipuè infeſtari, dixit. Sciendum tamen in molli quidem carne hæc vt plurimũ fieri, ſed modus humiditatis eße debet, nam, ſi ſumma mollities eſt, inepta eſt ad eam duritiem procedere, qua ſtruma prædita eſt: ſi durior affluentem humorem non excipit. Propterea pueris quidem, ſed ſenioribus, ſtrumas fieri Hipp. retulit: iuniores enim craßum adeò humorem non habent, qui poſſit in huius tumoris duritiem traduci. At fieri quoque nega-

lib. 4. fen. 53. T. 2. c. 9

3. Aph. 26.

uit idem auctor ab Anno 42. vſque ad 63. quia in hac ætate denſa caro affluentem humorem non admittit. Phymata quoque in glandulis naſci Galenus cenſuit, vt ex hoc fortaſſe euenerit; quandoq: hæc ad ſtrumæ genus referri. Idem autem auctor etiam alibi naſci teſtatur, veluti circà glandẽ interdum oriri Celſus refert, & præſertim in inguine, quæ purulenta ſunt, ac generatim quamcumq: corporis partem poſſe occupare aliàs Galenus dixit. At frequentia in capite ſunt melicera, heromata, ac ſteatomata, quæ poſtrema, etiam in ceruice, in alis, & in lateribus oriri ſolent, veluti de ſtruma dictum eſt ex Celſo, quorum ſedem Galenus quoque coniunxit, & idem hæc mala iuncturam cubiti occupare tradidit, & poplitis ſedem. iiſdem ferè particulis aduenient glandulæ, præterq; eas in vola manus. et in fronte, vt Auicennas ſcripſit, & in brachiali, ac metacarpiis in fæminis, quæ victum ſibi lana quærunt, vt Galenus refert. ex quibus manifeſtum eſt ex his tumoribus nullum certam ſedem in noſtro corpore occupare; in aliqua tamen frequentiùs euenire, maximèq; vbi caro mollis eſt, & ſpongiæ ſimilis, vt in ceruice, in alis, in inguine.

Coacar. pręn. T. 3.

2. de arte cur. ad Gl. cap. 2

lib 6. cap. 18

in introd. cap. 16.

lib. 7. cap 6

de introd. cap. 16.

de introd. cap: 18.

Cauſæ.

CAuſas diuerſas latini referunt ſtrumæ ab his quæ græci recenſent; ſi quidem Celſus ſtrumas fieri ait, ex pure, & ſanguine concretis; cui non modò diuerſam ſententiam, ſed aduerſam Galenus refert, qui non ex calida materia, neque ad ſuppurationem properante, ſed pituitoſiore, & frigidiore fieri credidit: quare & pus mãifeſtè, & quodãmodo ſanguinẽ arcere videtur, dum à calida materia fieri negat; cumq: hos ſummæ auctoritatis viros credam, conabor eorum ſententias conciliare, nam arbitior Celſi ſententiam ad Galeni

lib. 5. cap. 82. 7.

ſententiam accedere in rationis explanatione, in verbis parumdifferre, quia qùm apud latinos pauci artis profeſſores haberentur; non adeò multa vocabula apud latinos erant, quibus omnia, vt græci faciunt, poſſent dixtinguere. Ac in ſtrumis non eſſe calidam materiam apertè concedere videtur Celſus, dum omnia malagmata proponit ad ſtrumas, quæ duris tumoribus, qui minùs facilè diſcuti untur, apta ſunt; ideoq; etiam concedit ex materia non eſſe ad ſuppurationem properante &, ſi vocat ex pure, & ſanguine ſtrumas eſſe. ſciendum eſt pus ab eodem Celſo vocari, quod craſsiſſimum eſt, nec tamen ex pure, & ſanguine concretis, qùm videlicet ab his humoribus, aut caloris vi, aut aliam ob cauſam tenuiores partes expirauerint, ac remanſerint craſſiores. ex hoc modo Celſi mens a Galeni mente non recedit, immò arridet his, quæ aliàs protulit videlicet ſtrumam eſſe glandalam in ſcirrhoſum verſam; ſcirrhus autem apud græcos eſt durities, quæ ex concretis humoribus fit, vt ſuo loco habebitur. neque ex pituita fieri Galenus dixit, ſed ex materia pituitoſiore, quæ materia etiam poteſt eſſe ſanguis, vt Celſus ſcripſit, vt propterea fortaſsè dixerit aliàs Galenus ſtrumã eſſe carnem ſiccam, quæ ægrè diſſoluitur. &, vt manifeſtior hæc explanatio fiat, videlicet ex pure concreto etiam apud Galenum ſtrumam fieri, & in hanc calidos tumores degenerare, repetere oportet, quæ de phigethlo dixit, videlicet eſſe glandularum inflammationem ad eryſipelam vergentem. item retulit phigethla in inguinibus, & alis naſci, atq; qùm hæ partes obduruerunt, ſtrumam nominari, & aliàs fieri Galenus in corpore pletorico oborto ingenti bubone ab vlcere. At phyma non adeò rebellem materiam habet, ſed minùs frigidam; dicitur enim a Galeno glandularum tumor ad ſuppu-

lib. 5. cap. 18. 11.

lib. 5. cap. 26.

14. meth. cap. 11.

2. de arte cur. ad Glauc. cap. 1. de tum. preter nat. cap. 5.

2. de art. cur. ad glauc. cap. xi.

ſuppurationem feſtinans. A quanam materia fiant, & quid intus habeant melicera, atheroma, & ſteatoma, ut coniectura præſagiri poteſt, ſic ex toto cognoſci, niſi qùm eiecta ſunt, non poteſt; maximè tamen in his, quæ renituntur, ut gangilia, aut lapillis quædam ſimilia, aut concreti, confertiq; pili reperiuntur. In his verò, quæ cedunt, ut heroma, meliceris, & ſteatoma, aut melli ſimile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut raſæ carthilagini, aut carni hebeti, & cruentæ.

Signa.

STruma ſimilis nodo eſt, verùm ſeiuncta non eſt, ſed carni adhærens ſuſpenſa permanet, hæc velamento membranoſo includitur; interdum, quæ ſola eſt, excreſcit; interdum ex una plures fiunt, quandoque ordine quodam ſtrumæ poſitæ tanquam nodi in cinguli ſimilitudinem in ceruice circũ eminent, vel ex una parte, veluti racemus pendent, modò dolorem, caloreq: adiunctum habent, modò neutrum. Tumor verò glandularum, dùm ad ſuppurationem feſtinat, phima eſt. Gangilia hoc præcipuum habent, quod renituntur. Atheroma, meliceris, & ſteathoma magis cedunt. ſingula verò dixtinguere difficile eſt, niſi poſtquam adaperta ſunt; tunc enim gangilia intùs habere apparent lapillis quædam ſimilia, aut concretos, confertoſq. pilos, Atheromati ſubeſt qua ſi tenuis pulticula, & pulti ſimilis humor. Meliceridi liquidior humor eſt, ideòq; preſſus circumfluit, & melli ſimile exit. Steathomati pingue quiddam, idq: latiſſimè latere conſueuit, reſoluitq: totam cutem ſuperpoſitam ſic, ut labet, qùm in cæteris ſit aſtrictior. Omnia iſta ex paruulo incipiunt, & diù, paulatimq; increſcunt, & tunica ſua includuntur, quæ-

Auuic. l. 4. F. 3. T. 2. c. 9

Gal. de art. cur. ad Gl. cap. 11

dam mollia, cedentiaq: ſunt, quædam ſpatio temporis nudātur, quædam tecta capillo ſuo permanent, fereq: ſine dolore ſunt. Glandula auellanæ, aut iuglandis ſimilitudinem habet, ſed minor ferè eſt, ac multotiès, dùm comprimitur, redit, quamquàm id perpetuum in omnibus non eſt.

Indicationes.

Gal. 7. de s. m. c. 42. Auuic. l. 4. F. 3. T. 2. c. x Cels. lib. 5 c. 28. 7. Gal. 14 meth. c. xi. & Auuic. l. 4. f 3, T. 2. c. 9. Gal. de art. cur. ad gl. Gal. 3. meth. c. 1.

AD ſtrumam ea medicamenta imponentur, quæ humorem, vel educunt, vel diſſipant, vel pituitam ducunt, præcipuè vomitu. nullum tamen diſcutiens idoneum eſt, ſed calidum digerens, idq: diſſipare eſt. Adurentibus quoq; interdum opus eſt, & his, quæ exedunt, cruſtaq; eum locum aſtringunt, tunc verò, vt vlcus curare oportet. ac, vt vno verbo dicam, ſcopos comunes habet cum duritie, quam ſcyrrum græci nominant, ac, ſi quaſi glandula dura ſubeſt, excidi aut ferro aut medicamento debet. ſecus aſtringentibus, & exiccantibus. Gangilia, melicerides, heromata, & ſteatomata non diuerſo genere curantur, eximi enim omnia debent, vt quæ vndequaque naturæ, & corpori aduerſa ſunt.

Prognoſticum.

lib. 5. c. 18. 11. Cels. lib. 5 c. 28. 7. Au. lib. 4. f. 3. T. 2. cap. x.

AD ſtrumam multa malagmata inueniſſe Celſus teſtatur, credidiſſeq; propterea, quò peius id malum eſt, ac minùs facilè diſcutitur, eò plura fuiſſe tentata, quæ in perſonis variè reſponderunt, eaſq; vel maxime fatigare medicos ſolere, quoniam & febres mouent ſiuè ferro, ſiuè medicamentis curentur, nec vnquàm facilè matureſcunt; & plerumque iterum iuxta cicatrices ipſas reſurgunt. &, quæ minui cæperāt,

denuò increſcunt: multoq; poſt medicamento opus eſt. quibus id quoquè accedit, quod longo ſpatio detinent, ac curatu difficiles ſunt, præſertim in media ætate, ac in his, quæ ſunt ſine dolore: quæ verò pueris accidunt, faciliùs tolluntur. quin & in ipſa curatione periculum non exiguum ſubeſt; nam fieri poteſt, & interdum accidit, vbi ſtrumæ profundior ſedes eſt, vt, qui vel ferro ſecat, vel vngue euellit, neruos recurrentes diſtrahat, quo fit, vt dempta ſtruma mutus homo reddatur: ac, ſi nõ ſecetur neruus, nudatus tamen, dùm frigori exponitur, emoritur, nec redit vox, niſi locus calidis foueatur; venæ ẽt, quæ iugulares dicuntur, ſecari eodem modo contingere poteſt. ac, ſi has ſecando ferrum altiùs demiſſum eſt, vix impediri poteſt, quin æger pereat ex ſanguinis profuſione. at gangilia, meliceides, heromata, ſteathomata periculo non terrent. Gal. 1. de loc aff. c. 9. Cels. l. 7. c. 6.

Cura quæ manu fit.

QVum medicus curam agreditur, peractis his, quæ conueniunt, ſi ſanguis mittendus eſt, vena capitis ſecanda eſt. ſi prægrãdes ſtrumæ ſunt, ferro, & medicamento opus eſt valenti, quo corrumpãtur, & exeſæ abeant. ſiuè ferro opus eſt, cauere oportet, nè neruus, aut vena quieta, aut mobilis, quam arteriam græci vocant, præcidatur, dum ſtrumã præcidere credimus: tutiuſq; ſemper eſt, tùm in his, tùm in ſteathomate cutem antèa ſcalpello ſecare, tum ſtrumã digitis ab infartu nerui, & venæ auellere, ac ſic ab eorum complexu diſſolutã tollere. Phimata, quæ circa glandẽ oriũtur, uel medicamẽtis, vel ferro adurũtur, &, cũ cruſtæ exciderũt, ſquama æris inſpergũtur, nè quid ibi rurſus ĩcreſcat. Galenus Phimata quoq; excidi iubet. Meliceris uapore aliquo calido foueatur, inde cutis deducatur, tũ uua paſſa exemptis acinis ſuperpõatur, Aui. lib. 4. f. 3. T. 2. c x Cels. lib. 6. c. 18. 2. in introd. cap. 18.

Cutem

Cutem diducere fortaſſe poterit, calx, ſapo, cinis. ſimili modo educit Auicennas gangilia, præterquàm dùm in pede, aut manu ſunt; quoniam in his partibus nerui plurimi ſunt, ex quorum læſione conuulſio aliqua ſequi poſſet. Ideòq; horum quoddam genus pondere eſt vrgendum, & faſcia arctè obſtringendum, &, ſi opus eſt, etiam antea conterere oportet, & indè plumbum modo, quem diximus, ſuperligare, donec glandula abierit: poſtmodum digerentia illinire, eiſq; plumbum immiſcere: quod etiam, nè redeat malum, efficit. Eodem penè modo puſtulas omnes minores, quæ iſtius generis ſunt, hic auctor tollit. Verùm, dum his non cedunt, hac ratione eximit. Cutem, quæ ſupra tumorem eſt, extendit, & indè ſcalpello ſecat, cauet altius ſcalpellum dimittere, nè tunica, qua humor includitur, diſſecetur, nàm humor afflueret; nec euelli tunica tàm facilè poſſet. Tùm pellis diductæ hamulis oras appræhendit, quibus diductam continet, donec ea tunica, quæ humorem includit, à carne ſeparetur, & integra, & cum eo, quod continet, eximatur; ſiuè is tumor paruus eſt, ità vt eo exempto cutis non ſuperfluat, vulnus abluit, cutem ſuit, ac carnem reddi curat. Si magnus eſt, cutem extendit, & quod ſuprfluum eſt excidit. Si tumori neruus, aut vena iuxtà eſt, iſq; ex his eſt, qui purgari poſſunt, purgat; ſi quis tumor ſubeſt, eximit, quod intus eſt tunica incluſum, indè eam tunicam exedenti medicamento abſumit, neq; carnem ſupernaſci ſinit, donèc benè nouerit totam eam tunicam abſumptam eſſe: facilè enim rediret tumor. Dum medicamento exedit hic auctor, anteà locũ, vnde humor effluerat, goſſipio replet; poſtea exedi curat. Inde melino inungit. Si vero æger ſecari renuat, effuſo, quod intus eſt, oleo, & butyro eam tunicam putreſcere facit, donec tota exciderit.

lib. 4. T 2. c. 5

cap. 6

Gal. in introd. c. 18.

Cura,

Cura, quæ medicamentis.

ANguem ſi quis ederit, à ſtruma liberari Celſus retulit. alij peculiarem vim tribuunt ad ſtrumas cornu capræ combuſto: quod ſi quis ſpatio ſeptem dierum quotidie P. xij. ſumpſerit, ab hoc malo ſe liberaturum cenſent. At credibilius eſt, hoc facere album veratrum: Quod rectè dari ad ſtrumas, Celſus retulit, denuo & ſepius, donec ſtrumæ digeſtæ fuerint. Interea, quæ componūtur ab Auicenna, laudantur ad ſtrumam pilulæ, quas alguaſili, ſeû aluaſal nominat: & id medicamentū, quod habet turbith, zingiberis, ſacharon ſingulorum P xij hoc enim duci craſſam pituitam refert, qua hoc malum efficitur. Admouere autem exterius debemus adiantum contritum, quem ſtrumas digerere dixit Galenus, ſed infirmiſſimum eſſe cenſeo hoc medicamentum. valentius hoc credo coriandrum cum lomento mixtum. & etiam ipſius coriandri aquā, & tritici decoctionē ſi calor aliquis in ſtrumis percipitur. eiuſdem uis etiam reor, aut parùm validioris erui farinam ex aceto, ſi attenuari materia, ex qua ſtruma fit, magis poſtulat; ſi verò ſperari poſſit pus eſſe mouendum, aut melle, aut pice, aut cera, aut oleo excipiatur. Idem poteſt farina lupinorum ex mulſo aceto cocta, & illita, & cinis ex unguibus aſini combuſtis oleo maceratis. Nec non etiam ſtercus bubulum ex aceto & mixtum, & coctum, & linitum pro malagmate; nec non etiam adipe ſuillo exceptum, aut oleo. Item vrina chameli arabici. His validior eſt Capparis radicis cortex, & folia, & caulis, præſertim ſi bdellio miſceatur, aut ſerpens mortuus ſumatur, quantumq; hoc eſt aceti, ℔ mellis, & in vas lutò probe abſtructum claudatur.

lib. 5. cap. 28. 7.

Auuic. l. 4 f 3, T 2. c. x

lib. 5. cap. 28. 7.

Comp. aſſumenda

Simpl. applic.

lib. 6. de ſimpl. med: fac c. 8.

tur, coquaturq. in furno è lateribus, appliceturq: Itemq; pix cum ficubus, aut ea, quæ ad naues obſtruendas eſt, ſtrumas probè digerit, veluti etiam medicamentum, tùm quod ex cordumeno, tùm quod ex condiſi dicitur. Adhuc valentiùs eſt ad hoc cyclaminus qui digerentibus miſcetur, pro ut phima quoque diſcutit, & ſtercus columbinum cum oleo, aut hoc idē ſtercus cum iridis farina ex vino coquitur. Sed omnium validiſſimum eſt medicamentum, quod cucumeris agreſtis radice conficitur, aut ex ſcilla, quæ ficubus, aut braſſicæ radice admixta fuerit, aut viua calx mixta aut oleo, aut adipe ſuillo. His adijcenda ſunt medicamenta, quæ ad ſtrumas cōficiuntur ſiuè ex his ſimplicibus, ſiuè ex dicendis ſemper eſſe roſa excipienda, ſi his carcinoma adiunctum eſt. Commendatum quoque eſt oleum, quod ex nucleis perſicis aduſtis fit, quorum ferè ſemper vicariæ ſunt amaræ nuces: ſed hoc nequè admouetur, nequè adſumitur, ſed medio quodam modo ſe habet, nàm intra nares inditur, vt moueat ſternutamenta, quibus pituita compellitur, ex qua ſtrumæ fieri ſolent. Præterea equi fluuiatilis corium combuſtum, & ex aqua tritum, atque impoſitū phimata tollere dicitur. Itē onabricis, vt aiunt folia virentia phimata digerere creditur, eaq. curare, quæ non admodum calida ſunt paliuri folia; folia quoq; pignocomi dicuntur eadem diſcutere; verùm fructus valentior exiſtimatur præſertim mixtum his, quæ digerunt, vt ea ſunt quæ ex farina hordacea conficiuntur. At phimata, quæ cruda ſunt, probè digerit, & vrtica contrita, & ſordes eſt gymnaſio ſuper impoſita.

Com-

Compoſita applicanda.

QVI verò vellet omnia quæ componuntur ad ſtrumas, & eius generis tumoribus compræhendere plus tedij, quàm opis afferret, ideò magis laudata colligam. inter quæ eſt malagma Andreæ, quod habet ſeminum vrticæ P. xi. piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thimiamatis, reſinæ aridæ, ſingulorum P. xiiij. reſinæ liquidæ, ceræ, pyretri, piperis longi, lactucæ marinæ ſeminis, ſulphuris ignem nō experti, quod apyron vocatur, fæcis aridæ aceti, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ſinapis, cardameni, radicis ex cucumere ſylueſtri, reſinæ ſingulorum P. xviij. quæ ex leni vino contunduntur. linimentum quoque conficit ex pari portione farinæ erui, ſtercoris caprini, & ouis, quæ ex vrina infantis terit. Idem actor cauet, nè acuta medicamenta adhibeātur, ſi calor aliquis apparet, nam medicamentis tunc denſātur magis ſtrumæ, ac difficiliùs diſcutiūtur. Ad phimata recentia commendauit Celſus medicamentum Ariſtonis, qui miſcebat iridis P. xi. nardi, cynnamomi, caſiæ, chameleontis, iunci rotundi ſingulorū P. xviij. ſeui caprini ex irino liquati P. xxx. iris in aceto acerrimo iacere per xx. dies debet. ſi vetuſtū phima eſt, eadē medicamenta requirit, quæ ad ſtrumam deſcripta ſunt. Ad phimata peculiare habet Galenus confectum medicamentum ex myrrhæ P. xiiij galbani, æruginis ſingulorum P. xxx. reſinæ, colophoniæ, pythijnæ, ceræ ſingulorum P. xlxviij ſpumæ argenti P. xcc. olei veteris heminas tres, argenti ſpumam oleo coquendam præcipit. Atheromata, ſteathomata, meliceride & gangilia non curantur malagmate ſed ferro, manuq; quandoquidem intùs contentus humor cum tota tu-

nica, qua includitur, eximi poſtulat, nam etiam ſi humor ille diſcuteretur, tamen tunica relicta iterum humores admittit, & ferè malū reuertitur; ſi tunica non eximitur, vt putrefieri, aut erodi in eodem loco debeat, iàm ſuprà dictum eſt, quo medicamento id fieri poſſit. Eximendi autem modus peculiaris à Celſo hic proponitur. gangilium, meliceris, heroma, ſtheathoma, omnia deraſa autè, ſi capillis teguntur, per medium oportet incidere, ſed ſtheathomatis tunica quoque (quod in alijs cauetur, vt ſupra ſcripſimus) ſecanda eſt, vt effundatur quicquid intus coiit, quia non facilè a cute, ſubiectaq; carne ea ſepararetur. In cæteris ipſa tunica. (vt diximus) inuiolata ſeruanda eſt; protinùs autem alba, & intenta ſe oſtendit, cum ſcalpelli manubriolo diducenda à cute, & carne eſt, eijciendaq; cum eo, quod intùs tenet. Si quando tamen ab inferiori parte tunicæ muſculus inheſit, nè his lædatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. vbi tota exempta eſt, committendæ oræ, fibulaq: his inijcienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt, vbi vel tota tunica; vel aliquid ex ea relictum eſt, pus mouentia adbibenda ſunt.

Victus ratio.

DEmum, quæcunque ratio curandi eſt ad ſtrumam, aeris præcipuè craſſitiem vitare oportet, itemq; auras fluminum, atq ſtagnorum: præſertim locorum, vbi ſummus quoque calor corpora exercere ſolet. nam ibi ex aeris craſſitie facilè pituita contrahitur, quæ poſteà à calore immodico denſatur; pari modo vitentur cibi craſſiores, & potus aquæ poſt eos; abſtinentia prodeſſe ſolet; verùm ſatietas

ſem-

ſemper eſt noxia. omnia, quæ ſomnum inducere poſſunt, & caput replere, vitentur; vt ſunt papauer, & lactuca æſtiua; neq; decumbens aliquis, aut per ſomnum caput inclinatum contineat. Corpus, puro vlcere, exercendum, atquè alendum eſt, donec vlcus ad cicatricem perueniat. arma, & pila, quia ſuperiores partes magis exercēt, & in eas materiam trahunt, minus apta ſunt, quam curſus, & ambulatio; clara lectio, rixa, & perflatus ferè nocent, nam eximere tenuè quidquam ſolent, quo malum leuari poſſet; verùm craſſiorem pituitam extrahere non poſſunt, ſed tantùm mouere, vt inter glandulas deponi poſſit. Aluus ſemper fuſa eſſe debet. & animus neque efferri, neque deici debet.

OFFICINAE.

Ad ſtrumas paruas.

R. Terebintinæ
Cerę albæ } ā. vn. 1
Lithargiri
Thuris } ā. ʒ iij
Myrrhæ
Opoponacis } ā. ʒ 1 ſs
Fl. æris ʒ ſs
Olei q. s. vt fiat ung S. A.

Ad gangilia.

R. ſulphuris un. ſs
Furfuris un. 1
Terebinth. q. s.
Vt fiat empl app. ſi fuerint in inguinibus, aut in alis

Ad phymata recentia ex Celſo

R. Nardi
Cynnamomi
Caſiæ
Cameleontis
Iunci rotundi } ā. un. 1
Seui caprini ex irino liquati vn. iij.
Iridis ʒ 1
M. & ſub aceto acerrimo per dies uiginti contineantur,

Eiuſdem.

Ad carcinodas, & phymata.

℞. Galbani
Viſci
Ammoniaci } ã. ʒ 1
Reſinæ terebinth.
Seui taurini lib. ss
Fecis combuſtę q. s. ut
fiat malagma. vel

Eiuſdem
Ad phymata

℞. Calcis
Spumæ nitri } ʒ. 1
Piperis rotundi
Seui caprini ex irino li-
quati vn. iij.
Iridis ʒ 1.
M. & rub aceto acerrimo
per dies viginti cõtineatur.
vel

Ad carcinodas, & phimata.

℞. Bidellii
Galbani } ã. v. 1
Calcis
Sulphuris } ã. ʒ ij
Sinapis ʒ 1
Ceræ q. s. Vt fiat cerat.
S. A. vel

Eiuſdem.
Ad Phimata.

℞. Calcis
Spumæ
Piperis rotundi } ã. ʒ. 1
Galbani ʒ ij
Salis un. ss
Olei roſacei un. iiij
Ceræ parum
M. pro cerato.

Eiuſdem.
Ad pannum, & phymata,

℞. Cretæ combuſtæ un. 1
Similæ un. ij
Contunde, & miſce, atq;
mellis inſtillatione fiat
malagma S. A.

Eiuſdem.
Ad ſtrumam, tubera &c.

℞. Sulphuris un. ii
Nitri vn ss
Myrrhæ ʒ vi
Salis ammoniaci vn. ij
Fuliginis thuris lib. ss
Cerę lib 1
M. fiat ceratum pro uſu.
vel

℞. Myrrhæ
Salis ammoniaci
Thuris
Reſinæ liquidæ
Aridæ
Crocomagmatis
Cerę } ã. ʒ 1
Sulphuris ʒ. ij
Lapidis pyretes vn. ss
M. fiat ceratum pro vſu.
vel

℞. Sulphuris ʒ 1
Lapidis pyrites vn. ss
Cumini vn. ij
Reſinæ teribint. q s. fiat
ceratum. vel

℞. Lapidis pyrites vn. ss
Sulphuris vn. 1
Reſinæ terebinth. vn. 1. ss
M pro vſu. vel

℞. Seminis urticæ ʒ 1
Piperis rotundi
Bdellij
Galbani
Ammoniaci
Thymiamatis
Reſinæ aridæ } ã. un. ss
Reſinę liquidæ
Ceræ
Pyrethri
Piperis longi

Semi-

Seminis tythymali
Sulphuris
Fęcis aceti aridæ
Spumæ nitri
Salis ammoniaci
Sinapis — ã. un. I
Cardamoni
Rad. cu cum. ſylu.
Ex uino leni contundantur, ut fiat malagma S. A.

Ad ſtrumas.

R Euphorbij
Piperis } ã. ℥ I
Coriandr. uiridium
Alo es hepat, } ã. ℥. I. ss
Mellis q. s. ut fiat ceratum S. A. vel

R. Calcis uiuæ un. ss
Olei oliu.
Ping. ſuillæ } ã. q. s.
Vt fiat linimentum pro uſu. vel

R. Fl, farinæ
Pul mag. cochlearũ } ã. ℥. ij
Oui vitelli q. s. ut fiat empl: uel

R. Cort. n ucũ uirid.
Rad. Bugloſſæ } ã. un. I
Decoquãtur in aceto acerrimo, & fiat empl. contuſis, vel

R. turbit. gumm. ℥ ss
Succi raphani q. s.
Vt ex contrito turbit fiat pilula, quam capiat per octo dies quotidie ſuper bibendo,
Decoctionis rad. plãtag. lib ss vel

R Argemonis ſucci un. ij
Capiat manè ſuper bibendo ſeri lactis lib. VI. per dies 9. vel

R. Troch. e talpa cocta, & ſoli exiccata
Hermodact
Turb th } ã. ℥. I. ss
Aſari
Piperis longi
Spicæ } ã. ſcr. ss
M. fiat puluis capiat in lib ss decoctionis rad. plantag.

De Cachoete. Cap, II.

Craſſos humores duos eſſe, qui cæteris minùs facilè diſcutiantur, dixi, pituitam, et atram bilem. à pituita ſtrumam fieri, & cæteros tumores, qui eius propè rationis ſunt; ab atra bile fit tumor cachoetes dictus, quo nomine precipuè inſignitur, quia malignus eſt.

Nomina.

Hunc tumorem antiquiſſimi auctores latiori vocabulo duritiem appellabãt, vt Hippocrates, Dioſcorides, & Celſus, quia fere dolorem non inducit, neque quidquam duritia manifeſtius habet, eoſq; tumores præcipuè ſic appellabant,

bant, qui viſcus aliquod, vt lienem, aut iecur occupaſſent; vndè tractationes inſtituerunt de duritie iecoris, &c. qui verò in conſpectu erant, quia ferè in his venæ nigro humore plenæ apparuerant, vt cancri ſimilitudinem præſeferrent, cancri nominabantur, quamquam etiam carcinoma à Celſo latè dictus videtur. Galenus verò ad tumorem talem in mammis fæminarum, & naturalibus vtriuſque ſexus coarctauit, circa faciem, nares, aures, labia. Tumor is, qui durities antiquioribus dicebatur, à Galeno, qui duritiei nomen ad vterum tantùm coarctauit, ſcirrus dictus eſt, &, ſi in ſura eſt, ſcirrhoma. ab Arabibus السرطان *dicitur, in quo, ſi venæ pedibus cancri ſimiles apparuerint, etiam cancrum nominauit Galenus, etſi, vt nomen eſt, diuerſam quoque rationem habere ei videbatur. Præterea hic tumor, qui cancri ſimilitudinem refert, ſi ſine vlcere eſt, cancer occultus tùm ab Hippocrate, tùm à Galeno dicitur. ſi vlcus adiunctum habet, comuni vocabulo, & vetuſtiſſimis auctoribus, & his, qui poſt eos de medicina ſcripſerunt, vſque ad noſtra tempora cancer nominatur. de quo plura dicere, dum de vlceribus ſermo habebitur, differo. Horum quia ſapiunt rationem terminthes, tractationi adiugam, etſi, vndè hi tumores ſic dicti fuerint, non facilè dixerim.*

Subiectum.

Cancer in cole frequẽter, & naturalibus fæminarũ, & in mamillis naſcitur, quamquàm in neruoſis quoque contrahitur, vt quæ præ dolore hiſcunt, etſi nerui duritiem præſeferant, & vbicunque caro mollis, membrumq; rarum eſt, quod affluentem craſſum humorem excipere poſſit.

Cauſæ

Cauſæ.

DVritia plerumque ex diuturnis inflāmationibus naſcitur. & , ſi atra bilis exceſſerit, cancer oritur , nam, dum atra bilis tanquàm fex, aut ſola, aut pituitæ admixta coijt, condenſatur, ac, ſi inflammatio aliqua ſubſequatur, hæc aut id, quod coierat, adurit, aut aliquid acris humoris infert, & immiſcet, à quo malus tumor fit.

Signa.

SI durities ſola eſt, tumor ſine dolore , & ſine ſenſu eſt, plumbū colore referens , cui laguno quædam ſuper eſt, ſi dolor adiunctus eſt, aut ſentit, ſincerus non eſt, & cineris colorem refert, qui ab atræ bilis fæce fit; ſi inflammatio ſequitur, & venæ in eo mouentur, & iam in conſpectu ſunt, tunc iam ad canchri naturam accedit, & vlcus inſtat. ſi quidem dolore, ſenſu, celeritate, & venarum pulſatione differt cancer occultus à duritie , ſeù ſcirro. aduenit enim illi materia quædam , qua tanquam fermento hebes illa materia tumet , & mouetur, venæq; ſubnigræ, & fuſco uirore diſperſæ apparent, fereq; cancer inflammationis reſiduum eſt: In carcinomate circa locum aliqua quaſi puncta ſentiuntur. iſq; immobilis , inæqualis tumet . interdùm etiam torpet. circa eam inflatæ venæ , quaſi recuruantur; hæq; pallent , aut liuent; nonnunquàm etiam in quibuſdam deliteſcunt , tactuſq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet, & nonnunquàm ſine vlcere durior, aut mollior eſt, quàm eſſe naturaliter debet, nonnunquàm ijſdem omnibus vlcus accedit, interdūq;

nullum

nullam habet proprietatem, interdum ſimilè his eſt, quæ vocant græci condilomata aſpredine quandam, & magnitudine ſua, colorq; eius ruber eſt, aut lenticulæ ſimilis, nequè tutò fertur: nam protinùs, aut reſolutio neruorum, aut diſtentio inſequitur, ſæpè homo ictus obmuteſcit, atq; eius anima deficit. quibuſdam, etiam ſi idipſum preſſum eſt, quæ circa ſunt, inteduntur, & intumeſcunt. Vix perſpicuum eſt per initia durum apparet, velut faba minor, ſed rotundum fuſcum, ſubcalidum, in quo dolor vehemens interdum eſt: interdum leniter dolet, & à bile aduſta, aut ſanguine fieri cognoſcitur, quia ferè in hoc vlcus accedit.

Indicationes.

COmunis intentio in hoc eſt tumorem naſcentem propellere, aut ſaltem cohibere nè increſcat. ſi id fieri non poteſt ſaltem cauere, nè vlcus accedat, aut, ſi id iàm factum eſt, illud curare: quod fit reſoluendo, quod influit, & eximendo id, quod affluentem admittit. Incrementum prohibet humoris, ex quo fit, euacuatio, & repercuſſio, & membri robur additum. Dum tumori ſenſus, aut dolor eſt, ſecari debet; & in his, quæ imponuntur, reſoluentia ſemper lenientibus ſunt admiſcenda, nè irritetur potiùs, quàm curetur.

Prognoſticum.

PEſſimum genus carcinoma eſt: fereq; primum id fit, quod cachoetes a græcis nominatur, deinde ex eo id carcinoma, quod ſine vlcere eſt, deindè vlcus ex eo thymium. tolli niſi cachoetes poteſt, reliqua curationibus irritantur, & quo ma-

maior vis adhibita eſt, eò magis. Quidā vſi ſunt medicamētis adurentibus, quidam ferro aduſſerunt, quidam ſcalpello exciderunt, neque illi vnquàm medicina profuit, ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increuerunt, donec occiderent. Exciſa etiam poſt inductam cicatricem tamen reuertuntur, & cauſam mortis attulerunt. idq; ferè accidit, dùm aliundè humor profluit in eam partem, quandò, etſi totum membrū excidatur, tamen humor redit, &, ſi membrum non eſt, in quod recipiatur, alterum integrum corripit. Cum interim plærique nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, ſed imponendo tantùm lenia medicamenta, quæ quaſi blandiantur, quò minùs ad vltimam ſenectutem perueniant, non prohibentur. Diſcernere autem Cacheotes, quod curationem recipit, à carcinomate, quod non recepit, nemo ſcire poteſt, ſed tempore, & experimento opus eſt. ergo, vbi primò id vitium notatum eſt, imponi debent medicamenta adurentia. ſi leuatur malum, minuunturq; eius inditia, procedere curatio poteſt, & ad ſcalpellum, & ad vſtionem. ſi protinus irritatum eſt, ſcire licet iàm carcinoma eſſe, remouendaq; ſunt omnia acria, omnia vehementia. Cachoetes etiàm, ſuper quò lanugo ſit, curationem non admittit, eaq; irritamenta acrem humorem aut faciunt, aut attrahunt, quo cancer fit, & vlcus thimium. ſi digerere materiam nitimur lenibus vnà non adhibitis, etiamſi in deterius non decidat, tamen difficilius poſtea diſcutitur, quod remanet, & inſtar lapis indureſcit; idem timendum eſt, ſi acetum malum non leuat, & inſuper nerui læduntur. Cancer, qui vlcus habet, interdùm in eum, qui ſine vlcere eſt, tranſmutatur. interdùm eum, qui ſine vlcere eſt, ſcalpello curare vlcus inducit, cuius oræ duriores, ac craſſiores fiunt. Idem cachoetes per initia conti-

fieri tantummodò poteſt, nè increſcat, neuè ulcus admittat, dumq; paruus tumor eſt, ferre ſectionem poteſt.

At, ſi membrum aliquod præcipuũ occupauerit, non id quidem, ſed proxima loca ſunt adurenda, vt in ea humor influens traſponatur, ſi fortè tolli non poſſit. ſi curare carcinomata volumus, qùm rebellia admodùm ſint, ferro, & igne uti debemus. Galenus primùm, vbicunque ſint, præcidit, dein ferro non admodum ignito vrit, & etiam refert, nonnullos ſcalpello candente uti, quo ſimul ſecare, & urere valeant. id tamen non niſi purgato iam corpore faciendum eſt, & ſecta vena. Auicennas quoque, ſi membrum ferrum ſubſtinet, cancrum excidit cum toto membro, quod humorem ſuſcipit, uenaſq: diſperſas extrahit, plurimumq; ſanguinis ex his effundi ſinit. Neque hoc remedij genus aſpernendum videtur, quando idem auctór refert duritiem aliquando tolli ſub venæ ſectione, ſi ſanguis niger admodum eſt. poſtquàm totum exciſum eſt, vicinas partes adurit, vt igne humor influens abſumatur.

Inter ſimplicia medicamenta laudatiſſimum ad cancrum habet idem auctor epithimi P. xi. cum lacte, aut melicrato, aut aceto mulſo. nec non etiam veratri uſum commendauit, ſi quidem ambobus atra bilis ducitur. Ex his verò, quæ aut applicantur, aut liniuntur, comune præſidium ad omnes duritias hæbetur omnis adeps, & medulla, & fæni græci ſemen ex mulſo coctum. hyſopus humida, & lini ſemen tùm pariter ex mulſo coctum, tùm etiam eius farina eodem mulſo excepta, itemq: alteæ decoctio, & ſertulæ campanæ, amylum, galbanum ex aceto diſſolutum, ammoniacum, opoponacum, cæra, bdellium, ſeuum, oleum præcipuè antiquũ, & ex lilij bulbis, aut aneto, aut ficubus, aut liguſtro, ficus

cus arida, narciſſi & radix, & ſemen, vitellus crudus, amaræ nuces, inter quas græcæ peculiarem vim habent, pix, cochlea cocta, reſina, ſtyrax, laudanum, butyrum, & ſi qua mollire poſſunt; vitandum præcipuè ſal. Euocare etiam materiam poſſunt ſtercus aſini, & columbi, maſtix, lapis pyrites, præſertim ſi candens in acetum dimittatur, vaporq; eius excipiatur. Diſcutere verò affluentem humorem in cancro omphacium poteſt, coriandri aqua, lapis molaris, abrotanum, helenium, amaracus, alba uiola, mel, lilium, ſampſucus, cyprius, lac, ſerpillum, cupreſſus, cedrus, iris, uiola purpurea, roſa, crocum, paſſum, iuncus quadratus, nardum, cynnamomum, caſia, uua timinia, ſpuma argenti, tragoriganus, bitumen, ſordes ex gymnaſio, ſulphur, & omnia, quæ caloris aliquid habent, ad emolliendum propoſita. inter quæ hæc intercidit differentia, nam calida diſcutiunt euocando, frigida repellendo: hæc in nobili membro magis tuta ſunt: illa in ignobili. Ex compoſitis uerò cõmune ad omnes duritias eſt malagma Menæti, quod conſtat ex ſpumæ argenti, olei veteris ſingulorum P. x c. reſinæ, pithyinæ aridæ, ceræ ſingulorum xl. ſpuma ex oleo coquitur, & immiſcetur, tùm reſina additur, &, hac liquata, cera immittitur; quæ omnia poſteà in vaſe oleo circumlinito teruntur minutim omnia quoque his conueniunt, quæ ad ſtrumas iam deſcripta ſunt. peculiare ad durities, quas ſcyrros græci vocant, eſt, quod conſtat ex pari portione ſtercoris aſini, & fænigræci, & radicis althææ. pro eodem galbanum, ammoniacum ex aceto, & bdellium teritur, additurq; oleum ex lilio albo, & ni græci decocti, liniq; craſſior ſuccus, ac imponi.

Peculiare verò ad cancrum. ſi quando curandus eſt, imponitur, quod habet terræ erithriæ, olei antiqui, plumbi vſti, ſucci pſyllij, lactucæ, ſemperuiui, ſingulorum pares modos. Aliàs laudatum eſt quod habet ſimile, thuris, ceruſſæ ſingulorum P. xi. terræ erithiæ, aloes loti. P. xij. omnia iſta teruntur, &, ſi vlcus humidum eſt; puluis inſpergitur, ſi ſiccum eſt, idem puluis roſa excipitur, & imponitur.

Direta *Huic quoque malo aptus eſt aer, qui ad ſtrumas laudatus eſt, & omnis fere victus ratio, quæ in illis conuenit, eſt etiam in hoc eligendus; tamen quia ille ex pituita, hoc ex atra bile fit, ideò in hoc malo, præcipuèq; in cancro, in quo bilis exuſta locum habet, cibi frigidi, & humeſcentes aptiores ſunt, olera præſertim, quorum crudi caules aſſumuntur, vt intubus, & lactuca, item coriandum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cæraſia, mala auſtera, pyra fragilia, caro elixa ex infirmiſſima materia, cibiq; omnes, vt in ſumma dicam, qui boni ſucci ſunt, & ex infirma materia, vt oua ſorbilia, minuti piſces, aues paruæ, vt ficedula, & turdus. &, ſi calor quoque in tumore percipitur, aſſumitur aptè lac vaccinum ſtatim, ac detractum fuerit butyrum; potus vinum tenue, lene, cum aqua, in qua hordeum mixtum fuerit, & in omnibus ſiuè cibis ſiuè potionibus acetum eſt immiſcendũ; quod, præter quàm quod intenſe refrigerat, etiam craßos humores atterit. Somnus, & aluus, qualis ad ſtrumas conuenit, & generaliter ad ſanitatem, hic commendatur. Exercitatio verò imminui debet, nè humores vltrò aßentur. Et balneum eſt vitandum, nam tales durities præduras facere dicitur. Omniſq; animi triſtitia cauenda eſt. In carcinomate, ſi ſine vlcere eſt is locus, imponi ficum quàm pinguiſſimã,*

aut

aut riphodes emplaſtum ſatis eſt. ſi ulcus æquale eſt, cæratum ex roſa inijciendum eſt, adijciendusq́ ei puluis ex contrita texta, ex qua faber ferrarius tingere cádens ferrum ſolitus eſt. Si id nimium ſupercreuit, tentanda ſquama æris, quæ leniſſima ex adurentibus eſt. ea tenùs, nè quid eminere patiatur, ſed ità ſi nihil exacerbauit, ſi minùs eodem cærato contenti eſſe debemus.

OFFICINAE.

Ad Cachoetem.

R. Bdellij
Ammoniaci } ã. vn. i
Galbani
Terantur in mortario cum oleo liliorum alb. & adde
Mucillag fęni gręci } ã. v. i. ss
Semini lini
Ficuum
M. fiat empl. S. A
vel
R. Cort. rad. altheæ } ã. vn. ij
Pingued. anatis
M. fiat cataplaſma S. A.

Ad ſcyrrum lienis.

R. Hyſopi
Panacis
Stiracis } ã. vn. ij
Galbani
Reſinæ
Ammoniaci
Bdellii
Cerę } ã. un. ss
Seui taurini
Picis aridæ

Piperis grana xl.
Succi libanotidis vn. i. ss
Olei liliorum q. s. ut fiat cataplaſma.

Ad duritiem ex Celſo.

R. Galbani vn. i
Thuris fuliginis vn. ij
Ammoniaci
Ceræ } ã. vn. iiij
Thymiamatis
Picis aridæ lib ij
Aceti lib. ij ss
M. fiat ceratum S. A.

Ad tophos, & gummata.

R. Myrrhæ vn. i
Ammoniaci } ã. v. i. ss
Aſſæ fetidę
Olei de euphorbio ʒ ij
Laurini
Maſtichini } ã. vn. i
Camomælini
Reſinæ terebinth. un. ii
Cerę q. s. ut fiat ceratum

Ad cancrum incipientem.

R. Suc.

R. Succi roſarum
Solani
Plantaginis
Polygoni } ã. vn. ij
Medullæ panis vn. vi
M. & ponatur ſuper tumore.
vel
R. Mucillag. ſẽ. pſyllij
Cydon
Rad. ſymph } ã. vn. 1
Oui lutea n. ij
M. & app. ſuper tumore.
vel
R. Succi ſolani
Portulacæ
Cydoniorum } ã. vn. 1
Carnis dactilorum vn. 1 ss
Olei violati vn. ij
M. omnia in mortario plumbeo, donec ſucci, & oleum miſceantur, & applica ſuper tumore.

Ad cancrum increſcentem
R. Mucill. ſem. pſyllij
Cydoniorũ } ã. vn. ss.
Succi portulacæ
Lactucę
Nimpheæ } ã. un. i
Carnis cydoniorũ
Dactilorum } ã. v. 1. ss
Olei roſati compl. un. iij
Cadmię vſtę & abl
Squamæ æris vſtæ } ã. un. 1
M. omnia diu in mortario plumbeo, donec ſordiũ conſiſtentiam recæperint, & vtere.

Ad ganglium.
R. Ammoniaci
Bdellij } ã. vn. ss
Stiracis 3. ij
Molliantur aceto ad cærati conſiſtentiam, & applicentur ſuper gangilio, & ſuper imponatur lamina plumbea, qua comprimatur.

De Verruca. Cap. III.

Verruca myrmecium dicitur: ac, ſi pendet, latinis verruca penſilis, græcis achrocordon nominatur. illi proxima ſunt tubercula, quæ thymium, & hypoſphagma vocantur, التاليل *Arabibus nobis appenſio dicitur. Hæc mala quamcumque corporis partem occupant, ſed in cole frequentiùs naſcuntur. latini verrucam vt nomine, ità re diſtinctam habent à myrmecio, & hoc ipſum ab achrocordone ſeiungunt; ac achrocordon, et thymium pro eodem habere videntur, ità tamen, ut ſub cute acrocordõ: ſupereminere thymium*

um velint, quod à græcis diſſonum eſt, qui penſiles verrucas achrocordonas appellant, quamquàm fortaſſe diuerſam rationem intelligunt, vt variam curam adhibent, achrocordonis, & thymij. eſt enim aliàs valdè conſona deſcriptio achrocordonis latinis, atque græcis ſimul, quo nomine ſignant tuberculum, vbi ſub cute coiit aliquid durius, & interdum paulò aſperius coloris eiuſdem, infrà tenue, ad cutem latius; idq. modicum eſt, quia raro fabæ magnitudinem excedit; At thymion nominatur, quod ſuper corpus, quaſi verrucula eminet ad cutem tenue, ſuprà latius ſubdurum, & in ſummo peraſperum; idq: ſummum colorem floris thymi repreſentat, unde ei nomen eſt; ibiq: facilè finditur, & cruentatur: nonnunquam aliquantulum ſanguinis fundit; ferèq: circà magnitudinem fabæ egiptiæ eſt, raro maius: interdùm perexiguum; modò vnum, modò autem plura naſcuntur, vel in talis, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus, & in obſcenis frequentiora. At achrocordon uix unum eodem tempore naſcitur, ſed ferè plura, maximèq: in pueris, eaq: nonnunquàm ſubitò deſinunt, nonnunquàm mediocrem inflammationem excitant; ſunt, quæ etiam in pus conuertuntur. Myrmecia autèm vocantur humiliora thymio, dorioraq; quæ radices altiùs exigunt, maioremq: dolorem mouent infrà lata, ſupèr autèm tenuia minùs ſanguinis mittunt, magnitudine vix vnquàm lupini modum excedunt. naſcũtur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum: Hypoſphagma eſt tuberculum extra cutem uibici ſimile. Appenſio uerò eſt longiorum membranarum appenſio ad uicina corpora. Vt hinc uideatur achrocordon, uerruca, & myrmecium ex impuro ſanguine oriri, cui fæx plurima, ſed glutinoſa admixta ſit; quæ in hos tuberculos erumpat, quaſi facul-

Thymion. Achrocordon. Myrmeciũ Hypoſphagma. Appenſio. Cauſæ.

cultatis errore. Thymium eandem, ſed minorem, cauſam habet; quia vlceri ferè ſupernaſcitur. Hypoſphagma atræ bilis aliquid habere videtur ex colore, qui percuſſæ carnis ſimilitudine liuet. Appenſio pituitæ potiùs uitium eſt.

Indicationes

Omnia hæc uitia ſunt excidenda, purgandaq: eorum corpora, in quibus hæc fræquentia ſunt; & quia uitium in ſanguine eſt, etiam uenæ ſectio laudabilis eſt, niſi in longis morbis hoc auxillij genus parùm proficeret, eò quia demptus ſanguis in longa cura rurſus renaſcatur, niſi uictu potiùs eius exceſſui proſpiciatur.

Prognoſticum.

Quo probè facto facilè tollitur omne uerracæ genus. Achracordon, & thymium ſæpè etiam per ſe ſubito finiuntur, maximèq: in pueris. Verùm interdùm thymio exciſo ſubtèr rotunda radicula naſcitur, quæ penitus deſcendit ad carnem, eaq: relicta idem rurſus exigit. Myrmecia ſine curatione uix unquam deſinunt; immò latiſſimis radicibus inhærent, ideoq: nè excidi quidèm ſinè exulceratione magna poſſunt.

Cura quæ manu fit

Sunt, qui achrocordonas ore ſanent; ut retulit Galenus. uerùm ille ſanandi rationem, & tempus parùm explicuit: Idem myrmecia, thymos, achrocordonas exciſos adurendos præcipit, uel pſorico illiniendos, quod etiam Auuicennas commendauit in moro ſimili tuberculo. Tamen exciſis uerrucis ſuper eas medicamentum ponit, quod ſanguinem ſupprimat, poſtmodùm eadem ratione curat tùm eas, quæ in cole naſcuntur, quàm eas, quæ aliam corporis partem occuparint.

Simplicia applicanda

Ex ſimplicibus medicamentis laudatiſſimus eſt fici ſuccus, quo verrucæ pelluntur, purgaturq. Ad idem quoque valens dicitur cinis è ſalicis cortice ex aceto acerrimo tritus. Vel ſtercus ouillum pariter ex aceto tritum; vel chamæſiches caules

ules teneriores admoti. Ex compoſitis medicamenta applicandaſunt in alijs, quod ex fæce vini fit; Myrmecijs id quod ex alumine, & ſandracha fit, eſt aptiſſimum. Sed ea, quæ circà ſunt, folijs contegi debent, ne ipſa quoq; exulcerentur. Deindè lenticula imponi ſolet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta. Compoſita applicanda

OFFICINAE.

Ad Verrucas ſeu porros.

R Salis nitri
Vitrioli rom.
Calcis non extin. } ã. lib ss

Turatur, & extillentur; & eo liquore verrucæ liniantur.

vel

R. Olei, e lateribus lib. ss
Calcis non extintæ vn. iiij
Ammoniaci un. iij
Euphorbij un. ss

M. & omnia extillentur, & eo liquore verrucæ liniantur.

vel

R. pulu. fol. Salicis
Verrucariæ } ã. ʒ i.
Oximellis ſcyll un. ss

M. app. ſuper verruca.

vel

R. Rad. dragunculi maiori
Cychlamini } ã. vn. ss
Flo. ſalicis m. i

Hæc omnia viridia contund. ſimul, & inſperſione aceti acerrimi miſcetur, & apponãtur ſuper verrucis.

vel

R. Rad. cychlamini
Allij viridis } ã. ʒ ij.
Fl. æris ſcr. ss

Contund. omnia ſimul, & app.

vel

R. Sandaracæ
Auripigmenti } ã. ʒ ij.
Fermenti parùm

M. & app.

vel

R. Caricæ ʒ ij
Salis vn. i
Elaterij ſcr. i

M. & verrucæ ſnper impone.

vel

R. Cort. thuris vn. i
Succi corticis ficus vn. ii
Nitri vn ij ss
Farinæ triticeę un. ss

M. ex aceto acerrimo: & applica ſuper porro.

vel

℞. Lactis tithimali
æruginis
Sulphuris uiui
Atramenti ſutorij } ā ſcr. 1.
M. cum ocymi folijs, & applica

uel

℞. Succi fol. rutæ
Fellis hircini } ā ʒ ij.
Nitri
Piperis
Stercoris ouilli
Sulphuris uiui } ā ʒ 1.
M. ex aceto acerrimo, & ſuper porrhos impone.

Ad myrmecias

℞. pulu. cochleæ crematæ ʒ 1.
Stercoris ouilli ʒ ij.
M. cum aceto, & ſuper impone,

vel

℞. Guttæ ammoniacæ un. ss
oſsiũ palmular. uſt.
Salis } ā. ʒ ij.
æruginis ʒ ss.
M. applicetur.

Ad achrocordonas.

℞. Succi rad. uitis
Vrticæ } ā. un. ss
Stercoris ouini
Caprini } ā. ʒ ij.
Lactis tithimali ʒ 1.
M. ſuper imponatur,

vel

℞. Succi eſulæ
Verrucariæ
Corticis ſalicis } ā un. ss
Stercoris canis
Pulu. pedũ gall. uſt. } ā ʒ s
M. cum aceto acerrimo, & appl.

vel

℞. æruginis
Auripigmenti
Dactilorũ vſtorum
Calcis uiuæ
Vitrioli
Stercoris columb. } ā. ſcr. 1
Farinæ ſiliginis
Pulu. nigellæ } ā. ʒ ii.
Fellis taurini q. s. ut fiat empl: app. ſuper achrocord: ſcarificatas,

vel

℞. Ceræ rubræ ʒ ii:
æruginis ſcr. 1
Argenti uiui ſcr. ss
M. & ſuper impone,

uel

℞. Fellis anguillæ
Tinchæ } ā. ʒ 1
Succi braſsicæ
Stercoris canis } ā. ʒ. 1 ss
Alluminis rocchæ ʒ ii
Contuſa omnia excipe amurca q. s. & ſuper impone.

De Clauo. Cap. IV.

Nomen

C*Lauus, callus apud latinos,* كاسارية *apud arabes,* τυλου *apud græcos eiuſdem ſignificationis nomina accepta ſunt; ac eiuſdem naturæ habetur furunculus*

culus durus, ut nonnulli etiam clauum dixerint τυλον apud græcos, & noſtrum vulgus, (nam apud arabes nodi nomine atheroma, ſteathoma, meliceris, & ganglium ſignificari videtur) & gangilium. tophum lapideam materiam, ac renitentem Galenus dixit. Ganglium verò nerui collectionem naturæ modum excedentem, quæ in corpus concreuit. Clauum Auicennas dixit nodũ rotundum, album figuram capitis claui repræſentantem, vndè ei nomen eſt. Naſcitur in pedibus maximè, nonnunquàm etiam alibi, præcipuè tamen ex contuſo: quamuis interdùm aliter poſt abſceſſuum curationem; quiq; in pedibus eſt, quia in digitis plurimùm fit, inceſſum prohibet, doloremq; etiamſi non aliàs, tamen ingredienti mouet. qui ex contuſo fit, & clauus, et callus etiam vulgò appellatur; qui poſt abſceſſuum curationem, præſertim ex podagra, & morbo articulari, tophus; qui ſponte oritur gangilium, & nodus. Clauus, & callus ſeu τυλε cutis colorem exuit, quia ſanguinem non admittit, albeſcit, & quaſi pellucet. oritur in locis, quæ fræquenter contundi, & vrgeri ſolent tactu durioris corporis. tangentem pars, quæ occalluit, non ſentit, & duritie renitet. Imò etiam in cole (quod membrum inter omnia membra promptiſſimè ſenſa admittit) interdûm aliquid occalleſcit, idq. penè omni ſenſu caret; ac, ſi dolorem mouet, duritie ſua facit, qua ſubiectas partes, vitaq; præditas compreſſus lædit. Thophus ſub cute deliteſcit, ferè articulis inhæret; & quanquàm oſſis duritiem non excedit, vt tactu dignoſci poſſit, tamen magnitudinem, quam à natura habet articulus, ſuperat; adiectumq; aliquid oſſi patet inſpicienti, ac tangenti etiam, ſi quis articuli figuram, & molem rectè nouerit. Gangilium neruo continuatur, & veluti tophus ſub cute deliteſcit, verûm clauo, & callo mollior eſt, nec

Nodus

Gangilium

Tophus

Signa claui

Signa ganglij

adeò renitens. Clauus excidendus eſt. Furunculus durus ſuppurandus eſt. Tophus abſumendus. Ganglium ſoluendum. Clauum ſubindè derodere commodiſſimum eſt; nam exteriùs patet, & ſine vlla vi ſic emolleſcit; ac ſæpè, ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, emoritur. Furunculus durus egrè ſuppuratur. Tophus vix abſumi poteſt, quoniam latet, & cutis operculum ſcalpello aperire operæ prætium non eſt, nequè erodentia medicamenta quibus aſſumi tophus poſſet, ad eum peruenire poſſunt, quin priùs antepoſitam, tenerioremq; cutem exederint, ideò in difficili res eſt. Gangliũ interdùm ſoluitur. Quod in cole occalluit, ipſum quoque excidi debet. In omnibus clauis, ſi opus eſt, Auicennas plumbum appendit. ſiuè qua ſciſſa in ano vetuſtate induruerunt, iamq; callum habẽt, commodiſſimum eſt ducere aluum: tùm ſpongiam calidam admouere, vt relaxentur illa, & foras prodeant. Vbi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & vlcera renouare, deindè imponere linamentum molle, & ſuper linteolũ illitum melle; locumq; eum molli lana implere, & ità vincire altera die, deincepſq; cæteris lenibus medicamentis vti, quæ ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe aliàs propoſui. Ganglia Galenus extundi iubet, indè ceratis mollita curat. Ad hæc omnia vix quidquam proficuum aſſumitur, quo venter ducatur, præterquàm in his, qui tophi dicũtur, in quibus ſemper perpurgatum habere corpus ideò proficit, quia, dum tumor ſenſim lenibus medicamentis abſumitur, interea noua materia eò non confluit, ſpatiumq; curationi præbetur. Ad clauos, qui os vuluæ occupauerint, decoctionem fæni græci Auicennas commendauit, in quam, dum adhuc calet, ſedere fœmina debet. Salicis quoquæ corticis vſti cinerem ex aceto tritum callos tollere Galenus credidit. eiuſdemq;

Prognoſticum.

Cura claui

Ad ſciſſa ãi indurate

De gãglia

Ad tophus

demq: vis memoriæ prodit ſtercus ouillum ex aceto tritum; & amurcam coctam, ait, clauo prodeſſe, qui oculis adnaſcitur. ac, vbicumq: ſint, decidere retulit, ſi fimus bubulus ex aceto dilutus per triduum clauo ſuperimponitur. Inter compoſita medicamenta apprimè laudatum eſt, quod diabalanon Critonis dicunt, quod habet aluminis ſciſſilis, rotundi ſingulorum P. x iiij. anagallidis ceruleæ, papaueris cæratidis, marrubij, alterci fol. ſingulorum P. xvi. mannæ P. xviij ſquamæ æris rubri, reſinæ, phitynæ ſiccæ, aloes ſingulorum P. xxvi. Herbæ ſeorſim terantur, & è ſiccis locis marinis eligantur; indè in ſole leuigentur. cætera ex aceto, donec ſordium craſſitudinem impleuerint, herbiſq: adiectis, adijciatur quoque ceræ P. xi. olei veteris heminæ ij Peculiare ad callum ex Celſo eſt, quod ipſe ad Dexium auctorem retulit, quod conſtat ex calcis P: xiiij. cerußæ P xviij. reſinæ pineæ P. xx. piperis grana xxx. ceræ P. ij, quibus, dum contunduntur, hemina vini lenis inſtillatur. Tollitur etiam clauus ex Celſo, ſi quis eum circumpurgat, deindè imponit reſinam, cui miſcuit pulueris paulùm, quem ex lapide molari contrito fecit; Scio tophum quoque dici, quod in oße fracto oritur, dum ſeiunctæ partes coaleſcunt; verùm hoc induci potiùs, quàm tolli debet, ideò nihil de eo dißeram. Ad eum, qui ex doloribus articularibus induratus remanet, conuenit medicamentum quod habet galbani recentis vnciam, thuris fuliginis P. ij. ceræ, ammoniaci, thimiamatis trientes, picis aridæ P. xi. aceti heminas tres. Hoc Celſi eſt ad molliendum, in quo tamen fortaſſe aceti minor portio debeatur, quando hic articulis nocet, Poſtquam mollita pars eſt, ſubindè oportet imponere, quod

De dragunculo

Plin lib. 11. c. 45.

Cauſę externę

quod digerit, quæ coeunt, ex quibus ſub auctore Medo eſt, quod habet ceræ P. ij. panacis P. ſemis ſquamæ eris, allumi nis rotundi, item ſciſſilis ſingulorum P. i. plumbi combuſti P. i & ſemis: Ad clauum victus ratio tota in exercitatione eſt, nè quis ingrediens eas partes comprimat, vtq; ſæpè balneo, & inunctionibus molliat: cæterùm ad tophos articulares dolores præcauendi ſunt, cuius alia cura eſt hic prætereunda.

OFFICINAE.

Ad Callum in articulis.

R. Calcis un. ss
Ceruſſæ un. i.
Reſinæ pineæ un. ii. ss
Piperis grana xxx
Ceræ un. ii
M. dum contunduntur inſtilletur Vini lenis. un. x

vel

R Abrotani }
Roſæ aridæ } ã. ʒ iii
Papauer. lachrymę }
Reſinæ terebint. un. ss
Thuris } ã. un. i
Spumæ nitri }
Iridis }
Cedriæ } ã. v. i. ss
Ariſtolochiæ }
Ceræ un. iij
Olei omphacini lib. i ss
M.

De Varice. Cap. VI.

Hip. de medic. T. 5.

VArix latinis, κιρσος græcis: barbaris, & Galeno vena dilatata, دوالى arabibus dicitur affectus, de quo ſumus loquuturi, cui ſimilia ſunt dracontia dicta. Nil aliud itaq varix eſt, quàm vena latior à craſſo ſanguine, plurimaq: atra bile referto. Oritur ferè in ventre, coxis, & cruribus, inguine, & lateribus, præſertim ſiniſtro, ac pedibus, dum ad eas partes grauem humorem natura dimittit,

Cauſæ internę

ſit, ut & venæ membrana eo craſſo humore imbuta craſſior fiat, & repleta amplior; Dracunculus quoque, ſeu dracontia ferè in cruribus fiunt: interdùm in mãibus, et latere, pueris præſertim, etſi minus frequentia his euenire, et mulieribus proditum eſt, qui humida habent corpora, quiq; balneo fræquenter vtuntur, et vinum parcè bibunt. Ex his malis hæc ſunt, quæ quarundã regionum quaſi propria ſunt. nam feruntur in AEgipto plurimùm naſci, et in quibusdam urbibus Medena, et Coraſceni dictis. Eſt igitur hoc malum varici ſimile. Vena dicitur, quia nulla alia pars extenditur præter eam; quemadmodum in abſceſſu, et uomica euenire ſolet; pro dilatata debemus intelligere, ut ſupra dictum eſt, tùm ampliorem redditam, quod ad cauitatem ſpectat, tùm craſſiorem, quod ſpectat ad membranam, quæ ſanguinem continet. fieri quoq; à ſanguine craſſo, utcunq: talis fuerit. nam, etſi ferè atra bilis craſſum reddit tamen potuit etiam ſanguis purus craſſior reddi, & non dum in atram bilem conuerti; poteſt etiam ei craſſior pituita admiſceri, qua hoc malum oriatur. Neque interdùm ſolius ſanguinis vitium eſt; ſed venæ quoque imbecillitas concurrit, quò faciliùs ſanguinem admittat, ac ægrè propellat, contineatq: intrà ſolitam cauitatem, vndè euenit hunc ſanguinem nunquam putreſcere, quòd, ſi extra exiret, illicò corrumperetur. Eò tamẽ deſcendit ſanguis interdũ ſponte, vt in his, qui ſplenes magnos habent, & frequenter morbo articulari vexantur: ſiquidem in illis, vt reor, craſſus humor à liene protruditur, aut digeritur. in his veluti tenuis humor ad articulos penetrat, ſic craſſus intrà venas remanet, eaſque ampliores facit. Qua ratione etiam longarum ægritudinem quandoque relliquiæ eſſe ſolent varices.

De dragunculo

Plin lib. 11. c. 45.

Interdùm etiam externas cauſas habet, fitq; hoc malũ, aut

Cauſę externę

aut ex curſu, aut ſub graui face, aut ex longo itinere. ſtare etiam huic morbo cauſam præbuit; eſtq: propterea frequens hoc malum aulicis, qui ſtare coràm regibus ſolent; Dracontium verò eſt puſtula veſſicæ ſimilis ſuffuſa rubro colore, elongaturq: ſub cute, tanquàm vermis, dumq: aut extenditur, aut abſcinditur, labor fit. & dolor, & tumor, quo materia fuerit acutior.

Varix nullis aliis notis eget, quàm, quæ in eius ratione rodenda ex acta ſunt.

Indicationes.

Scopos hos Celſus habuit ad curam; vt vena omnis, quæ noxia eſt, aut aduſta tabeſcat, aut manu excidatur, ſi recta eſt, ſi, quamuis tranſuerſa, tamen ſimplex, ſi modica eſt, meliùs aduritur; ſi curua eſt, & veluti in orbes quoſdam implicatur, pluresq; inter ſe inuoluuntur, utiliùs eximere eſt; at, ſi uarix ſuprà exulceratum locum eſt, uarix ſanandus eſt, ut poſteà alius ſanari poſſit, ac in ſumma intentio eadem in his eſſe debet, quæ in duris tumoribus eſt.

Prognoſticum.

At in cruribus orti varices non difficili ratione tolluntur, ac, ſi ſanitas probè ſequitur uaricum, tamen diuturnum aliquod malum ſubſequitur, ueluti cuidam eueniſſe teſtatur Galenus, qui cum ad ſanandum ulcus iuxtà poſitum uaricoſam venam ſecaſſet, ſcalpello ulcus fecit, quod ſanari nunquam potuit. Et varicum inciſione corpus extenuari, alimento per eas detracto, &, in quibus corporibus ſanguis putreſcit, vlcera produci Auicennas retulit. tamen hæc mala interdum preæligenda ſunt, quandò idem Galenus melancholiam eſſe ſedatam uaricum beneficio teſtatus eſt; ac eoſdem, facto per rectum abſceſſu, furorem etiam curaſſe. Verùm hoc, ſciendum eſt, euenire, dùm varix ex ſanguine ex atra bile craſſo tumet; quod ex cutis, quæ iuxta eſt, colorè proditur; nam nigreſcis.

ſcit. Si verò ex pituita craſſa extendantur venæ, hæc mala timenda non ſunt; ſciendumq; eſt varices, qui ſpontè lienoſis eueniunt, curam non admittere; nam aſſiduus eſt materiæ curſus ad eos ex liene. At dracunculus, etiam ſi in partibus laxi corporis fiat, curatus ſaneſcit. calida tamen medicamenta in eius cura cauere oportet, nam eorum vſu ad eſthiomenum perducitur.

Varices adurendi ratio hæc eſt. Cutis ſuperinciditur, tum, patefacta vena, tenui, & retuſo ferramento cãdente modicè premitur, vitaturq; ne plagæ ipſius oræ adurantur, quas reducere hamulis facilè eſt. Id interpoſitis ferè quaternis digitis per totum varicem fit, & tùm ſuper imponitur medicamentum, quo aduſta ſanantur. At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione ſuper vena inciſa, hamulo oræ excipiuntur, ſcalpelloq; vndiq; in corpore uena diducitur, caueturq; nè inter hæc ipſa lædatur. eiq; retuſus hamulus ſubijcitur, interpoſitoq; eodem ferè ſpatio, quod ſupra poſitum eſt, in eadem vena idem fit quæ, quò tendat, facilè hamulo extento cognoſcitur. vbi iam idem, quacunq; varices ſunt, factum eſt; uno loco adducta per hamulum vena preciditur; deindè qua proximus hamus eſt, attrahitur, et euellitur ibi rurſus abſcinditur, ac ſic vndiq; à varicibus crure liberato, tũ plagarum oræ committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans inijcitur. Hæc ad ipſum varicem fiunt. Aliàs Stratonicus venam in cubito ſecuit, cumq; craſſum, nigrumq; ſanguinem emitteret, poſtero die. parùm detraxit, ac tertio, & quarto.

Cirurgica adurendi ratio.

Excidendi ratio.

Ad dracontia quoq; oportet, diuiſis varicibus, ſummam cutẽ detrahere, et eadẽ ratione procedere. In hoc quoq; malo uena cubiti ſecari Auic. iubet, aut eã, quæ in poplite eſt, prout locus poſtulat, in quo dracontiũ eſt. Interdũ etiã hyrudines

conueniunt, quocumq; in loco ſint, ſi lata, ac nigra ſunt. Per initia conferre, ait, dragontium conſtringere, ac conuoluere, vt excidat abſq; inciſione. bonumq; eſſet plumbo inuoluere. etiam, niſi aliquid probibet, perforeturq; extrahaturq; quòd, niſi facilè ſequitur, liniatur butyro, vt putreſcat. Facilem quoq; eius exitum reddit dum ſcinditur, aſſidua frixio cum ſale &, ſi perforatur, curetur poſtea vulnus, vt vulnus poſtulat.

Parmaceutica.

Medicamenta ad varices, & dragontia commendata ſunt, quæ ſanguinem attenuare, purum reddere, & ab atra bile expurgare poſſunt; ex quibus illud eſt, quod cõponitur ex filiculæ, floris violarum, tamarindorum, abſynth. rom. ſquinanti, centaureæ, eupatorij ſingulorum P. xiiij. epythimi cretici, myrobalanorum immaturorum ſingulorum P. xviij. paſſularum quadrante, aquæ fontanæ libris tribus. in aqua ea coquuntur, donec tertia pares remanſerit, & eius, quod ſupereſt, ſumitur triens. cũ vncia olei ex amaris nucibus tertia quaque die fiatq; interea empl. cruribus. Ad dracontium verò medicamentum è myrobalanis confectum aſſumitur. confert etiam epithymi decoctio, & pilulæ quæ cochiæ dicũtur, & trifera cum ſena, & fumo terræ; at aloes omnium laudatiſſima; cuius prima die ſumitur P. x. ſemis ſecunda P. x. tertia die P. xi. & ſemis. ac, ſi aloè quoque humida exterius dragõtium liniatur, tollitur. Varix autẽ molliri debet medicamento, quod habet olei ſeſamini, Keruæ, lentiſcini, ex amaris nucibus, medullæ cruris vaccini, ceræ albæ ſingulorũ P. xiiij. adipis agni, porci, vrſi, vituli, cerui, hirci, onagri, anatis, gallinæ, vulturis, ſingulorum P. xviij ceræ rubræ butyri, ſingulorum pondo. liqueſcant omnia, & percolatis liniatur varix. At ad dragontium componere oportet à princi-

Topica ad Varices.

cipio medicamenta, quæ refrigerent, & humectent è ſuccis frigidis addito parùm ſandali & camphoræ, ſed poſtquam corpus perpurgatum eſt, epitymo: & lapide pyrite, aut quolibet, & ſupradictis. Emplaſtra componi debent ex ſandalo, aloë, camphora, aut myrrha, pſyllio, & lacte dulci. Extenuetur interea membrum, & rarefiat ablutionibus, ex aqua calida, & cæteris mollientibus, quæ ſimul refrigerandi vim habent, vt roſa cum portione olei è ſertula campana, vt facilius, quod ſub cute eſt, expiret. &, ſi hæc non ſufficiunt, oleum ex alba viola, & ſambucinum, & de ben validioris erit vis: præſertim ſi ſuperimponatur empl. è pice. cauere tamen calida medicamenta debemus in hoc malo quantùm fieri poteſt, nè vlcus erodens exoriatur, quod eſthiomenon vocant.

Victus ratio penè eadem in hoc malo requiritur, quæ in ſuperioribus; nam quodcunq; ex his malis ex craſſo humore fit, ſic enim fieri neceſſe eſt, cum tandiù perdurent. Aer igitur craſſus in ſingulis nocet. & cibi craſſi; vinumq: tenue bibere oportet. dormire quamplurimùm. parùm laborare; nec diù ſtare. &, ſi varix in crure eſt, aut ventre, aut qualibet ex inferioribus partibus, brachia exercere, parteſq: ſuperiores. aptè excernere. omneſq: triſtitiæ occaſiones vitare. Diæta

O F F I C I N AE.

Ad Varices incipientes ex Aetio.

R. Bituminis iudaici	un. v ij
Olei vetuſtisſimi	un. iiij
Terebint. liquidę	un. iij ss
Sulphuris uiui	un. ij

Bitumen craſſiùs contusũ in oleo coquatur, donec l quèſcat: indè adde terebinth. & coque ad cærati conſi t. & extra ignem ſulphnr adde, & M. in

mortario aqua pleno.
vel

R. Argillæ } ã. un. ij
Boli arm.
Aceti rubri acerr. q. s.
Vt diſſ. terra, & fiat lutum, quo liniatur varix.
vel

R. Myrrhæ
Aloes
Succi acaciæ } ã. vn. 1
Hypocyſtidis
Alluminis rocchæ un. ss
Aceti q. s. vt diſſoluantur, & his linum imbutum ſuper varicem imponatur

Ad draguncalos

R. Fol. Abſynthij
Abrotani } ã. m. ss
Matricariç
Sem. acetoſç
Santonici } ã. p. 1
Olei laurini un. ii.
Folia, & ſemina contundantur, & in oleo coquantur, quo draguncalus liniatur.
vel

R. Farinæ Lupinorum
Orobi } ã un. 1
Lentium
Myrrhç } ã. ʒ ii.
Aloes
Olei abſynth.
Maſtich. } ã. u. 1. ss
Contuſis myrrha, & aloe fiat cataplaſma, & apponatur ſuper draguncalos.

De Cornu. Cap. I.

CORNVA, ſeu dioniſci barbaris, κέρας *græcis,* القرون *arabibus ſunt oſſeæ eminentiæ iuxta tempora ex ortæ. ex natura oriri ſolet hoc malum, nulliuſq; notæ indiget, vt cognoſcatur, imò hoc ſolum mali habet, quod nimis in cõſpectu eſt. cæterùm neque vitæ, neque vſus, neque iucunditatis vllum detrimentum affert. tamen ingenuo homini interdum grauiſſima res eſt, cui pudor cordi eſt, nam cornua vulgare turpitudinis indicium noſtris temporibus habentur, quorum quaſi ſpectrum ſunt iſtæ eminẽtiæ, vnde nomen habent. Ideò aut comprimere, aut è conſpectu tollere oportet. Comprimere in pueris facillimum eſt, adoleſcentibus non adeò facilè eſt, ætate conſiſtentibus, ſi non imminui, ſaltem ex parte tegi poſ-*

poſſunt; ſenibus neq: tolli poſſunt, neq: eos admodum intereſt formæ præſtantia; neque vani pudores, quiq: non animi, ſed corporis uitia ſequuntur, ſollicitare eos ſolent. Itaq: oportet; ſi, dum puer naſcitur, apparent cornua, ea digitis comprimere, nam facile os cædit, dum adhuc tenellus infans eſt. ſi pueris ſenioribus apparent, & id ipſum ſæpius repetere commodum eſt, & plumbi laminam ſuperimponere, ac faſcia ſuper alligata aſſiduò os vrgere. Reliquis ætatibus, & plumbo, vt dictum eſt, contineri debet, & partes, quæ circa cornu ſunt graui frixione exercere, vt pellis attollatur. ſequitur enim, ut partim oſſe depreſſo, partim verò pelle, quæ circumpoſita eſt, eleuata, quaſi æquor in temporibus ſequatur, neque eminere quidquam appareat.

OFFICINAE.

Ad Cornu in pueris.

R. Terrę læmniæ }
Sang. drac. } ā·un. ss
Scoriæ ferri }
Ceruſſæ }
Succi acaciæ } ā. ʒ ij
Hypocyſt. }
Macerentur omnia contuſa in aceto acerrimo, & indé in mortario plumbeo mixta ſuper imponantur.

vel

R. pollinis chalibis ʒ ij.
Boli armænæ vn. ss
Olei ros. omphac. vn. i
M. & liniatur tuber, inde ſuper imponatur lamina plumbea.

De Parothide. Cap. II.

TVmores, quos uſq: adhuc propoſuimus, aut quācunque, aut plures corporis partes occupare poßunt. Modò de his dicā, qui alicuius particulæ peculiares credūtur, à capite orſus,

ſus, in qua nihil eſt magis cõſpicuũ parothide: iã enĩ diximus ſuperius de meliceride, & atheromate, quæ ferè in capite oriũtur. Parothis igitur iuxta aures ſonat, à quo nomen habet, quia frequens eius locus poſt aures eſt: veluti parodontidas eas appellant latini, quæ iuxtà dentes oriuntur. Galenus παρωτίδες appellauit, & eadem, quæ latina, vox græca eſt. Ex Auicenna hoc malum ex genere abſceſſuũ eſt, quẽ locus dixtinguit, Eſt enim parothis abceſſus poſt aures, & ſub ipſis auribus oriri parothides ſolent, glandulis videlicet,

Cauſę

quæ iuxtà aurem ſunt, affectis; idq: interdum in ſecunda ualetudine, ibi inflammatione orta, modò poſt longas febres illhùc impetu morbi conuerſo, ſed febribus plerunq: ſuperueniunt, nam multi craſſi, & crudi humores ex febre in caput feruntur, ac in glandulas parothides deponuntur. Satis notæ, per ſe parothides ſunt, nam tumor durus plerunque poſt aures ſentitur, nullaſq; magis peculiares notas hoc malum habet;

Signa

ſi verò tumor non eſt, timeri facilè poteſt, nè erumpat ſi æger veluti ex ciborum repletione faſtiditus eſt ſi morbus hebes eſt, & deorſum vergit; vel acutus, qui ſurſum repat; ſi ceruicis grauitas adeſt; ſi capitis dolor, & faciei tumor, & rubor; ſi frequens reſpiratio eſt; ſi ſomno vltrà modum vrgetur æger; ſi ab oculis pituita profluit; & oculi caligant ſi nigra ſtercora prodeunt; & tuſſicula cum frequenti ſpuitione, & ſurditate: ſi cum ſomno ſupradicto hypocondria tenſa apparẽt, & faſtidium adeſt; Ab ineunte verè fieri ſolent parothides ſine dolore, ſine operationum impedimento, ſine febre, aut ea non diuturna.

Indicationes.

Qùm parothides abſceſſus genus ſint, eoſdem ſcopos habere debet medicus in his, quos in abſceſſibus habet; nullamq. nouam curationem deſiderant. animaduerſionẽ tantummodo

hanc

hanc habent neceſſariam, quia, ſi parothis ſine alio morbo intumuit, primùm experimentum reprimentium eſt ſi aduerſæ alicui valitudini ſuccedat, ſupprimere inimicum eſt: maturariq; & quamprimùm aperiri commodius eſt; & præſertim, ſi in capite malum confirmatum fuerit, euocantia potiùs conueniunt. & etiam, ſi poſt febres oriatur parothis, naturæ conatus auxiliari debemus; &, niſi plurimum ipſa depoſuerit, medicamentis attrahere: nam tunc, quæ aluum ducunt, commodiora ſunt, aut venæſectio, ſi ſanguis plurimus eſt. ſi tumor durus eſt, mollientia euocantibus miſcere oportet; repellentia rariſſimè conueniunt: cumq; adhibenda ſunt, ſemper diſcutientibus miſceri debent, quæ ſola inueteratis aptiſſima ſunt. Dolor lenientia poſtulat: craſſities materiæ attenuantia.

Prognoſticum

Plerumq; parothides, quæ ſine dolore ſunt, diuturnæ ſunt, cæteræ vigeſima die ferè ſuppurantur; interdum etiam per ſe conſumuntur, & in veſſicam vertuntur. Vt cumq ſemper ad ſuppurationem verti melius eſt; nam hoc modo etiam febres tollere potens eſt.

Cura mãu

Interdum, dum materiæ impetus eſt, cucurbitula attrahimus, nè retrocedat, in coeteris & ſecari, & vri debent parothides, prout eorum materiæ reſiſtentia, & ſuppuratio poſtulat, quod in alijs tumoribus, & præcipuè in ſtrumis explicatum eſt.

Simplicia applican

Acetum feruens aut ſpongia, aut lana ſuperimpoſitum tollere parothidem dicitur, ſed præcipuè eam, credo, quæ ex pituita eſt. Ac idem quoq; poſſe teſtantur auctores nonnulli buccinam, & ferè quamcunque teſtã marinam vſtam melle, aut adipe exceptam. aiunt enim vetuſtas diſcutere. cineres quoque, ſed minus, eas diſcutiunt. Tritici farina, aut hordei, aut ſeminis lini ex mulſo cocta, aut fæni græci,

aut

aut maluæ, aut ſertulæ campanæ decoctione dolorem tollit; ſi verò aridæ ficui, & oleo miſcetur, ſuppurat. ſi maiori vi opus eſt, eo uti poßumus, quod ad ſtrumas ualere diximus. Ex aridis farina, & ſtercore colũbino ex vino coctis vtimur, aut ſtercus colõbinũ ex aceto teritur, aut calx uiua cũ melle: aut bonum erit lupinorum farinam cum melle coquere, & parùm calcis addere, ac ſuper imponere: Per initia lanam butyro imbutam ſuperimponere ſatis èſt, aut plantaginem cum ſale, niſi dolor vehemẽs eſt; aut rumicis ſylueſtris radicẽ ex vino fuluo tenui, medij temporis coctam, aut butyrum cum ficu. valet ad eaſdem marrubium cum ſale tritum, aut ſolus ſal, ſi perfricetur, & muſtellæ ſanguis, & totius vſtæ cinis; ſi duræ ſunt, cum oleo ex lilij bulbis, & vrtica.

Ex compoſitis laudauit Celſus illud Protarchi, quod habet pumicis, reſinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, ſpumæ nitri, iridis ſingulorum P. xvij. ceræ P. xix. miſcetur bis, atq; olei cyatum, dimidiumq; adijcitur. & etiam Cleſipontis, quod conſtat ex ceræ creticæ, reſinæ teribinthinæ, nitri quàm ruberrimi ſingulorum P. ſemis, olei cyatis tribus. ſed id ante per triduum inſtillata aqua teritur, & cum ſextario eius incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Galenus uerò Heræ medicamentum propoſuit quod habet iridis, gallæ immaturæ, myrrhæ ſingulorum P. xvi. chalcitidis P. xvij. & ſemis chalbani P. xxij. ſciſſilis terebinth ſingu. P. xxij. & ſemis, mannæ, propolis. ſingul. P. xxxv. ſpumæ argenti, bituminis iudaici, terræ ampelitidis ſingul. P. xc. mellis heminam; olei heminas ſex. argenti ſpuma, bitumem, & ampelitis oleo coquuntur. Pro varia parothidis cauſa varia etiam victus ratio adhibenda eſt modo, qui ſupra poſitus eſt, ſuntq; prӕterea infernæ partes excidendæ, vt eo materia feratur.

Compoſita applicanda

OF-

OFFICINAE.

Ad parothidas pueri.
R. Butyri rec. vn. i
Salis com. ʒ i ss
M. & excipe lana ſuccida, & ſuperimpone

Ad parothidas incipientes
R. aq. plantaginis
Violarum } ã. vn. ij
Aceti vn. i
Mellis vn. ss
M. & ſpongia his madefacta foueatur parothis.

Ad parothidas abſceſſus
R. Rad. altheæ vn. i
Sem. lini
Fœni græci } ã m. i
Fl. camomillæ
Iuris capitis caſtrati lib. i. ss
Buliãt omnia ſimul & adde
Farinæ hordaceæ q. s.
Vt fiat empl: app.

Ad parothidas dolentes
R. Butyri recent.
Olei com. } ã. vn. i
Medullæ panis vn. ss
Fol hyoſciami m. i
M. omnia s A. & applica

Ad parothidas induratas
R. Farinæ lupinorum vn. ij
Stercoris caprilli un. i
Oxym. q. s. ut fiat empl.
S. A. & app. ſuper lana
vel
R. Farinæ lupin. vn. ij
Calcis
Stercoris columb. } ã vn. ss
Olei oliu.
Vini albi } ã. vn. iiij
Coquantur omnia ſimul, & app.
uel
R Axungiæ veteris vn. i
Picis
Olei antiqui
Sem. hyoſcyami } ã vn. ss
M. & applica.

De oculi magnitudine. Cap. III.

IN oculis vitia frequentiora, conſpectioraq: ſunt; vt etiã leuisſima quæq: ſi in eos incidant, omne decus abripere poſſint; vt mirum non ſit, ſi inter tumores quædam etiam annumerare audeo, quæ attolli minimè videntur. Id enim eſt oculi decus, & præſtantia ad formam, vt bene quicquid le-

uiſſimum ineſt, etiam ſi non attollatur, magno alterius partis tumori comparari poſſit. Primùm dicam de his vitijs, quæ ad uniuerſũ oculum ſpectare videntur: mox de his tentabo dicere, quæ plures partes occupant: poſtea de his loquar, quæ ſingulis membranis accidunt; ac demum de his diſſeram, quæ angulos oculi deformes reddunt: quæ, quia in conſpectu ſunt, tanquam cutis vniuerſæ vitia habeo. Ac primùm de oculi magnitudine, quæ græcis μεγαλοσε arabibus عيب قبير dicitur, dicam. quæ vel ex natura eſt, uel ex morbo. vtraq; decori detrahit. quæ ex natura eſt, plurimam humiditatem portendit ferè totius corporis, aut ſaltem eiuſdẽ oculi, qua tumet, & tardus fit. ſcire hoc loco licet differre plurimùm oculum magnum à pingui. nam pinguis, & facilem animam, & miſericordem, & ad amandum idoneam ſignificat, ideòq; qui cæteris par eſt, formã potiùs auget, quàm imminuat. at magnus ſegnitiem, & bouis naturam præſefert, qua ſpecies inſulſa, fit & indecora. Oculus, qui morbo tumet, ſiue ex ictu, ſiuè aliquo ſpontè influxo humore fuerit, neq; diuerſam morbi rationem habet eorum tumorum, qui vniuerſam cutem poſſe occupare diximus, nec aliam curationem exigunt, præter quàm, quod vehementia medicamenta, etiã ſi aliàs morbo debeantur, tamen oculus non ſuſtinet. qua propter ſunt ſemper in oculo mitiora eligenda. Si magnum natura contigit, ſi fieri poteſt à puero, ſin minùs, quàm citiſſimè linire oculum oportet paſtillo ex plumbi ſcobe, acaciæ ſucco, terra erithria, lentiſco, & his ſimilibus confecto. hæc polygoni ſucco priùs ſubacta, vbi vſus expoſcit, eodem humore iunguntur; ſinunturq; ſuper oculos cõcreſcere, vt oculi humor exauriatur. ſi verò totum corpus humore plenum eſt, notis medicamentis exiccantibus digerendus eſt humor. etſi hos

præ-

præſidij genus minus conducibile videtur, nam, etſi totum corpus conſumptum fuerit, oculi tamen modus idem permanet, & idem reſpectus ad cætera membra.

Aer his, & alia, quæ ad victus rationem pertinẽt, talia adhibere oportet, quæ imminuant.

OFFICINÆ.

Ad Oculi hebetudinem.

℞. Succi rutæ
Polygoni
Roris cæleſt. ã. vn. i
Oculus foueatur

vel

℞. Fellis galli
Aquilæ
Teſtudines
Ericii ã. vn. ij
M. in vaſæ æreo, ac per plures dies ſub ſole ſiccito, inde oculos illine.

Ad oculi percuſſionem.

℞. Verbenacæ cõtuſæ
Albuminis oui ã vn. ſ
Boli armenæ
Ceruſſæ ã. vn. ſs
M. & liniatur oculos

vel

℞ ſeui caprini vn. ſ
Reſinæ pineæ vn. ſs
Boli armenæ ʒ ij.
M. & liniatur frons

Differt à ſtaphilomate, quia in hoc malo nulla ruptio corneæ eſt, ſed totus oculos exit.

De Proptoſi. Cap. IV.

Προπτωσιν οφθαλμος græci جحوظ arabes vocant id vitium, quo oculi procidunt, ideòq; latini oculi procidentiam appellant; & ex barbaris nonnulli oculi exitum, alij expreſſionem dixere. & tale uitium ſedis eſſe, non ſitus Hipp. teſtis eſt, & res ipſa demonſtrat quando nõ circumuoluitur oculos, ſed ſua ſede propellitur. Id nonnunquam fit, dũ ingens inflammatio, aut cuiuſcunq; humoris effluxus tanto Præd. lib. 2 T. 28.

impetu erumpit, vt oculos ſua ſede propellat; ſiue ſponte eruperit, ſeu vi aliqua humores, muſculiq; adurgeantur. ſeptimus præſertim, qui neruo adhærens firmare oculum ſolet, vt in his, qui ſtrãgulãtur, accidit, his, qui luctatione exercẽtur, qui vomitu valido vexantur, qui vehementer clamãt, qui ſub graui faſce laborant, & fæminæ, quæ difficilem partum habent. his omnibus oculus vrgetur, quod ex accidenti lædi recentiores dicunt. At ipſe oculus vitium habere propriè dicitur, dum reſolutione, quam paralyſin græci nominant, procidit. quod interdum ex ictu, interdum ex morbo comitiali fereq; ex diſtenſione neruorum, qua vehementia oculus ipſe concuſſus eſt, & ab humore nota cuiuſcunq: partis reſolutionis cauſa. Manifeſtiſſimum eſt hoc vitium, nè ſignorũ indigeat. num verò propellatur, an reſolutus ſit oculus, cognoſcitur: nam propulſus conſiſtit, & quamquam ſegniùs, tamen ad voluntatem mouetur. at, qui reſolutus eſt, neque quòquam intendi poteſt, nec omninò conſiſtit, ſed huc, illhuc ſine ratione mouetur, ideòq: nè conſpectum quidem rerum præſtat. & in hoc malo acies in eadem magnitudine permanet: dum uerò repletur oculus, aut adurgetur, maior fit, quàm eſſe ex natura ſoleat, quia intenditur. Cura eum propoſitũ primum habet, vt oculus in ſuam ſedem redeat, & conſiſtat, quo rerum conſpectum præſtet. & huc refectur omnis cauſæ amotio, qua compellitur oculus, aut neruus reſoluitur. Quæ conſequi non eſt difficile, ſi muſculus adhuc propellenti reſiſtit, ſi verò ceſſit, & reſolutus eſt, ſperari reditus nõ poteſt, nã hoc modo, etiam ceſſante cauſa, prolapſus remanet. deinde futurum, vt aut inareſcat is, aut in pus vertatur, nam ſcire oportet lumen eſſe amiſſum.

Si humor compellit oculum præſertim cum ingenti inflam-

ma-

matione, ſi vires patiuntur, ſanguis mitti debet ex fronte, vel naribus, & ab occiptio, inciſa cute, cucurbitula admouenda eſt; ac, ſi etiam non impulſus procidit, in temporibus venas adurere. Quod ſi per hæc quoque medicamenta reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, iamq; deſperata res eſt, & ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo, qui proprior tempori eſt, incidi oculus debet, vt, effuſo pure, & inflammatio, & dolor finiatur, & intus venæ tunicæ reſidant, quo minus fœda poſtea facies ſit. at ſi induruit, & ſic emortuus eſt, nè in pus verteretur, quatenus ſede prominebit, excidendum erit, ſic vt hamo ſumma tunicula appræhendatur infrà id, deindè ſcalpellus incidat, tùm medicamenta erunt conijcienda, donec omnis dolor finiatur.

Si ſanguis mitti non poteſt, aluum ducere ſaltem oportet. At extra leniſſimis medicamẽtis opus eſt, vt Cleonis collyrio, quod habet papaueris lachrymæ frictæ P. xi. croci P. xi gummi P. xi. quibus, cum teruntur, adijcitur roſæ ſuccus Neque alienum eſt malicorium, vel ſertulam campanam ex vino coquere, deindè conterere, aut myrtum nigram cum roſæ folijs miſcere, aut hyoſcyami folia cum oui cocti vitello, aut farinam cum acaciæ ſucco, vel paſſo, aut mulſo. Quibus, ſi folia quoque papaueris adijciantur, aliquantò valentiora ſunt. Horum aliquo præparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expreſſo, in qua ante, vel myrthi, vel roſæ folia decocta ſint, deindè ex illis aliquid imponi. Si excidendus eſt oculus, poſtquam exciſus eſt, utendum ijſdem collyrijs eſt ex lacte aut ouo, vel croco, cui album oui miſcetur, donec omnis dolor finiatur. Hijſdem medicamentis in eo quoque oculo vtendum eſt, qui primùm procidit, deindè per plura loca fixus

eſt,

eſt Prodeſt etiam, vbi reſolutus oculus eſt, & vbi pituita repletur pellitur, gargarizando pituitam euocare, & toto corpore, ac capite priùs probè expurgato, ſuffumigare oculos acribus medicamentis, vt per lachrymas omnis humor diſcutiatur, longiorem quoque diætã indici neceſſariũ eſt, dũ humoris concurſu oculus arcetur. dùm verò reſolutus procidit, victus optimus eſt, qui pituitam extenuat.

OFFICINAE.

Ad Proptoſin.

R. Boli armenæ vn. i
Tutiæ præp.
Sang. drac.
Gummi arab.
Tragacanthes } ā. vn. ss
M. omnia trita in aqua roſacea, & coquantur per horã in duplici vaſe, & in fine adde vini granat. acid. vn. ii coletnr, & hac decoctione foueatur oculus.

vel

R. Fol. roſar. uo
Oleaſtri
Polygoni
Rubi } ā. m. i
Aceti q.s. vt his contuſis fiat decoctio, & app. oculo, niſi ingens dolor adſit.

vel

R. gall. immatur.
Suc. uirgæ paſtoris
Polygoni } ā. vn. ss
Bull. in vini dulc. q.s. & addito oui albumine app. oculo.

De Lippitudine. Cap. V.

POſt totius oculi mala lippitudinem poſui, quia ambiguũ apud auctores eſt, totius ne oculi, an certæ particulæ morbus ſit. Ariſtoteles, & Hipp. totius oculi morbum dixere. ille enĩ æſtus, vt in corpore febrẽ, ità in oculo lippitudinem gignere protulit. hic verò effluxum ad oculos lippitudinem

nem vocauit, at Galenus ſingulare vitium cuiuſdam tunicæ dixit, & poſt eum pæne omnes, qui de hac re ſcripſere. ideò cui placet totius oculi morbum dicere ſuperioribus addat, qui partis, his annumeret. lippitudo, ophtalmia, inflammatio, ſeù perturbatio, pſorophtalmia, ſclerophtalmia, & xirophtalmia nomina ſunt latinis, græcis, & barbaris eiuſdem, aut penè eiuſdem ſignificationis. his annectunt alij phimoſin, & chimoſim, hypoſhagma, & ectropium. hoc malum alij oculi intemperiem, alii vitiatam figuram, tumoremq; dixere. non, credo, quia varia ſit auctorum ſententia, ſed quia, cum ſit in hoc malo ferè æſtus, & tumor ſimul, ex his quiſq; recenſuerit, quod potius habuit. Generalia vocabula græcis quidem λημη latinis lippitudo ſunt ارمد arabibus, & apud plures auctorum; & ſi Paulus communius vocabulum taraxim, ſeù perturbationem accipiat, & ſub hoc malum lippitudinem deducat. Hæ autem, vt nominum, ità & rerum ſunt differentiæ: vt lippitudo, ſeù ophtalmia externæ oculorũ mẽbranæ tumor ſit. Inflãmatio interdũ hoc idẽ: interdũ ſignificet quẽcumq; humoris effluxũ in quãcunq; oculi partẽ, aut in totum oculũ, ſed ſanguinis præſertim. Taraxis apud quoſdã, ſeù perturbatio, vt apud Paulum, omne oculi vitium amplecti videtur, apud alios ipſam lippitudinem ſignificat, ſeù incipientem, & non dùm expletam. pſorophtalmia lippitudinẽ quidèm, ſed quæ ſcabie palpebram occupet. Sclerophtalmia oculi duritiem, motumq; difficilem habet ſine lacrima. Xirophtalmia eſt lippitudo arida Aetij cum pruritu, & ſine lachryma, in hoc differens à pſorophtalmia, & emphieſmate pruriginoſa, quod in hac oculi externa tunica prurit, in illis palpebra. At verò phimoſis fit, quando ex inflammatione palpebræ committuntur, nè amplius diduci ab ægro poſſint, chymo-

chymoſis, quando inuertuntur. quod malum in eo differt ab ectropio, quòd in chimoſi præ inflammatione palpebra inuertitur: in ectropio aut cicatricula, aut caruncula.

Hypoſphagma eſt, venarum externæ membranæ abruptio.

Cauſæ Hip. de gland. T. 9. Gal. d ocul. T. 9. Alex. l. 1. c. 23.

Fit in genere lippitudo ex humoris effluxu ad oculum; & præſertim ad externam oculi membranam, quam diximus. Humor quilibet hãc poteſt inducere, ſed ſanguis præſertim, & bilis. poteſt etiam à ſpiritu gigni. Verùm bilis atra, & pituita rarò ſine tenuioris humoris admixtione deducuntur: ſunt enim humores craſſiores, quàm poſſint quolibet irruere; ſed hi ferè humores aut ſanguinem, aut bilem, aut ſpiritum admixtum habent, quo vehuntur, & in quo attenuantur. Sanguis, bilis flaua, & ſpiritus ſoli etiam poßunt in oculum irruere: ſed ferè admixti profluunt, & interdum præ copia nocent, vt bilis atra, pituita, & ſanguis, & ſpiritus: interdum praua qualitate, vt hi ipſi humores, dum corruptione aliqua ſegnitiem ſuam, ac temperiem exuunt; & bilis flaua acredine naturæ, ac ſpiritus etiam præ motus uelocitate. Qui humores aut ſimul, aut ſinguli modò redundant in capite tantùm, modò ab vniuerſo corpore profluunt, aut per venas, aut per arterias, aut per vtrumq ductum humorq eò ducitur, vel tranſpoſitus: qum copia, aut qualitate totum lædit, & caput; quo fit, vt læſa pars humorem propellat & ad oculum vertatur humor propulſus. interdum caput præſertim, & oculus (quod frequentius accidit) quacunq; aeris varietate conflictatur, dum modò calor, modò frigus mouet, quæ res maximè diſtillationes parit. nam, ſi caput calefactum ſubito frigore excipitur, adeò partes adurgentur, vt omnem humiditatem effundant, & hæ profluant. Si præ frigore conſtricta

mem-

membra repentino calore laxantur, omnis humor. qui inter ea adherentia continebatur, procidit. in quibus etiã mutationibus fræquentiores ſunt lippitudines, ſi frigida tempeſtas præceſſerit, qua plurimus humor induci potuerit. Ideòq: memoriæ prodidit Hippocrates lippitudines maximè oriri humidas non graues, nec diuturnas, vbi hyems præceßerit frigida, ex qua homines capita habere frigida, & humida par eſt. Atq:, ſi hyems ſicca & borealis præceſſerit, ver autem pluuioſum, & auſtrale, lippitudines inducit; æſtus enim de repente accedit, terra humida exiſtente, à vernis imbribus, & ab auſtro neceßeeſt æſtum duplicatum eſſe, & à terra irrigua, ac calida, & à Sole urente, atque hac de cauſa, Galen fieri protulit lippitudines potiùs, quàm cæteros morbos cum ver pluuium, & aquilonibus ſubditum, & nubilũ. Diuturnæ quidẽ fiũt lippitudines ab humore plurimo, quià humor coctioni reſiſtit, cum multùs ſit, & diù fluere, ac redire properet, nè oculi uis ſufficiat ad conſumptionem eius; à frigore verò, vt qui calorem concoquentem obtundit. Ideòq: frigida lippitudo etiam dicitur, quæ pituitoſis, ac frigidis humoribus in capite redundantibus fit. ſiue hos ea tempeſtatum conſtitutio promouerit, quam ſupra retulimus, ſiue ſubita mutatio aeris expreßerit. vt accidit dum diſſimiles tempeſtates immiſcentur, aut dum quis aeri frigido ſeſe expoſuerit, ac diù permanſerit, præſertim poſt balneum. Nec minorem huic malo præbere poteſt ex externis cauſis ſiccitas tempeſtatis. nam, etſi idem malum eſt, contrarijs tamen ex cauſis gigni poteſt, quandoquidem ex Alexandro, vt ſupra diximus, interdum copia, interdum vis humoris attenditur. copia quidem in humidis ſuperius poſitis tempeſtatibus exuperat: vis in ſiccis maior fit.

de aer.aq. & loc.T.3. & 4.

de aer.aq. & loc.T.25

Comm. 2. de mm.vulg.coſt.2.T 6:

Gal.comm. in mm.vulg. coſt.2. T.6.

Auu.l.4.f. 2.T.1.c.13.

Aetius l.7. c.xi.

Hip. de aer. aq. & loc. T. 6.

Idéoq; in ciuitatibus quas auſter neutiquam perflat, ſed ſeptentriones, peſſimum genus lippitudinis accidit ex ſiccitate: duræ, videlicet & vehementes, quibus protinus oculos rumpi contingit; itemq; ſi æſtas arida, in qua perflatus ſint à ſeptentrionibus aſſidui: aridæ lippitudines oriuntur: his præſertim corporibus, quæ bile plurima abundãt, in his enĩ tenues excitantur humores, ſed quibus acris uis ineſt. Præter aeris intemperiem diuturnam, qua humores aut multi, aut acres fiunt, qui poſſint affluere; ac præter ſubitas tempeſtates, qua ingeniti humores, aut exprimuntur, aut exoluti procidũt abſq; interni humoris cõcurſu, aut quàm minimo, lædere oculũ dicitur, & lippitudinẽ inducere Sol, fumus, puluis, & ipſe alterius lippientis conſpectus. de ſolis radijs, fumo, & puluere nulla oritur dubitatio, quin poſſint acredine quadam, & humores quoſdam in oculũ deducere, & acris ſenſus veſtigia imprimere, quæ diù oculus retineat, & facillimè ſuſcipiat, vt ei facilis ad oĩa excipienda natura eſt, ẽt ad ſpiritalia. & veluti in ambuſta aliqua corporis particula diù remanet urentis corporis impreſſa imago, & dolor adurens, ẽt adurente ſublato: ità ẽt poterit Sole, puluere, & fumo remotis, perſiſtere noxia, eorũ qualitas, præſertim in membro nobiliſſimo, & ſuſcipiẽdis impreſſionibus apto. Maior eſt difficultas quomodo poſſit ipſo aſpectu torqueri. Gale. actor eſt: ſi quis lippos oculos intueatur, primũm eius oculos humore impleri, ac ſubindè, ſi acriùs, ac diutius aſpiciat, ipſum quoq; eodem effectu corripi, eò quia oculi, affecti formidine correpti imbecilliores fiant, & faciliùs propterea accepto corripiantur. Ariſtoteles quoq; nobiliſſimum eſſe membrum oculum refert, quodq; omnium maximè obiectis ſimile reddatur; qui igitur lippienti propè acceſſerit, eum ſpiritum trahere opinatur, quem æger reddiderat,

Gal. de ocul. T. 8.

Com. 2. in Hip. de hum. T. 32

Sect. 7. probl. 4.

rat, quare intuentem facilè ſimilem contrahere morbũ, quia inſalubre eſt, quod ſpiritu attraxerit. Magnorum virorum auctoritatem in re difficillima attuli, vt quiſq; quod ſibi veroſimilius videtur, accipiat. Firmiorem ego eiuſdem Ariſtotelis ſententiam habeo, qua tradidit oculum & ratione nobilitatis, & facilitatis ad ſenſus omnes excipiendos facilè eorum omnium, quæ obijciuntur & aeris, ſub quo manet, & exponitur qualitates, ac qualitatum mutationes admittere, & ab iiſdẽ perpeti. Sect. 1. probl. 19. *Cui ſententiæ adderem lippitudines maximè ab aere pendere, omneſq; morbos, qui ab aere pendent, qùm aer omnibus vnus ſit, omnibus pariter communes eſſe, aut penè omnibus, prout ad ſuſcipiendum idonea habent corpora, veluti ferè omnes æſtate ſudant, ac hyeme algent. Qui igitur ſub eadem regione degunt, comunes profectò aeris tempeſtates habent, qui in eadem ciuitate præter aeris conſtitutionem, ſitum quoque, poſitumq; comunem habent; qui verò eodem habitant aedificio, aut ob perſonæ conditionem ſimili victu, aut veſtitu vtuntur, abſq; dubio ad aeris alterationem excipiendam æquè diſpoſita habent corpora, & hi ſunt, qui vel affinitate, vel conſuetudine, vel cognatione, vel negocij cõmunione alter alterũ alloquitur, & intuetur. Quare, vt accidit vuas in eodem poſitu conſtitutas ſimul matureſcere, undè dicitur.* Vuaq; conſpecta liuorẽ ducit ab vua, *ità viros eiuſdem conditionis, & corporis, ſub eodem aere, eodem tempore, eodem morbo affici. Diciturq; fortaſſe, & in lippitudine, & in quocunque morbo, qui contagione propagari creditur; dicitur, inquam, opportunè communicari affectionẽ, quæ prædictas ob cauſas iã diù cõmunis erat. neq; ex alio in alium morbi tranſitus eſt, ſed in ſingulis ſimul, aut propè ſimul eruptio. Igitur quicumq; effluxus cuiuſcuuq; ma-*

teriæ oculũ appræhenderit ab initio taraxim,ſeù perturbationem gignit: ꝟbi confirmatum malum eſt, lippitudinem, ſeù ophtalamiam. ſi ſanguinis effluxus eſt, inflammatio eſt, ſi ſalſa pituita ꝟnà effluit, & poſtquam ad oculum acceſſerit, à cæteris humoribus ſeiungitur, & ad externa depellitur, pſorophtalmia fit; ſi melancholiæ plurimũ eſt, aut lenta pituita induruit, ſclerophtalmia. Si acris humor minimæ quantitatis eſt, Xyropthalmia, ſeù arida lippitudo. dum humoris effluxus, & imflammatio externas palpebrarum partes occupat phimoſis; dum internas chimoſis apparet. At ectropij aut ꝟlcus præcedens, aut plurimus humor carnem addens cauſa eſt, ac hypoſphagmæ hnmoris effluenti impetus, & acredo.

Signa Praedicunt maximè lippitudines aridae tempeſtatum conſtitutiones, & ea omnia, à quibus gigni diximus, ſi præceſſerint. Notæ verò, quæ præſentem oſtendunt, ſunt primò tumor, nam oculi in ea intumeſcunt, & lacryma ꝟt plurimum ſequitur, ac craſſa pituita oculos occupat ac, ſi ꝟehemens lippitudo eſt, omnia quæcunq; circa oculos ſunt vsque ad malas attolluntur, cæteraſq; omnes notas habet, quæ in coeterarum partium inflammationibus, ac tumoribus habentur, tumorem, inflammationem, duritiem, ruborem, ac præter eas lachrymas, dolorq: in lippitudine, dum cætera paria ſunt, vehementior habetur ob membri nobilitatem, ac præſtantiã. lippientes quoq; lux redarguit, ac lædit, fuſca verò, & cærulea ſine moleſtia intuentur. Singulariter intenſus rubor ſanguinem oſtendit, facies quoq: in eo rubore ſuffunditur, & turget, ꝟenæ prominẽt, grauitas eſt, & ad operationem hebetior eſt oculus, neq: lacrhymæ acres admodum ſunt. liuor melancholiam admixtam ſignificat. calidos humores dolor ꝟehemens ſequitur, frigidos remiſſus (lachrymæ, quas mærendo

Hip. de gland. T. 9

Alex. lib. 1. c. 23.

redo emittimus, calidæ ſunt, quas oculis laborando frigidæ) in quibus, ſi inflammatio fit, tumida fit, & plumbea, neq; in his oculus plerunq. eſt ualdè rubicundus, aut perturbatus, lachryma extillat ferè per externùm paruum angulum, quandoq et per maiorem modica, ac frigidiſſima, at poſt longum tempus etiam inflammantur palpebræ, & punctura ſuccedit. Ariſt. 31. plob. 24.

Medicamenta omnia ad hanc affectionem idonea ſub comunem omnium inflammationum curationem ueniunt. aſsumere tamen neceſſe eſt aliquid pro eiuſdem particulæ natura, mollicie, ſenſus acutie; ac corporis raritate· ac medicamenta, quæ materiam ducunt, ſunt adhibenda, mòx quæ repellunt, neq: exaſperant, quæ uidelicet adſtringendi ui plurima non pollent, quorum, & natura moderatior ſit. et, ſi quid exuberat lenientis alicuius humoris mixtione moderetur, quæq: perſiſtit, materia educatur, & dolor tollatur. Indicatiões Gal. lib. 41. comp. ph. 5 lib. c. 2. & de oc part, 6. c. 5,

Atq: hoc modo optimè ſuccedit permutari lippientes oculos. præſertim, ubi lachryma, & craſsa pituita, & tumor ſimul incæperint, itemq ſi lachryma pituitæ fuerit permixta, & non ualdè calida, ac pituita alba fuerint, ac mollis tumor, lenis, ſolutus, noctuq: oculus conglutinabitur, & ſinè dolore erit, res minimè periculoſa, & non diuturna eſt· ac per omne durationis tempus conſiderare oportet pituitæ conſiſtentiam. ſi enim digito admoto miſceatur, albaq: ac mollis fiat, maximè ſub iudicationis tempus proximè futurum penditur, ut finiatur. Itemq: tumor magnus, & ſine dolore, & ſiccus abſq periculo eſt, ac, ſi lippiēti febricula acceſſerit, tollitur lippitudo, ac ſæpè, grauis ſomnus, ſæpè ſudor, ſæpè alui deiectio pituitæ curſum finit. His enim interdum uno die dolor remittitur, & paſſio declinat, ac ſtatim ſanitas subſequitur. nonnunquam uerò poſt curationem capiti adhibitam, Prognoſti. cum.

atque

atque curati, vel nullam ampliùs, vel vnam tantùm acceſſionem paſſi ſunt, eandemq; minorem, quàm priùs. At diuturnum fore malum expectare oportet, ſi lachryma procedit multa, & calida, pituitæ paulùm, tumor modicus, idq; in vno oculo eſt; ſed ſine periculo id futurum eſt. idq: lippitudinis genus cum dolore eſt, ſed vix ante vigeſimam diem tollitur, nonnunquam per duos menſes durat, ſed quandoq; finitur. Redit interdùm hoc malum, ſi ægro contigit meliùs habere in diebus non iudicatorijs, & malis indicijs perſiſtentibus. ſolet etiam euenire nonnunquam ſiuè tempeſtatum vitio, ſiuè corporis, vt pluribus diebus, neq: inflammatio, & minimè pituitæ curſus finiatur. Tempeſtatum quidem, vbi hæ humidæ, & frigidæ fuerint; humiditas enim coctionem retardat, quo aut diù perduret malum, aut ſi abierit, redeat. Frigus verò oculorum membranas conſtringit, nè humor expiret, & peiùs æger habeat: Corpus verò, ſi denſis humoribus repletum fuerit, & craſſis, (accidit enim interdùm propterea in duritiem abire hanc affectionem, vt paulatim ad coctionem ducatur, & diù perſeueret.) qua de cauſa lippitudo ſicca, mala. ac, ſi ſtatim à principio glutinoſi aliquid apparet aridum, id cruditatis indicium eſt, & diuturnã fore lippitudinem oſtendit. quarè, & tempeſtatis, & corporis frigida intemperies longam lippitudinem faciunt. ac ſpatium videtur Hipp. peſſimum in lippitudine cenſere, etſi ratio potiùs ſuadere poteſt & vlcus, & oculi ruptionem deteriora eſſe. & tamen probatiſſimus auctor memoriæ prodidit optima lippitudinis ſigna breuitatem promittere, peſſima longitudinem minari. Ad quæ ſcire licet Hipp. notas præbere lippitudinis, vt quæ nullum morbum infert extra ſui rationem, & optimam peſſimæ lippitudini comparauit. qua ratio-

tione profectò ea peſſima eſt lippitudo, quæ diù perſiſtit, optima, quæ breui recedit. Neque tamen Hipp. aut cuiquam probatorum auctorum dubium eſſe poteſt, eſſe ipſa duratione peius, ſi ulcus, aut ruptio ſequatur, quibus tolli rerum conſpectus in perpetuum poſſit. Vix enim credi poteſt prætuliſſe Hipp. cæcitatem, per quam breuì malum finiatur, & dolor, diuturnæ lippitudini, etſi eam aſſiduus ſequatur dolor. Quiſq; enim, vt arbitror, quemcunq: dolorem potiùs ſuſtineret, quàm oculi potentiam, qua cernit, prorſùs amitteret: Itaq peiora his indicia ſunt tumor primùm magnus cum dolore, quo timetur, nè oculum vlcus corripiat, aut ipſe oculus concreſcat. multòq; plus timeri hoc debet, ſi præter hæc lachryma ſequitur calida, & ſalſa, qua etiam ipſa acies tolli poteſt. Si verò tumor conſederit: verùm lacryma multa, multoq: tempore cum pituita profluit, & pituita adeſt, viris quidem exulcerationis ex palpebris timor eſt, pueris verò, & mulieribus, quæ teneriores carnes habent, & palpebra inuerti, & vlcus ſequi poteſt. Peius etiam num eſt, vbi pituita calida, aut liuida eſt, lachryma calida, aut multa profluit, caput calet, à temporibus ad oculos dolor peruenit, vrget nocturna vigilia. ſi quidem ſub his oculus plerunq. rumpitur, votumq; eſt, vt tantùm exulceretur. Prodeſt his tamen febricula accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Ac, ſi uterq; oculus hæc patitur, maius periculum ſubeſt exulcerationi, cum partiri ampliùs, & traſponi materia nequeat. uerùm breue hoc malum eſt. Si oculus ruptus eſt, & per ſciſſuram prominet, malum difficilè ſedatur, aut ſine auxilio eſt. ſi verò etiam putredo ſubeſt, inutilis prorſus redditur. Tumor magnus, & ſiccus, præter quàm vlcus minatur, etiã hoc ex vlcere ferre poteſt, vt palpebra oculo agglutinetur. Ac ſi de nigro aliquid al-
bum

bum factum eſt, diù manet, ſi verò aſperum, & craſſum eſt, etiam poſt curationem veſtigium aliquod relinquit, atq; qui prædicere cupit, quid poſt vlcus futurum ſit, locos inſpicere oportet, & profunditatem, ſi enim ſumma putredo eſt, locus iuxtà pupillas, & materia altiùs inſedit, quo vis minor arguitur, (Vis enim valida vltrò propellit ad externa) ſummus timor eſt.

Venæ ſectione lippitudinem tolli auctorem pænè omnium conſenſus probat. Itàq;, ſi graues dolores ſunt, commodiùs ſecundo die, ſi tamen res vrget, etiam primo ſanguis mittendus eſt, vtique, ſi in fronte uenæ tument, ſi firmo corpori materia ſupereſt. quibus agnoſcitur, non in omnibus, ſed in quibuſdam huiusmodi dolorum venæ ſectionem conferre dum videlicet ſanguis plurimus in corpore eſt, quod ex venarum tumore patet. Nam, ſi bilis fuerit, quæ dolorem mouet, vtiq: ſanguine detracto, qui admixtus eius vim refrenare ſolet, ea acrior fiet, & vehementiores dolores mouebit · ſi pituita doloris cauſa eſt, ſi ſanguis demitur ea grauior, & coctioni rebellior fiet. Quare dum ſanguinis indicia adſunt, & caput graue eſt, niſi quid aliud eſt, quod prohibeat, vena ſecãda eſt, quæ in humero eſt, amplaq; ſciſſura in ea vena facienda eſt, vt craſſior ſanguis effluat, & animæ defectus promptior fiat, ſic enim dolor vnà, & inflammatio extinguitur. in humero eam venam eligit Alexander, quæ a capite recta ad eum duci creditur, ac Rhaſis eius humeri venam aperit, qui ægro oculo contrarius eſt, cuius menſura, vt in omnibus, ab inflammationis vehementia, & virium preſentia habenda eſt. Poſt hæc hyrudines fronti, qua parte oculus dolet, applicandas eſſe Paulus præcipit. & rectè à loco detrahit, poſtquam à toto per oppoſita plurimum demptum eſt. Idem

quoq:

& Galenus cucurbitulam occipiti adhibendam eſſe præcipiunt, ſub qua cutis incidenda etiam eſt, ſi res poſtulet, ut humor detrahatur.

At cæteri humores, à ſanguine, medicamento duci debent, ſi ſumma eorum uis eſt, illicò ante uenæ ſectionem, ſi ſanguini ſunt admiſti, poſt eam. Si enim spontè fuſa aluus lippientes iuuat, idem ars præſtare poterit, & reducendo, & retrahendo, ut & aluus inferna, & caput ipſum humoribus noxijs depleatur. Si itaque minor impetus affluētis humoris eſt, aluus ducenda eſt, ſed non niſi ſecundo, tertiouè die, quod commodè ſequi credit Gal. ſumpto infuſo è myrobalanis, tum his, quos citrinos uocāt barbari, tùm ut Rhaſis ait, tereniabin, & ſucco fructuum. Alexander verò veratri ſemunciam cum ſcammonij, & gummi dragma miſcet, & ſucco braſſicæ excipit, ac paſtillos efficit ciceris magnitudine, quorum quinque præbet pueris, robuſtioribus ſeptem, maioribus natu xi. poſt cibum potiùs, quàm ante eum, ut eorum vis vnà cum cibi effumatione, in caput feratur. Oribaſius verò, vt Aetius refert, ſcammoniæ ſumebat, & ellebori corticis ſing. vnciam unam, ſalis ammoniaci, piperis, pulei, radicis panacis, ſingulorum dr. ij. ex aqua catapotia efficiebat, ac ad dr. ij. et ſcr. ij exhibet, ſic moderatam fieri purgationem referens, alijs non plus ſcr. iiij exhibent. etiam ſola aloes ſucco braſſicæ trita aluum probè ducit; ac, ſi pituitæ multum effluit, hanc commodè educere creditur euphorbio, pipere, ſale ammoniaco præparato admixtis; velnti bilis flaua quidèm aloè, et ſcammonio ducitur: nigra verò his ijſdem, quibus epythimi dr. ij. adiectum fuerit. Cauendum tamen à medicamentis maximè eſt, vbi febris lippitudini adiuncta eſt, nàm eò acriores redduntur humores.

At, ſi ſummus eſt effluentis materiæ impetus, eos ſtatim à principio repellere meliùs eſt; quod tamen neq: prima die tutum eſt (tunc enim, niſi modica inflammatio, nihil rectè coniĳcitur; quia ſæpè potiùs concitatur eò pituita, quàm minuitur.) At ſecundo die graui quoq: lippitudini per indita medicamenta rectè ſuccuritur, vbi vel iam ſanguis miſſus eſt, vel aluus ducta eſt, aut vtrumq: factum, aut neutrum neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

Primòq; his, quæ repellunt, inter quæ ſunt cupreſſi folia; & myrthus ex vino auſtero cocta, & portulaca, & plantaginis ſuccus. Intybus ſylueſtris, cucurbita, abrotanum, rubi ideæ flos, aſter acticus, ſpongiæ crematæ cinis. quæ vel per ſe, vel cum cotoneo cocta, vel cum polenta mixta liniantur. Noctù verò, quo commodior quies veniat, non alienũ eſt ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex vino ſubactam: nam, & pituitam reprimit, &, ſi quid lachrymæ proceſſit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur. Si graue id, & durũ propter magnũ oculi ſenſũ videtur, oui albũ, & vitellus in vas fundendum eſt, adĳcendumq: ei mulſi paulum, idq; digito permiſcendum: vbi facta vnitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, ſuperq; oculos imponi. ea res, & leuis eſt, & refrigerando pituitam coercet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. farina quoq; hordacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta commodè imponitur. neq; à ratione horret etiam penicillo potiſſimum vti expreſſo, ſi leuior impetus eſt, ex aqua, ſi maior, ex poſca. priora faſcia deliganda ſunt, nè per ſõnum cadant: at hoc ſuper imponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo commodè poteſt. &, cum inaruit, interùm madefaciendum eſt. Hæc ſimplicia ſunt.

Quæ

Quæ miſcetur ferè diuerſas facultates habet, & ſtipticis miſceri, quæ diſcutiant, ſolent. Vt acaciæ ſucco crocus, & iris, & lycium, caſtorium, mirrha, thus, & ſimilia.

Rhaſis commendat, quod conſtat ex paribus portionibus cadmiæ, foliorum roſæ, aloes, lycij, lentiſci, nimpheæ, & croci. his paſtillos conficit. ac, vbi opus fuerit, ſucco coriandri, aut endiuiæ, aut roſæ excipitur, ac fronti illinitur, & palpebris. Ad quæ, ſcire licet, ea quæ vim aſtringendi habent, minime conferre, cui vena ſanguine plena eſt, aut ei, qui iam glaucos habet oculos, aut eos multis humoribus repletos iam ſubſtinet, nam, quæ aſtringunt, concluſis humoribus dolorem augent.

Vbi igitur humores multi, & craſſi ſunt, attenuentibus potius vti oportet, quæq: diſcutiunt ea, quæ in oculis coierunt. ex quibus eſt abrotanum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, ſampſucus, ſerpillum, amomum; cedrus, fuligo thuris, iris, viola purpurea, caſeus, nerciſſus, ſeſamus, crocū, &, ſi is non eſt, thu, paſſum, anemonæ radix, iuncus quadratus, gentianæ ſuccus, nardum, cinamomum, ricini folia, caſia, ammoniacum, cæra, ræſina, vua timinia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragoriganus, lini, & narciſſi ſemen, crudus vitellus, amaræ nuces, ſulphur. his fouetur melius, quàm linitur oculus. tamen in diuturna lippitudine præſtat ſpecillum in allij bulbum immittere, donec eius ſucco madeſcant, ac poſtea ſub palpebras ſpecillum immittitur. vel triticum ignitis laminis adurere vino prius made factum, & eo humore, quod effluit, dum aduritur, palpebræ illiniuntur. ſiue atramentum ſutorium melle excipiatur, ac palpebræ, & frons liniatur. præſtat igitur ſpongiam in horum decoctionem demittere, & ſuper oculos imponere, ſi mediocris dolor eſt, bis

die, aut ſemel, ſi verò vehementior dolor vrget, ter, quater, & ſepiùs, præſertim longis diebus. at poſt fomenta etiam linire non inconuenit. vt ex eo Gal. quod habet ſtibis uſti ac vino extincti dr. xvi. plumbi vſti, & loti dr. viij, fuliginis, thuris, ſpicæ nardi, myrrhæ torrefactæ, croci, ſquamæ æris ſingulorum ſcr. i. hoc ad inueteratas lippitudines compoſuit. at ad aridas, & ſcabras miſcet papaueris lachrymæ, piperis albi ſingulorum dr. ij. gummi, croci, æris vſti ſingulorum dr. iiij. hoc collirium aqua pluuiali exceptum extra illinit, cauteq; nè quid ex eo intùs in oculũ deſcẽdat. Aliud eſt Nicetis ex eodem, quod habet pares portiones cadmiæ, ſpodij, ciprij æris vſti, & loti, papaueris lachrymæ, & myrræ. aqua excipitur pluuiali, nonnullos ſpodium demere, alios gummi addere monet. ad quod ſcire licet, gummi cum quaſdã alias facultates habeat, hoc maximè præſtare, vt, vbi collyria facta inaruerunt, glutinata ſint, neq; fricẽtur. & illud ſcire etiã oportet, hic quoq; õia medicamẽta ſingula primũ per ſe teri, deindè mixta, iterũ adiecta vel aqua, uel alio humore.

Si humor adeò multus, aut pertinax eſt, vt diſcuti totus nequeat, partiri debet materia in varias partes, præcipuè eas, quæ iuxtà oculos ſunt, & hæ eadem, quæ diſcutiunt, & euocant in os mittenda, & in aures, & in nares, et etiam in alium oculum, ſi ſanus fuerit, & hoc ſine metu fieri nequit. etiam, quæ acria intra anum mittuntur, à capite humores retrahunt: hinc conficere oportet ſternutatoria ex pipere, hæderæ ſucco, et betæ, ſi leuius malum eſt, aut quis facilè ſternutat. in os verò rectè conijciatur ad extraendam pituitam ſinapi ex aceto tritum, et melle exceptũ, quod in ore contineatur, donec tenereſcat, mox aquam ſuper id aſſumere, et illud intus os miſcere, ac gargarizare.

zare. Auicennas miſcet ſucci cucum aſinini dr. i. ſalis ammon. dr. ij. nigellæ dr. iij. et oleo nigellæ, aut ſicionio, aut liguſtri excipit, donec ad mellis conſiſtentiam deueniat. mox internas narium partes illinit, aut eius naris, quæ ſub oculo malè affecto eſt, ſic enim, quotiès ſpiritus validè trahitur, ſternutamentum excitatur. Atque ante hæc, & cum his, & poſtquam hæc vana eſſe conſpicuum eſt, ea, quæ dolorem leuant, ſunt adhibēda, & ex his alia ſunt quæ molliū, & modicè diſcutiunt, vt ſertula campana, apium, lini, & fœni græci ſemen, vitellus oui, coriandrum, maluæ radix, oleum ex nucibus græcis. & hæc parum quidem dolorem leuāt. ſed morbo etiam opitulantur, alia ſenſus obtundunt: vt papaueris lachryma, hyoſciamus, mandragoræ ſuccus, & folia. & hæc valentiùs operātur, quia ſenſus obtundunt minùs tamen conueniunt: quia malum non leuant, ſed dolorem; imò denſando humores magis rebelles reddunt. nequè etiam ipſos dolores amouent, ſed diſtrahunt, nè homo ſe ſentire ſentiat. ſi igitur æger dolorem ferre poteſt, illis potiùs, quàm his curetur; nam etſi tardiùs remouetur dolor, tamen non redit. verùm quibus ſumma vtilitatis ſit, parùm laudis eſt, & ſumma laus ea medicamenta extollit, quæ protinùs leuare morbum videntur etſi verè non leuent. ideò pænè omnia medicamenta, quæ ad leniendum dolorem componuntur, papaueris lachrymam admixtam habent, aut aliud ſimul ex obſtupefacientibus. Ad quæ ſcire oportet, quò grauior quæque inflammatio fuerrint, eò magis leniri medicamentum deberi, adiecto vel albo oui, vel muliebri lacte. ac, vbi neque medicus, neque medicamentum præſto eſt. ſæpiùs vtrumlibet

horum in oculum penicillo ad id ipſum facto infuſum id malum lenit. Vbi verò aliquis releuatus eſt, & curſus pituitæ conſtitit, fæni græci, aut mel loti decoctionem, & lac iuuenis fæminæ adhuc calens infundendum eſt, præſertim ubi ægro dormiendum eſt. nam illud, acribus defluentibus humoribus, immixum eos mitiores reddit. Sed intereà robori ipſius particulæ proſpiciendum eſt. quod bene fit immiſſo penicillo in decoctum roſarum aridarum, quo oculus liniatur. & ſingulariter laudat Galenus herbam ad oculi robur addendum, quam necchium vocat. At longum malum lippitudo eſt, ad quod ſingula quando ſunt tentata, & quæ repellunt, & quæ diſcutiunt, & quæ dolorem quocunq; modo leuant, & quæ robur particulæ addunt, neq; quidquam benè reſpondet. omnia ſimul mixta experiri medici ſolent, quæ ſiuè aliquãdo reſponderint, ſiuè tandem morbus ſub his finitus ſponte eſt, ſunt memoriæ tradita ea medicamenta. Ideòq; eſt illud Auicennæ ad antiquam lippitudinem commendatum, quod habet croci ℥ ss. tragacante ℥ ♃. myrrhæ, nitri combuſti ſingulorum ℥ ij. piperis ℥ iij. vini vn. ix. coagulati vuæ vn. xlv. ſicca, dum teruntur, vino inſpergenda ſunt, & dum exiccantur, inſpergendum vuæ coagulatum, & cum eo terenda, ac decoquantur lento igne, ſeruenturq; in æreo vaſe. Eiuſdem valoris eſſe proditur Hermetis collyrium ab eodem deſcriptum, & Debigori, quæ ex eo peti poſſunt.

Cura Diætetica.

Curari lippitudinem præcipuè victus ratione Galenus memoriæ prodidit. Aerem in hoc malo omnium temperatiſſimum requiri teſtis eſt Hipp. qui æſtate, & in ſiccitatibus lippitudines fieri animaduertit, & tamen affirmauit non conducere huic malo caput humefacere, ac pariter Septemtrionibus, & Auſtro flante commoueri.

Atq;

Atq; vbi inflammatio, tumor, dolor, pituitæ curſus, vtraq; ingruit parte, quæ lippitudo innatans quibuſdam dicitur, abſtinentia commoda eſt. Ac primo die nullum cibum ſumere, ſi fieri poteſt, nè aquam quidem, ſin minùs, certè quàm minimum eius. Si verò modica inflammatio eſt, adeò vehemens auxilium non deſiderat, neq; lippienti longum ieiunium neceſſarium eſt, nè pituita tenuior, atq; acrior fiat: Sed ſecundo die dari debet id, quod leuiſſimum eſt ex ijs, quæ pituitam faciunt craſſiorem, non tamen craſſi ſint, vt ſtomachũ grauare poſſint, qualia ſunt oua ſorbilia. ſi minor vis eſt, pulticula quoq; & panis cũ lacte, & quæ lenia, coctu facilia, ventriq: idonea ſunt. inſequentibus diebus tantùm adijci cibis debet, quantùm inflãmationi detrahetur. ſed generis eiuſdẽ. vtiq; vt nihil ſalſum, nihil acre, nihil dulce, nihil ex his, quæ extenuant, ſumatur. nihil potui præter aquam, præſertim his, qui ſanguine ſunt repleti. Tamen, vt vinum recenti malo eſt alienum, quia concitare id poteſt, & accendere: ſic in veteribus, quæ nullis alijs auxilijs ceſſerunt, admodum efficax eſſe conſueuit. Itaq: ſi neq; inflammatio, neq; pituitæ curſus finiatur. iamq; ipſa vetuſtate res matura eſt, ab eo auxiliũ petendum eſt, vinumq; bibere oportet lene, ſubauſterum modicè vetus, neq; effuſè, neq: timidè, vt neq; cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, leniantur q: intus latentia acria: itaq: non admodum adſtringens exhibendum, flauum, tenue, vt incraſſatos humores attenuet: aſſuetis, & calidis, ſicciſq; naturis liberaliùs, & quandò ab æſtu ortũ duxit lippitudo, & ſolito meracius, ſitq; aqua; qua diluitur, calida, patera ampla ſit, & oculos, qui bibit, apertos habeat, vt lachrymetur, ſi poteſt. Sic enim laxantur palpebræ, & ſe ipſis leuiores ſiunt. Ad traſmutationem itaq; nutritionem, humectationem

nem

nem, humectationem, calefactionem, moderatamq; euacuationem vino opus eſt.

Somnus eſt lippitudini præcipuè conueniens. cubare tamen ſuper oculum infirmum, & capite depreſſo, inq; faciem prono apprimè nocens eſt. nocet etiam caput veſte velare, aut corpus abundè operiri. Decumbat igitur æger in tenebris procul à fumo, ab igne, & quocunq; corpore ſplendido, iaceatq; obliquè modò in dexterum modò in ſiniſtrum latus. ac, ſi tantùm mali eſt, vt ſomnum diù prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quæ anodyna græci vocant, ſatiſq; eſt puero, quod erui, viro, quod fabæ magnitudinem impleat.

Si inflammatio, tumor, dolor, & pituitæ curſus ſimul ingruunt, præter abſtinentiam apprimè etiam ſalubre eſt quieſcere. vt hæc ſola duo auxilia interdùm modicam inflammationem diſcuſſerint. Ergò prima die loco obſcuro cubare æger debet, ſic vt à ſermone quoq abſtineat. Nec verò ad multum tempus contentè intueri confert: lachryma enim prouocatur, cum non poſſit oculus ad ſplendida officio ſuo fungi, facillimèq; malum diſcutitur, ſi omnia cauentur, quæ exterius accedentia turbare lumen poſſunt; cæruleus tamen, & viridis, & niger color non adeò lippitudini incommodus eſt. Sed neq; ad multũ tempus claudere oculũ cõducit, maximè ſi pituitã calidã habet, lachryma enĩ cõpreſſa magis incaleſcit; ſi uerò lachryma nõ eſt, pùluillo arido ſubtiliorẽ facere cõducit.

Poſtquam ſanguis detractus eſt, & aluus ducta; iamq; à malo releuatus eſt aliquis, iamq curſus pituitæ conſtitit, reliquias fortaſſe leniores futuras diſcutiunt balneum, & vinum, Balneum quidem conuenit, cui inflammatio tumida in oculis eſt tumore laxo, frigido, albicante: quiq; fluit humor, neq: calidus eſt, neq; acris, neq; palpebræ cum rubore diductæ,

ctæ, aut conniuentes permanent ſenibus, & fæminis præpinguibus, ac hyeme. videlicet anni tempore, & ætate, & corpore, quo caput, ac cerebrum frigidum, ac pituitoſum eſt. Igitur lauari debet leuiter ante ex oleo perfricatus, diutiuſq: in cruribus, & fæminibus, multaq aqua fouere oculos: deindè, per caput prius calida, tùm egelida perfundi. A balneo cauere nè quo frigore, afflatuuè lædatur, & os claudere, quo calidus aer atractus ſubiectã materiam citius tranſmutet Sed ſi quis à balneo senſit maiorem oculorum perturbationem, quàm attulerat, quod incidere ijs ſolet, qui, manente adhuc pituitæ curſu, feſtinarunt: quàm primûm deſcendere debet. nihil ea die vini aſſumere. cibi minùs etiam, quàm pridiè deindè cum primùm ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad vſum balnei redire. ad cutem tonderi. deindè in balneo aqua calida quàm plurimà caput, atq: oculos fouere. tùm vtrumq. penicillo detergere, & vngere caput irino vnguento, & à balneo detergere, cauendo, nè quid in oculum cadat: quare nec ſudantibus illinendum; ac, ſi tumor frigidior, ac pertinacior eſt, poſt balneum caput pulueribus eſt inſpergendum è lauri baccis, immaturis, è nitro combuſto, ac vino, in quo extinctus ſampſucus ſit, vini fecæ vſta, aut mixtis ſimul iridè, apij ſemine exiccato, cupreſſi baccis, & ſimilibus aridis, quæ nec acria ſint, & calori modico leuem habent admixtam adſtringendi facultatem. quæ pulueres inſperguntur poſt balneum, deterſis antea capillis, continereque in lectulo ſe debet æger, donec omnis calor, qui conceptus eſt, omnino finiatur, deſinatque ſudor, qui neceßario ex caloris vi in capite collectus eſt. Ac, ſi diebus ijſdem aluus nihil reddit, ducenda eſt, quò magis ſuperiores partes leuentur; facilior enim in hoc malo cura eſt,

Vbi aluus bene reſpondet, ſi pituita in oculo exaruit, lana benè carpta in aquam demittenda eſt, qua oculus mundetur.

OFFICINAE.

Ad Lippitudinem incipientem ex Celſo.

R. Croci ℨ I.
Farinæ triticeæ ℨ ij
Albuminis oui q. s.
Vt miſcendo mellis craſſitudinem faciat,
ap. fronti.

vel

R. Succi anagallidis
Summit rubi } ã vn. ss
M. & ſuper imponantur ocul.

Ad ſanguineas palpebras.

R. cort. rad fęnic.
Ocymi } ã. m. I
*V*ini albi un. iiii.
M. & macerentur per dies tres, inde colaturæ adde.
Omphacii vn. ii.
Pulu. licii
*A*cacię
Tutiæ
Aloes
Sarcocollæ
Nucis moſc.
Sandal. alb.
Rubr.
Ros. rubr. } ã. ſcr. I
M. & oculos foue

Ad lippitudinem prurientem.

R. *V*ini albi
Aq. roſ. } ã. un. ii
Albi oui indurati vn. I. ss
Contere ſimul, & per pannum lineum humorem exprime, quo oculus foueatur.

Ad acrimoniam, & eroſiones.

R. *A*loes
Maſtiches
Lithargirii
Sarcocollæ } ã. ℨ I.
Celidonii ſucci q. s. vt fiat linimentum, quo oculi liniantur.

*A*d lachrymam lippientis.

R. *V*ini albi vn. iii.
Aquæ violarum
Roſarum } ã. un. ij
Fęniculi
*E*uphragię } ã. v. I. ss
Tutiæ vn. I
Lapidis hæmatitis vn. ss
Sang. drac.
Acaciæ
Antimonij
Terræ ſigill. } ã ℨ I.
Caphuræ ſcr. ii
Thuris
Maſtiches
Piperis albi } ã. ℨ ss.
M. & coque in duplici vaſe ad conſumpt. medietatis, & coletur pro vſu.

vel

vel
R. Maſtiches } ā ℥ i
Thuris
Gummi hederæ
Ladani
Terantur ſuper calico lapide, & app. fronti, & temporibus.

vel
R. vini albi } ā vn iii.
vrinæ pueri

Rutæ m. ii.
Coque ad conſ. med. & colat. oc. line.

Ad palpebras inuerſas.
R. Butyri recentis vn. iii
Saccaron candidi vn. ss
Tutiæ præp ℥ ii.
Viridis æris ℥ i ss
Ad ſolem conficito, & palpebras inunge

De Vngue Oculorum. Cap. VI.

Vnguis ονυξ à græcis dictum ab arabibus الظفرة *germen eſt membranæ exterius oculis adnatæ quæ ab ea, quæ oſſa ambit, delata ad coronam peruenit, & , cũ germẽ membranæ ſit, ipſam quoq; membranulam eſſe neruoſam dicere oportet. Vnguis ab angulo oritur, ſæpiuſq; à narium, interdum etiam à temporum parte naſcitur: et ſi certa eius origo aliquibus nõ eſt, qui undequaq: & a ſuperior', & ab inferiori parte oriri credunt', quæ nonnunquã ad pupillã quoque peruenit, eiq; officit, ac præcipuam oculi partem deformat. Fieri creditur à craſſa, lentaq; pituita cuicunq; humori admixta, cuius tardior curſus eſt, vt in lachrymam eat, & ideò carunculæ adhæret, & primùm ei ſimilis, indè ſubiecto corpori fit. diſtinguitur à caruncula, quia ea in pupillam non ducitur: à paſtula, quia vnguis non admodum tumet, & eſt quidam in ea æquor. alias notas non habet, vt quæ facilè intuenti cognoſcatur. at ſi ſanguis ei humori adiunctus eſt, rubet; si atra bilis, nigreſcit. cæterùm alba potiùs eſt. Scopi ad eam directi ſunt, vt abſumatur, aut abſcindatur. Ad eius*

cauſam, vt humor tollatur, ſiuè exiccando id fiat, ſiuè retrahendo, ſiuè repellendo: proùt res potiùs, & corporis natura poſtulat. Vnguem recentem non difficilè eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuētur. Si inueterauerit, iamq; ei craſſitudo quoq; acceſſit, excidi debet. nam alio modo non tollitur, cui etiam periculum non leue ſubeſt, nè redeat.

Manu opus eſt præcipuè, etiam ſi malum recens eſt, nam ſanguinis miſſio præ ceteris conuenit, vt ab oculo alimentum retrahat, ac demat. Ergò per initia hoc faciendum eſt, præſertim ſi ſanguis pituitæ admixtus ex rubore membranulæ apparuit. ſi ſola pituita abundat, aut cum atra bile miſcetur, etſi minùs, tamen ſanguis mittendus eſt, vt uis, ſaltem minuatur vnde ea carnis luxuries oritur. & quoniam vna die humanum corpus exiccari nequit, prodeſt interea cucurbitulis, dum ſpiritus exauritur, ad alias partes humorem deducere. Dum excidendus vnguis eſt, poſt abſtinentiam vnius diei, vel aduerſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt; vel ſic aduerſus, vt in gremium eius caput reſupinus effundat. Quidam, ſi in ſiniſtro oculo vitium eſt, aduerſum, ſi in dextero reſupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alteram à medico. Sed ab hoc, ſi ille aduerſus eſt, inferiorem ſi ſupinus, ſuperiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intùs recuruato, ſubijcere extremo vngui debet, eumq; infigere, atq; eam quoq; palpebram tradere alteri, ipſe, hamulo appræhenſo, leuare vnguem, eamq; acu traijcere linū trahente: deindè acum ponere; lini duo capita appræhēdere, & per ea erecto vngue, ſi qua parte oculo inhæret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum veniat, deinde inuicem modo remittere. modò attrahere, vt ſic, &

ini-

initium eius, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum eſt nè vel, ex vngue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix vllam recipiat curationem. vel ex angulo quòque caruncula abſcidatur, quæ, ſi vehementius vnguis ducitur, ſequitur. Ideòque decipit, ac, ſi abſciſſa eſt, pateſcit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit, rhyphada græci vocant. Verus ergo anguli finis vtique noſcendus eſt; qui, vbi ſatis conſtitit, non nimium adacto vngue ſcalpellus adhibendus eſt, deindè excidenda ea membranula, nè quid ex angulo lædatur. Eò deindè ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraq; linteolum, & aut ſpongia, aut lana ſuccida. proximiſq; diebus diducendus quotidie oculus eſt, nè cicatrice inter ſe ſe palpebræ glutinentur. Sed quidem id quoq; tertium periculum accedit, eodemq; modo linamentum imponendum, ac nouiſſimè inungendum collyrio, quo vlcera ad cicatricem perducuntur, quale eſt Euelpidis à Cornelio Celſo dictum. Et ea curatio Vere potiùs facienda eſt, aut certè ante hyemem, nam in hoc malo, quod tardè increſcit, & dolore non cruciat, nulla dies vrget; at, ſi timetur, nè vetuſtate rebellius fiat, aut ſi quid aliud magis preſſit, vt Ver expectari non poſſit, ſcire licet, meliorem eſſe Autumnum, vel AEſtatem, quàm Hyemem.

Medicamenta intus adhibenda ſunt in recenti quidem, vtiquè vt his abſumatur; in antiqua, vt, poſtquam ferro fuerit abſciſſa, non renaſcatur. Igitur auſpicari curationem debemus ſiuè recens, ſiuè vetuſtum malum eſt aluum molliendo melle, & roſarum infuſione, aut gnici ſemine, aloè mixto, quibus catapotia fiant,

poſt-

poſtmodũ parandi humores ſunt potionibus ex his cõfectis, quæ ſyrupi nominantur, ſiuè ex praſſio, ſiuè ex betonica, ſiuè ex calamento ea confecta ſunt. quibus aquæ admiſceantur pariter betõicæ, agrimoniæ, meliſſæ, ſaluia quoque, & huius generis herbæ ad materiam extenuandam eſſent apprimè idoneæ, verùm ſuſpectus horum vſus eſt, quia inflammationem mouere poſſunt. Interea ſanguinẽ mittere, vt ſupra propoſitum demùm deiectionibus, vti his petitis, quæ ex nigro veratro (album timeri poteſt, quia vomitum ciere ſolet, quo humor in caput ducitur) filicula, ſquama æris, aut lactuca marinæ, quam tithimalon græci vocant, lacte.

Aer craſſus uitandus eſt & perflatus ab Auſtro. Cibi omnes, qui craſſiorem pituitam faciunt, fugiendi, vt oua ſorbilia, alica, oriza, amilum, ptiſana, lac, bulbi, omniaq; glutinoſa, & caro elixa. Acria, acida, ſalſa comedere, carnem aſsã, panem nauticum, piſces ſalitos, omnia deniq: quæ pituitam extenuare aliàs dicta ſunt. Vigilare quàm plurimùm, & exerceri, aluumq: ſemper mollem habere, quã, ſi quando aſtricta eſt, & leuibus non ſoluitur, ſæpè ducere oportet.

OFFICINÆ.

Ad Vnguem Oculi.

R. Aquæ ardentis		lib. 1
Rutæ	} ã. m.	ij
Saluiæ		
Feniculi		
Tutiæ alexandr:		vn. ij

Fiat inf. per tres dies quotidiè miſcendo, & indè tutia ignita pluries in aquam extinguatur, quę coletur pro vſu.

vel

Ad cicatrices oculi.

R pulu. baccarum lauri ℥ 1

Excipe lacte tythimali & cicatrices illine.

Ad vngulam.

RVi-

Vini albi
Aceti albi } á un. 1
Hederæ terreſtis fol. vn. ss
Piperis albi
Zingiberis } á ſcr. ss
Contere omnia ſimul, & indè colatura vngulam illine.

vel

R. Cumini m. 1
Decoquatur in muria, & ea decoctione linatur vngula.

vel

R. Chalchanti
Salis ammoniaci } á. ℨ 1
Gummi ℨ ss
Excipiantur aceto. & liniatur vnguis

vel

R. Olei ex chalchanto ſcr. ss
Lactis ℨ 1
M. & tangatur vnguis

vel

R. Myrrhę
Citinorum
Chalchanti
Aluminis
Aloes } á. ſcr. 1
Crocomagmatis
Croci } á. ſcr. ss
Ex vino falerno fiunt trochiſci, qui vbi opus fuerit, ex muria diluantur.

De Suffuſione. Cap. VII.

MOrbus, qui ſuffuſio latinis dicitur, græcis ὑπόχυμα, [illegible] arabibus: vulgo cataratta. barbaris etiam viſus defectio, & veneticus oculus hoc ipſum malum appellatur, ſed hoc nomen (glaucoma cæſijs potiùs accidit, lucioſitas nigris; eſt autem glaucoma ſiccitas potiùs oculi) antiquioribus vſu erat, vt qui etiam glaucoma huic generi miſcebant. barbari aquam, & cataractam dixere. luſcioſitas humoris copia eſt. Vt coeterarum partium cutis, ſic oculorum quoq: ſeneſcẽtibus obrugatur, & craſſior redditur. Huic malo cum proxima ſit ſpecie, & cura, quæ medicamentis fit, cicatrix, quàm leucoma, & albuginem vocant; de ea quoq: dicẽus. Cicatrices reliquo in corpore nigræ, oculis albæ ĩducũtur.

Eſt

Eſt itaq: ſuffuſio concretus humor ſub duabus tunicis oculi potentiæ, qua cernit, ſe opponens. hac rerum conſpectus, aut omninò, aut ex parte tollitur, aut ab oculo malè excipitur. At in glaucomate humores ipſi perturbantur, nō concreſcunt, ac in ceruleum colorem mutantur. In cicatrice verò ipſius tunicæ color ad albedinem conuertitur, dum ea ab vlcere diducta coaleſcit.

Subiectū. *Nec re ſolùm, ſed loco etiam hæc tria uitia differunt. nam ſuffuſio ſub cæratoide tunica, et choroide, qua parte pupilla eſt, inhæret. Glaucoma eſt eius humoris, à quo videndi facultas proficiſcitur, coloris mutatio. Cicatrix in tunica eſt In ſuffuſione nouus humor, iſq naturæ alienus effluit. In glaucomate idem humor, qui in oculo naturaliter reperitur, & à uitri ſimilitudine hyaloides à græcis vocatur, alienum colorem accipit. In cicatrice tunicæ diductæ partes, dum rurſus coaleſcunt, implicantur.*

Cauſæ. *In primò humor effluit, vel quia à capite in oculum propellitur, vel quia ab ipſo oculo deducitur; quod in magnis oculi inflammationibus accidere ſolet. & exteriùs ex ictu, aut vomitu vehementi. Ferè tenuis humor effluit, nam craſſus per anguſtos partium meatus penetrare non poteſt, & raro in eam cauitatem excipitur, niſi ea ex inflammatione maior, ac capacior facta fuerit. Vbi verò humor inſederit, à calore tenuioribus partibus diſſipatis, quæ remanent, concreſcunt, vt humori propterea difficilior ſit exitus, quàm ingreſſus fuerit. Glaucoma duabus de cauſis accidit, vel propter aquam, ſi ea nimiùm fuerit coagulata, vel propter ſiccitatem, quam criſtalloides ſuſtinet. Cicatrix opus naturæ eſt, ſed quod vlcus ſequitur; ideòq id coacta natura efficit.*

Signa. *Quod ſuffuſum eſt, in conſpectu eſt; et, ſi nihil apparuerit,*

tamen

tamen fæda cæcitas eſt, quod gratiæ notas occultat, quæ ex oculi motu magna ex parte petuntur. Atq; etſi nihil in oculo conſpicitur, timeri poteſt ſuffuſio, ubi caliginoſa quædam corpuſcula, tanquam culices volitantes, aut lanæ filamenta; interdum fuſcedo undequaque aciem implicat, veluti araneæ tela; interdum tenue corpus eſt, quod obijcitur, & pellucet, aut ſplendet, corporaq; ſplendentia, aut geminata apparent, aut tanquam nubecula circundata. Hæc ab ægro ſunt animaduertenda. tamen ſolis his apparentibus certò ſuffuſionem expectare non debemus. nam hæc interdùm non oculi, ſed uentriculi vitio accidunt, aut cerebri cognatione. quæ distinguenda ſunt. nam, dum in oculis vitium eſt, ferè hæc in altero magis apparent. quibus verò oris ventriculi vitio fit, iſta pariter in vtrumq: oculùm feruntur, & ſimilia vtriq; ſunt. Inſuper, dum oculus affectus eſt, vix quartus pertranſit menſis ab horum apparitione, quin aliquis vitiatus color in ipſo oculo euidens conſpiciatur. Dum venter malè habet, quantùm ipſa ventriculi affectio perdurauerit, tantùm hæ imagines perdurabunt & tamen etiam poſt longum tempus integer pupillæ color permanebit: Poſtmodum euidens ventriculi affecti nota eſt, ſi hæ imagines in oculo modò apparent, modò occultantur, nam, quæ ab oculo, ipſo precedunt non à ſtomacho ſunt, ſemper eodem modo ſub pari luce ante oculos perſiſtunt, aut variare tantùmodò ſolent vmbræ, & lucis viciſſitudine. Nam corpuſcula, quæcunq: tenebricoſa apparent, etſi in oculo vitium ſit, tamen aperta in luce conſpectiora ſunt, in tenebris non, aut uix, apparent, &, quæ pellucent, èconuerſo clariora in tenebris plerumque ſunt, in luce abſumuntur:

at ſi non lucem, & tenebras ſequitur horum apparitio, & occultatio, ſed coctionis impedimenta, & perfectionem malum à ventriculo eſt, qui malè concoquens, & laborioſè, has immagines excitat, poſt exactam coctionem remittit. præſertim hoc certiùs eſt, ſi, dum apparent, etiam ventriculi morſus inſenſus eſt. & hæc inſpicienda ſunt, vbi nihil in oculo apparet, ſi verò altera pupilla iam tenebroſior apparuerit, manifeſtiùs indicium eſt, oculum ipſum egrotare, neq: tamen hoc certum indicium eſt. nam ſunt, qui ex natura pupillas tenebricoſas habent, nec multum temporis adhuc præterijt, quo lædi ne-eſſario oculus debeat. ideòq; his cibi aliquid detrahendum eſt, cibiq: dandi ſunt boni ſucci, & facilis materiæ, ſtomacoq idonei, quærendumq poſtea, nùm minùs imaginum appareat. quod ſi ſuccedit, ſcire licet ex ventriculo malum eſſe. ſi eædem remanent, in oculo vitium eſt. præter hæc pura acies eò manifeſtius ventriculi vitium portendit, quia hæc faciliùs alienas immagines admittit quàm, quæ turbida eſt. Præterea ſi cibi ratio inſtituta nihil certi prodit, aloè purgandus æger eſt, quo ventriculus probè mundari ſolet. poſt cuius purgationem ſi immagines perdurant, timeri ſuffuſio poteſt. Tamen, etſi iam in oculo vitium eſſe compertum eſt, ſuffuſionem ſequi neceſſarium eſt, nam interdùm in hoc quoque malo, (vt in coeteris euenit) valetudo ad meliorem ſtatum ſpontè conuertitur. Interdùm ſiuè ex acri vapore, vt in phræniticis aſſueuit, ſiuè ex vlcere, vt poſt crebros varos, ſiuè ex quolibet humoris concurſu poſt febres, aut magnas inflammationes in oculo figitur imago, diuq: manet, nec ſubindè aliud peius malum ſequitur. quare vbi hæ imagines perſiſtere ſex menſium ſpatio animaduertuntur, nec interea eas creſcere, aut multiplicari; præter has nullam ſuffuſionem timere conuenit

uenit Hæc per initia dixtinguenda ſunt Nã, dũ ægritudo creſcit, accidentia quoq; increſcunt, & multiplicãtur. primumq; alter a pupilla perturbatur, interdũ ambæ. ubi uerò ad ſũmũm uentũ eſt, pupilla ferè in albũ colorẽ mutatur, & nihil pellucet; interdùm ſubalbida tantùm fit, interdùm aerẽ aut cæruleũ, uirentẽ nigrũ, & uenetũ, auri, & medici mali, aut cineris colorẽ refert: modò vitro, modò grãdini, modò gypſo ſimilis: quãdoq. ferri, aut plumbi, aut marinæ aquæ colorem repræſentat. Qui color aliquando plurimã oculi partẽ occupat, aliquando minorem, totaq. pupilla interdùm ſubeſt, interdùm ſolum pars eius. rerumq; conſpectus tollitur pro ſuffuſionis loco, denſitate, & magnitudine. ſi enim nulla pupillæ pars diſcooperta eſt, denſumq; eſt, quod ſuper eam eſt, iam ad vltima ventum eſſe, indicium eſt, & æger excæcatur: ſi ad latera humor inſedit, earum rerum conſpectum prohibet, quibus interponitur, veluti, ſi ad internum angulum, qui naribus propior eſt, vergit, non videt æger ea, quæ ab ea parte ſunt. ſed ea bene perſpicit, quæ è regione ſunt angulo externo, qui propè tempora eſt. ſi mediam aciem occupat, ac pupillæ latera, vndequaq: patent, parua corpora non cernit, & magnorum tantùm latera ei apparent, media verò tanquàm perforata videntur, atq:, vt totum corpus videat, ei neceſſarium eſt, vt oculum moueat, & ſenſim aciem in partes conuertat, idq: pro loco, & magnitudine eſt. Denſitatem verò eius humoris ſic ſcruptamur. Suffuſus oculus clauditur, & palpebra ad oculum præmitur, eiq. adducitur, & ſimul hàc, illhàc humor adurgetur. In his, in quibus nõ dum coaluit, ex digiti compreſſione humor funditur, latiorq: patet, & alterius figuræ. Si ſtatim palpebra reducitur, etſi in priſtinam figuram, & magnitudinem ſubindè redit; at, dum humor induruit, ac validè

concreuit, non cedit comprimenti, ſed obſiſtit. Item, qui non adhuc concreuit, non prorſus interdicit ſplendidi corporis conſpectum. qui induruit, nec Solis quidem radios admittit; Sed vix etiam fieri poteſt, quin aliquando etiam artifex decipiatur, & magnus quilibet ocularius medicus falli à coniecturis poteſt. nam quandoq; euenit, humorem non admodum concreuiſſe, & tamen æger, etiam ſi Solem aduerſum habet, non cognoſcit. quod non ſuffuſionis vitio accidit, ſed eorum meatuum obſtructione, per quos ſpiritus in oculos fertur, & uidendi vis, qua eorum impeditur tranſitus, nè ampliùs animalis ſpiritus ad oculum poſſit deſcendere. Sunt enim duæ tunicæ, quæ ceratoides, & coroides à græcis nominantur, quæ interiora oculi cingunt, & rurſus ſub his coeunt, extenuatæq; & in vnum coactæ per foramen, quod inter oſſa eſt ad membranam cerebri perueniunt, eòq; inhæreſcunt. Sub his autem, qua parte pupilla eſt, locus vacuus eſt, & hùc ſpiritus fertur à cerebro, ut accepto in eo humore imagines, quem hyaloidē à græcis vocari diximus, cerebro impertitur. ac, ſi liber eſt id efficit, & quaſi vitam imagini præbet. Si verò is ſpiritus, aut eò ferri à cerebro, aut indè in cerebrum referri nequit, ea imago, tanquam inefficax in eo humore emoritur, nec viſu aliquid ſentire homo ſentit (quod videre demum eſt) & cæcus permanet. Eſt tamen quo poſſit medicus id ipſum diſtinguere. Nam ſpiritus ille, ſi influit, altero oculorum clauſo in alterum fertur. Ideóq; cæci claudendus alter oculus eſt, ac videndum num alterius oculi, qui apertus eſt, pupilla effundatur, & dilatetur. ſi ſit, potentia, qua oculus cernit, ſalua eſt, nec impeditur imaginis tranſitus in cerebrū, ſed à ſuffuſione eiuſdem imaginis receptio interdicitur. ac, ſuffuſione remota, nihilò ſeciùs videbit homo, ſi verò conniuentibus pal-
pebris

pebris unius oculi, alterius pupilla nihil moueatur, nec quicquã dilatatur, ſcire licet obſtructos eſſe relatæ tunicæ meatus, & fruſtra per medicũ ſuffuſio eliditur, nã etiã, ſi hæc remouetur, tamẽ uiſus nõ redit. Glaucoma uerò ſi quis ex colore, & loco, nõ dixtinguat à ſuffuſione, cõtra Solẽ ægri oculũ experiatur, nã, in quo ſuffuſio eſt, lucẽ cõpræhendit, etiã ſi admodũ cõcretus humor interpõatur, quẽadmodũ nos ipſi, ſi clauſis oculis caput cõtra ſolẽ eleuamus, lucẽ etiã, per palpebras trãsfuſã cõpræhendimus. Si uerò Glaucoma eſt, in qua ipſà criſtalloidis uis emortua eſt, neque à Sole oculus quicquã mouetur. Cicatricẽ demũ præ cæteris ulcus præcedẽs, & ſola albedine cõſpicua macula oſtẽdunt, & hæ notæ ſunt, quibus hæc uitia diguoſcuntur.

Primò igitur eò dirigi curãtis animus debet, ut quod effuſũ eſt, eximatur, quod influit per initia, aut retrahatur, aut aliò ducatur: et, ſi à ſtomacho eſt, is expurgetur, quod etiã quodammodo cicatrici aptari poteſt. At in glaucomate nihil eximendum eſt, ſed oportet exiccatum humorem humefacere. Indicationes.

Idõea curatio, quæ mãu ſit, nõ eſt ſi ſenilis etas eſt, quæ ſine nouo uitio tãen aciẽ hebetẽ habet, ut quacũq. effuſiõe orta ſummũ sẽtiat detrimẽtũ ac nè puerilis quidẽ, quæ etſi ualida eſt, tãen plurimo humore caput repletũ habet, uixq; fieri poteſt, quin in ipſa curatiõe nouus humor effũdatur, aut tenelli acies ſub acu eripiatur. Cauẽdũ et à ferro eſt, ſi intùs aliquid ruptũ eſt, aut puſtula aliqua adeſt aut timetur ne adſit, neue ſi quis æger tuſſi, aut uomitu uexari ſolet, aut ab ira perturbatur animus ſed medicãenta tantũ his adhibere opus eſt. uerũ inter hæc media ætas & manũ, & medicamenta ſubſtinere põt. Atq; ipſius ſuffuſionis quædã maturitas eſt. Expectandũ igitur, donec iã nõ fluere ſed durities quædã cõcreuiſſe uideatur. ne, dũ acu pellitur, eã excipiat, et ipſa immobilis moueri ferrũ fruſtra permittat. Attamen ſumma durities expectanda non eſt. Prognoſticum.

ſed

ſed inter hæc media conſiſtentia attrahenda eſt, nè ferrum præterfluat ob tenuitatem, neq; ciſdem obſiſtat duritie. Ideò ſi id ex tempore coniectari non licet, id experiri oportet. Ponatur ſuper oculum lana bene carpta, & vehementi efflatu in ipſum oculum compellatur, & ſubindè remoueatur, ac conſideretur, nùm in ipſa ſuffuſione motus aliquis conceptus eſt. quod ſi eſt, iam acui apta materia eſt. Hinc ſciendum eſt, ſuffuſiones curari poſſe, ſed non omnes, & quæcunq; hæ ſint, non eſſe aſpernendas. etſi ab his, quæ vitio ſtomachi accidunt, valdè timendum non eſt. quæ verò proprio oculi vitio accidunt, ſollicitare magis medicum debent, etſi hæ quoq; inter initia certis obſeruationibus diſcutiantur. Si igitur exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorē uerò habet merinæ aquæ, vel aeris, vel margaritæ, vel virorem habet ad cineris colorem vergentem, vel ferri nitentis, & à latere ſenſum aliquem fulguris relinquit: ſi humor eſt, non pus, quod collectum eſt, ſpes ſupereſt. Si verò ſuffuſio magna eſt, ſi nigra pars oculi amiſſa naturali figura in aliam vertit, ſi ſuffuſioni color cærulæus eſt, aut aureus, aut niger, aut fuluus, aut gradini ſimilis, ſi labat, & hàc, illhàc mouetur, vix vnquam ſuccurritur. Color verò gypſo ſimilis, aut plumbo, cui nigredo inſit, & viror, medio modo ſe habet. Ferè etiam peior eſt, quo ex grauiori morbo, maioribuſq; capitis doloribus, uel ictu vehementiore orta eſt. difficiliſq; omnis habetur, quæ cerebri ægritudinem ſequitur. Ac proſus incurabilis eſt, ſi quæ ultra modum concreſcere permittitur, & item, ſi eidem ſuffuſioni ſuccedit, ut humor in pupilla uehementer congeletur, & areſiat, ut glaucedo oriatur, ſine cura eſt. Recens demùm interdū medicamentis, uetus non niſi ferro diſcutitur. quo ritè adhibito æger nihilò ſeciùs uidet. At hoc etiàm interdúm experiri

riri non conuenit, cum fruſtra ferrum quoq adhibeatur. quod ſic dignoſcitur. Alterum oculum æger claudat, oportet, quo clauſo, ſi alterius pupilla dilatatur, ſpes ſanitatis eſt, ſi neutiquam mouetur, etiam ſi commodiſſima, & ſine ullo dolore adminiſtretur expunctio, tamen æger ſanitati non reſtituitur, quia, ut ſupra diximus; meatus, per quos ſpiritus ducitur, obſtructi ſunt.

Vbi igitur curationi locus eſt, ab initio ſæpiùs, ac quandocunq: opus fuerit, uena ſecanda eſt, quæ magis directè hepar reſpicere dicitur, quod præſertim faciendum eſt ſi aliundè in oculum effluat humor. Poſtquam uena brachij ſecta eſt aut poſtquam hoc ualidum nimis remedium pro ægri uiribus eſſe manifeſtum eſt hyrudines temporibus adhibeantur, quæ ſanguinem demant. aut ab initio, & cum caput à ſtomacho uapores excipit, ea uena ſecetur, quæ poſt aures manifeſtior apparet. prodeſt etiam ſanguinem ex fronte, uel naribus mittere. & in temporibus venas adurere, & occipitio cucurbitulam affigere, & ſcalpello incidere. Verùm, ubi vitium in oculo iam eſſe apertum eſt; & glaucoma ex ariditate timetur, aut quæcunq: aciei hebetudo adeſt, aut imminet, eſt à uenæ ſectione abſtinendum, neq; ex brachio, neq; per cucurbitulas quiſquam ei detrahendum, nam ſiccior, & hebetior hoc præſidij genere pupilla fieret: Vbi verò ad ferrum ueniendum eſſe ipſa maturitas poſtulat. poſt abſtinentiam vnius diei, ſincipiti cucurbitula applicetur, ac ſub ea cutis incidatur qua remota in aduerſo ſedili collocandus eſt æger, loco lucido, citra Solem. tamen, ne nimium lucidus locus ſit, lumine aduerſo, ſic, vt contra medicus paulò altiùs ſedeat. poſteriore autem parte caput eius, qui curabitur, miniſter contineat, & immobile id præſtet. Nam leui motu eripi acies in perpetuum poteſt.

teſt. Quin etiam ipſe oculus, qui curabitur, immobilior faciendus eſt ſuper alterum lana impoſita, & deligata. Aeger quoq; oculos ad angulum, qui propè nares eſt, debet conuertere, & ita perſiſtere donec expleta ſit curatio. Curari uerò ſiniſter oculus dextera manu, dexter ſiniſtra debet. tum acus admouenda eſt, aut acuta, aut fortè non nimiùm tenuis, & in extremum rotunda, eaq; demittenda, ſed recta eſt per duas ſummas tunicas medio loco inter nigrum oculi, & angulum tempori propiorē è regione mediæ ſuffuſionis. ſic nè qua uena lædatur. neq; tamen timidè dimittenda, quia inani loco excipitur. ſunt, qui non ſtatim acum in aciem demittunt, ſed infrà nigrum oculi ſubſiſtunt, ut ægri patientiam experiantur, antequam eò deueniāt. ubi ſummum periculum ſubeſt; ſi minùs æger ferrum ſubſtineat, iuxta pupillæ regionem, ad quā cum uentum eſt, nè mediocriter quidem peritus falli poteſt, quia prementi nihil renititur. Vbi eò uentum eſt, inclinanda acus ad ipſam ſuffuſionem eſt, leuiterq. ibi uerti, & paulatim eam ducere infra regionem pupillæ debet, quod facilè cōprehenditur, quia ceratoides pellucet, & acum uideri permittit. Vbi deindè pupillam tranſit uehementiùs imprimi, nec ceſſare, donec totus oculus à ſuffuſione liber uideatur, & clareſcat. occulteturq. ſuffuſio poſt tunicam ceratoidem, & inferiori parti inſidat. Si hæſit, curatio expleta eſt. Si ſubindè redit. eadem acu magis concidenda, & in plures partes diſſipanda eſt; quæ ſingulæ, & faciliùs conduntur, & minùs latæ afficiunt. ſi retinet, ad locum, quo ſponte uergit, compellatur, & ibi concidatur. poſt educenda acus recta eſt, imponendumq. eſt lana molli exceptum oui album, & ſupra quod inflammationem coercet, atq; ità deuinciendum. Si non ſtatim, ſed poſt aliquos dies ſuffuſio ad locum redit, unde depulſa

pulſa erat, iterùm acus demittenda eſt per idem foramen, quod non coaleſcit ſed diù remanet etſi ſanguinis aliquid effunditur (quod maximè cauendum eſt. nè ſuccedat) nihilo ſeciùs, ac ſuffuſio ipſa educendum eſt, ſi enim ibi congelatur incurabile malum efficit. ac pariter ſuper imponendum oui album aut luteum roſa madens, ita, vt ſanus quoq; oculus compræhendatur: ac contineatur ſpatio ſeptem dierum, aut ampliùs, donec receſſerit dolor. Sunt, qui inferiorem ceratoidis partem ſcalpello incidunt, vt indè humor, qui intùs eſt, effundatur. ſed hoc tutum non eſt, quia, ſi craſſus humor eſt, ampliorē locum expoſcit, timeriq; poteſt nè hyaloides vnà egrediatur. Vbi tamen factum fuerit, eodem modo, poſt vulnus, curandus oculus, & deligandus eſt. cumq; ſoluitur, foueatur oculus vapore, qui ex aqua roſarum, & ſalicis aſcendat, aut aqua cucurbitæ. aut herbæ virga paſtoris dictæ.

Vbi medicamentis purgandum eſt, quod nunquam alienum eſt, ſiuè diſcutiendus, ſiuè deponendus humor eſt. primùm, quæ turgere videri poßunt, aloè educantur. qui in ſtomachi quoq; ægritudinibus comodiſſimus eſt. vomitus quoq; habetur aptiſſimus, vbi imagines ſuffuſioni ſimiles à ſtomacho procedunt. cauendum tamen ab eodem eſt, vbi caput, & oculus propria affectione laborant, nam eo humores, vaporeſq; in caput feruntur. Vbi igitur commodus cenſetur, facile vomentibus ſola aqua exhibenda eſt: his verò, qui difficiliùs vomunt, digitis, aut penna ſtomachus citandus eſt. Acria quoq; infuſa rectè inijciuntur. Purgare ſubindè oportet & ſtomachum, & caput hyeræ compoſitione. & centaurio, & ſylueſtri cucumere, & omnibus medicamentis, quæ plurimam aloem recipiunt. noſtris temporibus catapotia laudantur, quæ cochia dicuntur, ſi ſuffuſio ex cerebro eſt. Propiùs verò pur- Pharmacia

gare caput ſolet gargarizando his, quæ pituitam euocant, & quæ in nares immiſſa, ſternutamenta ciere, & per nares educere ſolent. ſed hæc non, niſi pharmaco antea ſumpto, adhibenda ſunt. nè, toto repleto, ab eo plùs in caput trahant, quàm in nares à capite deducant. Poſt hæc humor, qui in oculo concreuit, diſcutiendus eſt extrinſecus adhibitis medicamentis, velut, ſi ictus oculum læſit, vt ſanguis in eo ſuffundatur, nihil commodiùs eſt, quàm ſanguine vel palumbi, vel hyrundinis inungere. neq; id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa, interpoſito tempore, in antiquum ſtatum redeat, celerimèq; hyrundinis. Vndè etiam locus fabulæ factus eſt, per parente id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit; eorum ergò ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur hoc ordine, vt ſit hyrundinis optimus, deindè palumbi, minimè efficax columbæ, & illi ipſi, & nobis. Dum verò penitior materia, ac durior, validiora expetit. Adhibeantur collíria, inter quæ fœnũ græcũ, mel, ſagapenum, aſarum, thus, opobalſamum, ammoniacum fel, quod præ coeteris commendatum eſt, & hyenæ, & marinæ teſtudinis, & ſcorpionis marini, & magnorum piſcium, & vulturis, & tauri, & penè cuiuslibet animalis. Item ad ſuffuſiones, & ictus oculorum fabæ lomentum vino ſubactum commendatur; & ſuffuſiones lumbrici terræ amouent in fictili cremati, & tuſi, aut hirundinis pulli viuentes in ollam conijciantur luto obductã & aſſentur, ac terantur, aut hyrundinis cerebro ſuffuſio liniatur. Validiora habentur ſolanum nigrum, & cijprium in ærea pixide repoſitum, & fæniculi decoctio, & ſuccus, & theriaca, ſi melle excipiantur, aut vrina pueri impuberis. Item viperæ adeps, & aſpidis, acontium dictum cum cedria, melle attico, & oleo vetere, &

cæpæ

cæpæ ſuccus ex melle illinitus, & cyclamini eodem modò & chameleontis nigri radix vſta, & illinita. Vehementiſſima ſunt ærugo, euphorbij ſuccus & acrium medicamentorũ ſuffumigatio. Innumera etiã ſunt, quæ ad id cõponuntur, probatiſſima tantũ proponã officinis. Ad glaucõa nil rectè adhibetur præter lænia fomenta ex fæno græco, & ſemine lini, & ſertula cãpana; quæ, etſi fruſtra adhibẽtur, tamẽ vexare oculũ nõ poſſunt. Ad cicatricẽ & Zmilon, et cãopite colliria cõmoda ſunt.

Victus optimus eſt, qui pituitam extenuat. Aer tenuis optimus eſt, cauendumq; & in hoc malo, & in quacunq. oculi ægritudine, nè modò calor, modò frigus moueat. Si malum cerebro eſt calfacientibus ex exiccantibus nutriendus aeger eſt. Vtcunq; victus tenuis probatur, adeò vt, ſola abſtinentia à cibo etiam curari hoc malum, eſt, qui referat. caro elixa aliẽa eſt. aſſa, aut frixa confert fugiendaq; ea, quæ magnorũ animalium eſt, aut aliàs craſſa, nam cibus boni ſucci & ſtomacho commodus tribuendus eſt. Omnis repletio vitanda eſt. fructus fugiendi. omne, quod caput replet, vt allium, cæpa, crocus, & quæ humectant. imò etiam piſces ſunt fugiendi in ea ſuffuſione, quæ ex cerebro eſt. quãquã, dũ ferro curãdus eſt, ut ferro, quod concreuit, cedat, piſces cõmedere nõ incõuenit, & humectãtia. alij pro cibo aquã ciceris tribuũt. & ante curationẽ, quæ manu fit, modico cibo vti, bibere aquã triduò debet. Pridiè ab omnibus abſtinere. cibus enim poſtero die ſatis maturè datur, primùm liquidus, nè maxillæ laborent, deindè inflammatione finita, talis, qualis in vulneribus propoſitus, eſt. Cibandus æger eſt, ſi res ferat, à balneo, ſi nõ, ante balneũ tãtùm cibi afferemus, quantùm ſatis eſt, nè lædatur poſteà, qui lauatur. A cæna verò modicũ abſynthij in potu dabimus, atque idem poſtridiè faciemus, ſi ſuffuſio à ſtomacho eſt.

A vino per totam curationem abſtinere oportet, aqua diu bibatur poſtmodum hydromel in potu ægro tribuatur. Somni breues ſint, nunquam pronus in faciem æger dormiat, ſed reſupinus, ſaltem tribus diebus, in tenebris degat, & interdum ſeptem diebus, ſi inflammatio adſit, aut ingens dolor capitis. Semper quidem, ſed poſt curationem maximè, quæ ferro fit, opus eſt quiete: nam poſt ſeptimum diem ſoluere ligamenta oportet, & ſenſim oculi valetudinem experiri, poſitis è regione, quæ videri poſſint. dum verò manu curatur oculus, id minimè faciendum eſt; nam aſſiduo rerum intuitu facilè in veteris locum nouus humor ſuffundi poteſt. Balnea aliena ſunt, niſi aut cruditatis, aut laſſitudinis cauſa neceſſaria fuerint, at non tunc quidem æger in aere balnei diutius commoretur, ſed ſenſim ingrediatur, confeſtim verò egrediatur, oportet. Omnes quoq; animi motus fugiendi, iræ præſertim, & contumeliæ. nam ex profundo humores mouent, præſenteq; ſuffuſionem augere, expunctam renouare poſſunt.

OFFICINAE.

Ad Suffuſionem cum dolore.

R. Succi Rutæ
Pingued. ſuillæ } ã un. iij
Mellis deſpum. vn. ij
Sang. drac.
Tutiæ præpar, } ã. ℥. ij.
Aloes hepat.
Lithargirii
Viridis æris } ã. ℥ i.
Sarcocollæ
Caphuræ } ã. ℥ ss

Cuntuſis contundendis, vt alchool.
M. & coquito ad vſum,

Ad maculam tollendam,

R. flo. Rutæ
Feniculi
*V*erbenacæ
Betonicæ
Roſarum
Capill. *V*. } ã. m. ij.

Vini

Vini albi lib. ij
M. fiat extillatio in duplici vaſo pro uſu.

vel

R Mellis lib, ss
Aq. Fœniculi } ã.u. 1. ss
Rutæ
Maioranę vn. ss
Aſſæ ʒ iij
M. & fiat extillatio pro vſu

vel

R. Succi chelidonij } ã. un. ss
Fœniculi
Fellis vulturis ʒ 1
Mellis parum
M. pro collyrio,

Ad oculi pannum antiquum.

R. Tutiæ præp. } ã ʒ 1
Sarcocollæ
Tartari albi
Thuris
Aloes
Cadmiæ
Omnia terantur minutim, & in acetum mergantur per tres dies denuò exiccata terantur, & mergantur in omphacium per dies nouem, & exiccata ſicut alchool puluis in oculum inſuffletur.

vel ſi dolor eſt.

R, Myrrhę } ã. ʒ 1.
Semin. coriandri
Viol. alb.
Rafani
Fellis capræ vn. ss
Lactis muliebris vn 1
M. & ſuper oculis pone.

Ad ſuffuſionem,

R. Aquę fœniculi } ã.v. 1. ss
Chelidoniæ
Rutæ
Euphagiæ
Fellis hircini } ã vn. 1
e Taurini
M. lento igne, & adde,
Mellis ʒ vi
Mirrhæ } ã. ʒ ij
Aloes
Croci ʒ 1
æris vſti, & loti } ã ʒ . ss
Antimōij vſti & loti
M. & in uaſe vitreo benè obturato contineatur per tres dies in ventre equino calente, & eius liquoris gutta inſulletur in oculum.

Leniens ad ſuffuſionem.

R. fl. caſsiæ n.x. ʒ x.
Spec. hyeræ .s. ʒ 1. ss
Feniculi puluerizati ʒ ss
M. fiat boli capiat in Aur.

Præparans

R. Decoctionis vn. iiij
ex folijs Chelidonię } ã parū
Maioranæ
Fœniculi
Euphragiæ
Betonicæ
Rutæ
Oxym. comp. } ã. vn ss
Syr. è bettonica
M. pro syr. capiat per uices,

Purgans

R. pilu. lucis } ã ſcr. ij
ex hyera Pachij
Troch. alhandal. gr. ij
cum oxym. ref. pilulæ

De Veſsica palpebræ, Crithe, & Chalaxijs, Cap. VIII.

HAEC ad plures oculi partes pertinent, pecularia mala palpebris ſunt veſſica, crithe, & chalaxia Veſſica à græcis κριθὴ, ab arabibus الشعيرت| noſtrum vulgus vocat hordeolum, arabes النفاطات|. Chalaxiũ græcum vocabulum eſt à latinis acceptum, & fortaſſe malum eſt, quod arabes vocant التحجر|. Omnia hæc ex pituita naſcuntur, hoc tamen alterum ab altero differt, quod Veſſica tenuem pituitam continet à qua producitur. Crithe à pituita quidem craſſiore fit, verùm aliquid aut bilis, aut ſanguinis admixtũ habet. In chalaxijs ſola pituita eſt, eaq; admodum concreuit. Hæq ſingulorum notæ ſunt. Veſſica in ſuperioribus palpebris ferè naſcitur, pinguis eſt, & grauis, vt vix attollere oculos ſinat, leueſq pituitæ curſus, ſed aſſiduos in oculis mouet, & ferè in pueris naſcitur, humorq, quo veſſica fit, tenuiſſima tunicula includitur ad meliceridis ſimilitudinem. Crithe verò naſcitur ſuper pilorum locum. tuberculum paruulum eſt, hordei figuram, & magnitudinem referens. dolorem mouet, ac ad uari ſimilitudinem pus includit. Calaxia his diſſimilia non ſunt, ſed non vtiq figuræ eiuſdem, ac in ipſis palpebris naſcuntur, modò exteriùs ſub cute, modò interiùs ſub cartilagine mobiliaq; ſunt ſimul, atq: digito hàc, vel illhàc impelluntur, nec dolores mouent. Omnia hæc tubercula oculum deformant, ſed præ cæteris veſſica, ideò ſingula tolli debent. Veſſica, ſi integra exciditur, facilè ſequitur, nec alterius mali principium habet. ſi forte, dum excidi tentatur, diſſecatur, moleſta eſt: quia humorem effundit, neq: poſtea, quia tenuis

ad-

admodum eſt. poteſt colligi. quod, ſi fortè incidit, pelliculã in pus conuerti, aut ſponte, aut medicamentis procidit. Crithe difficulter matureſcit, præſertim dum minores dolores mouet. dum verò cum dolore eſt, pauca obſeruatione in pus conuertitur, ac diſcutitur. Chalaxia facilè eximuntur, præſertim, quæ exteriùs ſub cute ſunt, ſub qua continẽtur quidem, ſed nulli particulæ adhærent.

Veſſicam oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atq: ità cute intenta ſcalpello tranſuerſam lineam incidere, ſuſpenſa leniter manu, nè veſſica ipſa vulneretur. & , vt locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpat. tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere, facilè autem ſequitur. Dein ſuperungui collyrio debet ex ijs aliquò, quò lippientes oculi ſuperinunguntur, pauciſſimiſq. diebus cicatricula inducitur. Si fortè veſſica vulneratur, eorum aliquid imponendum eſt, quæ puri mouendo ſunt. Crithe vel calido pane, vel cæra ſubindè calefacta faueri oportet, ſic nè nimius is calor ſit, ſed facilè ea parte ſuſtineatur. Hac enim ratione ſæpè diſcutitur. Interdùm concoquitur. Si pus ſe oſtendit, ſcalpello diuidi debet, &, quicquid intùs humoris eſt, exprimi. Eodem deindè vapore poſtea quoq: foueri, & ſuperinungi, donec ad ſanitatem perueniat: Chalaxia incidi debent, ſi ſub cute ſunt, ab exteriori parte, ſi ſub cartilagine, ab interiori. dein ſcalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus ſunt. At, ſi intùs plaga eſt, inungenda primò lenibus, deindè acrioribus: ſi extra, ſuperdandum emplaſtrum quo ea glutinetur.

OF-

OFFICINAE.

Ad Craſſitudinem palpebrum:

R. Cochlearum teſtæ / Margaritarum / Tutiæ	ā. ℥ 1	Croci	gr. ij
M. & contere,& oleo excipe pro vſu.		M. fiat Vnguentum S.A. vel	
Ad pruritum palpebrarum,		R. medul. cruris uituli / Butyri recent.	ā. un ss
R. Butyri recent.	vn. ss	Tutiæ prep.	ʒ ss
Mellis roſati	℥ ij	Aloes hepatici	ſcr. 1
Farinæ hordaceę	℥ 1	Ambræ griſæ	gr. iij
		M fiat vng. S.A.	

De Enchanti. Cap. IX.

Ευγκανθὶς *tuberculum eſt in oculi angulo exoriens, fereq; caruncula eſt, quæ & per ſeipſam fæda eſt, & palpebras afficit, quas parum diduci patitur* الغرب *ara bes dixere. Quacunq; de cauſa poteſt oriri hoc malum, à qua coetera tabercula gigni valent, verùm frequentiùs poſt vlcus carnis luxuries eſt, aut parùm exciſo vngue remanet. Quod Satis per ſe notum eſt. Si caruncula eſt, ab ſumi debet. ſi tu berculi rationem habet, excidi. ſi quid relictum in vnguis cu ra eſt, circumcidere oportet. Quæ facilè exequi poſſumus, tamen timor eſt, ſi vetus caruncula eſt, nè abſumpta redeat; ſi puſtula, aut tuberculum, nè ferri, manusq; opus in anguſtũ exqui ſitum nouum aliquod malum excitet. Ergò excipi ha mulo, & circumcidi debet. hic tamen diligenter temperata manu, nè quod ex ipſo abſcidat: Tum exiguum linamentum reſpergendum eſt vel cadmia, vel atramento ſutorio,*

inq;

inq; eum angulum, diductis palpebris, inſerendum, ſuperq; eodem modo deligandum, proximiſq; diebus ſimiliter nutriendum, tantùm ut primis aqua e gelida, vel etiam frigida foueatur; ſi poſt vlcus caro luxuriat, aut ſuper creſcit, eodem vlcere adhuc durante, commendatum eſt collyriũ Euelpidis, menigmenon dictum, quod habet papaueris lachrimæ, piperis albi ſingulorum un. 1. gummi lib. 1. æris combuſti dr. 1. Præter hæc omnia, quæ reprimunt, commoda ſunt, quæq; carnes excidere diximus, hac tamen animaduerſione, ut in morbis oculorum ſemper mitiora eligantur. Victus ex alibi dictis peti poteſt.

De Staphilomate. Cap. X.

IN oculo interdùm ſumma attollitur tunica, aut rumpitur, & ſimilis figura acino fit, vndè id malum σταφύλωμα, græci vocant العنبية arabes. Fit interdum ex fluxione; interdùm ex ictu, & vlcere, ſiuè ruptis intùs membranis, ſiuè laxatis, atq; hi affecti, & nihil vident, & fædam faciem habent. ſi interna tunica laxatur, ſumma minùs attollitur; ſi rupta eſt, fædiſſimè prominet. ſi parum exijt, quia muſca videtur, μυωπίασις dicitur, ſi plurimùm μηλον idest malum appellatur, etenim ad pomi magnitudinem creſcit. ſi quando occalluit, τῦλη, hoc eſt clauus, nominatur, ideòq; quicquid ſupereſt, demere oportet, non eò quia ſanitas vlla ſperari poſſit, nec ut rerum conſpectus reſtituatur, quod fieri nequit, ſed quò minùs fæda poſtea facies ſit. Itàq; oportet ad ipſas ſtaphilomatis radices per medium tranſuere acu duo lina ducente. Sunt, qui acũ primùm ab inferiori parte ſurſum eodẽ modo infigũt, indè hac ratione ab vno angulo ad alterũ

tranſuũt, & manente priori acu, lini ſinum qua parte cõiungitur, incidũt. deindè alterius lina duo capita ex ſuperiori parte alterius ex interiori aſtringunt inter ſe, & hæc, paulatim ſecãdo, id excidunt. poſteà, detracta acu, albũ oui lana excipiẽdũ & imponẽdũ. poſteaq uapore aquæ calidæ fouẽdus oculus, & lẽibus medicamẽtis vnguẽdus eſt donec vnà cũ ſtaphilomate ipſa lina excidant. Altera curatio eſt, qua ſtaphiloma in ſũma parte eius ad lenticulæ magnitudinem exciditur, ac poſtmodum eodem vapore, iĳſdemq; medicamentis curatur.

O F F I C I N AE.

Ad Staphiloma.

R. Fol. Roſarum			vel	
Poligonj			R. Albnminis oui hirũdinis	v ss
Oleaſtri	ã. m. 1		Amyli	
Rubi			*T*ragacanthæ	ã. ʒ 1
*V*ini rubri	lib. 1.		Cineris quo ex pur.	ʒ ss
*A*ceti	vn. ij.		Croci	ſcr. ss
M. bulliant pro fotu			M. & applicetur ſuper oculo	

De Polypo. Cap. XI.

Polypi nomen latini quoq; à græcis accepere. Sarcoma græcum vocabulum eſt, ſed latius البواسير والا رنباة *arabum eſt. Polypus à palypode piſce nomen habet, quoniã & corporis natura, & colore, & cõſiſtentia eius piſcis carnibus aſſimilatur. nàm, vt ei multæ propagines ſunt, vt mollis eſt, & complexu ſuo captantes vlciſcitur, & appræhendit. ſimili modo huius mali caro mollis eſt, modò alba, modò rubra, modò nigricans, pluribuſq; propaginibus propendet, na-*

reſq;

reſq; quaſi complectens appræhendit illiſq;adhæret. Sarcoma verò appellatus hic morbus creditur, quia nil aliquid eſſe videtur, præter carnis incrementum naturæ modum excedēs. Hæmorrohis verò arabibus dicitur, fortaßè à ſimilitudine eius morbi, qui in ano frequens eſt, vbi ad ipſum os carunculæ multæ oriri conſueuerunt. Hinc nonnulli carunculam dixere naturæ modum excedentem. alij tumorem præter naturam, quod idem eſt, niſi quod illi corporis naturam, hi exceſſum explicant.

Hoc vitium narium proprium eſt, ſi quidem hæ carne replentur, ac intrinſecus modò ex chartilagine dependet modò circa chartilaginem, modò ex obliquo eiuſdem naſcitur ferè narium oſſi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò verò per id foramen, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeò increſcit, vt poſt vuam conſpici poſſit.

Fieri hoc malum à craſſis, lentis, viſcoq; ſimilibus humoribus manifeſtum eſt. qui, vt vitium contraxere, ac redundarint, in nares defluunt ac lentore ſuo facilè adhærent, & producuntur. præſertimq; eò deducuntur humores, quando inflammatio aliqua, aut tuberculum, aut aliud carnis germen intra nares conſtiterit, aut, poſtquam exciſum fuerit, radices reliquerit. Vt enim facilè ob inflammationem ibi ortam humor deducitur, ità humor facilè producitur. humida enim eſt loci illius natura, & lentos, viſcoq; ſimiles humores excipere ſolita, ſimiliaq; excrementa demittere.

Itàq; non difficilè eſt hunc tumorem agnoſcere, quia eius loci peculiare vitium eſt; & nares tumen, &, vt diximus, polypodis carnibus nō eſt diſſimile. Verùm, quia, vt aliàs, ità etiam eo loco carcinodæ oriuntur, ab his polypus dixtinguendus eſt, quod ex colore præſertim, & carnis conſiſtentia re-

Et è fieri poteſt, nam polypi caro mollis eſt, modò alba, modò rubra. carcinodæ nigra eſt, & dura. In vtroq. malo dependet ex medio cartilaginum quid tonſillis, & vuæ ſimile, & vbi expirat homo, foras id progreditur, vbi verò inſpirat, retrocedit: ac obſcurè loquitur: dumq; dormit. ſtertit. ſtertit tamen vehementius, & peiùs loquitur, & minùs ſpiritum reddit, & attrahit, dum carcinodas intùs homo habet, quàm dum polypum. imò ſpiritus tranſitum per nares carcinodæ prorſus intercludunt. &, quamquam caro videtur eſſe, dum tanguntur, ſtrepitum edunt, tanquam lapis. ac caro alba dolorem non habet, rubra verò, & fuſca dolores vehementes interdùm habet, & ſanies tunc graueolens procidit. Præter hæc polypus ferè poſt capitis ægritudines, & humorũ effluxus oritur. Ac, ſi ſinè ſanguinis, aut alterius humoris curſu repentè incidit, poſtquam nares fuerint exiccatæ, finituſq: pituitæ curſus, carcinodes eſt. præſertim ſi cerebri ægritudines ab atra bile ortæ malum præceſſerint, ſiuè tuberculum primùm eruperit ciceris figuram, ac magnitudinem non excedens, mox ad auellanæ quantitatem excreſcat, ac ſenſim in dies augeatur, ſitq; in palato durities, idq: ẽt ferè peculiare carcinodes habet, nè ſaniẽ ferat, neq: ad nares, neq; ad palatũ.

Indicationes. Hinc ſcopi ad curam ſunt, primùm caput exiccare, eiq: robur addere, mox naribus conſulere. Medicamẽta propterea ex parte adſtringant, neceſſe eſt, ex parte ſecent, ac attenuent, & ex parte diſcutiant, exiccent, ac denſent. ac ferè commune præſidiũ eſt, ad polypum, & carcinodas, quæ tamen ſuauiùs tractãtur, ut ĩ capite de cachoete dictũ eſt, nè irritẽtur curatæ

Prognoſticum. Et interdum ſine cura relinquatur, maximè Auſtro, aut Euro flante; quo tempore ſtrangulare hominem poteſt omnis polypus, tum ob nouæ materiæ curſum, tum quia carnes in

his

his tempeſtatibus intumeſcunt, eòq: magis ſpiritum impedit, & nares dilatat ferè, quæ carcinodes eſt. Itaq; attingi nõ debet, idemq; timor ex curatione eſt, ſi polypus durus eſt, nares ſiccæ, nulluſq humor incidit, ſi liuidus, tactui renitẽs, ac in ſumma talis eſt, qui cancri naturam induerit, ac naſi figuram vitiauerit; doloremq; extendendo inferat. Aliud genus eſt, quod ferro curatur, & ſequitur, cum difficilis quidem eius cura eſt, ſed aliquid tamen ſanitatis medicina promittit, dum uidelicet ruber polypus eſt, & fetidæ ſaniei curſus. Verùm, ſi, quod intrà nares oritur, molle eſt, & ex his humor profluit, cõpreſſæq nares molles apparent, nec renitẽt, & ferro, & medicamentis tolli poteſt. Ac interdùm adhibitis medicamentis inareſcit, & etiam ſpatio ſeptem dierum nares à malo liberari, auctor eſt Galen. ac longiori tempore abſq. eroſione auferri, ẽt aliorũ placitũ eſt. Cautus tamẽ maximè in hoc malo medicus eſſe debet, nã & ferrũ, & pleraq: quæ polypos exterunt, eos exacerbãt, ubi à ſcopis declinãt, ac præ cæteris cauẽdũ eſt, nè infrà ſcalpello cartilago lædatur, in qua difficilis curatio eſt. Proficere autẽ medicina certũ eſt, ſi, poſtquã ferro, aut medicamentis demptus fuerit polypus, ſpiritus & melior, & promptior ſequitur. nam ſi ẽt graue olet, & difficilis eſt, intùs mali radices adhuc eſſe indiciũ eſt. In hoc malo ſtatim ab initio, niſi quod obſtiterit, sãguinis plurimũ mittẽdũ eſt. ferè .n. hoc malũ humorũ luxurie oritur, quod plerũq; cõmodũ eſt ex vena cubiti, ſi ſarcoma ſimplex eſt: ſi ad carcinoma accedit, his venis adapertis, quæ in ano sũt, poſt cæphalicã, quæ, cũ fæcẽ plurimã admixtã habeãt, minori noxa exinaniũtur. præter id à capite directè retrahũt, ac eius humoris plurimũ emittũt, ex quo facilè carcinoma gigni poſſet: Tum, ubi medicamenta nõ ſufficiunt, ſi ad nares eſt polypus, nec deterrimi generis eſt,

fer-

ferramento acuto in modum ſpathæ facto reſoluere ab oſſe oportet; adhibita diligentia, nè infra cartilago lædatur. Vbi abſciſſus eſt, vnco ferramento eſt extrahendus. Tum implicitum linamentum, vel aliquod ex penicillo reſpergendum eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eoq; nares leniter implendæ. Sanguine ſupreſſo, linamento vulnus purgandum eſt eo medicamento penna illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id ſaneſcat. Ab alijs homo in ſedili ponitur aduerſus ſolis radijs, & narium meatus ſiniſtra manu explicatur, dilataturq. mox ſpatula ad id facta, ad myrthi foliorum ſimilitudinem acuta, in orbem ducitur, ac polypus hoc modo, ſiuè caruncula dextra præciditur, illhic acie ferramenti impoſita, vbi naribus coaluit; poſt hæc ferri manubriolo ſucciſa caruncula eximitur. Et, ſi quidem hi purum narium meatum viderint effectum, ad curationem vulneris ſe cõuertunt. ſi verò reliquiæ aliquæ polypi ſuperfuerint, alterius cultelli raſorij acie acutiore cum tenſione, ac agitatione valenti, ſi opus fuerit, abradunt, donec tota caro relicta auferatur. Si in eodem loco eſt polypus, verùm maligni aliquid portendit, adurendus eſt. indè medicamentis vti oportet, quæ ad vſtionẽ accomodata habẽtu. ac urẽdi modus hic habetur. Fiſtula immiſſa ferrãentis tribus, aut quatuor polypus uritur, ac poſt vſtionẽ veratrũ nigrum tritum iniji.ur. ac poſtquam putris facta fuerit caro, & exciderit, linamenta melle illita immittantnr, addito æris flore. &, vbi curatum fuerit vlcus, fiſtulæ plumbeæ immittuntur, donec ſanus fuerit. vel naſus ſcalpello finditur: mox expurgatur à polypo: ac poſtea inuritur. quo facto, naſus rurſus conſuitur, & vlcus curatur eodem linamento melle illito. &, vbi computruit, æris flos cum melle immittitur, & curatio fit pariter fiſtulis plũbeis immiſſis.

Poſt

Poſtquam ferro, aut igne ſatis nobis curaſſe ſuſpicamur, ſpongia detergere oportet, ac poſcam, aut vinum intrà nares infundere. & ſi humor effuſus per fauces in palatum deſcenderit, iàm perfectum eſſe indicium eſt, quod igne, aut ſcalpello expoſcebatur. ſi humor non deſcendit, iàm notum eſt polypi reliquias his oſſibus adhuc inhærere, quæ à colando ethmoides à græcis dicuntur. aut ſaltem aliquid ſupremis narium partibus, quò ignis: aut ferrum non peruenit. Ergò mediocriter craßum linamentum, funiculi inſtar ſiue duorum, triũuè digitorum longitudinis in nodos conſtrictum per foramen ſpecilli duplici cuſpide præditi traſmittere oportet, alterumq: linamenti caput ſpecillo per nares inſerere ad colatorios meatus, ac idem per os, & palatũ eijcere, mox vtraq: manu ſurſum, deorſum aſſiduò trahere, vt nodi illi tanquam ſerra caruncula m diſſerent; deindè funiculari linamento meatum diductum habere, ac poſt triduum paſtillo muſæ, aut ei ſimili reliquias aſſumere, & vnà locum exiccare: poſtea paſtillis cicatricem inducentibus vti. Hipp. chordam nerueam accipiendam eſſe præcepit, in qua parua anſula fiat, ac eam tenui filo obligandam. deindè alterũ caput per anſulam tranſmittendum, alia maiore anſa facta, poſtea caput illud per ſtanneam virgam traſmittendum, deinde anſan illam maiorem in naſum traijciendam, & ſpecillo inſecto ipſam circum polypum abducendam, & adaptandam. vbi verò circum ſita fuerit, virgam in os traſmitti opportere. & arreptam ipſam trahere, eodem modo ſuppoſito ſpecillo inſtar vngulæ bifido ad tonſillam. & poſtquam id extractũ fuerit, æris flore curandum eſſe vlcus, vt ſuperius relatum eſt. Idem auctor ſpongiam in rotundum conciſam, & veluti ſpiram factam lino ægiptio obuolui iubet, & duram effici, quæ ſit eius

ma-

magnitudinis, quæ narium cauitatem repleat, quæ poſteà quadruplici lineo filo deligetur. quorum vnumquodq; cubiti longitudinem habeat: deindè, facto vno ipſorum principio, virgam ſtanneam ſumi oportere, quæ ad alteram ſui partem foramen habeat, & tranſmiſſo per foramen principio filorum virgam inacutam in os tranſmitti, & attrahi, donec filorũ principium appræhendatur. poſtea ſpecillo inſtar vngulæ bifido ſub gurgulionem ſupponi, & niſu trahi, donec polypus extrahatur. Poſtquam verò is extractus eſt, & ſanguis fluere deſierit, ſiccum linamentum ſpecillo inuolutum immitti, mox æris flore, & melle illiniri, & immitti; ac, vbi iam ulcus curatum fuerit, plumbum melle illitum, donec ſanus fiat, contineri. Et hæc ſunt, quæ manus opera præſtari ab auctoribus præcipuis accepi.

Cura Pharmaca.

Medicamenta verò interdùm in leui malo ſola poſſunt polypum remouere, interdùm hoc ſaltem proficiunt, dum ad cætera medicamenta adhibenda viam parant. Namq; id perpetuum eſſe debet in hoc malo, nè priùs ad polypi exciſionem, aut abſumptionẽ per medicamenta deueniamus, quàm caput per purgatum fuerit, & roboratum. neq; capitis purgationem moliamur, antequam totius corporis repletioni conſultum fuerit. Itaq; ab hac purgatione curam auſpicari nos oportet. Ac, ſi Sarcoma fuerit, ea medicamenta commoda ſunt, quæ pituitam ducere creduntur, videlicet gnici ſemen, agaricum, & colocyntis. Si tenuis humor influit, aptiſſima ea radix indica eſt, quæ ab inſula Mechioacã ad nos fertur, & ſmilacis radix creditur. ſeù ea, quæ à loco quoq; ſcialapium appellant. Si verò bilis atra malum fecit (quod præcipuè euenit, quando carcinoma eſt) ſero purgandus æger eſt, & epythimo, & filicula. et, ſi hæc leuia experiuntur, etiam hellebore

Vti oportet, ex quibus catapotia fiant, quæ antequàm diſſoluantur, moram trahunt, & ſenſim à capite trahunt. quod minùs præſtat ſerum, & ea medicamenta, quæ liquida aſſumuntur. Parari humores debent herba uolubili dicta, quã lupum ſalictarium vocant betonica, meliſſa, & alijs huius generis. Ex his apozemata parari poſsũt, ac diù ex his ſumere. mox ijſdẽ quæ ſuperiùs dicta ſunt, corpus purgare in maiori tamen quantitate quàm a principio, quia tunc validis humorem ducere non decet, cum paratus ille non ſit. A principio tamen pariùm purgare nullum inconueniens eſt in ſano corpore ꝙ adeò arctis regulis obligatum non eſt. Si fuerit carcinoma, ea potiùs quæ bilem atram ducunt, adhibenda ſunt, eodem ordine, vt priùs toti proſpiciamus poſtea capiti, tùm, vt humorem noxiũ detrahamus, tùm, vt illi robur addamus. illud ſimili, hoc purgatione fit, hoc animaduerſo quaſcunq; potiones in hoc malo dederis, butyro eſſe miſcendas. Ex his, quæ intùs aſſumuntur: caput roborat conſerua betonicæ. & ſaluiæ ſi ſarcoma eſt. extra verò prodeſt, emplaſtrum Dijthion, ſic dictũ quod ſalicem contineat, aut anemonites, aut barbarum, quod bitumen, & picem continet, aut ex limacijs, quod conſtat ex myrrhæ, ac thuris ſingulorum vncia, limacijs tribus, & ouorum luteis duobus, quæ contuſa miſcentur, deindè linteo excepta capiti deraſo admouentur; quod nouem continuis diebus facere oportet. ac, ſi, eo detracto, praui humores adhæreant, ter, adhibeas, mutato medicamine. Tùm protinùs ad caruneulam deueniendum eſt. ſi leuis eſt, leuibus medicamentis; ſi maior, acrioribus; validiſsimis, ſi duritiem quoque adiunctam habet, aut nigricat; item animaduertere oportet medicamenta, quæ externa dicũtur,

Auic. l. 2. T. 2. c. 113.

alia arida inſuflari, alia liquida immitti ægro ſupino ĩ nares, alia mediocriter conſiſtentia inungi. Ex his arida, & liquida meliùs in ſarcomate adhibentur, vtpotè quæ exiccandi maiorem uim habẽt (ſal enim, qui ex mixtis corporibus exit, etiam ſi liquidus ſit, tamen exiccandi vim habet). Quæ liniũtur, vbi durities adeſt, aut carcinoma timetur, aptiora sũt. Arida per arundinem in nares inſpirantur, & ex his inter leuia laudatur puluis nepetæ exiccatæ, aut cyperi, aut ocymi, aut roſæ, aut nucis cupreſſi, aut noctuæ iugulatæ ſanguis exiccatus. Componitur etiam puluis ad hoc ex æqua portione gallarum, & mirrhæ. Item ex cornu cerui vſto, & ſandaracha. valentior eſt puluis ex bryoniæ radice, & ex ſpuma nitri & ex ſandaracha, & ex atramento viridi bis die inſufflato. Galenus miſcet veratrum nigrum aut origano, aut ſandaracha, aut atramẽti ſutorij partes quatuor, minij parti vnæ. Paulus puluerem componit ex corticum granatorum duabus vncijs, fellis taurini, amomi, myrrhæ, calamenti, praſsij ſingulorum vncia, croci, & hellebori albi ſingulorum denarijs duobus. Siuè ex malicorij vncia vna, & ſemiſsæ, calcanthi denarijs decem, calcitidis vncia, fellis taurini, amomi, myrrhæ, calamĩthæ, marrubij, veratri albi ſingulorum denarijs quatuor, croci denarijs duobus. Aetius conficit ex aluminis ſciſſilis, myrrhæ, ſandarachæ, gallarum media vncia, & æris vſti denario. ſiuè ex myrrhæ media vncia, ſoreos, chalcitidis torrefactæ, ammoniaci denarijs duobus croci denario. aliud quoq; habet ex ſoreos, aluminis ſciſſilis vncijs tribus, & gallarum, ac myrrhæ vncijs duabus. Valentiſſimis, adnumeratur flos æris, atramentum ſutorium, colocynthis, arſenicũ, calx, lactucæ marinæ lac, (elaterium officina appellat). Cõponitur puluis ex Antipatro vncia media æris vſti, &

mi-

minij ſinopici denario. ex Antonio muſa pari portione atramenti ſutorij, ac ſandarachæ. Paulus miſcet ſquamæ æris unciam unam. ſandarachæ mediam, calchanti, & ueratri nigri denarios duos. idem quoq; Aetius habet, præter quam quod hic pro atramento ſutorio æs uſtum habet. aliàs miſcet ſaluiæ, laſeris, atramenti ſutorij, æruginis pares portiones. At Dioſcorides his omnibus utitur, ſaluia excepta. Idem Aetius ex Nechepſone utebatur ſquama ferri, & æris, & aluminis ſciſſilis paribus portionibus. & ex Aſclepiade, difrigis, calcis uſtæ, ſandaracæ, ſingulorum denarijs duobus, ac atramenti ſutorij denario. Auicennas arſenico atramentum ſutorium miſcet, & utitur. Item atramentum ſutorium, ſalem ammoniacum, & æris florem. Quæ omnia, etſi arida inſufflari præcipiuntur, tamen quocunq; modo applicita commoda ſunt: ueluti ſi quis ex pulpa colocyntidis turundam faceret, hoc aridum eſſet medicamentum, & perſiſteret. Item hæc omnia trita pingui aliquo excipi poſſunt, aut ſucco nepetæ, ocymi. & iuxtà ea, quæ dicta sũt, animaduerſione facta, ut in eo malo, in quo magis pulueres conuenire creduntur, aridius linimentum fiat in eo uerò pinguius, quod durius eſt. Ex his leuis eſt ſuccus mali punici accidi æreo uaſe paululum decocto, donec ſtrigmenti conſiſtentiam habeat, quo nares liniuntur. item albæ uiolæ flos, qui teritur ex aqua, donec mellis craſſitudinem habet, & illinitur. itẽ noctuæ iugulatæ calidus ſanguis, aut canis ſtercus ex aceto, aut cupreſſi buccæ ficubus exceptæ liniuntur. oleum ireos idẽ facit, & aqua mali punici cum cortice, & carne ipſius decocta, & in uaſe plumbeo ſeruata, donec areſcat, inde cum uſus poſtulat, fæces ſumantur, & ex tanta mali punici quantitate terantur, qua liniri poſſint, quod linimentum poſt hos aliquot

ſucco mali eiuſdem abſtergi debet, & rurſus liniri, & hæc pluriès eadem die viciſsim fiant. Sed, quoniam ſimile medicamentum Aetius & Alexander mirum in modum extollunt, modum ponam. Hi igitur malorum punicorum recentium par pondus excipiunt, & cum acino, carne, membranulis, & cortice contundunt validè, vt ſuccus exprimi poſsit; quem lento igne decoquunt, & ſtanneo vaſe ſeruant. quod verò craſſum ex expreſsione reliquum fuerat, rurſus validè contundunt, & collyria efficiunt, eius craſsitiei, & longitudinis, qua narium foramina repleri commodè poſsint. Ac, ſi polypus mollior fuerit, plus auſteri mali punici miſcere oportet; ſi fuerit aridior, plus acidi. Animaduertere oportet, Alexandrum in hoc ab Aetio diſsentire, vt qui in hoc caſu minùs acidi miſcendum eſſe præcipit, ſed ego mentem Aetij ſequerer, vt pote, cui etiam Auicennas conſentit. Item puluis ocymi, aut roſæ vino, aut melle miſceri poſſunt, & illiniri. Validior his eſt ranunculi radix trita. Rhaſis vnguentum viride a ſe deſcriptum laudat. Alij componunt ex flore æris, ærugine, ſylphij ſucco, & olei quantùm ſatis eſt ad unguentũ conficiendum, quo quinque dierum ſpatio intùs nares liniunt, indè vulſella eximunt. Galenus atramentũ ſutorium aceto diluit, ac illinit, aut erugine ex melle decocta. Aetius ſinapi tritum aqua madefacit, ac ad glandium magnitudinem, ac figuram redigit, & vſus tempore, aceto, aut melle diluit, ac tenui inuoluit linteolo, cuius sũmitati priùs extrinſecus aliquo pingui illinit, vt, quotiès libuerit, facilè eximatur, ac per diem ſinit. quo medicamento polypum excidere aſſerit. Idem recipit chalcitidis, myſios, myrrhæ, ſingul den. vi. gallarũ den. iiij. aluminis ſciſſilis den. iij. rotundi den. ij. attramẽti ſutorij, thuris ſingul. den. i. teruntur hæc, & cribrata ex aceto

miſce-

miſcentur, ac exiccantur in paſtillos, ac, cũ opus fuerit, aceto, & melle diluuntur. & linamentũ medicamine intinctũ in nares imponitur, ac ſinitur integra die. poſtera die remouetur, ac polypus plerũq; ſequitur. ſi perſiſtit. denuò medicamẽtũ inijcitur. Plura etiam alij cõponunt ex alumine, myrrha, ære vſto, aut plumbo, æris cortice, attramento ſutorio, & ſimilibus, quæ variè admixta aut vino, aut ſucco ocymi, aut nepetæ, aut granæ tinctorum, aut melle, aut pingui aliquo excipiuntur, ac liniũtur. Ex liquidis multa iam recenſuimus, alijs admiſceri, quæ per ſe quoq: aliquid efficiunt, leuiter quidem ſuccus nepetæ, ocymi, mali punici, & vrina cameli, validior eſt ranunculi ſuccus, ualidisſimus lactucæ marinæ.

Victus rationem conferentẽ deberi, ſolus Alexander præcipit, ex alijs nemo, nè verbum quidem protulit. credo, quia primi auctores pauca ad hoc malum præter ferrum propoſuerunt, ac cæteri ea tantùm addiderunt, quæ ferri vicem gerũt, nẽpè erodentia. tamen, vt in cæteris morbis, ità in hoc quoque victus rõnem plurimum facere crederem, ſi non ad curã, ſaltem nè curantis manũ plus humoris, aut praui eludat, ſi ingeratur. vndè ſepiùs ex ſarcomate medicamento carcinoma factũ eſt. et, ſi fælix medicamenti ſucceſſus fuerit, tamẽ mala uictus rõne adhibita, põt malum redire, & innouari. Ideò craſſum aerẽ, ac latas planicies effugere cõſultiſsimum cenſeo. Pariterq; craſſos, lentoſq; cibos. aſſa in ſarcomate meliora puto, in carcinomate elixa. uinũ tenue, & albũ in vtroq; malo. uerùm in eò auſterum, in hoc ſubdulce. Vigilare in ſarcomate, in carcinomate plùs dormire. Ac pariter in eò ſe exercere, in hoc quieſcere. Excrementa educi in utroq; malo eſt commodum. Et item animi quies. In carcinomate tamen maiori diligentia mærores, & mæſtitiæ cauendæ ſunt.

OF-

OFFICINAE.

Ad Polypum leniens.

R. Myrobal. chebul. } ã. ʒ i
Belliric.
Turbith.
Carthami ʒ ij
Spicæ } ã. ʒ ss
Aſari
Fiat infuſio in d. c. S A.
Et adde
Colaturæ Rodõellis ſol. v. iiij
M. fiat potio
Præparans.
R. mellis roſ ſimpl.
Sy. e ſucco acetoſæ } ã. vn. ss
Luppulis
Aq. boragini, } ã. vn. i
Betonicæ
Meliſſæ
Luppulorum
M. pro ſyr. capiat per uices.
Purgans
R. pilul. aſſaiaret ã. ʒ ss
Lucjs min. }
cochiarũ cũ ell
Troch. alhandal. gr. ij
Cum aqua mentæ ref. pilulæ.
Puluis ad sarcoma.
R. Nepetæ } ã. ʒ i
Cyperi
Myrrhæ
Gallarum
Ocymi

Exiccata terantur in puluerem, & inſufflentur in nares.
Validior,
R. malicorij vn. ss
Rad bryoniæ } ã. ʒ ij.
Fellis taurini
Myrrhæ
Amomi } ã. ʒ i
Sandaracæ
Calcithidis } ã. ſcr. ij
Calchanti
Veratri albi
Croci ſcr. i
Exiccata omnia terantur in puluerem, qui in nares inſuflari debet ſbis die.
Validiſsimus
R. Calcis vſtæ } ã. ʒ ij
Sandaracæ
Aluminis ſciſſ. } ã. ʒ i
Atramenti ſutorij
Veratri nigri
Squamæ æris } ã. ʒ ss
Elaterij
M. fiat puluis, & inſuffletur in nares
Ad polypum lene.
R. Origani } ã. ʒ ss
Calamenthi
Saluiæ
Malicorij

Ma-

Marrubij
Spodij } j
Fiat omnium puluis tenuiſſimus, & addendo olei irini vn. ij
Ceræ vn. ss
M. pro linimento, quo intra nares polypus liniatur.

Validius

R. Gallarum
Soreos
Aluminis
Chalcitid. torrefactæ } ã. ʒ 1
veratri nigri
Calchanti } ã. ſc ii
Olei irini ã. un. ij
Ceræ ʒ ij
M. pro linimento

validiſſimum

R. Fl. æris
Colocynthidis
Arſenici } ã. ſcr. 1
Calcis
Minii ſinopici } ã. ʒ ss
veratri nigri
Salis ammoniaci } ã. ʒ 1
Olei irini vn. i
Ceræ ʒ ii

M. pro linimento

vel

R. æris vſti vn. ss
Minii ſinopici ʒ 1
Succ. mali puniciacidi q. s. vt ex inſtillatione ſucci commiſcendo fiat ſtrigmentum, quo polypus liniatur.

vel

R. Squamæ æris vn. ss
Sandaracę ʒ ij
Calchanti
Veratri nigri } ã. ʒ 1
M. & inſtillatione ſucci nepetę fiat ſtrigmentum S. A.

vel

R. Saluiæ
Laſeris
Atramenti ſutorii
æruginis
Alumin's ſciſſ.
Colocynthidis
veratri nigri } ã. ʒ 1
M. & fiat puluis tenuiſſimus, quo ex inſtillatione ſucci ocymi q. s. fiat Strigmentum. S. A.

De Dentium vitijs. Cap. XII.

Soli dentes ex oſſibus conſpicui ſunt, ideò de his ſolis ſeorſim ab alijs dicēdum eſt. Hos oſſa eſſe latini negabant, & quod duriores oſſe eſſent, et quod medullam non habent, & quod ex neruo, qui in eos inſeritur, obiectorum, & doloris ſenſum habent, & quod non tegantur carne, et quod quacunque ætate increſcant, quæ ſingula ab alijs oſſibus aliena ſunt.

Verum

Verùm, quia Galenus hanc latinorum ſententiã, tanquam ſine ratione prolatam, inanem quoq; eſſe contendit, oſſa nominabimus, ne defectio à tanto viro in re minimi momenti ſuſpectã tractandarum rerum explanationem reddat. Cæterùm non video, quare nouum nomen ſit eis imponendum, cum dens appellari conſueuerit. niſi enim ſub oſſis genere poneretur, ſub eo poni poſſet, ſub quo oſſa ipſa, & lapides, & ligna continentur. Sed ad propoſitũ redeuntes, ſi quẽ is morbus apprehenderit, & faciei ſpecies, & forma deteritur: interdùm etiam oris ſpiritus fœdatur. Interdùm hi toti excidunt, interdùm pars eorum aut abſcedit, aut abſumitur; modò plùs iuſto increſcunt; modò quantùm ſatis eſt non attolluntur. aliquando inæquales ſunt, aut rari, nonnunquam nigri, aut luridi, aut imbecilli. Interdùm alio loco naſcuntur, aut alio modo, quàm decus expoſcat: interdùm nidorem, aut intùs perforati habent; aut extrà ad eorum radices, tanquàm gluten adhæret.

Dentes excidũt interdùm gingiuis conſumptis, interdùm locis, quibus inſeruntur præ ariditate dilatatis, aut oris eroſione detritis, nõnumquam etiam ex ictu. Eroduntur acris humoris influxu, qui ferè a capite profluit, aut à liene aſcendit. Ideòq; lienoſis prauus quidam vapor eleuari ſolet, quo dentes & gingiuæ corrumpantur. Interdùm etiam, quod aſſumitur; aut ſtatim id facit, aut humores gignit ad id faciendum idoneos. Bilis ferè dentes abſumit, præſertìm in his, qui cupidi literarum ſunt, in quibus aſſidua, & attenta cogitatio plurimam pituitam cerebro alendo deſtinatam attrahit in caput: cumq; ei admixta ſit bilis, qua cerebrum ali non poteſt, recidat neceſſe eſt, cumq; in os cadat dentes erodit. Lac præſertim, quæq. eius humiditatem ſapiunt, & eroſioni, & putrefactioni dentes obnoxios faciunt: præcipuèq;, ſi diu

den-

dentibus adhæſerit; acidùm tamen non adeò ſanis dentibus obeſt, niſi hi fortaſsè à frigore infeſtari ſoleant. Calidarũ quoq; aquarum vſu dentes in eroſionem proni ſummopere læduntur, nam ſulphuris, & bituminis ui caput vehementer incaleſcit. aluminis verò anguſti eius meatus obſtruuntur, nè indè poſſint niſi acres humores, deſcendere. Longiores dentes fieri ſolẽt uberiore alimento ſimul accedẽte, et miniſterij defectu, quo minùs conſumãtur. Creſcere verò dentes in dies apparet in his, qui nullum è regione habent, quem poſſint offendere, dum alimenta cõminuunt. qua cõminutione conſumi ſolẽt. Tenues, aridiq; fiunt ob inopiã alimẽti, ſiuè id prorſus a tabe deficiat, ſiuè non traſmittatur, ſiuè non admittatur. Inæqualitas alia eſt magnitudinis, & paruitatis, alia figuræ, alia loci, alia poſitionis. Ea, quæ magnitudinis, et prauitatis eſt, eaſdẽ ſuperiùs dictas cauſas habet, præterquã tabis. Tabes .n. cõis omnibus eſt, nè poſſit hanc inæqualitatẽ parere. Si figura aſpritudinem habet, aut aliquid adhæſit dẽti, aut aliquid ex eo defecit, quo ſcaber eſt, quorum conſideratio alium locum habet. Loci declinatio, conſueti præintelligitur, niſi ex natura eſt, ex ictu eſt. Natura verò vel ſponte, occultauè aliqua cauſa locum declinat: uel in pueris, dum nouus dens ſubit, nec ſtatim priorem valet expellere; interdùm ſupra infraue, cum ſe oſtendit. Sin capitis os, aut malarum, aut maxilla diſtrahitur, ipſi quoque dentes diſtrahantur, neceſſe eſt. Poſitio eaſdem pænè cauſas habet, ſed minores, maiori enim vi opus eſt, vt loco pellatur, quàm nè rectus exurgat. Rari dentes ex natura ſunt, morbus enim, niſi aliquid ex narratis acceſſerit, vt exciſio, eroſio, aut ariditas, nullus eſt, qui diducat. Niger fit a calore, in quo vis quædam acuta ſit, quæ, ſi exceſſerit, etiam corrũpit. Labat dens modò propter radicũ imbecillitatem, modò propter gingiuarũ areſcentium uitium. Radix im-

becilla ſit ob alimenti defectum, ipſa enim extenuatur, & loca, in quibus inſeritur, contrahuntur. humore interdùm mollitur, aut ex ictu loca, quibus ineſt, aut ſcindit, aut pădit, nè poſſit ipſa deindè firma permanere; Putor non niſi ex dente perforato prodit, interdùm etiam cibi reliquiæ inter dentes remanent, quæ diù detentæ corrumpuntur, & ſpiritum oris malè olentẽ reddunt. Materia adhærere conſueuit ferè in his dentibus, quibus vti, aliqua occaſione quis deſierit.

Signa. Exciſus dens magnus, & paruus ſenſui apparent. at hic, ſi ex tabe imminuitur, totius corporis conſumptio comes eſt, aut ſenij. &, quocunq; modo fuerint imminuti, ſi non ex natura parui ſunt, dimouentur. Inæqualitas, raritas, nigrities facilè conſpiciuntur. Si labat extenuatis radicibus, & alueolo, quo hæ continentur, ariditatis ſunt indicia. ſi ex humore, plurima ex ore pituita profluit & ferè in ſomnis os ea repletur. ſi ex ictu, æger ipſe manifeſtabit. ſi gingiuæ vitium eſt, idipſum apparet. ſi foramina, aut interpoſitum ſpatium cibi reliquijs repletur, & id apparere poteſt, & ex eo manifeſtari, quod os malè olet, nullo in eo ulcere exiſtente, nec ſtomacho malè affecto. Id quoque, quod quaſi gluten eſt, apparet intuenti.

Indicationes. Cui deficit, dens reddendus eſt. magnus imminuendus. paruus alendus inæqualis æquandus eſt, non utrunq: urgendo, niſi uterq. loco motus eſt, ſed eum, qui exijt. rarus replendus eſt. niger dealbandus, et exiccădus, quia humor eſt, qui nocet, dum corrumpitur. Qui mouetur, firmior redditur, replendo, ſi attenuatus eſt. exiccando, ſi madens materia radicem relaxauit. aſtringendo, ſi ex ictu, aut gingiuarum uitio labat. & ſi caro deficit, reddi debet. ſi perforatus dens eſt, exiccare ab influente humore opus eſt. ſi paucus humor

humor eſt in dentis loco. ſi multus, capiti proſpiciendum nè mittatur, & humori, nè eò feratur retrahendo, diſtrahendo, diducendo. Si aliundè procedat, totius corporis cura neceſſaria erit. Dens verò ipſe durior auſteris, & acerbis reddendus eſt, quò minùs rednocentia admittat. neq; ad eximendum feſtinare protinùs neceſſe eſt, ſed cum his fomentis adijciendæ quædam valentiores compoſitiones, quæ dolorem leuant, nè attrahat; mox denuò ad exiccantia redeundum eſt. cum enim dens ſicciſſimæ naturæ ſit, ſummè exiccantia expetit. Si quid ſuperfluum eſt, auferatur. ſi quid adhæret, abſtergatur.

Dens, qui deficit, ſi in puero relicta radice cecidit, ſine cura redit. ſi exempta quoque cum eò radix eſt, ſuperuacuum eſt medicamenta adhibere; nam redire non poteſt. Et, ſi pueris redire videntur, id eſt, quia tenelli dentes franguntur, & excidunt, radix tamen integra remanet, aut aliquid radici reſpondens, adeò, vt dens non redeat, ſed increſcat. Magnus dens faciliùs extenuari poteſt, quàm augeri paruus valeat. nam ille ſine dolore ſcalpellum ſubſtinet, & abradi ſuperfluum permittit; hunc alere difficillimum eſt. qui enim tenues alimenti inopia ſunt, curam non habent. Inæqualis, dum creſcit, æquari facilè poteſt, quia tener eſt, cum verò auctus, & confirmatus fuerit, non operæ precium eſt eius curam aggredi. Rarus quoque curationem non admittit. Niger, ſi humor influens demitur, facilè dealbatur. qui verò iam corruptus eſt, fucari quidem poteſt; ſed eidem color reddi non poteſt. ſi perforatus quoque dens eſt, ad naturalem quidem habitum reduci non poteſt, ſiſti tamen caries poteſt, nè in integrum ſerpat. Ideò feſtinare ad eximendum, niſi res coegit, non eſt neceſſe. Hærens enim cum ſummo periculo Prognoſticum:

euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. idque etiam maiori periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt tempora, aut etiam oculos concutere, maiuſq; periculum eſt in dentibus breuibus, quia ferè longiores radices habent. ſæpè enim forfex, cum dentem compræhendere non poſſit, aut fruſtrà compræhendat, os gengiuæ præhendit, & frangit; quod indè, niſi extrahitur, ſtatim indureſcit extrinſecus maxilla, vt is hiare non poſſit. nonnunquam etiam eo læſo, fiſtula fit. Mobilis dens, ſi aliàs integer eſt, facilè firmatur, præterquam, qui ex inopia alimenti aruit, vt dictum eſt, nam humor diſcuti poteſt, & gingiua reddi. Pueris quoque materia retenta facilè poteſt eximi, & bonus ſpiritus reſtitui. Ità quoque materia, quæ adhæret, frequentiſsimè tollitur.

Præſeruatio. *Cum pleriq; maiores dentium morbi fruſtra tractentur, antequam ad curam ueniam, aliqua proponere decreui quibus hi morbi præuenire poſſint. Præſtat enim potiùs quædã fruſtra agere, antequam morbus inuadat, & aliquid inane admittere, quando poſt eius inuaſionem omnia inania habentur. Ergò, nè erodantur, aut excidant, bonum eſt nihil ex his aſſumere, quæ facilè vitiantur: cuius generis lac eſt, ſunt minuti piſces, & ex muria, caſeus vetus, omnia acida, acria, ac porrus infeſtiſſimus dentibus eſt. ideòq; nè uomat quidem, ſi vomitu acida deijciuntur; aut, ſi vomitum impedire non conuenit, protinùs os abluere oportet a vomitu. ſi debilitas timetur, nec dura dẽtibus confringere conuenit, ut nuces præcipue græcas, & auellanas, nec lenta diù mandere, aut quæ ex melle conficiuntur, aut mellis naturam ſapiunt, ut ficus aridæ, neq; , quæ ſtuporem inducunt. Frigus & calorem vitare, ſi modum exceßerint, vtrunq; enim per ſe noxium eſt, pernicioſiſſimum*

ſiſſimum tamen ſit alterutrum, ſi alterum alteri ſuccedat. Sæpè os abluere oportet, ſic tamen, nè caro lædatur, neq: dens compellatur. Surculi, quibus dentium intercapedines abſtergantur, amari, ac ſtipici eſſe debent. ideòq: ex gingidio omniũ commendatiſſimi ſunt, & laminulæ ex auro, aut ex argento vſu ſunt. Confert etiam ante ſomnum eos inungere. ſi refrigerandum eſt, roſa, poſtquam melle ex canna, quod ſaccaron vocant, illinieris. ſi calefaciendum, oleo ex ben, atque ex nereiden, vbi melle illinieris. Præſeruare etiam eoſdem dicitur collutio oris bis menſe vino, in quo lactucæ marinæ radix, titimalon græci vocant, decocta fuerit, fricenturq; dentes, capite leporis aduſto. Sal quoque melle exceptus, & exuſtus magis valet. Hic linteolo excipitur, quo fricantur dentes. Idem farina ex lupinis facit. & alumen, aut cum myrrha, aut aduſtum cum aceto. idq; , vbi dens fluxioni obnoxius eſt, fiat, & ſæpè foueatur os ſtipticorum decoctione.

Poſtquam malum appræhendit, ſi dens exemptus eſt, decus redditur, & linguæ miniſterium, ſi ex ebore, aut ex cæra nouus pro eo, qui deficit, ſubſtituitur, qui auro his, qui iuxtà integri ſunt, alligandus eſt. ſed eo cibos conficere non oportet. poſſet .n. ea vis cibi, qua neceſſariò urgetur fictus dens, vt qui radices non habet, etiam ſibi alligatos labefactare. Si exeſus dens fuerit, ferro ad id idoneo candente locus adurendus eſt, nè malum increſcat. ſi incommodus locus eſt, & foramen amplũ, cum foramine excidatur. Foramen vel linamento, uel benè accomodato plumbo replendũ eſt, nè ſubforfice confringatur. recta verò forfex ducenda eſt, nè, inflexis radicibus, os earũ, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Si os gingiuæ frangatur, ſpecillo conquirenda eſt teſta, quæ receſſit, & vulſella protrahenda eſt. ſi non ſequitur, incidi gingiua debet, Curatio.

donec

donec labans oſſis teſta recipiatur; ſed imponendum calidum ex farina, & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moueatur. tum incidi gingiua debet. Quotieſcunq;, dente exempto, radix relicta eſt, protinùs ea quoque, ad id facta forfice, quam rixam græci vocat, eximenda eſt. Dens longior lima eſt abradendus, cautè tamen, & priùs digitis eodem appræhenſo, nè radix cõcutiatur. Meliùs tamen eſſet, ſi fieri poßet, plurimùm ex ea parte comedere, aſſiduò enim vſu facilè extenuari poſſet. Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinenduſque, roſæ flore contrito, cui gallæ quarta pars, & altera mirrhæ ſit adiecta, continendumq; ore vinum merarum. Si ex ictu, vel alio caſu aliqui labãt dentes, auro his, qui benè hærent, vinciendi ſunt: continendaq; ore reprimentia, vt vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quo galla candens coniecta ſit. Si vitio gingiuarum mouentur, candens ferramentum gingiuis admouere oportet, vt leuiter attingat, non vt inſidat. Aduſtæ gingiuæ melle illinendæ, & mulso eluendæ ſunt. Vt plura vlcera eßecæperunt; arida medicamenta infricanda ſunt ex his, quæ reprimunt. Si quando etiam pueris alter dens naſcitur ante, quàm prior excidat, is, qui cadere debuit, circum purgandus, & euellendus eſt. Is, qui natus eſt in locum prioris, quotidiè digito adurgendus, donec ad iuſtam magnitudinem perueniat.

Innumera penè ſunt medicamenta, quæ dentibus præſto ſunt, dolori præſertìm. Credo, quod is, vt infeſtiſſimus homini eſt, ità crebra medicamenta adhiberi, omnia quæcunq. ſalutaria habentur ſubindè expoſcat, plurimaq: fuiſſe tentata, ſub quibus, ſi quando dolor etiam per ſe finitur, quod ſors tulit, medicamenti vi tribuitur, ſeruaturq; illud medicamen-

tum

tum in poſterum, tanquam expertum. quod, cum ſæpius accidat, plurima etiam medicamenta habentur ad id commendata.

Ego magis decantata proponam, quæ ex ſimplicibus ad eroſionem ſunt, alumen ſciſſile, quod in id foramen contectum dimitti commodum eſt, quia, dente ſeruato, dolorem leuat. idem præſtat atramentum inſufflatum, quo vltrò ſerpere eroſionem prohibetur. Item cedria, quæ in aceto, aut vini fæce efferbuerit. aut eodem modo cedri folia laudantur, et lac ficus, & ſuccus ex ramis, qui non adhuc frondeſcere cœperint. Vt cedriam, ità, & gallam, & malicorium in aceto decoquere bonum eſt. foliaq; & nux tamariſci, & myrrha, & ſumach, & ſtellionis hepar, galbanum quoque eroſionem ſiſtit, & oleum ex eloaſtri fructu, ſi dens linitur, aut os colluitur. opoponacum idem praſtat, & ſuffumigium denti factum, ex porri ſemine, & pice nauali, vermes enim hoc medicamentum enecare dicitur. Si eximendus eſt (deturpare enim interdùm magis poteſt malus dens, quàm nullus) corallo contuſo dentis cauitas repleatur, qui præterquam quod euocat dentem, etiam gingiuas ſirmat. Item piperis ſemen cortice liberatum, & eodem modo, iam matura bacca hæderæ cōiecta in id foramen dentem findit, iſq; fortè ſtans excidet, ſi dolor eximi eum cogit. Plani quoque piſcis, quem latini paſtinacam, Trigonim græci vocant, aculeus torretur, deindè conteritur, reſinaq. excipitur, quæ denti circumdata hunc ſoluit. lactucæ marinæ lac, ſi in dentem inſtilletur, dentem corroſum extrahit, & eò efficaciùs, ſi cum pice nauali admiſceatur. Denigratos eadem iuuant, quæ corroſis opitulantur. labantes confirmare dicitur ablutio oris ex aſinæ lacte, aut oleo ex oliuis ſylueſtribus, aut mirrha, aut deco-

ctione radicis mori, aut balauſtij, quo præcipuè dentes motos firmari fertur; ſi gingiua mollior facta fuerit, ſal gemma hanc roborare dicitur. Tùm demùm, ſi eos abſtergere opportuerit, cancer marinus aduritur, eiuſq; cinere dentes confricantur. ſi is non eſt, capilli idem præſtabunt eodem modo aduſti. Præſtans quoque medicamentum creditur nonnullis ariſtolochia rotunda quæ ſordes adimere, & colorem meliorem reddere dicitur, quod etiam ſpuma maris faciet, ſi ea dentes confricentur.

Plurima etiam ad hæc miſcentur, primùmq;, vt dentes præſeruentur, iuniperi baccas paruas, & cupreſſi folia, ſingulorum tantùmdem excipiunt & cum gallæ momento terunt, melleq; cocto excipiunt, paſtilloſq; conficiunt manducandos. mox vino adorato os colluunt. Alij nitri, teſtæ ſepiæ, myrrhæ, ſingulorum vnciam vnam miſcent, & tritis his dentes fricant. Nonnulli aluminis ſciſſi P. xvi. moſtiches vnciam vnam, comæ roſarum denarios iij. iridis denarios iiij terunt, ac eodem modo vtuntur. mox tepida colluunt. Medicamentum a Democrate inſcriptum ex Galeno habet cornu cerui vſti tres uncias, et ſalis libram, quo ad fricandos dentes vtitur. Item plura miſcere apparet in eo, quod habet piperis albi vnciam vnam, ſalis, malobatri, ſingulorum vncias duas, coſti, iunci albi ſingulorum quadrantem, cornu cerui ſelibram, amoniaci ſicci, alicæ, maſtiches, ſingulorum pondo, quibus bene tritis dentes fricentur, & mox os abluatur veſpere quidem vino diluto, manè uerò aceto mulſo. Laudatiſſimum eſt ad hoc id, quod habet tragorigani P. xij. hyſopi, piperis, ſingulorum P. xiv. perdicij melle, et ſale tenui ſubactæ, & in olla exuſtæ quadrantem. quibus in puluerem redactis vtuntur, qui dentes ab omni noxa præſeruare cupiũt.

Ne

Nè vltrò ſerpat eroſio, prohibet medicamentum, quod habet piperis albi, chalbani ſingulorum P. xi. ſucci papaueris, myrrhæ, ſtiracis ſingulorum P. xij. hæc in puluerem redacta paſſo excipiuntur, & fiunt catapotia, quæ & denti circumponuntur, & his foramen repletur. Alij miſcent piperis, & ſucci ſyriaci P. xi. ſucci hyuſquiami, mirrhæ papaueris lachrymæ, galbani, ſtiracis, zingiberis ſingulorum P. xij. quæ paſſo pariter excipiunt, & eodem modo vtuntur. Si hæc, aut his ſimilia parum proficiunt; vt proptereà eximi dens corroſus poſtulet, hæc miſceto ciceris, aut erui farinam P. xij. ſucco lactucæ marinæ excipe, & ſupra dentem impone, ac hederæ folio coopertū per horā ſinito. ſed caue, cæra uicinos præmunire, nè illi quoque in fruſtula excidant. Idq; non in hoc ſolùm, ſed etiam quandocunq; dentibus aliquid admouetur, quod eos corrumpere poſſit, faciendum eſt. Vel ſoreos, gallæ immaturæ, vuæ taminiæ, aluminis ſciſſilis, ſulphuris ignem non experti, piperis longi ſingulorum parem modum cedria excipe, & ſupra dentem illine cum priùs circùm dentem mundaueris. ſic enim digitis etiam appræhenſus dens facilè ſequitur. Si ſolùm niger dens eſt, fortaſſe dealbari poteſt: ſi pulegij, & ſalis pares portiones melle excipiantur, ac in teſta adurantur, donec in carbonem tranſierint. Indè & poſt hoc dentifricim & poſt ſimilia ad idem adhibita medicamenta, os colluere oportet vino odorato, in quo per plurimum temporis ſpatium iris ſicca inteerata fuerit. Labantes denies firmat id medicamentum, quod habet veratri nigri quantum manu appræhendi poteſt, radicis & mandragoræ, & albi hyuſquiami amborum par pondus: quæ poſtea in vas fictile conijciuntur, & vini quam optimi

mi heminæ tres ſuper infunduntur, coquunturq: ad prunas, donec media pars remanſerit, qui, liquor, remanet, ore continere oportet vel quod habet gallarum, croci, myrrhæ ſingulorum P. xi balauſti, & fructuum terebintbi torrefactorum ſingulorum P. xij. aluminis ſciſsi vſti P. xviij. his tritis dentes perfricatur, atq; eadem, quæ conſeruare dentes poſſunt, & dealbare, abſtergere quoq: valent. Et, ſi raro, quandoq: tamen etiam vermis intrà dentem naſcitur, qui ſic eximitur. Sumitur ſeminis cæpæ P. xij. & ſemis, ſeminis iuſquiami albi, & porri amborum P. xiv. quæ detrita caprino adipe excipiuntur, fiuntq; pilulæ vnius denarij pondere, quarum vna in ignem conijcitur, ac fumus operto capite cum traiectorijo aſſumitur.

Victus ratio in eo maximè conſiſtit, nè, qui dentibus laborat, illis cibis vtatur, quos dentes vitiare diximus, dum cauſas expoſuimus. Videlicet oportet, abſtineat is, cui labãt, à pane percocto, nam dentes frangit, à ſubcinericio, & lento; hic enim multo labore conficitur, & ſi non findit, tamen eximit dentes. Ex eodem genere ſunt omnia dulcia glutinoſa, vt ficus aridæ, & omnia ex melle cõdita. omnia, quæ lac recipiunt, aut ex lacte fiunt, dentes corrumpunt. Ac ſi interdùm lac ſumitur, colluere os poſtea oportet primùm melicrato, dein vino auſtero ſubaſtringente. ad quæ nulli dubium eſt, cibum debere eſſe pleniorem, ſi ex india, aut alimenti inopia dens, aut os, in quẽ is inſeritur, contrahitur. Si dentes labant, neq; digitis adurgere oportet, neq: lingua, neq; clamare, neq: cibis validæ materiæ vti, aut ſaltem non ſolidis, ſed ſorbitionibus plurimum, eiſq: non acribus. Expedit etiam eos, quibus dentes eroduntur frequenti balneo potabilis aquæ fouere, quo non ſolum calido vapores à capite euocare poſſumus,

ſed etiam malo capitis ipſius temperamento conſulere. Vbi dens ſcaber eſt, velandum caput eſt, ambulare multùm oporter, fricareq; caput.

OFFICINAE.

Ad Præſeruandos dentes.

Denti fricium,

R. Farinæ lupin vn. 1
Capitis leporis aduſti vn. ss
Mirrhæ
Aluminis
Salis ã. ℥ ij.
Mellis q.s. vt fiat paſta ex qua fiant pilulę, & his tenui lino inuolutis dens fricetur,

vel

R. Sandal. rubri vn. ss
Cort. cappar, vn. ij
M. fiat puluis, quo dentes fricentur,

indè

R. Olei roſati
Violati ã. vn. ss
M. & fricentur dentes poſt cænam hora ſomni,

vel

R. Cornu cerui vſti ℥ ij
Farinę hordei vn. ss
Seri lactis caprini q. s. vt fiat paſta pro denti fricio

Ad firmandos dentes labantes.

R Myrrhæ
Aloes
Maſtiches
Balauſti ã. ℥ 1
Rutæ ſiccæ
Spicæ
Cyperi
Salis gemmæ ã. ℥ ss
Croci ſcr. 1
Syr. è roſis ſiiccis vn. iij
M. & hoc dentes liniantur

vel

R. Atramenti ſutorij ℥ ij
Terantur ex oleo, quod lana exceptum denti applicetur.

vel

R. corticis vlmi vn. 1
Vini aromatici v. viij
Decoque ad cons. partis quar. & ore contineatur decoctio,

vel

R. Corall. rubrorum vn. ss
Maſtiches ℥ ij
M. & horum puluere dentes aſperge.

Vt ſponte dens decidat.

R. pulu. cucum. agreſtis ℥ 1
Pingued. ranarũ virid. ℥ ij
M. & pone ſuper dentem extraendum.

Ad ſtuporem dentium

R. medullam panis aqua infuſam, & mande.

vel

R. portulacæ virid. vn. ss
Salis com. ſcr. 1
Contundantur, & ponantur ſuper dente.

vel

R. lactis ouilli recentis vn. 1
Tragacanthæ ℥ ij
M. & abluantur dentes

vel

R. olei amygd. d. vn. 1
Amurcę vn. ss
M. in æneo vaſe ad ignem donec mellis conſiſtentiam receperint,

Ad detergendos dentes,

R. marmoris vſti
Oſſium dactilorum
Pumicis
Terræ lemniæ
Salis } ã. ℥
M. fiat puluis tenuis, quo tenui lineo incluſo dentes fricentur.

Ad dentes inæquales,

R grana lauri
Aluminis
Ariſtolochiæ longæ } ã. ℥ i
M. fiat puluis, &, poſtquam dens longior lima fuerit æquatus; fricetur hoc puluere,

Ad dealbandos dentes,

R. farinæ hordei vn. ss
Aluminis
Salis
Mellis parum } ã. ℥ 1
M & dens fricetur.

vel

R. rad. harund. vſtæ
Ariſtoloch. rot. } ã. ℥ 1
M. & liniātur dentes,

vel

R. Mentaſtri
Piperis
Coſti
Spodij } ã. ℥ ij
M. fricentur dentes,

vel

R. pumicis
Sepiæ
Tartari albi
Corall. alborum
Carbonis iligni } ã. ℥ 1
M. fiat puluis tenuiſſimus, & ex oleo ros, fricentur dentes

Ad eroſionem dentium,

R. zingiberis
Nucis moſch.
Maſtiches } ã. ℥ 1
Pyrethri. Maior.
Hyſſopi Mentæ
Ros mar.
Saluiæ
Salis } ã. ſcr. ij
M. & bulliant in uino aromatico ad conſ. med. vini, & colatura os ablue. vel ſi â materia calida eroditur.

R. ſandal. rub.
Corallorum
Lycii } ã. ℥ iij
Aq. Plantag
Violarum } ã. vn. iij
Contuſa bulliant poſt infuſionem vnius diei, & decoctione os colluatur

vel

℞ rad. rumicis vn. ſs
Olei amygd. d. vn. i
Bulliant, & liniantur dentes,

Ad vermes dentium,

℞. ſem. hyuſquiãi albi } ã. vn. ſs
Porri
Cæpæ ʒ ij ſs
Adipis caprini vn. i
Contundantur omnia ſimul, & fiant pilulę p. 21 ex quarum vn. i fiat ſuffumigium denti.

Ad gingiuarum putredinem

℞. conſolidæ maior. ʒ ij
Cinamomi ʒ i
M. fiat puluis. & prius ex muria confricentur gingiuæ, indê ex uino, in quo cinamomum ſit decoctum, & poſtea hoc puluere inſpergantur gingiuæ.

Ad gingiuas ſanguinolentas,

℞. corall. rubr. } ã. ʒ ij
Margaritarum
Sang. dracon.
Thuris
Cort. cancr. fluu.
Terantur omnia ſimul, & puluere inſpergantur gingiuæ,

vel

℞. aluminis vſti ʒ ij
Roſarum } ã. ʒ i. ſs
Lentium
Myrthi
Sumae
Sqninanthi ʒ iij
M. fiat puluis, quo gingiuę inſpergantur

Ad oris ſpuitionem,

℞. fructus tamariſci } ã. ʒ iij
Aluminis
Fol. liguſtri
Roſarum } ã. ʒ ij
Sumach.
Spicæ } ã ʒ i ſs
Squinanthi
Aceti ſcyll. vn. v. ij
Bulliant ad cons. med. & decoctione gingiuæ abluantur.

Ad oris fætorem

℞. Hordei lib. ſs
Salis vn. i
Vini mulſi vn. ii
Charthæ vn. ſs
Terantur omnia ſimul, & comburantur, & indè leuigatis gingiuæ fricentur,

vel

℞. Chalchanti } ã vn. ſs
Aluminis
Malicorii
His leuigatis gingiuæ fricentur, indè vino abluantur.

De Brochoceole. Cap. XIII.

Grecum nomen brochoceole à latinis acceptum videtur, cum nullum aliud huic malo peculiare hi habeãt. Arabes di-

dixere a ſimilitudine eius tumoris, qui in ſcroto attollitur, quem latini hirneam appellarunt, nonnulli barbarorum botium dixere, fortaße noſtro corrupto vocabulo. Nos enim, quia gutturis affectio eſt, ità penè appellamus.

Eſt igitur iuguli tumor. Iugulum enim appellat, Valla anteriorem colli partem, quam latini anteriorem ceruicem nominabant. quod animaduertere oportet, quia Celſus hunc tumorem inter ceruicem, & aſperam arteriam naſci protulit, & quoniam plurimi ex Valla credunt ceruicem propriè poſteriorem colli partem dici, ideò erraße Celſum, qui crediderit hoc malum increſcere ſub aſpera arteria circa vertebras, quod falſum eſt, nam Celſi tempore potiùs anterior, quàm poſterior colli pars ceruix appellabatur. Enim verò Catonis, & Ciceronis temporibus tàm antica, quàm poſtica colli pars ceruix appellabatur, & ideò, cum colli mentionem faciunt, ferè totum collum ceruices plurali nomine dixere. Neminē verò ante Hortenſium ceruicem ſingulari nomine appellaſſe falſo dixit Valla ex Celſi textu. Iugulum verò ab vtroq; latere ceruicis nominabatur, vndè iugulare dictum eſt, quando à latere ad latus collum transfigebatur. Tumet igitur interdùm ipſa arteria, quemadmodum in varice vena: interdū aliquid ſuper arteriam in anteriorem partem excreſcit, idq; interdùm ipſiſſimā carnis rationem habet, & modò ea hebes eſt, modò velut muſculus, & oſſicula continet uiuentia, & cartilagine conexa. interdùm aut duritiem habet carcinomatis in modum, aut ſinu aliquo, & folliculo pilos, aut humorē pulti, melli, aquæ, aut pinguedini ſimilem. quem tumorem in alia corporis parte, ſi melli ſimilem humorem habet, meliceridem, ſi pulti, atheroma, ſi pinguèdini, ſteatoma appellant Qui morbi, cum eandem curationem, cum hos habeat &

hic

hic formæ maximæ inſenſus ſit, de illis hic diſtulimus dicere. Hoc malum ferè incompræhenſibiles occaſiones ab origine habet, aquæ tamen graues plurimùm damnantur, & cibi craſſi, aerq; frigidus. Credo magis aquis, nam montanis fræquentior eſt hoc malum, ſiuè frigida, ſiuè calida regione fuerint.

Si aſpera arteria expanſa eſt, tactui durities quædam, ue luti lapidis, apparet; ægro vox aut grauis admodum eſt, ſi pectus eſt amplum, aut ſinè ſono raucedo. Si caro eſt, ex colore cognoſcitur, & quod æger nullam aliam læſionem habet, præterquam formæ. Num hebes caro ſit, ſenſu percipitur, nam hæc tangentis manum vix agnoſcit. Si oſſicula intus habet, durities maior tumoris eſt, quàm ſi ſola caro fuerit, præterea ferè, vbi inflammatio acceſſerit, oſſiculum aliquod emoritur, & excidit. Carcinoma ſua ſigna habet. pili vt plurimum oſſiculos ſequuntur. Puls, mel, aqua, pinguedo ferè tactu non dixtinguntur, nec alio ſenſu, niſi, dum effunduntur, oculis innoteſcant. Gangilia ferè renituntur, ſteathoma totam cutem ſuperpoſitam reſolui, ſic vt ea labet, cum in cæteris ſit aſtrictior. Signa.

Si arteria dilatata eſt, aut caro eſt, nullam curam admittit, niſi ad id, nè increſcat. Carcinoma quomodo curetur ſupra dictum eſt. Quod velamento includitur, excidi debet, abiecto ſimul folliculo, nè rurſus redeat. Indicationes.

Et hoc ſolum malum eſt, quod curam admittat, cæterum cura ſuperuacua eſt, præter quàm à principio, nè maior fiat tumor, Prognoſticum.

Qui igitur hoc malum timuerit, aerem fugiat intenſe frigidum, & aquas, quæ à ferreis lapidibus profundantur, & è glacie, nec vnquam frigidam bibat. A cibis craſſis abſtineat, vt ferè ſunt feræ grandes, ceruus, onager, & inter domeſticas, Cura.

ſticas bos antiquus, & bubalus. Plurimùmq; exerceatur.

Exhiberi primùm debent, quæ humores craſſos educunt, ac attenuāt, pituitam uidelicet, & bilem atram. Poſteà, peracta purgatione, quæ toti proſpiciat, peculiare aliquod medicamentum aſſumendum eſt, quod ei malo commodum habeatur, quale eſſe dicitur decoctio radicis nucis iuglandis. hæc admixto pipere decoquitur ex vino, quouſq; vini media pars euanuerit, poſtea ſummo manè potio ad ſemipondium exhibeatur. Alij ciclaminum, verbaſcum maius, filiculam, betonicam, radices branchæ vrſinæ conterunt, & ex vino coquunt, ac vinum potu exhibent. quod, quia vrinam mouet, etiam humores craſſos attenuare creditur. Sed ego potiùs laudarem, quæ medicamenta magis è propinquo euacuant, vt ſunt gargariſmata, & cætera quæ in ore continentur. Quorumdam fidem ſequor, qui ſe hoc expertos prædicant. ſumpſiſſe radicum bryoniæ albæ, & nigræ, cyclamini, filiculæ, ruſci, aſparagi, ariſtolochiæ rotundæ, cucumeris ſylueſtris, ari, verbaſci partem vnam: ſpongiæ marinæ quinq; partes, & marinæ paleæ tantumdem. Spōgia, & palea comburitur. radices exiccatæ conteruntur. & omnium puluis melle excipitur, & ad fabæ magnitudinem exibetur, veſpere quando quis dormitum ire parauerit.

Si manus adhibere oportet, vt in his euenit, quæ tunica includuntur, omnia per medium incidere oportet, ac ſteathomatis tunica quoq; qua humor continetur, ſecanda eſt, vt effundatur quicquid intus coit, quia non facilè à cute, ſubiectaq; carne ea ſepararetur. In cæteris ipſa tunica inuiolata ſeruanda eſt. Protinus autem alba, & intenta ſe oſtendit, tum ſcalpelli manubriolo diducenda à cute, & à carne eſt, eijciendaq; cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiori parte

te tunicæ muſculus inhæſit, nè is lædatur. ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt, committendæ oræ, fibulaq; his inijcienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Vbi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus mouentia ſunt adhibenda. Poſtquam vitioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatus eſt, totuſq; cum velamento ſuo exemptus: tùm aceto, cui vel ſalē, uel nitrū aliquis adiecit, eluitur. ac, poſtquā oræ ſutura iunctæ ſunt, cætera eadem, quæ in alijs ſuturis ſuper inijciuntur. Si verò ſcalpellum quis animo ſubſtinere non poſſit, adurentia medicamenta ſunt adhibenda, quibus ſumma cutis cum ſuperiecta tunica exeratur. quo facto, ſiuè humor eſt quod profluit ſiuè quid denſius, digitis educitur. tùm vlcus ſub linamentis ſaneſcit. Sed ſcalpelli curatio breuior eſt. Poſt omnia exacta ligandum vulnus eſt; ſi in capite tumor eſt, cuius ferè peculiare eſt hoc morbi genus, arctè; ſi in ceruice, leniter deligatur, nè fauces vrgeat.

De Gibbo Cap. XIV.

G*ibbus* σφικύρτος *græcis, vel* κύρτωσις, *arabibus* احدبة *eſt vertebrarum ſpinæ propriè ad poſteriora vergentium tumor. Etſi etiam quæcunq; vertebrarum emotio gibbū facit, & formā hominis deturpat. Eſt igitur magnus corporis tumor à mala uertebrarū cōpoſitione pēdēs. Has autē dimouere tam internæ, quā externæ cauſæ potuere. Internæ cauſæ eſſe poſſūt diſtēſio, & reſolutio neruorū, quarū prior à ſiccitate, ſecūda ab humore fieri ſolet. uerū ut plurimū tuberculū circa uertebras diſtēdit neruos, urgēdo potiùs, quā pōdere. Non eſt. eius pōderis tumor ibi oriri credibile eſt, quo*

inflecti ſpina poſſit, poteſt tamen vrgeri neruus, quo vertebræ alligantur, & neruum vertebræ ſequantur neceſſe eſt. Tuberculi rationem quoq; habet, quicquid in ea parte colligitur, siuè lenta materia ſit, & mollis, qua ligamenta reſoluantur, ſeù ſalſa, & ariditatem inducens, qua contrahantur. Vrgeri etiã creduntur Auicennæ hæc ligamenta à ſpiritu craſſo intùs genito, & eò tranſmiſſo, hunc tamen niſi membrana aliqua exceperit, intùs quam fluctuet, ſpiritus ille non videtur alio modo poſſe oſſi valido vim facere, vt incuruetur. niſi fortaſſe ſpiritus hic, ſeù vapor non impellat neruos, ſed irritet, ità vt hi læſi, tanquam læſionem fugientes, diſtrahantur ſponte ſua. qua diſtractione aliquam vertebrarum euulſionem facere poſſint. Qua ratione etiam à dolore gibbum poſſe fieri Hip. Auctor eſt. Atq; præ ſiccitate, non præ pondere incuruari ſenum dorſum indè facilè colligi poteſt: quod hi tractu temporis, eam curuitatem aſſequuntur, quam in iuuentute, non niſi cum labore continere poſſent. modò, ſi pondus id efficeret, nihil laboraret iuuenis in ea incuruatione, ſed ſatis ei eſſet nihil inniti, vt rectitudinem ſeruet, ſed membra dilabi permitteret. Externis cauſis adnumerari poteſt quicunq; error in nõ naturalibus, vt aeris craſſi inſpiratio, ac frigidi valdè, quo pulmones rigere, & vertebræ poſſunt. Vndè fit, vt, cum reſoluuntur, in aliquam partem curuæ euadant. Cibi etiam craſſi, quibus craſſus ſpiritus, craſſiq; humores gigni poſſint, ac etiam ſinè regula aſſumpti, vti accidere pueris, qui intempeſtiuè cibãtur, retulit Auic. Item potus aquæ frigidæ, præcipuè ex niue, aut glacie, cuius ſubito rigore neruorum aliqua conuerſio ex oriri poteſt. coeteriq; errores, qui craſſos humores gignere poſſunt, aut ſiccitatem inducere. vt ſomnus, & quies humectãdo, vigiliæ, et labor exiccando. Sed plurimi hic

mo

momenti eſt exercitatio, non laboris tantū gratia, ſed modus eius id facere conſueuit in corporibus ad id diſpoſitis: veluti ſi quis curuus exerceatur, quēadmodū fæminæ faciūt, quarū in vſum acus eſt, hæ enim ſemper inflexæ permanent, quo fit, vt humor irruens in ſpinam rigorem aliquem neruis inducat, & figuram eam ſeruare inuitas cogat, quam ſponte ſuſceperant Sed præ cæteris cauſis externis caſus eſt, & percuſſio, à quibus ſæpe quidem gibbus oritur, plerunq; tamen, ſi homo aut in coſtas innitatur, ac impellat, aut in humeros cadat. ſi enim ſubitam vim non patiatur ſpina, fere incuruatur, at cedit ob ictum; quo fit, vt facile redeat in priſtinam figuram, vbi morbus ab ictu procedens conquieuerit. & ob eandem cauſam ſpinalis medulla ſimiles diſtorſiones facile ſuſtinet, eo quod illi circularis diſtorio contingat, non ad latera.

Differre autem gibbum videtur primum morbi ratione; dein cauſa poſtea cauſæ, & morbi loco: demum ſymptomatibus & figura. Ratione gibbus à gibbo differt, nam, & ſi communis ratio omnium eſt praua compoſitio, tamen ſolus ſpinæ tumor quibuſdam fit, nonnullis etiam caro enaſcitur: vt ratio eius ſit mala ſpinæ figura, & coſtarum; huius aliquid præter naturam auctum. A cauſa quoq; differt, nam interdum tuberculum cauſa eſt, interdum intemperies ſicca, aut humida: modo ictu quaſſatio incidit. Dein cauſæ & morbi locus diuerſas gibbi ſpecies parit, ſed morbi præcipue, nam, & ſi varius cauſæ, ac morbi, diuerſuſq: locus vnà eſſe poſſit, vt interdum tuberculum in poſteriori loco ſitum anteriorem gibbum efficiat, ac in anteriori poſteriorem. interdum in parte morbus efficitur, vbi tuberculum eſt. (ſi enim a morbo vertebræ attrahuntur, non idem locus morbi, & cauſæ eſt, ſed diuerſus: ſi reſoluuntur, idem locus eſt morbi, & cauſæ eius.) Differētiæ

tamen, quia cauſa plerunq; occulta eſt, ſumuntur potiùs differentiæ à morbi loco, quàm cauſæ: iuxtà quam etiam diuerſum nomen habet gibber. Namq; ſi in poſteriorem partem vergit, quia hoc vitium frequentius cæteris eſt, nomen generis plerunq; retinet, atq; achyphoſis appellatur. apud nonnullos tamen hoc vitij genus quandoq proprium nomen habet opiſthochyphoſis, quia retrò uergit. Quùm uerò ad anteriorem partem conuertitur, lordoſis appellatur: qùm ad latus aliquod inclinat, ſcolioſis. Nec tantùm poſitione, vt dictum eſt, morbi locus diſtinguitur, ſed etiam interuallo aliquo: plurimum enim intereſt ſub ſepto nè tranſuerſo morbus ſit, an ſuper illud. Sympotomata quoq: diuerſa exoriri ſolent, non tantùm circa conſentientium membrorum figuram, & paſſiones. Alij enim erecta ceruice ambulant, alij depreſſa, alij ſpirandi difficultate vexantur, alijs vox adimitur, aut ſaltem imminuitur, alij alia patiuntur. A figura verò modica differentia eſt, parum enim intereſt, rotundus nè tumor ſit, an acutus, an aliqua parte extuberans, an altera concauus. Hoc intereſt, ſi maior, aut minor tumor eſt. Alius à ſenio oritur, alius à dolore, alius à ſpiritu.

Signa. *Hoc malum in communi facilè dignoſcitur, neq, fortaſſè peius quidquam in ſe continet, quàm quòd facilè dignoſcitur, & quò minus apparet, eò minus malum habetur.*

Signa differentiarum hæ ſunt. Si tantùm vertebrarũ vitio malum eſt, tangenti ſumma durities tumoris apparet, ſi caro quoque ſuper nata eſt, tanta durities non eſt. præſertim ſi càro hebes eſt. Tuberculi indicium eſt, præſertim ſpirandi difficultas &, ſi calor aliquis in tuberculo eſt, dolor pungitiuus, & febris, quæ in his facillimè accenditur. Item, ſi à contuſione malum eſt, quamcunq figuram ſeruat æger, ſemper

idem

idem tumor permanent, ut neq; compreſſus cedat. At reſolutæ uertebræ facilè impelluntur, præſertim ab initio. nam poſt temporis ſpatium id comune eſt in omni reſolutione, fieri malum diſtentioni ſimile; nam cum nerui, qui membrum attrahunt, oppoſitis reſolutis, amplius non reuertantur, mora facta rigeſcunt, & rurſus moueri inepti fiunt. Et idem fore cenſendum eſt, ſi tumor in anteriorem, aut poſteriorem partem extuberet, ac ſi ad latus. Intemperies, ſeù humoris effluxus dignoſcitur, quia non ſtatim contrahuntur membra, uti, dum tuberculum eſt. non enim momento diſtendere, aut reſoluere ea membra humoris influxus poteſt, niſi multus ſit, (tunc enim tuberculi, aut abſceſſus rationem habet.) Item ſiccitas, aut ſalſus humor ex aliqua punctura dignoſcitur, & ex patientis corporis habitu, item quia, iniecto oleo, breui exiccatur. Dum humor eſt, nullus dolor eſt. &, ſi partem inunxeris, diù permanet linimentum. Ictus, aut caſus manifeſti ſunt. &, ſi improuiſus aliquis acceſſerit, & æger torpeat; ſi non uulnus, liuor ſaltem in dorſi aliqua parte rem prodit. Locus ſibi ipſe nota eſt. & morbi locus cauſæ quoq; locum patefaciet, ſi, quæ iam dictæ ſunt, notas adiunxeris. In eo, quæ ſupra ſeptum tranſuerſum ſui cauſam habet, ſpirandi difficultas maior eſt, & partes infernæ ab umbilico eodem modo creſcunt, uti in ſanis, & item brachia: at pectus nihil augetur, neq; latiùs fit, ſed acutius; is enim tumor augumentum non eſt, ſed figuræ mutatio; qua, qùm à rotunditate declinet, etiã minoris ſpatij figuram cauitatis fieri neceſſe eſt, undè ſpiritus denſus procedit, & ſtridulã fauciũ aſperitatẽ habent. ceruices his prominẽt, nec facilè eas inflectũt ità affecti, & frequẽtia tubercula circa pulmões dura, ac cruda patiũtur. Cõtra uerò, cui gibbus infrà ſeptũ trãſuerſũ eſt, morbi renũ frequentiores sũt.

His

His quoq; abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni, & ægrè curabiles fiunt, & neutri horum gibbum ſoluunt. coxæ quoq; his magis excarnes fiunt. ſpina uniuerſa his longior eſt. pubes, & barba tardior. & ſterilitas frequentior, quàm his, qui ſuprà ſeptum tranſuerſum gibbum habent. Symptomatis ſigna nulla ſunt recenſenda, nam alterius nota ipſum ſymptoma eſt. Nùm à ſenio proceſſerit malum, ipſe annorum numerus poteſt oſtendere; ſed præſertim, ſi vnà totiùs aridas adeſſe cognoſcatur, ac procerum fuerit corpus, dum iuuenis erat. Si à dolore morbus fit, & item ſi à ſpiritu denſo, eaſdem notas habet, quas tuberculi eſſe diximus, & ſalſæ pituitæ influxus. Quippe ſpiritus, tuberculi de more, membra propè vertebras ſita extendit; dolor verò, ſi cauſam habet, non niſi aliquid erodens eſſe poterit, aut extendens.

Indicatio

Communis indicatio eſt gibbi vertebras reſtituere, aut carnem abſumere, ſi ea eſt, quæ gibberem pariat.

Prognoſticum.

Omnium morborum pænè, qui moram trahunt, maior ſpes eſt ab initio, ità ſi caro, aut dolor, aut ſpiritus eſt, id attendi debet. Tamen commune iudicium gibbi eſt, ſi ante pubertatem acceſſit plura incommoda afferre, poſt pubertatem pauciora. & ratio eſt, quia homini iam confirmato tantùm nocet, dum influit: creſcenti verò etiam naturæ opera peruertit. ſenioribus quippe morbus ferè conſeneſcit, præſertim ſi pingues hi fuerint, & carnoſi, tamen neutri 60. annum pertranſire ſolent, multi etiam ante pereunt. Item ſuperuacuum eſt eorum curam aggredi, qui aut à patre gibbo tales oriuntur, aut in vtero tales efformati, aut ſenio incuruantur. Hæc enim à natura ſunt, aut quaſi à natura, nec vllo modo ſuperari poſſunt. Si verò malum à tuberculo fiat, quod plerunq; accidit.

dit. ſi tuberculum durum eſt, vt ſpatium aliquod habebit, morbus; ità ſpem quoq; in ſpatio. ſi verò inflammatio adiuncta eſt, qua diſtentio neruorum fiat, rarò quidem inſeneſcit, ſed ſtatim occidit. Ità & intemperies ſicca ob eandem cauſam praua eſt, humida ſpem aliquam habet. Si ex ictu gibbus ſit, curari non poteſt, præſertim ſi in anteriora. In poſteriora uerò aliquando in principio curam admittit. Neq; in eo tantum, qui ab ictu fit, ſed in quocunq; gibbo ſpes adimitur ſi ad interiora vertatur. Ideoq. dixit Hipp. ſi ante pubertatem gibbus fiat cum ſpirandi difficultate, ac tuſſi, ante pubertatē homo perirt. Eſt enim indicium ſpirandi difficultas, ac tuſſis ad interna conuerſam eſſe ſpinam, & ea pulmones comprimi. quare legendum credidi, cū non ex ſpirandi difficultate. &c. Tuſſis enim non cauſa eſt praui gibbi, ſed indicium. Ac, ſi ad latus vergat, difficili quidem negocio vrgeri poterunt vertebræ: faciliùs tamen, quàm dum in anteriora compulſæ ſunt. Ac demum rarò curam admittit gibbus, qui ſupra ſeptum eſt tranſuerſum, vbi moram traxerit. At ſub ſepto, etiam ſi antiquus fuerit, interdum ſanitatem recipit, & in aliud malum commutatur. ſi quidem varix in crure aduenerit, aut ad inguina, ac præſertim in poplite, aut dyſenteria accidens diù permanſerit, morbum ſolet abſumere. Si verò morbi renum fiunt aut veſſicæ, aut abſceßus ad laterum mollitudinem, & inguina, conuerſio morbi non fit, ſed appoſitio ſi quidem & hi morbi ægrè curantur, ac diuturni ſunt, & gibbum non tollunt. Cæterùm quod ad nos attinet, ſcire licet, quorum gibbus infrà ſeptum eſt infecundiores eſſe his, quibus ſuprà illud enatus fuerit.

Victus ratio exiccans eſſe debet ſi reſolutio eſt aut tuberculū diuturnum, quod augeri cognoſcatur. item ſi ex ictu acciderit,

rit, detrahere cibi aliquid oportet. Si in puero cibi ſuprà cibum additio gibbum facit, & minùs exibere, & ordinatim oportet. Vbi dolor adeſt, & inflammatio ſuſpecta eſt, non oportet moueri. Si torpor membri eſt, & humor influit, non oportet quieſcere. Cæterùm victus ratio huic morbo peculiaris ſtatui non poteſt.

Cura Pharmaceutica.

Medicamenta, quæ humores parant, ac educunt, communia ſunt, & medici, qui curæ præeſt, iudicio præſcribenda. horũ enim certa regula ſtatui non poteſt in hoc malo, in quo humores parum, aut nihil concurrunt. his verò, quæ exterius applicari poßunt, Auicennas hìc duo tantùm conſiderat, videlicet humorem influentem, ac ſpiritum; ac partis robur. Ideò reſoluentia proponit, ac adſtringantia cum aliquo calore. Adſtringentia quidem neceſſaria eſſe ait, vt robur addatur vertebris; calor medicamenti, vt innatus calor vnà foueatur; reſoluens, nè incluſus humor ad aliam partem, hac roborata, tranſmittatur: vt fieri ſolet, dum ad pedes humor deſcendit, eosq; aut reſolutos, aut alio morbo vexatos relinquit. Tria hæc interdùm ſimplici medicamento includũtur, veluti in cupreſſi baccis, & folijs, folijs lauri, calamo aromatico, enula. In his enim calor eſt, adſtrictio, & reſolutio. Interdum admixtione eorum, quæ ſingulares facultates habẽt, componitur medicamentum his tribus facultatibus pollens, veluti, ſi quis roſæ, acaciæ, & balauſtis lauri baccas, caſtoreum, & acorũ admiſceat. Itaq;, ſi humor eſt, oleum cupreſſi, & rutaceum, aut è caſtoreo, pyretro, & euphorbio; quod ſic conficiendum eſt. Tere piper, caſtoreum, pyretrum, colocyntidæ medullam, & euphorbium, & pro oĩum ſingulis vncijs libram unam olei rutacei admiſce, & coque. Poſtea ſub Sole omnia hæc admixta incaleſcant diebus 15. poſt quos coletur

letur oleum, ac denuò in illud ea medicamenta infundantur, eodem modo coquantur, & ſub ſole caleſiant, ſaltem tribus vicibus. Poſtea vtere. Nam hoc medicamentum roborat, ac reſoluit humorem, craſſumq; ſpiritum. Smile huic medicamento, & iiſdem facultatibus præditum eſt emplaſtrum, quod conſtat ex paribus portionibus ſauinæ, myrthi, nucum cupreſſi, pyrethri, ſampſuci, cordumeni, ſquinanti, caſiæ. Hæc omnia decoquuntur ex aqua, deindè tantùm olei adiicitur, quantùm aquæ reliquum eſt ex decoctione. & iterùm, atq; iterum idem fiat, vt dictum eſt; demùm ſuperinijciantur caſtoreum, euphorbium, & ſauina contrita. Si ſolus ſpiritus gibbum facit, optimum eſt medicamentum, quod conſtat ex ſtiracis liquidæ, coſti, calami aromatici, ſauinæ, ſingulorum vncia, euphorbij denario, olei rutacei q. s. Si tumor eſt curandus, quæ ad pertinaciſſimos tumores commoda recenſuimus, ſunt adhibenda.

Ex manus opera requiritur: vt, ſi quis ex alto ceciderit, aut aliàs ex ictu laborauerit, ſtatim ſanguis mittantur. ac, poſtquam reſoluentia medicamenta fruſtrà adhiberi apparent: ſi humor adhuc remanet, aut influit, brachia inurere, & ipſum dorſum oportet, vt humor effluat, & locus induretur. Interea ad reſtituendas vertebras plures modos Hippocrates tradidit. Primus in ſcala fit; quem, & ſi non laudat, tamen proponit, vel quia plurimum eius temporibus vſu erat, vel quia aliquando profectum aliquem allaturum credidit. In ſcala igitur hominis ſitus uel in pedes eſſe debet, uel in caput. In pedes, ſi iuxtà ceruices uertebra diuulſa eſt. In caput ſi prope ſacrum os. Et ratio ſitus eſt, quia pondere opus eſt, quo luxatæ partes retrahuntur, concuſſione adhibita Chirurgica.

Si igitur concutiendus homo eſt, ſcala amplior hominis corpore ponenda eſt. ac eius, quantum humani corporis ſpatium eſt, puluinis cooperiendum eſt. Ac, ſi in caput concutere neceſſe eſt, pedes non diducti, ſed molli vinculo alligandi ſunt ſcalæ, propè talos. item duplici ligatura vinciri debet ſuprà, & infrà genu. tùm circà coxas, nec non circà ilia, & pectus. Verùm ilia, & pectus lata admodum faſcia contineri debent, & non arctè, nè concuſſio à ligatura prohibeatur. Brachia etiam vinciri debent ſed corpori concutiendo, non ſcalæ, alligari conuenit. Tùm ſcala, vnàq; homo ſcalæ alligatus ad turris, vel domus culmen attollenda eſt. Indè, fune per trochleam conceſſa, ſinere oportet impetu quodam in pauimentum cadat. etenim impetu concuſſum corpus ſpinæ diuulſam partem attrahit: &, corporis rectitudine ſeruata, neceſſe eſt, dùm ex concuſſione redit, rectà redeat, &, quæ diducta pars erat, alteram offendat, & hoc modo diductæ partes committantur. Non tamen ſcalæ cadenti quilibet funem concedere aptus eſt, ſed peritia, ac dexteritas neceſſaria eſt; vt ſcala tùm repentè, tùm ab vtraq; parte æqualis prolabatur, & recta in pauimentum cadat. Qui verò in pedes concutiendus eſt, uinciri frontem debet, & ſcalæ alligari, mox ceruices (ſed lata admodum faſcia, & laxa, nè fauces vrgeat.) & ſub alis rectæ ſcalæ alligandus homo eſt. Brachia pectori alliganda, non ſcalæ. reliquum corpus ſolutum eſſe debet, aut tantùm latis, laxiſq; faciјs circuendum, nè hàc, illac moueatur. ac pedes quoq;, & crura non ad ſcalam, ſed inuicem vincienda.

At hunc modum reducendi euulſas vertebras proponit quidem Hipp. non tamen laudat, quia inferiora valido vinculo appræhendi non poſſunt iuxtà os ſacrum. cauitas enim ibi nulla eſt ſed ab eo oſſe per totam coxam corpus imminuitur. ac fa-

facilè vinculum dilaberetur, ſi homo depreſſo capite concutteretur. Si verò iuxtà ceruicem auulſio vertebræ ſit, poſſet quidem ſtabili vinculo ad ceruices apprehendi; at, & indecorum eſt, & dimoto vinculo, poſſet homo concuſſus ſtrangulari. Aliam itaq; vertebras reſtituendi rationem habet laudatiſſimam. Haberi iubet lignum firmum, ac latum: vel pro ligno parietem à terra cubito, aut, quantùm ſatis eſt, eleuatum. Quicquid eſt, in longitudinem foditur, ac excauatur. dein veluti quadrata columna querna tranſuerſa adhibetur, quæ à pariete eatenùs recedat, vt aliquis inter utrũq; vbi opus ſit, tranſire queat. Sternitur columna hæc vel tunicis, vel quapiam re molli, ſed non admodum cedat. Homo fouendus eſt, aut multa calida lauandus, & obligandus, atq; diſtendendus, & vrgendus quomodo Hipp. proponit. Cæterùm cauendum eſt ab his, quæ aſſiduo, longoq; tempore oſſa adurgent. Sunt enim, qui ferreis machinamentis creſcentem gibberem repellere credunt, & ſiſtere, qùm ijſdem potiùs augeant, oſſa in curuando, & naturæ operationibus renitentes; quod apprimè noxium eſt in hoc malo, quia ad oſſium ſtructuram natura attentiſſima eſt: & non niſi coacta ea peruerti ſinit: ideòq. omnis cura illi comittenda eſt, ne videamur cum Macrobio in Sole gibbos fricare, vt adagio fertur. neque pro gibbere officinæ eſſe creduntur.

De Vmbilici prominentia. Cap. XV.

V*Mbilici prominentiam exomphalon græci vocant, arabes* نتوالسرة *. Fit hoc malum dum interna membrana ſub vmbilico dirumpitur, aut dilatatur, quo irruenti corri locum cedat. Eſt itaq; tumor præter naturam vmbilici*

procedens à ſubiniecto corpore. Umbilici tumor dicitur; quia interdùm prominet in hydrope: tamen tumor ille non umbilici propriè dici poteſt, ſed pars tumoris totius corporis. dicitur quoq: fieri à ſubiniecto corpore. nã, ſi quando (ut pueris ſæpè accidit) ex inflammatione intumuit, nihil cõmune habet inflammatio cum hoc malo, de quo loquimur, in quo non diffuſus eſt humor per omne umbilici corpus, ſed, ſub eo continetur, quicquid eſt.

Cauſę

Plures huius morbi cauſæ aſſignantur. Irrumpit enim interdùm inteſtinum; interdùm humor influit; modò omentum, modò caro adnaſcitur. eaq: uel integra eſſe poteſt, uel hebes, uel dura, ac carcinomati ſimilis. A ſpiritu quandoque prominet umbilicus. raròq: accidit ſimplicem eſſe cauſam ex aſſignatis, præterquam carnis. Cæteræ cauſæ ut plurimùm miſcentur. Et præcipuè commiſceri ſolent inteſtina omento, humori, & ſpiritui. Humorem uoco non tantùm aquæ ſimilem, ſed etiam ſanguinem, tàm eum, qui ex uenis, quàm, qui ex arterijs erumpere ſolet.

Differentię

Ex his igitur cauſis, non à loco, aut alia quapiam re, differentiæ ſumuntur huius morbi. iuxtà quas etiam diuerſa nomina recepit. Exomphalos comune nomen omnibus eſt. At ẽteromphalos appellatur quãdo irruũt inteſtina. Si omẽtũ, oepiplomphalõ. Si humor hydromphalõ Sarcomphalõ ei nomẽ eſt, ſi caro ſubnaſcitur. ſiuè ea ĩtegra, ſiuè carcinõa ſit: Quãquã carcinomati poromphalon peculiare nomen eſſe nonnulli arbitrentur Pneumomphalon dicitur, dum ſpiritus irruit. Si ſanguis colligitur, aut id ex inflammatione eſt, & ab ea nomen habet; aut, ſi ex arteria exijt, & integer eo ſinu continetur, adeò, ut indè in arteriam referri poſſit, aneuriſma appellant.

Vbi inteſtinum prolapſum eſt, tumor neq: durus, neq: mollis eſt; omni frigore comminuitur, & non ſolum ſub omni calore: ſed etiam retento ſpiritu creſcit. Sonat interdùm & murmure quodam fluctuat, atq:, vbi reſupinatus eſt aliquis, delapſo inteſtino, ipſe tumor deſidit; ac, vbi eſt, tumor ferè inæqualis eſt, & digitis admotis cædit, certumq: e indicium eſt, ſi fomentis calidis adhibitis, vt nonnulli ad flatus diſcutiendos ſolent, nihil proficitur, ſed magis increſcit. Vbi verò omẽtum eſt, cætera ſimilia ſunt, tumor mollior & ab ima parte latus, extenuatus in verticem; ſi quis appræhendit, elabitur: circa vmbilicum tumor concolor, & ſine dolore eſt, etiam ſi comprimatur. quod inteſtino non ſuccedit. At caro durior eſt, ſẽperq. etiam reſupinato corpore, tumet præmentiq. non cedit; etiam ſi integra caro eſt, tamen quãdã liuorem habet: ſi uitioſa eſt, ſumma durities, & liuor eſt. ac prorſus eaſdem notas habet, quas in carcinõate propoſui. Humor ſi præmitur, circũ fluit, vt non quidem augeatur, ſed neq. concedat, neq. decreſcat. At ſpiritus preſſus cædit, ſed protinus redit, reſupinato quoq. corpore tumorem in eadem figura tenet: tumor pariter mollis eſt, & percuſſus ſonitum quændam edit. Signa.

Inteſtina repellenda ſunt, omentum, & caro demenda, aqua euocanda, & ſpiritus diſcutiendus. Indicatiões

Ex his id, quod ex ſpiritu vitium eſt medicamentum nõ admittit ex manu, ſed ex medicamentis diſcutientibus. Caro quoq. ſana excidi poteſt: at carcinomati ſimilis cum periculo tractatur. ac tutius eſt eius curam ommittere. Omentum quoq excidıtur. Et humor effunditur. Et inteſtina in ſuum locum compelluntur, Quamquàm nulla operatio ex his periculo vacet. Curationi neq. infans, neq, aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt; ſed à Progooſticum.

ſe-

ſeptimo ferè anno ad quartum decimum. Deinde ei corpus idoneum eſt, quod integrum eſt. At quod mali habitus eſt, quodq papulas, impetigines, ſimilianq: habet, idoneum non eſt. Leuibus quoq: tumoribus facilè ſubuenitur. At in eorum curatione, qui magni ſunt, periculum eſt. Tempus autē anni, & autumnale, & hybernum vitandum eſt. Ver idoneum maximè eſt. ac prima æſtas non aliena eſt.

Perpurgato corpore, & ducta aluo, vt decet, iuxtà humoris vitium. Nè, ſi fieri poteſt, manu, ferroq: ſit vtendum, antè tentandum eſt. Imponatur ſuper vmbilicum id, quod ex his conſtat, cycutæ, fuliginis, ſingulorum P. xi. ceruſſæ elotæ P. xiiij. plumbi eloti P. xviij. ouis duobus, quibus etiam ſolani ſuccus adijcitur. Hoc dilutiùs impoſitum eſſe oportet. & interim conquieſcere hominem. cibo modico vti, ſic vt vitentur omnia inflantia.

Summa cura ex manu eſt. Reſupinandum corpus eſſe res ipſa teſtatur. vt in vterum, hoc eſt in cauum locum, ſiuè inteſtinum, ſiuè omentum eſt, dilabatur. Sinus verò vmbilici tùm vacuus à quibuſdam duobus regulis exceptus eſt, vehementerq; earum capitibus deligatis, ibi emoritur. A quibuſdam ad imum acu traiectatur duo lina ducente, dein vtriuſq; lini duobus capitibus diuerſæ partes aſtringuntur, quod in vua quoq; oculi fit; nam ſic id, quod ſupra vinculum eſt, emouitur. Adiecerunt quidam, vt, antequam vincirent, ſummum vna linea inciderent, exciderentq: quò faciliùs, digito demiſſo, quod illùc irrupiſſent, depellerent. tùm deindè vinxerunt. Sed abundè eſt, iubere, ſpiritum continere, vt tumor, quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, tùm, imam baſim eius atramento notare, reſupinatoq homine digitis tumorem eum premere: vt, ſi quid delapſum non eſt, manu co-

ga-

gatur. Poſt hæc ꝟmbilicum attrahere, & qua nota atramenti eſt, lino, aut neruo ꝟehementer aſtringere. Deindè partem ſuperiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque ꝟt cætera ꝟſta ꝟlcus nutrire. Idq; non ſolum ꝟbi inteſtinum, ꝟel omentum, ꝟel ꝟtrumq; eſt, ſed etiam ꝟbi humor, optimè proficit. Sed ante quædam ꝟiſenda ſunt, nè quod ex ꝟinculo periculum ſit. Hæc Celſus. Paulus quoq; ferè eadem curandi ratione ꝟtitur; ꝟerùm poſtquam lino aſtrinxerit, tumorem iuxta ceruicem ſcalpello incidit, iubetq; diligenter tentari, digito immiſſo, nùm inteſtini implexus, aut pars omenti ſimul fuerit conſtricta. Ac ſi quidem inteſtinum fuerit relictum, laxata lini anſula, id introrſum pelli ſi ꝟerò omentum ſit, eo retracto, quod ſuperuacuum eſt, amputari, ꝟaſe, quod (ꝟt ꝟeriſimile eſt) coincidit, lino deligato. Mox accipientes duas acus ſimplex linum ducentes, iuxta hiatum per inciſionem cutis factam traiectari, & anſulis lineis præciſis, & quatuor capitibus conſtrictionem moliri. Atq; ex eodem Paulo, ꝟbi corpora lino deuincta computruerint, exciderintq;, medicamentis in linteola illitis curatio abſoluatur. ſi cauam magis cicatricem fieri ſemper cupiamus. Hæc quidem ad omenti aut inteſtina affectũ pertinent. At ſi caro, aut humor, aut ſanguis tumorem fecit. tumoris medio circulatim præciſo, deindè, eo, quod incũbit, iuxtà peritoneũ ſublato, curationem, quæ carni generandæ commoda eſt, moliemur. Porro, ſi ꝟmbilicus emineat aut ex ꝟaſorum dilatatione, aut ſpiritu intercluſo, attingi ferro non debet. Non, quod hi morbi minùs ferrum ſubſtineant ſed quia id auxilij genus parùm proficit in his, & non minùs alia adhibita medicamenta operantur. Ideò Auicennas in his quoq; incidi, & conſui iubet. Nos, & in his ferrum uitabimus, & in umbilici

bilici

bilici prominentia, quæ pueris accidit quacunq; de cauſa ea continetur, vbi enim caro mollis eſt, ſatis proficere creduntur medicamenta, quæ Aetius proponit.

De interiori parte abdominis rupta. Cap. XVI.

RAro vmbilici prominentiam incidere Celſus arbitrabatur. Ego tamen non ſemel etiam in adultis malum illud tractaui, in quibus rarius credã Quia tamẽ hoc morbo intenta cutis indecora intumeſcere dicitur à Celſo Quæ ille profert, hoc loco tranſcribam. In hoc igitur malo interdùm interior abdominis membrana, ſuperiori cute integra, rumpitur, fitq; præcipuè circà ilia vel ex ictu aliquo, vel retento diutius ſpiritu, vel ſub graui faſce, & fæminis quoq; ex vtero euenire conſueuit. ſequitur autem cum ſuperior caro mollis ſit, vt non ſatis inteſtina contineat, atq; id quoque aliter ab alijs curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſſis, ſic vtrinq; deuinciunt, quemadmodum, & in vmbilico, & in vua poſitum eſt; vt quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt ad ſimilitudinem myrtacei folij. quod ſemper eodem modo ſeruandum eſſe iam poſui. & tùm oras ſutura iungunt. Eſt autem commodiſſimum, reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maximè cedat, quia ne eſſe eſt ea parte rupta membrana ſit, quæq; integra eſt, magis obnitatur. Tùm, quà rupta videbitur, immittendæ ſcalpello duæ lineæ ſunt, vt, exciſo medio, interior membrana vtrinq; recentem plagam habeat. quia, quod vetus eſt, ſutura non coit Loco patefacto, ſi, qua parte membrana non nouam plagam, ſed veterem habet te-

tenuis excidenda habena eſt, quæ tantùm ora eius exulceret: Cætera, quæ ad ſuturæ reliquam curationem pertinet, ſupra compræhenſa ſunt.

De Elephanto. Cap. XVII.

NOnnulli reſtant tumores exponendi, curandiq;, qui quia circa putenda ſolent incidere, peculiarem ſibi tractatio nẽ requirunt ea ratiõe, potius, qua ſine medio sẽine obſunt, quã ea, qua formam adimunt. Ideòq; ad pedes deſcendam. Elephas latinis, & elephantia barbaris, arabibus الفيل hoc malum dicitur, quia pedes hominum ſimiles pedibus elephantum efficit. Eſt igitur elephas pedis totius tumor ab humore craſſo procedens: carcinomatis naturam habet; verùm hoc peculiare habet, quod in ſolos pedes deuenit, neq: in his, tumorum in morem, vna parte colligitur: ſed æquè omnem partem occupat, vt eum tumorem videatur facere non incurſu, ſed nutritione. Ideò dicitur tumor pedis totius. Dicitur fieri ab humore craſſo, quia non tantùm ab atra bile fieri conſueuit, vt Galenus propoſuit, ſed etiam à pituita craſſa, ac interdùm ab ipſo ſanguine, ſi plurimus in pedes deſcenderit, etiamſi integer fuerit: nam talis etiam fieri poteſt, vt incaleſcat, & hoc modo in alimentum digeri impotens euadat, ac eo modo, quo varices generãtur, ea caro increſcat. Quod malum peculiare quibuſdam regionibus fatentur medici, ac præcipuè in Aegypto naſci. Lucretius iuxta flumen Nilum frequentiſſimum eſſe teſtatur, credo, quia ibi ea vbertas ſoli ineſſe creditur, qualis nuſquam terrarum narratur, vt facilè propterea, ex craſſo aere, & pingui humorum copia exuberet, à qua hunc morbum gigni diximus.

A figura morbi, aut loco nulla prorſus, aut quàm modica differentia ſumitur. aliqua fortaſſe à cauſa oriri diuerſitas poteſt, fieri enĩ poſſe diximus à ſãguine, ab atra bile, & à pituita

Communis nota huius tumoris eſt pedis moles aucta æquo modo, & figura eius pœnè tumore ſubmerſa, ut non nihil horridi habeat. Nodis ſimilis elephas ab Auicẽna dicitur, eſſeq; quam plurimos is fatetur, qui in eorum diſtinctione aberrent Hoc tamen proprium nodi eſſe dicit, quod ferro tangutur. Cauſa hoc modo diſtinguenda eſt, ſi à ſanguine malum proceſſerit, pus primò rubet, poſteà nigreſcit; ſi ab atra bile naſcitur, põdus quodã habet, & caloris parùm, fereq; ulcus adnaſcitur aut ſumma cutis cum ſubiecta carne ſcinditur, ſi à pituita eſt, lenitatem habere.

Si à ſanguine malum eſt, & multo, is eſt imminuendus; ſi à pituita, aut atra bile, hi humores ſunt euacuandi;

Quod à principio fortaſſe fieri bono ſucceſſu poterit, poſteà verò fruſtra creduntur medicamenta adhiberi. Ideoq; ruber elephas, quàm niger ſanabilior eſt; atq;, cum diu conſti erit morbus, ſi non videtur increſcere, tutius ſinè cura relinquitur. dumq; ulcus, aut ſciſſio timetur, omnis ſalus ex ferro eſt expectanda, anteà verò per initia euacuationibus, ac præſertim validis vomitibus tolli poteſt, ſanitatisq; aliqua ſpes eſt, ſi dum augebatur, medicamentis adhibitis, non ampliùs augetur. credibile eſt enim poſſe etiam curari validis euacuationibus pituitæ, & bilis atræ.

Præcipuè fugiendus aer eſt, ubi gigni ſolet elephas, nempè craſſus, & humidus Cibis uti attenuantibus. Vigilare. Venari, ac præſertim partes ſuperiores pſeudomachia, diſce.

&

& ſimilibus exercitationibus mouere. Aluum ſapè ducere. Et omnem animi mæſtitiam amouere.

Craſſos humores primò mouere. indè, more ſolito, parare ac ſapè ducere. Poſteà ſuper pedem adſtringentia imponi debent. Dum parantur humores ſecta vena larga inciſione plurimũ ſanguinis educatur, præſertim ſi à ſanguine ortum habere ſuſpicabimur. ſi atra bilis elephantem fecit, hirudinibus venæ quæ it ano ſunt, aperiuntur.

FINIS.

INDEX

RERVM,

QVARVM VIDERI POTEST

POTIOR QVÆSTIO.

ABdominis rupti cura fac. 376
Academici cur nihil affirmare conſueuerint. 28 & 29
Aehiphoſis quid ſit. 364
Actio eſt prior natura, quàm paſſio ſed ſimul tempore. 56
Acores tineæ ſpecies. 206
Acorum cura vide curam tineæ. 218
Adulat'o cur portior ruſticitate baberi debet. 87
Aephelides vide Ephelides. 20
Aeris tranſmutatio in ignem, & aquam. 20
Aere nihil ſenſu tenuius apparet 124
Aetiopes quomodo credantur ab Aegiptijs geniti. 49
Agnationes quomodo dicantur ab Ar. partes ſuperuacuæ. 74
Albuginis cura. 213
Alcibiades cur laudat animalium cædem. 23
Alcibiadis ſententia cum ſententia Pythagoræ conciliata: 23
Ali-

*A*limenta validæ materiæ optima eſſe. 79
*A*lopeciæ ethymologia 119 cauſę, & ſigna 120 cura 121 122 123
*A*lphos 139 cauſæ 140 ſigna 141 prognoſticum 142 cura 144 & 148
*A*micitia pro forma fac. 1 pro re compoſita. 46
*A*micitia propter comodum ex *A*riſtotele. 22
*A*micitia patris & filij omnium validisſima. 2
*A*micitiam in omnibus eſſe. 5
*A*micitiæ hominum 9
*A*micitię vtilitates. 10
*A*micitiæ vinculo inopem diuiti, imbecillum forti copulari. 12
Amicitia omnia vnit, & etiam contraria connectit. 5 66
*A*micitiam eſſe a natura, & non propter ibecillitatem. 5
*A*micitia cauſa congregationis. 6
*A*micitiæ comparandæ ratio. 12
*A*micitia iuxtorum. 8
*A*micitiam hominum conciliare potisſimum quid eſt inter ciuilia officia. 9
*A*micitia omnia gubernari. 11
*A*micitiam ortum habere a Deo. 9
*A*micum primo aſpectu agnoſcere munus Dei eſſe 88
*A*micus ſibi eſt, qui omnibus amicus eſt. 10
*A*micitia omnia conſeruari. 46
*A*micitia, vt homines, ſic alia omnia congregat in Vniuerſo 2 & 6
*A*micitia quid ſit. 46 & 47
*A*micitia Cæli 7 elementorum 8
*A*micitia, quæ a ſimili eſt, ferè placida, & ſuauis eſt. 83
*A*micus vſque ad aram. 11
*A*micitia ex contrarijs quomodo firmior ſit. 86
*A*mor omnia vincit, quomodo debeat intelligi. 7 16
*A*mor vndequaque perfuſus. 10
*A*mor, qui libido prius eſt, in odium degenerat. 13
*A*mor pulchra expetit 14 & ad pulchra conuertitur. 83
*A*mor omnia vnum facit. 16
*A*mor propenſio ad amicitiam. 46
*A*mor conubialis. 83
Amor eſt propenſio ad amicitiam, & cauſa vt res fiant. 46
*A*mor res diiunctas ſic mouet, vt iugantur. ibidem

Amo

Amor ſi ex rebus iungendis vnam tantum mouet, perpetuus motus oritur. ibidem
Amor othan hoc eſt impellens dictus. 47
Anacharſis, & Epicuri opiniones conciliatæ. 38
Anaxagoræ, & Ariſtotelis rerum elementa, & contrariarum eorũ opinionum conciliatio. 24 & 25 eiuſdem de hominis imperfectione opinio, & cum Senecę opinione conciliatio 42
Anaximandri opinio de Vniuerſo interminato; & cum Parmenidis opinione conciliatio. 17
Anaximenis, & Heſiodi contrariarum opinionum conciliatio. 34
Animal promiſcuum ex Platone a Luna genitum. 55
Animal a multa ex putri generari 56. 02
Ani malium alia ex ouo, alia ex verme 90
Animal nullum eſt quod interiori motu non vigeat. 30 61
Animalia inrationalia ſolo nutu inuicem loqui. 42
Animal inrationale quare nullum iniuſt in dici poſſit. 44
Animum omnia fieri 25 & quomodo omnia ſit. 26. 27
Animus, vt dominetur, neceſſario debet eſſe immixtus. 27
Animus magnus etiam moleſta capit. 35
Animi vexatio quid proficiat. ibidem
Animus dormientis maximè diuinitatem ſuam declarat. 41
Animus vigilat, dormiente corpore. 80
Animi mors quæ dicatur. 40
Animi motum plurimum ſemini addere, aut demere. 83
Animus indies mutatur. 87
Animus alteratus vna corporis formam alterat. 91
Apibę 206 eorum cura 221
Appetendi, & refugiendi, omniumq; rerum gerendarum initium a voluptate proficiſci. 37
Appetitus ſemper rei abſentis eſt. 22
Aquam omnia fieri. 21
Ariſtippi opinio quomodo ſit intelligenda circa humanam felicitatem. 40
Ariſtippi, & Solonis contrariarum opinionum conciliatio. 39
Ariſtippus hanc vitam appellaſſe mortis imaginem.
Ariſtoteles Empedoclis laudator. 1
Ariſtotelis opinio conciliata cum opinione Anaxagoræ circa Vniuerſi elementa. 25
Ariſtotelis ſenſus circa principia. 6
Ariſtotelis materia, & compoſitum, 19

Ari-

Ariſtotelis ſenſus de mundi æternitate 20
Ariſtotelis ſenſus cum Democriti ſenſu omnia animum eſſe. 25
Ariſtoteles declarat exemplo, quomodo ſit intelligenda Dicæarchi opinio, nullum eſſe animum 26
Ariſtoteles cur hominem omnium animalium iniuſtiſſimum dixerit. 42
Artem ex conſuetudine eſſe.
Aſinini, & equini ſeminis antipthia. 58
Athenienſis opinio, aliqua ſtare, aliqua fluere, & eius conciliatio cum Cliniæ, & Herciliti opinionē. 17
Atheromatis notę. 205 prognoſticum. 210 cura. 217 & 225
Aurium ſpecies. 92
Auro, & gemmis perpetuam audientiam dari. 16
B Album quæ faciant. 159 cura balbi. 160
Beatitis imperfecta eſt, quæ depulſione mali eſt, & non adeptio e boni. 40
Bellum, & pax per tempora, & vices. 35
Belluas Dijs ſimiles videtur Ariſtoteles dixiſſe. 42
Bias nihil poſſidere dixit fœlicem facere. 12. 33
Biantis & Heriphilę contrariarum opinionum conciliatio. 32
Boni ſummam eſſe delectationem, & voluntpatem. 37
Boni ſeminis generatio vnde petenda. 78
Boni ratio diuerſa. 91
Brachiorum ſpecies. 94
Brochoceoles quid ſit. 358 eius cura 360
CAnis cur inter omnia animantia frequentiſſimè ægrotet. 42
Canchri cauſę. 203 in veſica ſigna 204 cura 209
Cęci a natiuitate an calueſcant. 117
Cachoetes quid ſit 253 ſubiectum eius 254 cauſæ, & ſigna 255 indicationes, & prognoſticum 256 cura 258. Vlceris cachetes ſigna . 2
Callippus, & Pamphilus hijſdem argumentis accuſabant quibus defendebant. 1
Calidi, & frigidi concurſus. 9
Calorem, & frigus æquè corpora exiccare. 100
Caluicies quid ſit 115 cauſæ 116 & 117 indicationes, prognoſticum, & cura 118 & 119.
Canicies quid ſit 125 cauſæ 126 & 127 ſigna eius 128 indicationes, prognoſticum, & cura 229. 230. 131
Capillis ſignari corporis temperaturam. 105

Ca

Capillorum differentiæ. 106
Capillorum craſſorum cauſæ & cura 106 & 107
Capillis leniendis officinæ 108 indurandis 109 producendis. 111
Capillorum breuitatis cauſæ. 106
Capillorum rectitudo vnde procedat. 111
Capillos criſpantia medicamenta 112 officinæ. 113
Capilli qua parte prius caneſcant. 128
Capillos nigros faciens medicamentum 132 flauos, ac rubros 133
Carcinomatis vlceris 203 ſigna 204 cura 215 officinæ 215
Centauros non hominum genus, ſed monſtra eſſe. 7
Chalaxiorum cura. 320
Chaos ab Heſiodo dici priuationem. 7
Chymoſis 203 ſigna 206. cura 218. officinæ. 226
Chironium vlcus 203 eius ſigna 205 cura 217 officinæ 225
Cicatrix an, quæ in patre erat, recognoſcatur in filio 75 eius cauſę 150 ſigna 142 cura 247
Cicero formam quaſi qualitatem appellat. 19
Claui cauſæ 266 ſigna 267 cura 269
Cliniæ, & Heracliti contrariæ opiniones conciliatæ. 18
Colores oculis grati 9
Coloris ratio. 72
Color fuſcus & pallidus a quo humore fiant 134
Collum ſpecioſum. 94
Comitatis effectus. 86
Contentio niſi eſſet in rebus, omnia vnum eſſent. 6
Concubitus importunus abortum potiùs, quam monſtrâ efficit. 74
Concubitus frequentis noxæ. 78
Contagionis progreſſus vnde ortum duxerit. 291
Cornua quid ſint 279 quomodo tollantur. 277
Cratillus nihil ſciri arbitrabatur. 12 & 27
Cratilli, & Lycophronis conciliatio. 29
Crus ſpecioſum. 95
Crites cura. 320
Cutis color qualis laudabilis ſit. 134
Cutis graueolentiæ cauſæ. 151. cura 155. 156. 157. 158.
Cutis duritiei, & aſpritudinis, & craſſitiei cauſæ 162 cura 163 & 164
Decorationem conferre ad amicitias comparandas 97
Deformes etiam improbos, & ruſticanos mores habere. 90
Dei ſcientia maximè ſimplex, & vna. 28
Deus ſolus diſtinctam entis rationem habet. 30

Democriti, & Dicearchi contrarium ſententiarum conciliatio, & Heracliti. 33
Denigrari homines ſub Sole. 48
Dentes non eſſe inter oſſa numerandos. 343.
Dentium exciſorum cauſæ. 344.
Dentium eroſionis cauſæ 344. cura 353. officinæ. 359.
Dentium longiorum cauſæ, attenuatorum, inæqualium, rariorum, nigrorum, labantium } 345. ſigna, & indicatio. 146 prognoſticum 147. præſereratio 148. curatio 149.
Dentium graueolentium cauſæ. 346
Dentium doloris cura 350 & 351
Denti fricia. 355
Dentes labantes firmans medicamentum. 355
Dens vt ſponte decidat medicamentum. 355
Dentium ſtuporis cura. 356
Dentibus detergendis. 356
Dentes detergens medicamentum. 356
Dentium vermes enecans 357
Deſiderium reſpondere priuationi. 46
Deucalionis, & Pyrræ fabula vnde orta ſit. 54
Dicearchi opinio cum Democriti opinione conciliata. 25
Dimidium eſſe plus, quàm totum; quomodo ex ſententia Heſiodi poſſit intelligi. 84
Diogenis, & Meliſſi contrariæ ſententiæ conciliatę. 16
Diſparia quę ſunt, firmiùs connecti. 15
Diſparitatem perſonarum conducere ad humani generis concordiam. 15
Diuitias à Deo eſſe. 85.
Dolores non ſemper malos eſſe. 35
Domini, & ſerui eandem eſſe viam. 15
Dextera pars hominis calidior. 67
Duræ cutis cauſe 162 cura 163 & 164
ELephas morbus qui ſit. 380
Elephantia lepræ genus. 194
Ægiptijs circa Aſtrologiam plurimam fidem tribuere Ariſtotelem. 51
Elementorum amicitia. 8

Elementum purum, & maximè ſimplex apud Peripateticos non dari. 25
Elèmentum ex Ariſt eſt, in quod exiſtens diſſoluitur.
Eluuiones in vniuerſo fuiſſe, & futuras eſſe. 50.
Eluuionis tranſactæ vnde Egiptij opinionem ſumſerint. 53
Empedoclem, & Euripidem ſolo verbo diſſentire. 21.
Empedoclis opinio ſimile appetere ſibi ſimile. 12: 12
Enshantis quid ſit. 328
Ephelis macula] quæ ſit 139 cauſę 140 ſigna 141 prognoſticum 143 ad Ephelidem linimenta 147 & 149.
Epicuri, & Anacharſis diuerſæ ſententiæ conciliatæ. 38
Epynictis quid ſit. 183.
Eriphilæ, & Biantis contrariarum opinionum conciliatio.
Erodoti, & Pomponij Melæ opinio de Aethiopum nigritie. 154
Eudoxi, & Platonis contrarię ſententiæ conciliatæ. 36
Eudoxus voluptatem bonum non appellat, niſi ſit honeſtati coniuncta. 37
Euripidis & Empedoclis contrariæ opiniones conciliatæ. 21
Exercitatio, quæ conferat ad fæcunditatem. 61
FAciei ſpecies. 93
Feminam eſſe animal, quod gignit ab alio. 55
Fæminam ad generationem concurrere patiendo. 56
Fæminas viro debiliores eſſe. 67
Fæminam in ſiniſtra vteri parte procreari. 67
Fælices ab Ariſt: ſpe dici. 2
Fælicitas in diuitijs ex Eriphile, in paupertate ex Biante 32 viuentium ex Ariſtippo, & Cicerone: mortuorum ex Solone 88 in ſcientia ex Herillo in ignorantia ex Philebo. 30
Fide nihil iucundius poſſe in coniugijs contingere. 84
Filij cur interdum patri, interdum ſimiles matri oriantur
Finitum quomodo ab Ariſtotele accipiatur. 17
Fiſtula quid ſit. 227
Fiſtularum differentiæ 228 prognoſticum 230 cura 232 & 237
Forma quid ſit 7 eſſe formam totam rei rationem 27 forma apud latinos, quid ſit 82 & 90
Forma pręſefert mores probos, faciles, ac ſuaues. 90
Formam ex magnitudine, & ordine conſurgere. 92
Fortuna ſemper in aduerſis habet leuamen ex lachrymis. 34
Frons ſpecioſa qualis dicat. 92
Furfur capitis vnde oriatur 164 quomodo curetur. 165

Fuci effectus malus: 136

GAngilia ſtrumarum genus qua ratione diſtinguantur 267 243 exciſione curari 224 ſine periculo eſſe 245 eorum cura chyrurgica 246 pharmaceutica 249 & 251

Gaudia eſſe admittenda. 36

Gemelli quare raro gignantur in homine. 68

Generationem eſſe in contraria, & ex contrarijs. 6

Generationem opus diuinum eſſe. 56

Generandi vis an ſit a toto. 75

Generatio an ſine fæmina expleri poſſit 56

Generandi principium, & vim omnem in maſculo eſſe. 58

Generatio quid ſit. 60

Gibber quid ſit 361 eius differentiæ 353 ſigna differentiarum 365 prognoſticum 366 cura phrmaceutica 368 chirurgica 369

Gigantes, unde potuerint generari 48 & 53

Glaucoma, quid ſit 312 eius ſigna 317 cura chirurgica 319 cura pharmaceutica 323

Gorgiæ, & Protagoræ contrariarum ſententiarum conciliatio 2

Gracilitatis cauſæ 102 cura 103

Gratia quid ſit. 87

Gratiam etiam ruſticanos, & rudes homines cognoſcere. 88

Gratię notas nunquam decipere. 89

Grauitas, quæ alibi eſt, domi ſeueritatem dici. 87

HÆgemonis, & Sophoclis contrariarũ ſententiarum conciliatio 36

Hærmotimus intellectum eſſe cauſam Vniuerſi arbitrabatur. 13

Harmoniam ex contrarijs oriri, nempe ex acuto, & graui. 9

Heraclitum ſolam litem omnium rerum originem crediſſe. 1

Heraclitus omnia fluere arbitrabatur. 12

Heracliti, & Clinię contrariarum ſententiarum conciliatio. 33

Heracliti, & Democriti contrariarum ſententiarum conciliatio. 33

Herilli, & Philebi contriararum ſententiarum conciliatio. 30

Heromata quæ ſint. 241

Heſiodi, & Hippocratis ſenteтiarum coniliatio. 19

Herpes, quid ſit. 202

Heſiodi, & Anaximenis contrariarum ſententiarum conciliatio. 24

Hippaſi, & Thaletis contrirarum ſententiarum conciliatio 20

Homeri, & Simonidis contrariarum ſententiarum conciliatio. 29

Homo omnium rerum menſura eſt. 2

Homo inter animantia ſocietatis ſtudioſisſimus. 9
Hominem homini eſſe infenſiſſimum. 11
Hominem ſolum inter animantia ſe ipſum occidere. 13
Hominum genus vnum tantummodo eſſe. 47
Hominem prius quàm ſemen fuiſſe. 23
Hominem omnia membra habere geminata. 66
Homogenea, quæ dicantur. 24
Homo cur teſtamento poſt ſe futuris proſpiciat. 45
Hydrops quid ſit in vlcere. 309
Hyems magna ab Ariſtotele propoſita 53
Hyenam alternis annis iniri & inire. 56
Hypoſphagma quid ſit. 288
Hyperſarcoſis quid ſit 203 eius ſigna. 205
IGnem nihil abſumere. 8
Ignem omnia facere. 21
Ignis ſacer, quid ſit 186 cauſæ 187 cura 188
Ignotum nihil ex ſui natura eſt. 28
Ignorantia, quomodo ſit fœlicitatis cauſa. 31
Immobile ex Ariſtotele eſſe quod multo tempore vix mouetur 17.
Infiniti acceptio ex antiquis philoſophis, & ex Ariſtotele 17. quid ſit. 22
Imbres oriri ex temporum varietate. 52
Inimicitijs nullum terminum eſſe datum. 11
Iniuſtitiam eſſe obſtare legum decretis. 44
Impetiginis cauſę 191 prognoſticum 192 cura 193
Inſanos etiam ſapere. 30
Inſecta generare, ſed non ſibi ſimile. 62
Intellectus dicitur forma formarum. 27
LAbia quibus rubificentur, medicamentis. 138
Lachryma ſimilis eſt humori titillationem inducenti. 34
Lachrymas in magnis doloribus non ſequi. 34
Lachrymari etiam hominem ex gaudio. 34
Lachrymas, & riſum eaſdem cauſas habere. 35
Lætari nunquam velle immanitatem aſſe, non virtutem 36
Leges de bello gratia pacis eſſe conditas. 15
Lenticula, quæ nam macula ſit 139 eius cauſæ 140 ſigna 141 cura 143.
Lentigines tollens 148
Lepra, quid ſit 144 eius cauſæ 195 prognoſticum 196 cura 167. 168

198. 199.
Lepræ cura. 145
Leucippi, & Xenophanis contrariarum ſententiarum conciliatio. 15
Lippitudo quid ſit 139 eius cauſæ 140 ſigna 142 prognoſticum 143 cura 145
Lucem non delectare oculos niſi refracta ſit. 9
Lycophronis, & Cratilli contrariarum ſententiarum conciliatio 27
MAcrobij ſententia de felicitate poſt mortem. 13
Macularum ſpecies 138 macularum cauſæ 140 ſigna 141 & prognoſticum 142 cura 144
Magneticam vim in coctione oſtendi 22 & 23
Materiam eſſe ingenerabilem 19
Mas quomodo generetur. 68
Mas, & Fęmina in quo differant. 55
Mas principium generationis infert. 56
Mares in dextera vteri parte generari. 67
Marcus Craſſus quare nunquam riſerit. 42
Meliſſi, & Diogenis contrariarum ſententiarum conciliatio. 16
Mela, & Erodotus quare arbitraretur Solem bis iam occidiſſe, unde nunc oritur. 52
Menſtruum ſanguinem eſſe lac naſcituri. 71
Meliceridis cura. 245
Mixtorum amicitia. 8
Montes indies imminui. 50
Molem corporis eſſe ab alimento. 68
Monſtrum quid ſit. 73
Monſtra cur in paruis animalibus frequentiora ſint. 94
Mortem non eſſe timendam. 15 & 40
Mortem non eſſe lucis terminum, ſed mutationem. 41
Motus omnes ex amore eſſe. 46
Motus eſt omnium euidentiſſima paſſio. 18
Mulierem in conceptione, & partu terram imitari. 56
Mulieres validas, & vigiles plerunq; ſteriles eſſe. 81
Mulieres viro validiores ferè mares concipere. 68
Mulierem prorſus ſanam a nemine ſano credi. 85
Mulierem, ſpadonem & puerum non calueſcere. 116
Mulum ſeptennem implere poſſe. 57
Mulum equæ coniunctum hynnum procreare. 57

Mu-

Mulum generare quare rariſſimè eueniat. 58
NAturam eſſe mixtionem, & phædus mixtorum 5
Naturam plerumque incomprehenſibilem eſſe. 59
Naturas oppoſitas in coniugijs interdum conuenire. 86
Naturam omnem a proditione abhorrere. 87
Naturam ciues coniungere, non leges. 9
Naturę ordine hõini negatũ eſſe corporeis iuoluto cęlũ aſcẽdere.
Naturam hominis ſimplicem non eſſe. 36
Naturam conſulto rebus neceſſarijs voluptatem miſcere. 38
Natura amicitia, & amore expletur. 46
Nigredo interdum in cute laudabilis. 134
Nicocaris, & Hægemonis contrariarnm ſenrentiarum conciliatio. 36. & 39.
Nihil ſe ipſum appetere. 22
Nobilitatem, & educationem bonorum morum indicia eſſe. 15
Nutricis electionem maximi eſſe momenti. 70
OCium eſſe animæ ſomnum. 80
Ocnlus qualis ſit laudatiſſimus. 93
Oculi magnitudo quæ culpanda ſit 283
Oculi magnitudo quo difert a ſtaphilomate. 283
Oculi tuuicæ interiores quot ſint. 216
Odorem ex corpore odorato late, & diù ferri. 75
Odoris praui cauſæ 151 in capite, in nare' in ore, alarum 152 in inpudendis & pedum 153 ſigna; & cura 154 155 159
Omnia eſſe in omnibus. s. appetunt id quo augeri poſſint. 22
Opimi cura. 99
Ophiaſis quo difert ab alopecia. 123
Ophiaſis cura. 124
Opinionis certæ vi ad fælicitatem quilibet vocatur. 32
Opinio certa tutiſſimum remedium in maximis difficultatibus. 32
Opido eſt id, quod ex pluribus vnum facit. 92
Os ſpecioſum quale eſſe debeat. 95
Oui album, & vitellum eſſe a fæmina. 56
PAlloris cauſæ 234 ſigna differanniarum 135 cura 136
Palpebrarum peculiares affectiones. 236
Pamphilus, & Callippus iiſdem argumentis defendebant quibus accuſabant. 1
Papula quid ſit 179 cauſæ 180 differentiæ papularum 181 & cura 183
Parentum ſimilitudo vnde nam proueniat in filijs, 69

Parmenidis ſententia omnia vnum eſſe, & omnia eſſe in omnibus. 5
Parmenidis, & Anaximandri contrariarum ſententiarum conciliatio 17
Parothis quid ſit 278 prognoſtica parhothidis 279 cura 280
Parodonthides quomodo curentur. 220
Partus animalium ſine fœminæ, & maris congreſſu ex natura non eſſe. 56
Pauſonis, & Polygnoti ſententiarum conciliatio. 39
Pectus ſpecioſum quale eſſe debeat. 94
Pediculorum cauſæ 167 cura 168
Perdices ex voce, & aura concipere retuliſſe Ariſtotelem. 63
Perturbationem mentis in ipſa conceptione monſtrum gignere.
Perfectum vndequaq; in rerum natura nihil eſſe. 23
Phędoni Vniuerſum eſſe cauſam intellectus. 12
Phædonis, & Hermothimi contrariarum ſententiarum conciliatio. 29
Philebi, & Herilli contrariarum ſententiarum conciliatio: 30
Philoſophi cur crediderint mundum æterno tempore durraſſe, & duraturum 54
Phymatis cura 241 245 252
Phymoſis quid ſit. 287
Piſces quomodo ſine fæmina generentur. 55
Pilos cutis rationem ſequi ex Hippocrate. 106
Piloſus homo cur libidinoſior ſit 109
Pili craſſities vnde oriatur, & quomodo curetur. 107
Pilorum tenuitatem timidum virum ſignificare 108 quomodo tenuitas auferatur. 109
Pilos criſpandi modus. 112
Pili importuni qui ſint. 114
Pilos demens medicamentum, quod ſpylotrum vocant. 115
Pili quomodo generetur. 116
Pinguedo, & adeps quomodo generentur. 98
Pinguedinis nimiæ cura. 100
Plato cęlum concordi amicitia complecti dixit. 7
Platonem omnem hominis vim ſocietati tribuiſſe. 9
Plato cur cęlum mutationi obnoxium dixerit. 20
Plato quamnam cauſam doloris ferat 35 & quam lætitiæ. 35
Plato dum voluptatem eſſe bonum negat, de ea intelligit, quam neceſſario dolor ſequitur. 38

Plato inter ſcientiam, & ignorantiam medium poſuit, rectè opinari. 32
Plato nos nunc mortuos eſſe ait, & noſtrum corpus nobis ſepulcrum eſſe. 40
Platonis & Eudoxi contrariæ ſententiæ conciliatæ 36
Platonis ſententia circa eluuiones. 54
Plantas per traduces ſine fæmina generari 56
Plinius aliud vniuerſum videri, & aliud eſſe credens. 17
Polignoti, & Pauſonis contrariarum ſententiarum conciliatio. 39
Polypus quid ſit 330 eius cauſæ & ſigna 331 indicationes, prognoſticum, & cura 332
Pomilio quo differt a Pigmeo 104 eius cauſæ. 105
Poſſeſſio nulla ſine ſocio iucunda. 10
Potum gratiorem ſitis facit. 35
Principiorum amicitia. 7
Principij varia acceptio. 16
Priuatio pro lite poſita. 8
Priuationem Heſiodus Chaos appellaſſe 7
Prolem laudabilem ex bonis parentibus ſequi. 85
Propagatio quid ſit. 47
Proptoſis quid ſit, ſubiectum, & cauſæ 283 ſigna, indicationes, & Prognoſticum 284 cura 285 & 286
Protagoræ, & Gorgiæ contrariarum ſententiarum conciliatio 29
Prudentia in quibus conſiſtat. 44
Prudentia quid ſit. 85
Prudentiores, & leniorìbus moribus præditi qui ſint. 92
Pſittacum, & picam quare admiremur. 15
Pſorophtalmia quid ſit. 287
Pterigium quibus medicamentis tollatur. 122
Puella quando incipiat concipere, & quando deſinat. 78
Puellas, & pueros, quo citius concumbunt, & pariunt, eò citiùs deſinere 78
Puer infirmus quando ędatur. 74
Pueros ab animo effingi, & fabricari 69
Pueros, & ſenes caneſcere ab eandem cauſam 126
Pus in vlcere quod melius ſit. 208
Pulchrum vnicuiq; videri, quod ſibi ſimile eſt. 85
Pulchrum formæ græcorum reſpondere. 46
Pulchra pulchro pulchra fieri. 89

Pul-

Pulchrum ex Ariſtotele eſſe quicquid diuiuis conſonum eſt 89.
Pygmæi an ſint. 48
Pytagoræ, & Alcibiadis contrariarum ſententiarum conciliatio 23
QVietem eſſe ex amicitia. 46
Quietis ſpecies eſt laboris mutatio. 36
RAgadum cura. 222
Raucedinis cura. 119
Rerum diuerſitatem ex coucurſu eſſe, non ex oarura. 5
Rerum ſpecies per oculos in vniuerſum corpus tranſfundi. 73
Res a ſemine eſſe, ab alimento creſcere. 71
Res nulla ſemper triſtis, aut ſuauis ſemper eſt. 36
Rhithmus vnde procedat. 9
Ridentem prauas imagines ex mente diſcutere. 44
Ridentem cum quodam dolore delectari. 34
Riſus in quo conſiſtat. 33 & 34
Riſus eſſe eandem rationem in anima, quæ pruritus, & titillationis in corpore. 34
Riſus quare ſit propria affectio generis humani. 44
Rubri capilli quomodo fiant. 133
Rubra cutis quomodo fiat. 137
Rubificans labia medicamentum 138
SAnies in vlceribus qualis laudabilis ſit. 208
Sapientē vere non eſſe, qui cupit aliena. 85
Sapientem etiam in tormentis beatum ſeruari. 35
Sapientem ſuæ fortunę fabrum eſſe. 44
Scabies quid ſit 172 eius cauſæ 173 cura 174 & 175
Scena in quem finem ſit inuenta: 39 78
Scientiarum varietates non facere in Deo Scientiam multiplicem 29
Scientiam perfectam ſoli Deo competere. 30
Scientia ex Socrate bonum eſſe præ cęteris mortalibus expetibile. 81
Scipio amicitiæ imago. 22
Scire quid ſit 47
Sciſſura quid ſit 170 cura 171
Sclerophtalmia quid ſit. 312
Scolioſis quid ſit 364
Salomonis, & Zenonis contrariarum ſententiarum cnociliatio.

34
Seminis boni notæ 57 & 65 66 78
Semen hominis quid ſit. 59
Seminis vim ex natura non poſſe comprehendi. 60
Semen eodẽ modo emitti, quo cætera excremẽta. 61
Semen naſci, ſed cauſam ſeminis nonnaſci 63
Semen fęminę neceſſarium eſſe ad generationẽ. 64
Seminis fęcunditas quo experimento cognoſcatur. 66
Semen ex Hipp. tam in viro, quàm in fæmina, & fæmineum & maſculinum eſſe. 67
Semen viri vbiq; facultatem, ſed pubulum non, niſi in vtero, habet. 68
Semen ex toto procedere. 76
Semen ebrij infęcundum eſſe. 80
Semen vt optimum emittatur animaduerſiones. 82
Semen eſſe neceſſarium. 62
Semen generans marem quale ſit. 69
Senecæ, & Anaxagoræ contrariarum ſententiarum conciliatio. 42
Senũ gibboſitas vnde procedat. 362
Senſus a cælo vim ſuam recipere. 8
Senſus eodem modo progredi in ſua ſenſatione, quo intellectus in intellectione. 29
Senſus duplex ratio, & qua agit & qua patitur. 29
Simonidis, & Homeri contrariarum ſententiarum conciliatio. 29
Similitudo filiorum vnde procedat. 69
Similitudinem eſſe omniũ rerũ ablectamentũ. 21 83
Simplex ex Ariſtotole eſſe quod rationem vnius habet. 25
Socrates nullo diſcrimine ſeparat vera a falſis. 13
Solis circulum quot annis integram ſuam reuolutionem perficiat 54
Solonis, & Ariſtippi contrariarum ſententiarum conciliatio. 39
Sophochlis, & Hægemonis contrariarum ſententiarum conciliatio. 39
Somnum eſſe viuendi, & non viuendi medium. 41
Somnum concoquere. 81
Staphiloma quid ſit 328 cura 330
Steatomatis cura. 25

Stru-

Struma quid ſit 239 cauſæ 240 & 41 ſigna 243 indicationes & prognoſtica 244 & 245 cura 249 vſq; 290
Suffuſio quid ſit: 311
Suffuſio quo differat a glaucomate, & cicatrice oculi 312 ſigna 314 & 315 indicationes, & prognoſtica 317 cura 318 vſq; 325
Supercilia recta quid ſignificent. 92
Suauitas ex dulci eſt, & amaro. 9
TAraxis quid ſit. 287
Taraxin quæ ſubſequantur mala. 291
Terra cur nobis corruptibilis apparet. 20
Terram modò areſcere, modo mergi: & diu ſub vndis extitiſſe 50
Thales ex aqua dixit conſtare omnia 12 20
Thaletê dixiſſe etiã lapides animã habere. 27
Ta'etis, & Hippaſi contrariarum ſeutentiarum conciliatio. 20
Thophus quid ſit 267 cura 254
Thymion vnde producatur. 294
Tinea quid ſit 218 cura ibidem
Totum ex neceſſitate manere ex Ariſtotele. 49
Totum concluditur perfectione, & eſt, quod nihil excludit 17
Totius eſſe eandem rationem, quæ partium eſt. 18
Tranquillitas integra in coniugijs vnde oriatur. 83
Tronchum ſe ipſum inire. 59
Tumorum formæ aduerſorum quot genera ſint. 238
Tumor glandularum quando phyma euadat. 243
Turpe id ex Ariſtotole eſſe, quod diuinis diſſonum eſt. 89
VArix qnid ſit 270 eius cauſæ, ſigna, indicationes, prognoſtica 272 cura 273 274 & 275
Venas anguſtiores eſſe in viris pinguioribus, 99
Venus cur dicatur e ſpuma genita 61
Veritatem quærere eſſe aues perſequi. 13
Veritatis perceptæ nullum certum indicium eſſe. 27
Veritatem ex ſe ipſa mentem ingredi. 28
Veri cognitione ab omni genere moleſtiæ liberari. 40
Vermis quid ſit. 60
Verruca quid ſit 262 quo diffe rt ab acrochordone, thymio, & myrmecio 263 indicationes, & prognoſtica 264 & 265
Veſſica palpebræ quid ſit, ſigna, indicationes, & prognoſticum 326 cura 328

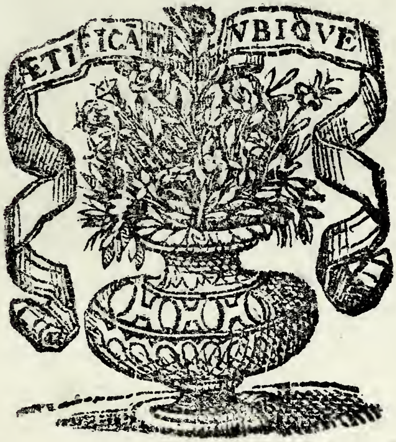
Victoriam pugnantis eſſe. 16
Vitam ſine perturbatione tranſactam integram non eſſe. 35
Vitæ melioris eò plus nos habere, quò plus præſentis tranſegimus. 40
Vitæ bonum qui intelligunt, etiam eo fruuntur: 41
Viri gracilioris & hebetis, quę oberuatio eſſe debeat in cõcubitu. 81
Viuere neminé dici poſſe ſine amicitia. 9
Vitiligo quid ſit 159 ſpecies 138 cauſæ 140 ſigna differentiarum & quo difert a canicie 141 prognoſticum 142 & 143 cura 144 vſq: ad 227
Vlcus quid ſit 201 differentiæ 202 ſigna 203 cura à 207 vſq: ad 227
Vmbram eſſe partem noſtri potiorem. 41
Vmbilici prominentia quid ſit 371 cauſæ & differentiæ 372 indicationes 373 cura 308
Vnguis oculi quid ſit 307 cura 308
Vniuerſum cur mundus dicatur 6 ſiue ornatus
Vocis aſpritudo quid ſit 158 cura raucedinis. 161
Volatica quid ſit. 187
Voluptas dolori mixta eſt & in lachrymis, & in riſu. 34
Voluptates cauendas eſſe, non fugiendas. 36
Voluptatis noxæ. 37
Voluptates Interdum eſſe repudiandas. 35
Voluptas in emiſſione ſeminis vnde procedat. 75
Vterum vitiatum prauum alimentnm fætui tribuere 73
Vterum diſtor um fætus figuram euertere. 74
Vxoris electio. 85
XEnophanis, & Leucippi contrariarum ſententiarum conciliat o. 15
Xirophtalmia quid ſit. 287
Xenion quid ſit. 138
ZEnonis, & Selomonis contrariarum ſententiarum conciliatio.

F I N I S.

SERIES LITTERARVM.

††A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo
Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz, Aaa Bbb Ccc
Ddd.

Omnes ſunt duerniones.

SENIS, APVD HERCVLEM DE GORIS 1647.
Superiorum Permiſſu.

[illegible]

241

PH U2 coll. US 17852

SPECIAL 87-B
1030

THE GETTY CENTER
LIBRARY

1455